A.S. BYATT

BÜLBÜLÜN GÖZÜNDEKİ CİN

BEŞ PERİ HİKÂYESİ

ÖYKÜ

Çeviri: PINAR KÜR

CAN

The Djinn in the Nightingale's Eye, A.S. Byatt
© 1994, A.S. Byatt
© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2013, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1876-2

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

A.S. BYATT

BÜLBÜLÜN GÖZÜNDEKİ CİN

BEŞ PERİ HİKÂYESİ

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Pınar Kür

CAN

A.S. BYATT adıyla tanınan Dame Antonia Susan Duffy, 1936'da İngiltere'de doğdu. Çeşitli ulusal ve uluslararası ödülleri olan yazar, *The Shadow of the Sun* (Güneşin Gölgesi) adlı ilk romanının ardından *Oyun* romanı ve *The Virgin in the Garden* (Bahçedeki Bakire), *Babel Tower* (Babil Kulesi), *Still Life* (Ölü Doğa) ve *A Whistling Woman* (Islık Çalan Kadın)'dan oluşan dörtlü yapıtıyla aile konularını işledi. Byatt'ın bunlardan başka *Angels & Insects* (Melekler ve Böcekler), *The Biographer's Tale* (Biyografi Yazarının Öyküsü), *Portraits in Fiction* (Kurmaca Portreler), *Ragnarök: Tanrıların Alacakaranlığı*, *Çocukların Kitabı*, *Küçük Kara Hikâyeler Kitabı*, *Sugar and Other Stories* (Şeker ve Diğer Öyküler), *Elementals: Stories of Fire and Ice* (Cinler: Ateş ve Buz Öyküleri), *Matisse Öyküleri* kitaplarının yanı sıra çeşitli inceleme, araştırma, eleştiri yapıtları var.

PINAR KÜR, 1943'te Bursa'da doğdu. Robert Koleji Yüksek Dil Bölümü'nü bitirdi. Doktorasını Sorbonne Üniversitesi'nde tamamladı. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg, İÜ Yabancı Diller Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. İlk romanı *Yarın Yarın* 1976'da yayımlandı. *Küçük Oyuncu* (1977) ve *Asılacak Kadın* (1979) romanlarını, 1981'de *Bir Deli Ağaç* adlı öykü kitabını yayımladı. *Akışı Olmayan Sular*'la 1984 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. *Bir Bitmeyen Aşk* (1986), *Cinayet Romanı* (1989), *Sonuncu Sonbahar* (1992) ve *Cinayet Fakültesi* (2006) adlı romanları ve *Hayalet Hikâyeleri* (2004) adlı öykü kitabı var. Aralarında Jean Rhys'in de bulunduğu seçkin yazarların yapıtlarını Türkçeye kazandırdı.

Cevat Çapan'a

İçindekiler

Cam Tabut 13
Denizcinin Öyküsü 29
En Büyük Prenses'in Öyküsü 39
Ejderin Soluğu 63
Bülbülün Gözündeki Cin 77

CAM TABUT

Evvel zaman içinde ufak tefek, iyi yürekli, kendi halinde bir terzi ormanda yürüyormuş. Anlaşılan iş bulmak amacıyla yollara düşmüş, çünkü o zamanlarda kıt kanaat geçinmek için bile uzun yollar kat etmek gerekiyormuş ve bizim kahramanımız gibi usta zanaatkârlar pek rağbet görmezlermiş. Kötü kumaşlardan alelacele eğri büğrü dikilmiş, kimsenin üstüne doğru dürüst oturmayan, çabucak eskiyen ucuz mallar daha revaçtaymış. Adamımız iflah olmaz bir iyimser olduğundan, sahip olduğu becerileri değerlendirecek birine rastlayacağına inanıyor ve her köşeyi döndüğünde bu mutlu rastlantıyla karşılaşacağını hayal ediyormuş. Ancak bu hayaline kavuşması pek mümkün görünmüyormuş, çünkü içinde yürüdüğü orman her an daha çok kararıyor, ağaçların yoğunluğu, ay ışığını bile iğne inceliğinde mavimsi huzmelere dönüştürdüğünden aslında göz gözü görmüyormuş. Ancak, ormanın derinliklerinde açıklık bir alana vardığında karşısına küçük bir ev çıkmış ve pencere kepenklerinin arasından sızan sarı ışık çizgileri adamımızı sevindirmiş. Cesaretle kapıya vurmuş ve evin içinden gelen birtakım hışırtılar, gıcırtılar işitmiş. Kapı azıcık aralandığında karşısında ufacık tefecik bir ihtiyar duruyormuş; yüzü sabahın külleri kadar gri, uzun sakalı da aynı renkmiş.

"Ormanda yolumu kaybettim," demiş bizim terzi, "Usta bir zanaatkârım, eğer iş bulursam hizmetimi sunmak isterim."

"Benim usta zanaatkâra falan ihtiyacım yok," demiş gri suratlı ihtiyar, "Hırsızlardan korkarım ayrıca. Seni içeri alamam."

"Hırsız olsaydım kapıyı ittiğim gibi içeri dalardım ya da gizlice arkadan girerdim. Namuslu bir terziyim ben, yardımınızı rica ediyorum."

Derken, ufacık tefecik ihtiyarın arkasında kocaman gri bir köpek belirmiş, boyu adamınki kadar uzun, gözleri kıpkırmızıymış, sıcak sıcak soluyormuş. Önce alçak perdeden bir-iki hırıldanmış, ama sonra sesini kesip kuyruğunu ağır ağır sallamaya başlayınca gri suratlı ihtiyarın da bakışı değişmiş. "Otto senin namuslu olduğuna inandı," demiş. "Bu gece burada sana bir yatak verebilirim, ama karşılığında çalışacaksın, yemek yapıp temizliğe yardım edeceksin. Evim küçüktür ama yapılacak işler var."

Böylece bizim terzi içeri girmiş ve çok garip bir hane halkıyla karşılaşmış. Sallanan sandalyenin üstünde çok parlak renkli bir horoz ile bembeyaz karısı duruyormuş. Ocağın orada siyah beyaz kürklü, yumru yumru boynuzlu, cam gibi parlayan sarı gözlü bir keçi; ocağın hemen önüne uzanmış çok şişko bir kedi varmış. Birbirine karışmış alacalı tekir kedi kafasını kaldırıp soğuk mücevher yeşili gözlerini bizim terziye dikmiş. Yemek masasının öte yanında ise boz renkli, ağzı süt kokan, ıslak burunlu bir inek kocaman kahverengi gözlerle yumuşak yumuşak bakıyormuş. Bu grubun karşısında kalakalan terzi, "Günaydın," demiş, çünkü çok nazik bir insanmış ve bu yaratıkların kendisini dikkatle ve zeki gözlerle incelediğini fark etmiş.

Ufacık tefecik gri ihtiyar, "Mutfakta yiyecek içecek

var," demiş. "Bize doğru düzgün bir yemek hazırla, hep birlikte yiyelim."

Bizim ufak tefek terzi hemen işe koyulmuş ve mutfakta bulduğu un, et ve soğanı kullanarak şahane bir börek hazırlayıp üstünü de hamurdan biçimlendirdiği çok güzel yaprak ve çiçeklerle süslemiş... çünkü kendi işini yapmadığı zamanlarda bile zanaatkârlıktan vazgeçemiyormuş. Börek fırında pişedursun, çevresine göz gezdirmiş, inekle keçiye saman, horozla tavuğa altın renkli mısır, kediye süt, gri köpeğe de demin hazırladığı yemekten artakalan et ve kemikleri sunmuş. Ufacık tefecik ihtiyarla karşılıklı oturup kokusu küçük evi baştan aşağı saran böreği yemeye koyulduklarında, ihtiyar demiş ki:

"Otto doğru bilmiş, sen gerçekten iyi kalpli, namuslu bir adamsın, buradaki yaratıklara iyi davrandın, hiç birini unutmadan hepsine ne gerekiyorsa verdin. Bu sevecenliğine karşılık ben de sana bir armağan vereceğim. Bunlardan hangisini seçersen al."

Ve bizim terzinin önüne üç şey dizmiş. Bunlardan biri yumuşacık deriden yapılmış, masanın üstüne konarken içinden şakırtılar gelen bir kese; ikincisi dışı kapkara ama içi parıl parıl kalaylanmış sağlam ve büyük bir tencere; üçüncüsü ise inceden inceye oyulmuş, gökkuşağının bütün renkleriyle parıldayan minicik bir camdan anahtarmış. Bizim terzi onu seyreden hayvancıklara bakmış, bir işaret verirler mi diye, onlar da sevecenlikle ona bakmayı sürdürmüşler. Terzi kendi kendine düşünmüş, orman insanlarının verdikleri bu gibi armağanlar hakkında az çok bilgisi varmış. Birinci seçenek, içi hiç parasız kalmayacak bir kese, ikincisi ise ne zaman istersen doyurucu bir yemekle dolacak bir tencere olabilirmiş. Bu gibi keselerle ödüllendirilmiş, bu tür tencerelerden karnını doyurmuş adamlar üzerine epey öykü duymuşmuş. Ancak camdan anahtar diye bir şeyi ne duymuşluğu ne gör-

müşlüğü varmış. Ne işe yarabileceğini hiç bilmiyormuş. Hangi kilide girse paramparça olur bu, diye düşünmüş. Gene de bu minik camdan anahtarı almak istemiş çünkü bir zanaatkâr olarak inceden inceye oyulmuş bu kilit dillerini ve silindiri üfleyenin çok üstün bir maharete sahip olduğunu anlamış. Üstelik bunun ne işe yarayacağını bilmediğinden, insan hayatı üzerinde büyük etkisi olan merak duygusu da iyice kabarmış. İşte bu yüzden, ufacık tefecik ihtiyara demiş ki: "Ben şu güzel camdan anahtarı alayım." İhtiyarsa ona şöyle karşılık vermiş: "Temkinli değil, cüretkâr bir seçim yaptın. Bu anahtar bir serüvenin kapısını açacak sana, ama arayıp bulman gerek."

"Ararım ben de," demiş bizim terzi. "Nasıl olsa, bu kara ormanda kimsenin benim zanaatıma ihtiyacı yok. Zaten temkinli bir seçim de yapmamışım."

Derken hayvanlar yaklaşmışlar ona... Nefesleri süt, saman ve buram buram yaz kokuyor, yumuşak, sevecen bakışları insan bakışlarına hiç benzemiyormuş. Köpek koca başını bizim terzinin ayakları üstüne koymuş, tekir kedi ise gelip sandalyenin kolluğuna oturmuş.

"Artık bu evden ayrılman gerekiyor," diye söze başlamış ufacık tefecik ihtiyar. "Çıktığında Batı Rüzgârı'na seslen, geldiğinde ona anahtarını göster ve hiç karşı koymadan, korkmadan seni nereye sürüklerse oraya git. Onunla dalaşacak ya da onu sorgulayacak olursan, seni tuttuğu gibi dikenli bir tarlaya atar, sen de oradan kurtuluncaya dek çok acı çekersin. Ama ona uyarsan, seni geniş kırların ortasında kocaman bir kayanın üstüne bırakacaktır. Bu kaya granittendir ve dünya kurulduğundan beri hiç kımıldamadan orada duruyormuş gibi görünse de senin serüveninin başlangıç noktası orasıdır. Kayanın üstüne, buradaki horozun kuyruğundan kopardığın tüyü koyacaksın –seve seve verecektir tüyünü– ve kapı senin için açılacak. Korkusuzca, hiç tereddüt etmeden gir içeri

ve aşağı inmeye başla. İn...in...daha daha derinlere in çekinmeden, elindeki camdan anahtar yolunu aydınlatacaktır. Bir süre sonra küçük bir taşlığa varacaksın. Sağda solda birer kapı olacak, o kapılardan girmeyeceksin. Önünde, seni daha da aşağılara götürecek yolun başında perdeli alçak bir kapı göreceksin. Bu perdeye elinle dokunmayasın; şimdi tavuğun sana vereceği bembeyaz tüyü koyacaksın üstüne. O zaman görünmez eller o perdeyi sessizce aralayacak ve ardındaki kapılar açılacak. İşte o zaman geniş bir hole gireceksin ve artık ne bulacaksan bulacaksın."

Bizim terzi de, "Ben bu serüvene atılacağım," demiş, "gerçi karanlıktan, hele hele yer altındaki karanlıktan çok korkarım, çünkü oralarda insanın üstüne ağır ve yoğun bir yük biner... ama olsun." Bunun üzerine, horozdan parlak siyah ve zümrüt yeşili karışımı bir tüy, tavuktan da sütbeyazı bir tüy koparmasına izin verilmiş, kendisi her bir hayvana ayrı ayrı veda ederek evden çıkmış, anahtarını havaya kaldırarak Batı Rüzgârı'na seslenmiş.

Batı Rüzgârı ince uzun, zarif kollarını uzatıp onu havaya kaldırdığı an hem enfes hem de korkunç bir duyguyla sarsılmış, rüzgârla birlikte yapraklar titreşmeye, dalgalanmaya, takırdamaya koyulmuş, evin önündeki kamışlar dans ederken tozlar havalanıp daireler çizmekteymiş. Terzimiz havaya yükselirken ağaçların en ince dalları minik parmaklar gibi yapışırken ona, boranın hızıyla bir o yana bir bu yana yalpalarken, kendini inleyerek gökyüzüne savrulan uzun rüzgârın bağrındaymış gibi hissediyormuş. Ne haykırmış ne de karşı koymuş, yüzünü onun havadar yastıklarına yaslayarak, Batı Rüzgârı'nın inceden inceye yağmuruyla, arada parıldayan güneşiyle, uçuşan bulutlarıyla, yol gösteren yıldızlarıyla dolu şarkısına uyarak dönmüş, dönmüş, dönmüş.

Ufacık tefecik gri ihtiyarın dediği gibi rüzgâr onu

koskocaman, yüzeyi delik deşik, sanki yara izleriyle dolu, dımdızlak granit bir kayanın üstüne bırakmış. Terzi rüzgârın hızla yola koyulup uzaklaştığını duymuş, sonra bu kayanın üstüne horozun tüyünü koyduğu anda, amanın bir de ne görsün, koca kaya gıcırdaya gucurdaya kendi çevresinde dönerek yükselmeye başlamaz mı? Bir mil üstünde denge tutturmuşçasına bir havaya yükseliyor, bir yeryüzüne dalarak fundalıkları, toprağı denizin suları misali dalgalandırıyor, katırtırnaklarının, fundaların köklerini altüst ederek karanlık ve rutubetli bir çukur kazıyormuş. Bizim terzi bu çukurun içine doğru yol alırken tüm cesaretini toplamış, ama üstündeki kayanın, turbanın ve toprak yığınının ağırlığı hiç aklından çıkmadığı gibi, içine inmekte olduğu çukurun soğuk ve ıslak, ayağını bastığı toprağın ise sırılsıklam ve çamurlu olduğunun da her an farkındaymış. Minik anahtarı gelmiş aklına ve onu cebinden çıkarıp dişini sıkarak ileri uzatmış. Anahtardan gümüşi ama soluk bir ışık sızarak yolunu adım adım aydınlatmış ve çok geçmeden, gri ihtiyarın sözünü ettiği taşlığa varmış. Sağda, solda ve ortada üç kapı varmış gerçekten de. Sağdaki ve soldaki kapılar yüksekmiş, altlarından sıcak ve çekici ışıklar sızıyormuş. Önündeki kapı ise hem alçakmış, hem de küflenmiş deri bir perdenin arkasındaymış. Bizim terzi tavuktan aldığı bembeyaz tüyü bu perdeye şöyle bir dokunduracak olmuş, perde yarasa kanatları gibi sert açılarla iki yana açılmış ve karşısına daracık, karanlık bir delik çıkmış. Bu deliğe bizimkinin olsa olsa omuzları sığabilirmiş. Bu durumda iyice korkmuş, çünkü ufacık tefecik gri dostu bu dar koridordan hiç söz etmemiş olduğundan, kafasını içeri sokarsa buradan canlı çıkabileceği konusunda ciddi endişeleri varmış.

Öylece durakalmış. Bir de arkasına bakmış ki, ne görsün? Az önce inip geldiği geçitte bir değil bir sürü

daracık tünel tipi yol varmış ve hepsi de çalı köklerinin birbirine geçtiği, solucanlarla kaplı, çamurlu ve karmakarışık yollar olduğu için hiçbirinden geri dönülemeyeceği besbelli olduğundan, önündeki korku dolu yola devam etmek ve başına gelecekleri çekmekten başka seçeneği yokmuş. Kafasını ve omuzlarını o deliğe sokmak için bütün cesaretini toplamış, ama gözlerini de sımsıkı yummuş ve döne kıvrıla ilerlediği o daracık geçidin sonunda çok çok geniş bir hole düşmüş. Burayı aydınlatan yumuşak ama güçlü ışık, kendi elindeki anahtarın ışıltısını sönükleştiriyormuş. Demin binbir zorluk sonunda aşabildiği daracık ve zor geçitte anahtarın bin parçaya ayrılmadığına da şaşmış, ama anahtar ilk eline aldığı kadar parlak ve kırılganlığına karşın sertmiş. Kocaman hole sağ salim ulaşmış olan bizim terzi çevresine bir göz attığında üç şey görmüş: Birincisi, toz toprak ve örümcek ağlarıyla kaplı bir yığın şişe ve cam kapmış. Ikincisi, bizim kahramanımızdan daha uzun bir erkek boyutlarında cam bir kubbeymiş. Üçüncüsü ise, altın yaldızlı bir sehpa üzerine örtülmüş kalın kadifeden bir cenaze örtüsünün üstüne konulmuş cam bir tabutmuş. Bunların hepsinden yumuşacık bir ışık yansıyormuş ki suyun derinliklerinde duran incileri, güney denizlerinin yüzeyinde geceleri beliren yakamozları, bizim karanlık Manş Denizi'nde balık sürülerinin kabarttığı dalgaların tepelerini süsleyen sütbeyazı köpüklerin gümüşten oklarını andırıyormuş.

Bunların biri ya da hepsi benim serüvenimi oluşturacak herhalde, diye düşünmüş bizim terzi. Şişelere bakmış, bunlar çok çeşitli renklerdeymiş, kırmızısı varmış, yeşili, mavisi, dumanlı topazı varmış. Kimisinin içinde bir tutam toz, kimisinin içinde biraz sıvı bulunuyormuş. Birinin içinde dumanımsı bir şey, ötekinin içindeyse alkole benzer bir sıvı görmüş. Hepsi de sıkıca tıpalı ve mühürlüymüş. Bizimki nerede bulunduğunu ve ne yapması

gerektiğini daha iyi anlamadan bu mühürleri kırmaya kalkmayacak kadar tedbirliymiş.

Bu kez kubbeye dönmüş, kubbe dediğimiz de sizin anlayacağınız, içinde her türlü minik kuşların küçük dallarda parıldayarak tünediği ya da esrarengiz pervanelerin, kelebeklerin uçuştuğu büyük fanuslar olur ya bazı evlerde, işte onlar gibi bir şeymiş. Ya da belki kristal bir top görmüşlüğünüz vardır; hani içinde bir evcik vardır ve siz topu salladığınızda birden üstüne karlar yağmaya başlar. Bu cam kubbenin altında ise büyücek bir şato ve çevresinde park bulunuyormuş. Parkta ağaçlar, teraslar, bahçeler, balıklı havuzlar, sarmaşık gülleri, daha neler neler varmış. Şatonun her bir kulesinden rengârenk sancaklar sarkıyormuş. Sayısız penceresi, dönerek yükselen merdivenleri, bahçesinde çimleri, bir ağaç dalından sarkan salıncağı ile çok güzel, çok görkemli bir yermiş. Geniş bir malikânede olması gereken her şey varmış burada, ama boyutları o kadar küçükmüş ki, donanımların ve oymaların ne kadar inceden inceye işlendiğini görmek için büyüteçle bakmak gerekirmiş. Daha önce de belirttiğim gibi, bizim terzi her şeyden önce iyi bir zanaatkâr olduğundan el emeğine çok önem verirmiş. Bu şahane modele hayranlıkla bakarken, bu demirleri dövmek, bu tahtaları oymak için ne gibi minicik, incecik alet edevatın kullanıldığına bir türlü akıl erdirememiş. Eseri daha iyi görebilmek için biraz tozunu aldıktan sonra cam tabuta yönelmiş.

Şöyle bir şey hiç dikkatinizi çekmiş midir? Çok hızlı akan bir dere, tabanı birden alçaldığında minik bir çağlayana dönüşür hani ve hızla akan su cam gibi saydam ve pürüzsüz olur, altındaki ince uzun ipliğimsi suyosunları hafiften titreyerek dümdüz uzanır akıp giden suyla birlikte gidiyormuş gibi. Bu tabutun kalın camının altında aynen o suyosunları gibi incecik altın iplikler varmış bir

dolu. O kadar çokmuşlar ki, bizim terzi, inceden eğrilmiş altın ipliklerle dolu bir sandık gördüğünü sanmış. Bu ipliklerle altın bir kumaş dokunacak herhalde, diye düşünmüş. Ama bir de bakmış ki, o altın iplik yığınının arasında bir yüz var. Ne rüyasında ne hayalinde göremeyeceği kadar güzel bir yüzmüş bu hem de. Kıpırtısız bembeyaz bir yüz, solgun yanakları gölgeleyen uzun altın kirpikler ve gene solgun ama kusursuz dudaklar... Kızın altın saçları üstüne bir örtü gibi yayılmış ama yüzünün üstündeki teller o soluk aldıkça titreşiyorlarmış. Böylece bizim terzi onun hayatta olduğunu anlamış. Ve aynı anda anlamış ki –çünkü masallarda hep öyle olur– gerçek serüven bu uyuyan güzeli kurtarmak ve bu yüzden kendisine sonsuz şükran duyacak olan genç kızla evlenmektir. Ama kız o kadar güzelmiş, o kadar huzurlu görünüyormuş ki, onun rahatını bozmaya kıyamamış. Onun oraya neden ve nasıl konulduğunu, kaç zamandır uyuduğunu, sesinin neye benzediğini ve daha bir sürü saçma sapan şeyi merak ederek soluğuyla altın saç tellerini titretişini seyre dalmış.

Derken hiçbir yarığı ya da açılacak yeri olmayan, yeşil buzdan bir yumurtaya benzeyen bütünlükteki sandığın bir ucunda minicik bir anahtar deliği görmüş. İşte o an, elindeki incecik işlemeli büyülü anahtarın bu deliğe uyacağını kavramış, hafiften içini çekerek anahtarı deliğe sokmuş ve neler olacağını beklemeye koyulmuş. Minik anahtar deliğe girdiğinde sanki tabutun camdan bütünlüğü içinde eriyivermiş ve bir saniye boyunca tüm cam yüzey pürüzsüz ve kapalı konumunu sürdürmüş. Ancak aradan bir saniye geçtikten sonra tabut son derece düzenli bir biçimde ve minik çan sesleri çıkararak binbir parçaya bölünmüş, parçacıklar yere düşerken de çanımsı sesler çıkarmışlar ve yere değdikleri an yok olmuşlar. Uyuyan güzel gözlerini açmış... O mavi gözleri

afrikamenekşesine mi benzetmeli, yaz günlerinin en derin mavisine mi, bilemedim. Ama bizim terzi ne yapacağını çok iyi biliyormuş ki, eğilip kızın kusursuz yanağına bir öpücük kondurmuş.

"Sen o olmalısın," demiş güzel kız. "Demek beni bu büyüden kurtarması için beklediğim kişi sensin. Sen prens olmalısın."

"Yo, hayır," demiş kahramanımız. "Yanılıyorsunuz. Ben kendi halinde ama çok titiz bir zanaatkârım, mahir bir terziden fazla –ya da az– biri değilim. Geçinebilmek için elimin emeğiyle yapacağım bir iş arıyorum."

Bunun üzerine genç kız keyifli bir kahkaha koyuvermiş. Kim bilir kaç yıldır çıkmayan sesi öylesine gür çıkmış ki o garip mahzen çın çın çınlamış.

"Sonsuza dek geçinebileceğinden de fazlasına kavuşacaksın, eğer beni bu karanlık yer altından kurtarırsan," demiş. "Cam kubbe altında hapsolmuş şu şatoyu görüyor musun?"

"Görmez olur muyum? Gördüm ve bu kadar ince oyma ve dökme işi yapan ustalara hayretle karışık bir hayranlık duydum."

"Orada gördüğün oymacı ya da dövmecilerin ustalığı değil, kara büyü yalnızca. O gördüğün şato benim doğup büyüdüğüm yer, çevresindeki ormanlar, çayırlar hep bana aitti, oralarda çok sevdiğim erkek kardeşimle gönlümüzce gezer tozardık... ta ki bir gece o karanlık ruhlu yabancı kapımızı çalıncaya kadar. Hava çok kötü olduğundan bir gecelik barınak aradığını söyledi. Benim dünyalar güzeli, bir geyik yavrusu kadar tatlı, fırından yeni çıkmış bir somun ekmek kadar sağlıklı bir ikiz erkek kardeşim vardı. Birlikte o kadar iyi vakit geçirirdik, her konuda o kadar anlaşırdık ki, hayatta hiç evlenmemeye, hep ikimiz birlikte şatomuzda huzur içinde yaşayarak gün boyu avlanıp eğlenerek yaşama konusunda birbiri-

mize yemin etmiştik. Ama işte, fırtınanın uğuldayarak estiği bir gece, sağanak yağmur altında, üstünde sırılsıklam giysiler, yüzünde yalancı bir gülümsemeyle bu yabancı kapımızı çaldığında kardeşim onu seve seve içeri aldı, önüne yemek ve şarap koydu, gece kalmasına izin verdi... Bütün gece şarkılar söyleyip iskambil oynayarak dış dünyanın maceralarla dolu büyüklüğünden söz ederek oyalandılar. Bu durum hiç hoşuma gitmemişti, doğrusu ikizimin benden başka biriyle yakınlık kurması çok canımı sıkmıştı. Erkenden yattım, yattığım yerde kuleler çevresinde uğuldayarak esen Batı Rüzgârı'nı dinleyerek rahatsız bir uykuya dalmışım. Bu uykudan garip, evin her yanını saran büyüleyici bir müzikle uyandım. Yaylı sazlar çalıyordu galiba. Yatağımda doğruldum, bu müziğin ne anlama geldiğini ve kaynağını anlamaya çalıştım. Yatak odamın kapısı usulca açıldı, dün geceki yabancı içeri girdi. Üstü başı kuruydu bu kez, ama yüzünde o tehlikeli gülümseme duruyordu hâlâ, saçlarının kıvırcık ve simsiyah olduğunu fark ettim. Yerimden kalkmaya çalıştım, ama kıpırdayamadım. Sanki biri elimi kolumu, biri de ağzımı bağlamıştı. Yabancı bana bir kötülük yapmak istemediğini, büyücü olduğunu, deminki müziği kendisinin çaldırdığını, benimle evlenip şatoda kardeşimle birlikte huzur içinde yaşamayı istediğini açıkladı. Ben de dedim ki –o sırada konuşmama izin vardı hâlâ– kimseyle evlenmeye niyetim yok, hayat boyu bakire olarak sevgili kardeşimle mutlu bir yaşam sürmekten başka dileğim de yok. Bu sözlerime cevaben, ben istesem de istemesem de bana sahip olmaya kararlı olduğunu, ikiz kardeşimin de bu birlikteliğe rıza gösterdiğini söyledi. Dur bakalım, görürüz, dediğimde ise, görünmez çalgılar odanın dört bir yanında çalmaya başladı, bir şakırtı bir takırtıdır gidiyordu. Yabancı ise, en küstah bir tavırla, 'Ne göreceksen görürsün, ama ne burada olanlar hakkın-

da ne de herhangi bir konuda konuşacaksın, çünkü seni susturdum, dilini kesmiş kadar oldum,' dedi.

Ertesi gün ikiz kardeşimi uyarmaya çalıştım, ama kara büyücü ne dediyse oldu, konuşmak üzere ağzımı açmaya kalktığımda sanki dudaklarım kocaman teyellerle birbirine dikilmiş gibiydi, dilimi ise ağzımın içinde oynatamıyordum bile. Ama sofrada tuz istediğimde ya da havadan sudan söz açtığımda dilim rahat dönüyordu. Dolayısıyla, kardeşim hiçbir şeyin farkına varmaksızın yeni dostuyla gamsız tasasız ava çıktı ve ben evde, ocağın başında derin bir hüsran ve sessiz elemler içinde oturup ileride neler olacağından korkarak bekledim. Bütün gün öylece oturdum. Derken akşamüzeri şatonun çimleri üstünde gölgeler uzarken ve güneşin son ışınları sarı ve soğuk dökülürken, korkunç bir şeyler olduğuna dair çok kesin bir inanca kapıldım ve kendimi şatodan dışarı dar atarak karanlık ormana doğru koşmaya koyuldum. Ormanın karanlıklarından çıka çıka kara büyücü çıktı. Bir eliyle kendi atını yönlendiriyor, öteki eliyle de ömrümde gördüğüm yaratıklar içinde en acı dolu yüzü olan iri, gri bir av köpeğini çekiştiriyordu. İkiz kardeşimin aniden yola çıktığını, çok uzun sürecek yolculuğunun dönüş tarihinin belirsiz olduğunu, beni ve şatoyu kendisine emanet ettiğini söyledi. Kara büyücü bu sözleri söylerken pek neşeliydi, ona inanıp inanmamama hiç aldırmaz bir havadaydı. Ona bu adaletsizliğe boyun eğmeyeceğimi ifade ederken sesimin sağlıklı ve güvenli çıkması beni biraz olsun rahatlattı, çünkü dudaklarımın bir kez daha birbirine dikilip sessizliğe bürüneceğimden korkmuştum. Ben konuşurken gri av köpeğinin gözlerinden yaşlar dökülüyordu, hayvan gittikçe daha daha, daha da çok ağlıyordu. O anda, nereden anladım bilmiyorum, ama bu zavallı, çaresiz hayvanın kendi öz kardeşim olduğunu çözdüm. Birden tepem iyice attı ve bu yabancıya hiçbir

zaman benim rızamla evime giremeyeceğini ve bana el süremeyeceğini bağırarak söyledim. O ise hiç alınmadan, olayı doğru algıladığımı, rızam olmadan hiçbir şey yapmayacağını, eğer ona bir fırsat verecek olursam rızamı hakkıyla kazanacağını ifade etti. Bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini, boşuna umuda kapılmamasını söylediğimde ise çok sinirlendi, ona boyun eğmezsem sonsuza kadar sesimi kesmekle tehdit etti beni. Bense, sevgili ikiz kardeşim yanımda olmadıkça zaten kimseyle konuşmak istemediğimi, nerede bulunduğuma da aldırmayacağımı haykırdım. Bunun üzerine, yüz yıl bir cam tabutta yattıktan sonra fikrimi değiştirip değiştirmeyeceğimi görmek istediğini belirterek eliyle birtakım hareketler yaptı ve birden şatom küçülerek şimdi gördüğün minyatüre dönüştü. Birkaç el hareketi daha yaptı ve şatom şu cam kubbenin altına hapsoldu. Derken hizmetkârlarım, yıllarca bana bakmış olan adamlar ve kızlar koşa koşa geldiler, ama onların her birini bir cam şişeye kapattı, beni de işte içinde bulduğun bu cam tabuta hapsetti. Şimdi, beni kabul edersen eğer, bir an önce bu mahzenden kaçalım. Çünkü büyücü arada bir gelip burayı yokluyor, ona boyun eğip eğmeyeceğimi öğrenmek istiyor."

Bizim şaşkın terzi şöyle cevap vermiş: "Sizi elbette kabul ediyorum. Siz bana vaat edilen mucizesiniz. Camdan anahtarım sayesinde sizi kurtardım ve daha ilk görüşte size âşık oldum. Ama sırf şu camdan tabutu açtım diye siz beni neden sevdiniz, anlayabilmiş değilim. Sonuçta şatonuza, topraklarınıza, halkınıza, gerçekten ait olduğunuz yere kavuştuğunuzda durumunuzu bir kez daha gözden geçirip beni savmaya, yaşamınızı bir bakire olarak benim gibilerden uzak geçirmeye karar verirseniz hiç itiraz etmem. Sizin olağanüstü altın renkli saçlarınızın bir telini dahi görmüş olmak, dünyanın en beyaz, en

zarif yanağına dudaklarımı değdirmiş olmak benim layık olmadığım bir onurdur."

Şimdi sorarım size, benim sevgili ve pek masum okurlarım, bizim bu terzi, içtenlikle mi yoksa kurnazlığından mı sormuştur bu soruyu? Çünkü neden derseniz, genç kız kendini ona tam bir rızayla sunmasına sunarken beraberinde koca bir şato ve sonsuz olanaklı bir bahçede getiriyor. O mahzende dururken, iğnelerle, parmak tırnaklarıyla, yüksüklerle ölçülebilecek bina ve araziler, gerçek boyutlarına kavuştuklarında hiçbir beyefendinin reddedemeyeceği güzellikte yerlerdir. Derken güzel kız hafiften kızarmış, beyaz yanaklarında sanki güller açmış, ağzından fısıltı halinde dökülen sözcüklerden çıkan anlam şuymuş: Yapılan büyünün kuralları herkesçe bilinir, cam tabut bir kez başarıyla yok edildikten sonra alınan öpücük ister bilinçli ister bilinçsiz olsun bir vaattir ve vaadin yerine getirilmesi gerekir. Bu iki genç durumun inceliklerini nazik bir biçimde tartışadursunlar birden ortalığı telli ve yaylı sazların çaldığı o garip melodi sarmış, genç kız fena halde heyecanlanarak kara büyücünün yaklaşmakta olduğunu söylemiş. Bunun üzerine kahramanımız da derin bir umutsuzluğa ve korkuya kapılmış, çünkü kendisine yol göstermiş olan ufacık tefecik gri ihtiyar böyle bir olasılıktan söz etmediği gibi ona ne yapılması gerektiğini de açıklamamış. Yine de genç kızı koruması gerektiğini düşünmüş, çünkü ona çok şey borçluymuş ve ne de olsa onu uzun uykusundan uyandırıp dilinin çözülmesini sağlayan kendisinden başkası değilmiş. Yanında kendi dikiş iğneleri ve makaslarından başka silah taşımazmış, ama yerdeki cam kırıklarından yararlanmayı düşünmüş. En uzun, en keskin parçayı seçerek bir ucuna tutamak olarak deri önlüğünü sarıp beklemeye koyulmuş.

Kara büyücü, sırtında parlak siyah bir pelerin, yü-

zünde acımasız ve vahşi bir gülümsemeyle eşikte belirdiğinde bizim terzicik tir tir titremekle birlikte elindeki cam parçasını kaldırmış; düşmanın bunu bir büyü ile yok edeceğini ya da kendisi hamle yapamadan elini havada donduracağını sanıyormuş, ama öteki hiç oralı olmadan mahzenin içinde ilerlemiş ve elini uzatarak genç kadına dokunmak istemiş. İşte o an, kahramanımız var gücüyle saldırarak cam kırığını adamın kalbine elinden geldiğince derin saplamış. Bir de ne görsünler, yere yuvarlanan kara büyücü gözlerinin önünde buruş buruş kuruyarak pörsümüş, küçük bir avuç gri cam tozuna dönüşmüş. Bu olay karşısında güzel kız az biraz gözyaşı dökmüş, terzinin ikinci kez hayatını kurtarmakla kendisiyle evlenmeyi her bakımdan hak ettiğini açıkça söylemiş. Sonra da ellerini çırpmış ve ânında hepsi, genç kız, genç adam, cam kubbe, cam şişeler, toz yığını, hep birlikte havaya yükseldikleri gibi kendilerini soğuk bir tepenin üstünde, ilk başta gördüğümüz ufacık tefecik ihtiyar ve Otto adlı av köpeğinin yanında bulmuşlar. Tabii siz, benim akıllı ve anlayışlı okurlarım, bu Otto'nun kimliğini, yani, cam tabuta hapsedilen genç kızın ikiz kardeşinin büyücü tarafından dönüştürülen köpeğin aynısı olduğunu çoktan çakmıştınız, değil mi? Kızcağız köpeğin boynuna sarıldığı gibi ağlamaya başlamış ve onun gözyaşları hayvancığın yanaklarından süzülen tuzlu gözyaşlarına karışınca büyü bozulmuş, karşısında avcı kıyafeti içinde altın saçlı bir delikanlı belirivermiş. Onlar birbirlerine sıkıca sarılıp ağlaşadursun, bizim terzi ufacık tefecik ihtiyarın da yardımıyla, şatonun içinde bulunduğu cam fanusa horoz ile tavuktan alınmış olan tüyleri sürtmüş ve büyük bir gümbürtü ve patırtıyla şato eski haline dönüvermiş. Sonra bizim terzi ile ufacık tefecik gri ihtiyar, şişelerin tıpalarını açmaya koyulmuşlar. Şişelerden çıkan dumanlar, akan sıvılar birer birer insana dönüşmüş. Ki-

misi uşak, kimisi orman bekçisi, kimisi aşçıbaşı, kimisi oda hizmetçisiymiş, hepsi de birden kavuştukları özgürlük karşısında hayretler içinde kalmışlar. Genç kız, bizim terzinin onu derin uykusundan nasıl kurtardığını, kara büyücüyü nasıl öldürdüğünü, böylece kendisiyle evlenmeyi hak ettiğini kardeşine bir bir anlatmış. Genç adam yaptığı bu iyiliklerden ötürü terziye borçlu olduğunu, şatoda hep birlikte sonsuza dek mutlu yaşayacaklarını ifade etmiş. Öyle de olmuş. Hep birlikte mutlu mesut bir yaşam sürdürmüşler. İki kardeş gündüzleri ormanda ava çıkarlar, o taraklarda bezi olmayan bizim terzi ise, evde ocak başında oturur, onları beklermiş. Akşamları üçü birlikte güle oynaya vakit geçirirlermiş. Yalnız eksik olan bir şey varmış. Bir zanaatkâr eğer zanaatını icra etmezse hayatta onun için hiçbir şeyin değeri olmaz. Bu yüzden bizim terzi dünyanın dört bir yanından en iyi ipeklileri, en parlak iplikleri getirterek bir zamanlar yaşamını zar zor kazanmak için yaptığı işi artık keyif için yapmaya başlamış.

DENİZCİNİN ÖYKÜSÜ

Bir zamanlar, cesareti, parlak gözleri –ama gözler gerçekten *çok* parlaktı– ve tanrıların ona bolca bağışladığı güçten başka hiçbir şeye sahip olmayan genç bir denizci vardı.

Köyündeki hiçbir kız için iyi bir kısmet sayılmazdı, çünkü gözüpek olduğu kadar da yoksuldu. Ama kızlar ona bakmaya bayılırlardı; inanın, özellikle de dans ettiğinde seyrine doyum olmazdı, çünkü bacakları pek uzun, ayakları pek çevik, gülüşü pek güzeldi.

Onu seyretmeyi en çok seven ise değirmencinin kızıydı. Görkemli ve gururlu bir güzeldi bu kız. Eteğinden üç kadife kurdele sallanırdı. Denizciye bakmaya bayıldığını hiç belli etmez, delikanlıya çaktırmadan, baygın baygın yan gözle bakardı ona. Pek çok başka kız da öyle yapardı. Hayat böyledir işte. Kimine herkes bakar, kimisi ise binbir takla atsa kafasını çevirip bakan olmaz. Çünkü Tanrı kimini düzgün kimini çarpık yaratmıştır ve bunu değiştirmek kimsenin haddi değildir.

Genç adam gider gider gelirdi, çünkü uzun yolculuklara meraklıydı. Derler ki, balinalarla birlikte dünyanın kıyısından aşağı atlamış, orada denizler kaynar, altında kocaman balıklar batık adalar gibi yüzer, denizkızları ellerinde ayna uzun saçlarını tarar, yeşil yeşil pullu kuy-

ruklarını sallarlarmış. Tabii bu gibi rivayetlere inanırsınız, inanmazsınız, o başka. Geminin direğine en hızlı o tırmanır, zıpkınla en çok balığı o avlardı, ama yine de yoksuldu, çünkü paralara el koyan geminin kaptanıydı. Bizimki gider gider gelirdi.

Geldiğinde köyün meydanında oturur gezip gördüğü yerleri anlatırdı. Onu herkes dinlerdi. Değirmencinin kızı da gelir, en ağırbaşlı, en gururlu haliyle bir kenarda dururdu. Denizci onun bir kenarda durup kendisini dinlediğini fark edince, isterse ona Doğu ülkelerinden ipek bir kurdele getireceğini söyledi. Kız ne evet dedi ne de hayır, ama delikanlı anladı onun kurdeleyi istediğini.

Bir kez daha gittiğinde, uzak ülkelerden birinde, kadınların buğday tenli, ipek gibi simsiyah saçlı olduğu o ülkelerden birinde, bir ipek tacirinin kızından kurdeleyi aldı denizci. Ancak o ülkelerin kadınları da uzun bacaklı, çevik ayaklı, güzel gülüşlü delikanlıların dansını seyretmeye bayılırlardı.

Bizimki ipek tacirinin kızından kurdeleyi alırken yeniden geleceğini söyledi, ama kurdeleyi kokulu bir kâğıda sardı ve köye döndüğünde, değirmencinin kızıyla dans ederken ona armağanı sundu. "İşte kurdeleni getirdim," dedi.

Kızın kalbi küt küt atıyordu, inanın, ama bunu hiç belli etmedi ve soğuk bir sesle kurdeleye ne bedel ödemesi gerektiğini sordu. O yörelerde hiç bulunmayan, ebemkuşağı renkli çok güzel bir ipek kurdeleydi elinde tuttuğu.

Delikanlı bu soruyu işittiğinde çok fena kızdı, çünkü armağanına hakaret anlamına geldiğini düşünmüştü. Kurdeleyi kendisine veren kişi hangi bedeli ödediyse, kurdeleyi kendisinden alan kişinin de aynı bedeli ödemesi gerektiğini söyledi.

Değirmencinin kızı sordu: "Neymiş o bedel?"

Delikanlı cevap verdi: "Ben geri dönene kadar uykusuz geçen geceler."

Kız dedi ki: "Bu bedel çok yüksek."

Delikanlı dedi ki: "Bedel kesindir. Ödeyeceksin."

Ve ister inanın ister inanmayın, kız bedeli ödedi. Çünkü delikanlı onun içindekileri anlamıştı. Gururu kırılmış bir adam ele geçirebildiği ne varsa alır. O da öyle yaptı, çünkü kızın onu dans ederken gördüğünü biliyordu, kafasının karmakarışık olduğunu biliyordu, kızın içinde nelerin dönüp durduğunu erkeğin gururuyla, danslarıyla nasıl çarpıştığını biliyordu.

Bir gün yeniden uzaklara gider de dünyanın başka bir köşesinde yeni bir hayat bulursa eğer, kızın kendisini bekleyip beklemeyeceğini, babasından istediği takdirde ona varıp varmayacağını sordu delikanlı.

Kız dedi ki: "Her limanda seni bekleyen bir kadın varken, her rıhtımda her rüzgârda dalgalanan bir kurdelen varken, seni beklersem çook uzun süre beklemek zorunda kalırım."

Delikanlı dedi ki: "Bekleyeceksin."

Kız ne evet dedi ne hayır, ne beklerim dedi ne de beklemem.

"Sen tanıdığım en huysuz kadınsın," dedi delikanlı. "Yine de günün birinde gelip seni alacağım."

Aradan hayli zaman geçti. Köy ahalisi kızın güzelliğinin solduğunu fark etti. Adımları da sürüklenircesine yavaşlamış, her tarafı hantallaşmıştı. Yürürken başını hep önüne eğiyordu. Limana dadanmıştı, her akşamüstü gelen gemileri beklemeyi âdet edindi. Hiç kimseye bir şey sormuyordu, ama herkes onun neden oraya geldiğini, kimi beklediğini çok iyi biliyordu. Artık kimseyle konuşmaz olmuştu, yalnızca tepedeki küçük Meryem Ana Kilisesi'nde görülüyordu. Herhalde dua ediyordu orada, ama dualarını kimsenin duyduğu yoktu.

Aradan bir hayli zaman daha geçti. Kiminin gemisi geri geldi, kimininki battı, bir sürü tayfa sulara gömüldü, ama bizim denizci delikanlıdan iyi kötü hiçbir haber çıkmadı. Bir gece değirmenci, ahırından bir ses geldiğini duydu, ya bir baykuştu haykıran ya da miyavlayan bir kedi. Ne olduğuna bakmaya gittiğinde ise hiçbir şey bulamadı, yalnız samanların üstünde kan lekeleri gördü. Bunun üzerine kızına seslendi. Kız geldiğinde yüzü bembeyazdı, uykulu uykulu gözlerini ovuşturuyordu. Babası, "Bak, samanların üstünde kan lekeleri var," dediğinde kız aksilendi. "Ahırda köpeğin biri sıçan öldürdü ya da kedi bir fare yedi diye beni tatlı uykumdan neden uyandırıyorsun?" diye söylendi.

Herkes onun bembeyaz olduğunu görmüştü, ama kız dimdik duruyor, elindeki mumu düzgün tutuyordu. Herkes geldiği yere döndü.

Derken günlerden bir gün gemi ufukta göründü ve usul usul limana girdi. Delikanlı kıyıya atladı, kızın onu beklediğini sanarak; ama kız orada değildi. Oysa denizci dünyanın dört bir yanını gezerken hep kızın kendisini limanda beklediğini görmüştü hayal gözüyle. O gururlu güzel yüzünü, elinde salladığı kurdeleyi canlandırmıştı gözünde. Kızın orada olmadığını anlayınca, tahmin edeceğiniz gibi, kalbi taş kesildi. Ama onun nerede olduğunu sormayı kendine yediremediğinden, gelmiş olan öteki kızları öptü, koşa koşa tepedeki evinin yolunu tuttu.

Gel zaman git zaman, bir duvarın gölgesine sığınarak yavaş yavaş yürüyen, bir durup bir ilerleyen, sıska, solgun birini gördü. İlk bakışta tanıyamadı onu. Kız da çok değiştiği için onun yanından fark edilmeden geçebileceğini sanmıştı.

Delikanlı konuştu: "Gelmedin."

Ve kız konuştu: "Gelemedim."

Ve delikanlı konuştu: "Sokağa çıkmışsın ama."

Ve kız konuştu: "Ben eski ben değilim."

"Bana ne? Beni ilgilendirmez. Tek bildiğim, sen gelmedin."

"Seni ilgilendirmezse de beni çok ilgilendiriyor. Aradan çok zaman geçti. Geçmişe mazi derler. Bırak yoluma gideyim."

Ve kız yoluna gitti.

O gece bizim delikanlı demircinin kızı Jeanne ile dans etti bütün gece. Bu kızın parıltılı beyaz dişleri, gül goncası gibi tombul, yumuk elleri vardı.

Denizci ertesi gün tepedeki küçük kiliseye gidip değirmencinin kızının karşısına çıktı.

Dedi ki: "Hadi gel, birlikte aşağı inelim."

Kız sordu: "Minik ayakların sesini duyuyor musun? Dans eden minicik çıplak ayakları?"

"Hayır. Kıyıya vuran dalgaların sesini, kuru otların üstünden esen rüzgârın uğultusunu, rüzgârgülünün dönerken çıkardığı gıcırtıyı duyuyorum."

"O minik ayaklar bütün gece kafamın içinde dans ettiler, bir o yana bir bu yana hoplayıp zıpladılar. Gözüme uyku girmedi."

Denizci üsteledi: "Benimle aşağı gel."

Kız yineledi: "Dans edeni duyamıyor musun?"

Ve bu bir hafta, iki hafta, bir ay, iki ay sürdü. Akşamları demircinin kızıyla dans eden denizci gündüzleri tepedeki küçük kiliseye çıkıyor ve değirmencinin kızından hep aynı yanıtı alıyordu. Sonunda bıktı usandı. Yakışıklı, aceleci adamlar böyle bıkarlar elbette. "Sen beklemediğin halde ben seni bekledim. Artık yeter. Ya şimdi benimle gelirsin ya da ben daha fazla beklemem," dedi.

Kız, "Dans eden miniciği duyamıyorsan, seninle nasıl gelebilirim?" dedi.

Denizci, "O zaman, o minicikle baş başa kal, madem onu benden daha çok seviyorsun," dedi.

Kız hiç sesini çıkarmadı, denizin dalgalarını, rüzgârı ve rüzgârgülünün gıcırtısını dinledi. Delikanlı onu yalnız bıraktı.

Denizci, demircinin kızı Jeanne ile evlendi. Düğünde herkes çok dans etti. Kavallar çalındı, davullar dövüldü, bizimki uzun bacaklarıyla havalara sıçradı, çevik ayaklarının üstüne düştü, yüzü hep güldü. Jeanne'in döne döne dans etmekten yanakları al al oldu. Dışarıda rüzgâr bir esti bir esti, göklerde bulutlar yıldızları yok etti. Ama yataklarına girdiklerinde herkesin midesi elma şarabı dolu, keyfiyse yerindeydi. Yatak odalarının kapılarını kötü havaya karşı sıkıca kapattılar ve kuştüyü yataklarına yuvarlandılar.

Değirmencinin kızı üstünde gecelik, çıplak ayakla sokaklara fırladı. Bir o yana bir bu yana koşuyor, ellerini kaçan bir tavuğu kovalarcasına öne doğru uzatmış, "Dur gitme, bekle, bekle biraz," diye bağırıp duruyordu. *Kimilerinin* dediğine inanırsanız, güya önünde hoplaya zıplaya kaçan küçük çıplak bir bebe görmüşler. Bebenin saçları sarı alevlere benziyormuş, sivri parmaklarıyla bir yerleri işaret ediyormuş. Yani *kimileri* öyle diyordu, ama kimisi de kızın önünde döne döne uçuşan küçük bir toz bulutu ve rüzgâra kapılmış birkaç tüy ile ince dal parçasından başka bir şey görmediğini söylüyordu. Değirmencinin çırağı ise, haftalar önce tavan arasından minik çıplak ayakların dans edercesine tıp tıpladığını kendi kulaklarıyla işittiğini söyledi. Her şeyi bildiklerini sanan bazı yaşlı kadınlar ve ukala adamlar ise o seslerin farelerin koşuşturmasından ibaret olduğunu iddia ettiler. Aklı başında bir genç olarak bilinen çırak ise ısrarlıydı, farelerin çıkardıkları seslerle ötekileri ayırt edebileceğini savundu.

Her neyse, değirmencinin kızı dans ettiğini iddia ettiği o şeyin peşinden koşmayı sürdürdü, sokaklardan köy meydanına, oradan da tepedeki küçük kiliseye yöneldi,

ayak bileklerini sıyıran böğürtlen çalılarına aldırmadı, elleri hep öyle öne doğru uzanmış olarak durmadan, "Bekle... n'olur bekle," diye sesleniyordu. O şey ise, ister inanın ister inanmayın, canlı bir şeydi ve önden hoplayıp zıplayarak, yanardöner gibi parıldayarak, minik çıplak ayaklarını çimenlerin, çakılların üstüne vura vura kaçıyordu. Peşindeki kız bir yandan eteklerine dolanan rüzgârla, bir yandan da gecenin karanlığıyla boğuşmaktaydı. "Bekle, bekle," diye seslenerek uçurumun oradan denize, daha doğrusu iğne gibi sivri kayaların üstüne düştü. Ertesi sabah sular çekildiğinde kemikleri kırılmış, etleri morarmış cesedini buldular. Tahmin edersiniz ki güzel bir görünüm değildi.

Denizci onu bu halde görünce kızın elini tuttu ve şöyle konuştu: "Suç benim, senin dediklerine inanmadığım için oldu bu. Oysa şimdi o minik bebenin zıplayan ayak seslerini çok iyi duyuyorum."

O günden sonra zavallı Jeanne kocasının hayrını görmedi.

Azizler Yortusu gelip çattığında, gece yarısı yatağında birden uyandı, tıp tıp vuran minik ellerin, tepinen minik ayakların sesini duyuyordu, yatağın dört bir yanından ise cırtlak çocuk sesleri hiç bilmediği dillerde bir şeyler bağrışıyorlardı. Dünyanın dört bir yanını gezmiş olan denizci bu dilleri anlayamıyordu.

Üstünden örtüleri attığı gibi yataktan fırladı, camdan dışarı baktı. İşte minik bebe oradaydı, çırılçıplaktı, soğuktan mosmor kesilmişti, ama aynı zamanda sanki sıcaktan pespembeydi. Bir deniz balığı ya da yaz çiçeği gibi salınarak alevleri andıran başını geriye atıp dans ederek uzaklaştı. Bizimki de peşinden gitti. Gittiler, gittiler, gittiler, taa Trèspassès Koyu'na vardılar. Gece hava açıktı, ama koyun üstünde hafif bir sis vardı.

Okyanustan dalga üstüne dalga geliyordu, dalgalar

hiç durmadan birbirini izliyordu. Denizci dalgaların sırtına binmiş gelen Ölüleri gördü. Başka bir dünyadan geliyorlardı, sıska ve griydiler, çaresiz kollarını öne doğru uzatmış sallanıp yuvarlanarak tiz seslerle bağrışıyorlardı. Bebecik ise tepinmeyi, sallanmayı sürdürerek ilerlemeye devam ediyordu. Derken pruvası denize dönük bir gemiye vardılar, orada sanki binlerce hareketli nesne birbirine yaslanmış, sıkışmış gibiydi, ama görünen hiçbir şey yoktu.

Geminin içinde de, dalgaların sırtında da o kadar çok Ölü İnsan vardı ki bunların arasında olmaktan dehşetli bir paniğe kapıldı. Bunların gövdesi yok gibiydi, çünkü elini kolunu her yana salladığı halde hiçbirine değmiyordu, yine de onu sıkıştırıyor, dalgaların sırtından cırtlak cırtlak haykırıyorlardı. Sanki geminin ardında bir martı sürüsü vardı, hayır, sürü değil, gökyüzü de deniz de tamamen kanat doluydu ve her bir tüy bir insan ruhuydu... Sonradan anlattığında böyle anlattı Denizci.

Dans eden bebeye dedi ki: "Bu gemiyle denize açılalım mı?"

Bebe kıpırdamıyordu artık, cevap vermedi.

"Bu kadar yol geldim, çok da korkuyorum, ama sonunda ona ulaşacaksam yola devam ederim."

Bebecik konuştu: "Bekle."

Suyun üzerindeki kalabalığın arasında kızın da bulunduğunu düşündü; incecik beyaz yüzünü, düz memelerini, açlıktan açılmış ağzını gözünün önüne getirdi ve ona seslendi: "Bekle." Ve kızın sesi bir yankı gibi geri geldi: "Bekle."

Denizci görünmez şeylerle dolu havada kollarını salladı, çevik ayaklarını geminin güvertesindeki ölülerin tozları üstünde sürüdü, ama her şey çok ağırdı, hiçbir şey kıpırdamıyordu. Dalgalar birbiri ardından yuvarlanarak geldiler, geçtiler, geldiler, geçtiler. Dediğine göre

kendini suya atmak istemiş, ama yapamamış. Tan ağarıncaya kadar öylece durmuş olduğu yerde, dalgaların sırtındaki ölülerin geçip gitmelerini izlemiş, haykırışlarını dinlemiş. Bebeciğin, "Bekle," dediğini duymuş.

Ertesi gün tan ağardığında köye döndüğünde kolu kanadı kırık bir adamdı artık. Köy meydanında yaşlılarla birlikte oturdu kendi gencecik olduğu halde. Ağzı gevşemiş, yüzü sarkmıştı, pek fazla konuşmadı, yalnız arada bir, "Gayet iyi duyuyorum," diyordu. Bir de, "Bekliyorum." Ağzından başka söz çıkmadı.

İki yıl mı, üç yıl mı on yıl mı ne kadar oldu bilinmez, başını kaldırıp sordu: "Küçücük bebeciğin dansını duyuyor musunuz?" Yaşlılar hayır dediler, ama o içeri girdi, yatağını gayet güzel yaptı, komşularını çağırdı, denizcilik yıllarından kalma sandığının anahtarını Jeanne'e teslim etti. Yatağına uzandı. Pek sıskalaşmış, pek bitkinleşmişti zaten. Dedi ki: "Sonunda en uzun süre bekleyen ben oldum, ama şimdi onun tepinmelerini duyuyorum, bebecik sabırsızlanıyor, oysa ben çok sabrettim." Derken saat gece yarısı olunca, "Aaa, geldin demek," dedi ve öldü.

Birden odayı aynı anda hem elma çiçeklerinin hem de olgun elmaların kokusu sarmış Jeanne'in anlattığına göre. Sonradan Jeanne kasapla evlendi, ona dört erkek iki de kız doğurdu; hepsi de kanlı canlı, sağlıklı çocuklardı ama dans etmekle hiç araları yoktu.

EN BÜYÜK PRENSES'İN ÖYKÜSÜ

Evvel zaman içinde, deniz ile dağlar arasında, orman ile çöl arasında bir diyarda bir Kral ile Kraliçe yaşarmış. Bunların en büyük kızı solgun ve sessiz, ortanca kız buğday tenli ve hareketli, en küçük kız ise uğurlu günde doğan her çocuk gibi sağlıklı, gürbüz, akıllı, iyi kalpli ve neşeliymiş, aklına estiği gibi hareket edermiş.

En büyük Prenses doğduğunda, gökyüzü veronika renginde bir maviymiş ve bol bol pamuk pamuk kocaman bulutlarla doluymuş. Ortanca Prenses doğduğunda, mavi gökyüzünde kısrak kuyruklarını andıran gri bulutlar hızla geçip gidiyormuş. En küçük Prenses doğduğunda ise gökyüzünün mavisi o kadar berrak, gök kubbe o kadar bulutsuzmuş ki mavi altın pullarla süslenmiş gibi duruyormuş. Ama aslında bu bir yanılsamaymış.

Prensesler genç kızlık yaşlarına geldiklerinde her şey çok değişmiş. Onlar daha bebekken, bir dizi fırtına sonucu günbatımları deniz yeşili hatta yosun yeşiline dönüşmeye başlamış. Daha sonraları, yalnızca günbatımlarında değil, tan ağardığında da gökyüzü yeşilleniyor, buruşuyormuş gibi bir hal alıyor, suyun altı gibi benekleniyor; koyu yeşil, limon yeşili, bakır taşı ya da yeşim taşı gibi başka başka yeşillenmeler de oluyormuş. Kızların canı sıkkın oldu mu, göğün mavisi de grisi de bütün gün be-

nek benek, çizgi çizgi yeşeriyor, tunç renginden zümrüt yeşiline, iyice soluk buz yeşiline kadar geniş bir yelpazede değişiyormuş. Bu olgunun ortaya çıktığı ilk günlerde insanlar sokaklarda ya da tarlalarda durup gökyüzüne bakıyor, hayret ve hayranlık içinde ah vah ediyorlarmış. Derken bir gün, küçük bir kız annesine, üç gündür havanın hep yeşil olduğunu, artık maviyi özlediğini hatırlatmış. Annesi de ona uslu durmasını, sabır göstermesini, her şeyin düzeleceğini söylemiş. Bir ay kadar sonra gökyüzü mavileşmiş, yani, hemen hemen tümüyle mavileşmiş, ama bu durum yalnızca üç gün sürmüş, üstelik halka uğursuzluk işareti gibi gelen tirşe rengi damarlar belirmiş. Gel zaman git zaman mavi günlerin arası iyice açılmış, yeşiller gittikçe daha çeşitlenmiş, sonunda artık gökyüzünün temel renginin gök mavisi değil yeni bir tür gök yeşili olduğu kesinlik kazanmaya yüz tutmuş. Bu yeşil de esasında bir vakitler elma, çimen ve eğreltiotu renkleri olarak bilinen yeşilmiş. Ama tabii bu yeni ışığın altında elmalar da çimenler de eğreltiotları da çok farklı görünüyormuş. Limonlarla portakallar da garip bir donukluğa bürünmüşler; gelincik, nar, kırmızıbiber gibi bitkilerin başına gelense daha acımasız, daha korkunçmuş.

İlk başlarda bu değişikliğe bayılmış olan halk zamanla huzursuz olmuş ve de mavi gökyüzünün ortadan kalkmasından Kral ile Kraliçe'yi sorumlu tutmuşlar. Halklar böyledir işte. Eski gökyüzünün geri getirilmesi için hükümdara heyetler yollamış, Saray Meydanı'nda gruplar halinde toplanıp kızgın kızgın homurdanarak hoşnutsuzluklarını açıkça göstermişler. Kral ile Kraliçe kendi aralarında konuşup tartışmış, bu garip yeşermenin kendileri yüzünden olmadığını yinelemişler, ama yine de tedirginlermiş, çünkü her insanın doğasında derin bir inanç vardır ki olan biten her şeyden kendini ya da en azından başka insanları sorumlu tutar. Bu yüzden bakan-

larına danışmışlar, papazlar, bazı generaller, büyücüler ve cadılarla görüşmüşler. Bakanlar yapılacak bir şey olmadığını, ama ileride ortaya çıkabilecek durumlar için şimdiden bir ihtiyat fonu oluşturulmasının yararlı olabileceğini ifade etmişler. Papazlar sabretmeyi ve nefsin isteklerinden uzak durmayı önerip bir şifa tedbiri olarak da mercimek yemeklerinden kaçınılmasını, buna mukabil bol miktarda kıvırcık yeşil salata tüketilmesini öngörmüşler. Generaller, Doğu'daki komşu ülkeye bir sefer düzenlemenin işe yarayacağı kanısındaymışlar, çünkü bu durumdan onları suçlu tutmak, ayrıca savaş davulları ve marşlarıyla halkın dikkatini dağıtmak gibi çifte bir amaca hizmet edilebilirmiş.

Büyücüler ve cadılarsa bütün olarak bir Kutsal Araştırma yolculuğuna çıkılmasından yanaymışlar. Çok güçlü ama genellikle çok ender konuşan, Devlet işlerine çok nadir olarak karıştığında hep doğru yolu göstermiş olan bir büyücü mağarasından çıkarak ağır ağır konuşmuş ve yolculuğun rotasını şöyle çizmiş: Kutsal Araştırma ile görevlendirilen kişi Anayol'dan şaşmayarak Orman'ın içinden geçerek Çöl'ü de aşmalı, doğruca Dağlara varıp dişbudak ağacının dallarından yapılmış yuvasında tek başına yaşayan gümüş kuşu alıp memlekete getirmelidir. Sözlerine devamla, bu kuşun "Dağların İhtiyarı" olarak anılan kişinin yüksek duvarlı bahçesinde bulunduğunu, kristal hayat çeşmesinin suyundan içtiğini, dikenleri ağulu kalın ve sık çalılıklar ve de bu çalılıkların arasında yaşayan zehirli oldukları kadar hain yılanlar tarafından korunduğunu açıklamış. Bu yaratıkların nöbette oldukları sürece dikkatlerini dağıtmak için neler yapılabileceği konusunda, yolculuk sırasında bazı bilgiler edinme olasılığı bulunuyormuş büyücünün dediğine göre, ama kendisinin o an verebileceği tek öğüt yolcunun Anayol'dan ayrılmaması, Orman'da, Çöl'de ya da kayalar arasındaki patikalarda

herhangi bir yöne sapmaması ve kiminle neyle karşılaşırsa karşılaşsın hep nazik davranması gerektiğiymiş. Sözlerine burada son veren büyücü, mağarasına geri dönmüş.

Kral ile Kraliçe, Devlet Konseyi'ni toplantıya çağırmışlar. Bu kurulda kendilerinin yanı sıra, üç prenses, başbakan, bir de yaşlı düşes görevliymiş. Başbakan Kutsal Araştırma yolculuğuna çıkılması taraftarıymış, çünkü bu pozitif bir eylem olup hem halkı memnun edecek, hem de devlete yük olmayacakmış. Ortanca Prenses yolculuğa kendisi çıkmayı önermiş ve yaşlı düşes de yatıp uyumuş. Kral ise her şeyin usulüne göre yapılması gerektiğini savunarak, ilk doğan o olduğu için mavi gökyüzünü en iyi onun hatırlayacağı gerekçesiyle, yolculuğu en büyük Prenses'in yapmasının uygun olacağını bildirmiş. Bunun neden o kadar önemli olduğunu kimse anlamamış, ama karşı çıkan da olmamış ve en büyük Prenses bu görevi seve seve üstleneceğini söyleyerek konsey karara vardığı takdirde hemen o gün yola çıkmaya hazır olduğunu eklemiş.

Veee... yola koyulmuş. Eline bir kılıç ve başka birinin başka bir Kutsal Araştırma'dan dönerken getirdiği tükenmez su şişesini ve yanına içindekilerin uzun süre dayanamayacağı, ekmek, bıldırcın yumurtası, kıvırcık yeşil salata ve birkaç nardan oluşan uzun süre dayanmayacağı bir kumanya paketi vermişler. Kentteki herkes kızı uğurlamak için meydanda toplanmış, trompetçi gümüşümsü bir seda çıkaran trompetini üflemiş, bakanlardan biri Anayol'un haritasını çıkarmış: Kum fırtınaları yüzünden Çöl'deki birkaç belirsiz yer hariç, hiçbir sapağı olmayan düz bir yolmuş haritada görünen.

En büyük Prenses hızlı adımlarla Anayol'da yürümüş. Bir-iki kez önünde ilerleyen yaşlı bir kadın görür gibi olmuş uzaktan. Ama bu kadın bazı dönemeç ya da bayırlarda ortadan kayboluyor, bir daha da uzun süre görünmüyormuş; her seferinde şöyle bir görünüp kaybol-

duğundan, onun tek bir kadın mı yoksa farklı farklı yaşlı kadınlar mı olduğunu anlayamıyormuş Prenses. Her neyse, ister tek bir kadın, ister başka başka birkaç kadın olsun, o kadar öndeymiş, o kadar hızlı yürüyormuş ki, Prenses'in ona (ya da onlara) yetişmesi söz konusu değilmiş.

Orman yolun bir kıyısında devam ediyormuş. En kenardaki çimenlik ve fundalıklar soluk yeşil, daha derinlerde gittikçe koyulaşan yeşiller ve sıklaşan ağaçlar varmış. Prenses ağaçların arasındaki kuşları göremiyor, ama ötüşmelerini, şakımalarını, gak gaklarını işitiyormuş. Arada bir fundalıkların arasından Anayol'a uçan kelebekler görüyormuş; acele acele kanat çırpan minik kırmızılar, tembel tembel dalıp yükselen koyu maviler, bir keresinde de el büyüklüğünde şeffaf bir kelebek. Saydam zarımsı bir maddeden yanardöner ışıklı bir çift kanat, alt kanadın tam ortasında iki altın gözden oluşan bu yaratık Anayol'un kıyısında havada duraksayarak sanki birkaç dakika boyunca Prenses'i izlemiş, ama Orman ile Anayol arasındaki görünmez sınırı tam olarak aşmamış hiç. Kelebek bir dalışla dönerek ağaçlar arasındaki alacalı ışığa yöneldiğinde Prenses onun ardından gitmeyi, yolda değil de çimenler üstünde yürümeyi istemiş, ama bunu yapmaması gerektiğini biliyormuş. Bu arada karnı da acıkmış, yanında tükenmez su şişesinden başka bir şey de kalmamış.

Yürürken yürürken düşünmeye başlamış. Yapı olarak çok gezen değil, çok okuyan bir prensesmiş. Demek oluyor ki temiz havada tutturduğu bu yolculuğun ona sağladığı yalnızlıktan hoşlanıyormuş, ama vaktiyle pek çok öykü okumuşluğu varmış. Bunlar arasında Kutsal Araştırma'ya[1] çıkan prens ve prensesler hakkında da bir-

1. Yeni Ahit, "Yuhanna", 5:39'a gönderme: "Kutsal Yazılar'ı araştırıyorsunuz. Çünkü bunlar aracılığıyla sonsuz yaşama sahip olduğunuzu sanıyorsunuz. Bana tanıklık eden de bu yazılardır!" (Y.N.)

kaç öykü varmış. Bu öykülerin hepsinin ortak yanı, her öyküde yinelenen şey, yola büyük bir özgüven ile çıkan kardeşlerden ilk ikisinin bir biçimde mutlaka başarısızlığa uğradıkları ya taş kesildikleri ya bir mahzene hapsedildikleri ya da büyülü bir uykuya daldıkları bir örüntüymüş. Gene her öyküde, büyük kardeşleri kötü kaderden kurtaran, her şeyi çok doğru ve iyi yapan üçüncü bir prens ya da prenses varmış ki, Kutsal Araştırma'yı sonuçlandıran da hep o en küçük kardeş oluyormuş.

Kısacık ömrünün yedi yılını bir heykel ya da mahpus olarak geçirmek hiç işine gelmediğinden, bu kaderden kurtulmanın bir yolunu bulmak istemiş.

Tabii çok uyanık olmaya, karşılaştığı herkese çok nazik davranmaya kararlıymış; zira öykülerdeki büyük kardeşlerin hataları çoğunlukla aşırı özgüven ya da eksik nezaketmiş.

Anayol'da nazik davranacağı kimseye rastlamıyormuş, önden giden yaşlı kadın –ya da kadınlar– görüyormuş arada bir, ama onlar çok uzaktaymışlar.

Ben bir örüntü içindeyim, diye düşünmüş ve korkarım bunu kıracak güce sahip değilim; bir sınavla karşılaşacağım, sınavı başaramayacağım ve önümdeki yedi yılı taş kesilmiş olarak geçireceğim.

Bu düşünce onu öylesine üzmüş, kederlendirmiş ki yolun kıyısındaki büyükçe bir taşın üstüne oturup ağlamaya başlamış.

Derken, taş sanki dile gelmiş ve tiz, kuru cızırtılı bir sesle konuşmuş, "Beni buradan çıkar," diyormuş. "Kendim çıkamıyorum." Hırçın, öfkeli bir sesmiş bu.

Prenses yerinden sıçramış. "Kimsin?" diye haykırmış. "Neredesin?"

"Bu taşın altında tutsağım," diye vızıldamış ses. "Çıkamıyorum. Taşı yuvarlasana..."

Prenses taşa temkinli bir şekilde dokunmuş önce,

sonra yuvarlamak için iteklemiş. Taşın altındaki çukurun içinde, toz toprağa bulanmış çok kocaman bir akrep kıskaçlarını öfkeyle sallamaktaymış, kuyruğu da az biraz ezilmişmiş.

"Konuşan sen miydin?"

"Elbette bendim, bağırmaktan sesim kısıldı. Bir türlü duyuramadım sana. Şu taşın gölgesinde serinleyeyim diye kıvrılmıştım, senden önce geçen bir yolcu 'Pat' diye oturdu... kuyruğumu kıstırdım anlayacağın."

Prenses, "Yardımcı olabildiğime sevindim," derken böcekten epeyce uzakta durmaya özen göstermiş.

Kendini toparlayıp yola koyulma çabasında olan Akrep cevap vermemiş. Hareket ettikçe acı çektiği belliymiş, ilerlemekte zorlanarak yeniden yere yığılmış. Kızgın kızgın söyleniyormuş kendi kendine.

"Yardım edebilir miyim?" diye sormuş Prenses.

"Derdime derman olacak becerilere sahip olduğunu sanmıyorum. Ama beni Orman'ın kıyısına kadar götürürsen, yaralarımı sağaltacak birine rast gelebilirim, tabii buralardan tekrar geçecek olursa. Ama herhalde acelen vardır, bu Anayol'dan geçen herkes gibi."

"Kutsal Araştırma yolcusuyum. Dişbudak dallarından yapılma bir yuvada yaşayan gümüş kuşu bulmam gerek."

"Beni büyükçe, düz bir yaprağın üstüne koyuver bari. Sonra yoluna gidersin, besbelli acelen var."

Prenses uygun bir yaprak bulmak için çevresine bakınırken, bu huysuz yaratığın geçmeyi başaramayacağı ilk sınav olup olmadığını merak etmiş. Gözyaşını silerek Anayol'a yakın bir çalıdan özellikle sert bir yaprak koparmış.

"Çok iyi," diye bağırmış aksi ve vahşi böcek. Şaha kalkar gibi debelenmiş, bacaklarını sallamış. "Hadi çabuk ol, bu çukurdan tiksiniyorum. Neden ağladın sen bakayım?"

"Çünkü ben kazanan değil, kaybeden prenseslerden biriyim ve bu kaderden nasıl kurtulacağımı bilemiyorum. Yine de sana karşı kaba davranmamı sağlayamayacaksın. Dikkat ettim, sen kendin pek nazik sayılmazsın, taşı yuvarladığım için daha teşekkür bile etmedin. Rica edeceğine emrediyorsun ve insanların akreplere dokunmaktan çekindiklerini unutmuşa benziyorsun."

Konuşurken yaprağı akrebe doğru itmiş ve küçük bir dal parçasıyla iteleyerek yaprağın üstüne çıkmasını sağlamış. Bu arada Akrep kıvrılıp bükülüyor, aksilenmeyi sürdürüyormuş. Prenses yaprağı Orman'ın kıyısındaki çimenlerin üstüne koymuş.

"Çoğu akreplerin durup dururken onu bunu sokmaktan daha önemli işleri vardır," diyerek söze başlamış böcek. "Senin gibi yaratıklar üstümüzde tepinmeye kalkarlarsa elbette öcümüzü alırız. Ya da bir köşeye sıkışmışsak ve de korkuyorsak... Ama genellikle daha önemli işlerimiz olur." Durmuş, bir an düşünmüş, "Tabii biri kuyruğumuzu kıstırmamışsa," diye eklemiş hüzünlü bir sesle.

Prenses en nazik haliyle sormuş: "Sence senin yaralarını kim sağaltabilir?"

"Orman'ın ta öteki ucunda yaşayan çok bilge bir kadındır. Derdime o derman olabilir, ama evinden çok ender olarak çıkar. Zaten neden çıksın ki? Orada istediği her şey var. Sen o tarafa gidecek olsaydın, beni de yanında götürürdün, iyileşinceye kadar beni taşırdın. Ama senin yolun Anayol, üstelik acelen de var. Elveda."

Prenses'in acelesi falan yokmuş. Orada öylece dikilmiş durmuş, düşünüyormuş. "O öyküyü de biliyorum," demiş. "Seni yanımda taşıyorum, beni sokmayacaksın, değil mi, diyorum. Sen de neden sokayım, bu benim çıkarıma aykırı, diyorsun. Sonra durup dururken, ikimizin de zararına olacağını bile bile sokuyorsun beni. Bunu ne-

den yaptığını sorduğumda ise, elimde değil, huyum bu, diyorsun."

"Sen çok okumuş yazmış bir küçükhanımsın ve birlikte yolculuk edecek olsak eminim bana daha ne eğitici öyküler anlatırsın. Bu arada, seni sokmamın *mümkün olmadığına* dikkatini çekmek isterim; kuyruğumu kıstırdığım için iğnem de sakatlandı. Yine de beni iğrenç bulabilirsin. Sizin türünüz genelde bizlerden tiksinir. Her neyse, sen zaten bu yolu izlemek zorundasın, sağa sola sapmak yok. Elveda."

Prenses uzun uzun bakmış Akrep'e. Toz toprak içinde olmasına rağmen alttan alta parıldayan mavi siyah sırtını, uzun kollarını, incecik bacaklarını, oltu taşından yapılmış bir kolyeyi andıran karmaşık kesitlerini incelemiş. Kafasının önünde bir yarımay biçimindeymiş pençeleri. Gözlerine doğrudan bakmak ise imkânsız. Tedirginlik yaratan bir şeymiş bu.

"Bence sen çok yakışıklısın," demiş.

"Tabii ki öyleyim. Çevik ve zarifim, çok yönlüyüm, derin ve incelikliyim. Gerçi senin bunları fark etmene şaşırdım."

Prenses bu sözleri dinlerken aklı aslında başka yerdeymiş. Kafasında dönüp dolaşan birtakım düşünceler varmış, kendi kendine söylenmiş:

"Bana hiç de uygun olmayan bu öyküden çıkıp canımın istediği yere gidebilirim. *Gidemez miyim?* Anayol'u terk etsem, Orman'da kendi serüvenlerimin peşine düşsem, *olamaz mı?* Kutsal Araştırma açısından da pek bir şey fark etmez. Anayol'dan ayrıldığım an başarısızlığım belgelenecek ve kardeşim yola çıkacak. Tabii Anayol'dan ayrıldığım için taş kesilmezsem."

"Hiç sanmıyorum," demiş Akrep. "Üstelik istersen bana da çok yardımcı olabilirsin. Ayrıca benim de epey masal bilgim var. Bu masallardan öğrendiğim ise şu: Ta-

nımadığın yaratıklara yardım etmek sonunda hep sana yarar."

Prenses, Orman'a doğru bakmış. Yeşil gökyüzünün altında bir o yana bir bu yana salınan yeşil dalların hışırtısı onu bağrına çağırıyor gibiymiş. Hafif yosunlu yeşil çimenler, Anayol'un toz ve çakılının tersine yumuşacık duruyormuş. Prenses eğilip Akrep'in üstüne yerleştiği yaprağı yerden almış, yola çıkarken yiyecek dolu ama şimdi boş olan sepetinin içine koymuş ve de asi bir sıçramayla Anayol'dan ayrılıp ağaçlara doğru hoplaya zıplaya ilerlemeye koyulmuş.

Akrep güneybatıya doğru gitmesini söylemiş ona, karnı açsa eğer erken olgunlaşmış böğürtlen çalılarının ve de altında mantar bulunan bir ağacın yerini gösterebileceğini açıklamış. Böylece Prenses tam olarak karnını doyurmasa da hiç değilse dudaklarını mora boyamış.

Yollarına ağaçların yeşil gölgesinde devam etmişler, gitmişler, gitmişler. Prenses'in çevresinde kelebekler uçuşuyor, kimi kez saçlarına, omuzlarına konuyorlarmış. Derken yine gölgelik, ama açıklık bir alana gelmişler. Otlar arasında kesik ağaç kütükleri, kuru kökler falan varmış. Bu kuru köklerden birinin altındaki kuru toprakta birtakım kıpırtılar fark etmiş Prensesin dikkatli bakışları. Ne olduğunu anlamak için durakladığında, gırtlaktan gelen boğuk bir sesin şu sözleri tekrar edip durduğunu işitmiş.

"Su. N'olur bir yudum su. Duyan, işiten var mı? Bir yudum su..."

Her yanı kurumuş kumdan kabuk bağlamış, göbekli minik bir yaratık, köklerin arasında çırpınıyor, dört adet bacak çaresizce havada sallanıyormuş. Akrep'in kızgın kızgın tıslamasına aldırmayan Prenses yere çömelmiş, kumlu yumruların arasından bakan bir çift nemli göz, bir de kocaman açılmış bir ağız görmüş. "Su," diye inle-

yen bir ağız. Prenses tükenmez su şişesini çıkararak ona yudum yudum içirmiş, bir yandan da üstündeki kabuklaşmış kumu yıkamış. Bir de ne görsün? Yaratık aslında orası burası siğilli, yeşil sarı renkli irice bir karakurbağasıymış. Kafasında da, tepeliğe benzer dolgun bir kabartı varmış. Hayvancık boğazını şişirerek el ve ayak parmaklarını da akan suya tutmuş. Üstündeki kumlar tamamen temizlendiğinde, kafasındaki o şaşılası kabartının derin ve kanlı bir yara olduğu meydana çıkmış.

"Aaa, yaralanmışsın sen!" diye haykırmış Prenses.

Karakurbağası anlatmaya koyulmuş. "Adamın biri yakaladı beni. Kafamda çok değerli bir mücevher taşıdığımı söylemişler ona, o da kafamı yarıp bu mücevheri elde etmek istedi. Oysa ona anlatılan uydurma bir öykü; oralarını buralarını renkli taşlar ya da hayvan kürkleri ile süslemeye meraklı insanlar böyle şeyler uyduruyorlar işte. Ben etten kandan oluşan biriyim oysa. Neyse, şansım var ki, benim derim insanları hafiften zehirleme özelliğine sahip. Adamın parmakları kaşınmaya, şişmeye başlayınca ben de kıvranmaya koyuldum, elinden düşürdü beni. Ondan kaçabildim, ama benim derdime çare olacak kişiye ulaşacak gücüm kalmadı galiba."

"Biz de aynı kişiye gidiyorduk," demiş Akrep. "İstersen bize katılabilirsin. Prenses'in yemek sepeti boş olduğundan sana da bol bol yer var."

Karakurbağası, "Memnuniyetle gelirim," demiş. "Yalnız, küçükhanım benim yakışıklı bir prense dönüşeceğimi ummasın boşuna. O masal tamamen palavra. Ben yakışıklı bir karakurbağasıyım; yani, kafam yarılmadan önce öyleydim ve yaram kapanınca da yakışıklı bir karakurbağasından başka bir şey olacak değilim."

Prenses bir sopa bularak hayvancığın sepete atlamasına yardım etmiş ve hep birlikte, Orman içinde, Akrep'in işaret ettiği yönde ilerlemeyi sürdürmüşler.

Derinlere gittikçe, ağaçlar sıklaştıkça sıklaşmış, her yan kararmış, önlerinde patika var mı, varsa nereye gidiyor bilemez olmuşlar. Prenses biraz yorulmuş, ama yaratıklar yola devam etmesi, gece olmadan önce mümkün olduğu kadar yol alması konusunda ısrarcıymışlar. İyice koyulaşan alacakaranlıkta Prenses az daha bir şeyin üstüne basıyormuş. Dikenli birtakım çalıların dibine takılmış bir iplik yumağını andırıyormuş bu şey. Prenses durup eğilmiş. O *şey* ince siyah bir ibrişime çaresizce dolanmış, düğüm düğüm yumağı sürükleyerek toz toprağın içinde debeleniyormuş. Kız yere çömelmiş, iyice yakından bakmış, bunun dev bir böcek olduğunu, sert üst kanatlarının, karnının, bacaklarının tam bir kördüğüm içinde ipliklerle sarılı olduğunu görmüş. Sarayda doğup büyümüş bir Prenses olduğundan ömründe böyle bir hayvan görmemişmiş.

"Bu bir Karafatma," demiş Akrep bilgiç bir havayla ve aynı bilgiçlikle devam etmiş: "Oysa karafatmaları böyle bir belaya bulaşmayacak kadar akıllı ve bıçkın bilirdim."

Karakurbağası da lafa girmiş: "O iplikler Avcı Kuş'un öten kuşlar için kurduğu bir ağ tuzağı aslında. Ama yakalaya yakalaya dev bir Karafatma yakalamış."

Prenses kördüğümün sarkan uçlarını çözmüş, ama bazı düğümler hayvancığın derisine dalmış olduğundan fazla kurcalarsa daha beter edeceğini düşünerek vazgeçmiş. Böcek kendini tamamen kıza teslim etmiş vaziyette, sonsuz bir sabırla olduğu yerde durmuş. Ağzını açıp tek laf etmemiş.

Prenses, "Sen de bizimle gelsen iyi olur," demiş.

Karafatma hafiften ürpermiş. Prenses onu yerden alıp sepetine, Akrep ile Kurbağa'nın yanına koymuş. Onlar kirlenmemek için hemen çekilmişler, böcek ise kara ipliklerden örülmüş kozasının içine büzülerek hiç kıpırdamadan, hiç ses çıkarmadan bir kenarda kalmış.

Birkaç gün bu şekilde Orman'ın en derinliklerine doğru yollarına devam etmişler. Yaratıklar birtakım kabuklu yemişlerin, şifalı otların, böğürtlen çalılarının, yabani mantarların bulunduğu yerleri göstermişler Prenses'e. Kendi başına olsa bunları dünyada bulamayacakmış. Bir ara uzaktan bir ses duymuşlar. Kuş ötüşlerine karışan bir insan ıslığına benziyormuş bu ses. Prenses hemen o yana yönelmek istediyse de, Akrep ıslık çalanın aslında Avcı Kuş olduğunu, ıslığa benzeyen bu çağrıyla bazı minik kuşları gafil avlayıp görünmez ağlarına çektiğini ve boğduğunu söylemiş. Prenses kendisi bir kuş olmadığı halde bu anlatılandan o kadar etkilenmiş ki gereksiz korkulara kapılmış, Akrep'in sözünü dinleyerek sessizce, dikenli çalıların bulunduğu karşıt yöne gitmiş. Başka bir gün gene uzaktan bir av borusunun derin ve yüksek sesini duymuş ve kraliyet parklarında çıkılan av partilerini hatırlamış Prenses. Saraylı gençlerin oklarıyla geyikler, tavşanlar, uçan kuşlar avladıkları, saraylı genç kızların ise el çırparak minik çığlıklar attıkları partileri özlemiş birden. Gene sesin geldiği yana yönelmek istemiş, gene yaratıklar onu vazgeçirmişler. Çünkü av borusunun sesini duyar duymaz Karakurbağası'nın benzi kül rengine dönmüş korkudan ve sepetin içinde tir tir titremiş zavallı.

"O boruyu çalan Avcı! Benim alnımı av bıçağıyla yaran ondan başkası değil," diye uyarmış. "Bir ipe dizdiği kuş ve hayvan ölülerini omzuna vurup ağaçların arasında dolaşır, sırf eğlence olsun diye çalılar arasında gördüğü her parlak göze nişan alır, kana bular. Ondan uzak durunuz." Bunun üzerine Prenses dikenli çalıların arasına daha bir derinden dalmış, dikenlerin saçlarını çekiştirmesine, entarisini yırtmasına, güzel kollarını, boynunu çizmesine hiç aldırmamış.

Derken bir gün, tam öğle vakti, şarkı söyleyen bir erkeğin yüksek ve pürüzsüz sesini duymuş; dikenli çalı-

ların arasından gözetlediğinde ise uzun boylu, yarı beline kadar çıplak, esmer, kıvırcık siyah saçlı bir delikanlı görmüş.

Genç adam baltasına yaslanmış şu şarkıyı söylüyormuş:

Gel aşkım ol, yanıma yanaş
Yuvamı da yatağımı da paylaş
Sabah akşam söylersin şarkını
Çalkalarsın yoğurdu, pişirirsin ekmeği
Geceleri yatarsın kollarımda
Koyarsın başını kuştüyü yastıklara

Bu şarkıyı duyan Prenses hemen o an saklandığı yerden çıkmak üzereymiş; delikanlının gülüşü o kadar tatlı, geniş omuzları o kadar güzelmiş ki, ama birden sepetin içinden kupkuru, hışırdayan sert bir ses şarkıya şöyle devam etmiş:

Süpürürsün, silersin, fırçalarsın, ovarsın
Ellerin kan içinde kolların kurşun gibi ağır
Benim ellerimse senin sırtında ağır
Tekmeyi de basarım yumruklarım kafanı
Sen ölünce bulmak için yenisini
Kızlara bir kez daha söylerim şarkımı

Prenses fısıltıyla sormuş Karafatma'ya: "Sen de mi konuşuyorsun?"

Ve Karafatma ilk kez dile gelmiş hışırdayan bir sesle, "Ben bu adamın evinde yaşadım, pis mi pis bir yerdir. Her yan boş bira fıçıları, şişe kırıklarıyla doludur. Kafayı çekip çekip karısını döver. Bahçeye beş genç gelin gömdü. Onları öldürmüyor, sarhoş gözyaşları döküyor arkalarından, ama kızcağızlar yaşamdan bıkıp kendiliğinden

ölüyor. Aman, hayatına değer veriyorsan bu Oduncu'dan uzak dur."

Oduncu hakkında söylenenlere inanmakta zorluk çekmiş Prenses, çünkü delikanlı çok kanlı canlı, çok erdemli görünüyormuş. Başka insanlara takılmasının sepetteki yaratıkların çıkarlarına uygun olmadığını bile düşünmüş, ama onların uyarıları, kendi içinden gelen yolculuğa devam etme dürtüsüyle çakıştığından, hiç sesini çıkarmadan oradan uzaklaşmış. Böylece Oduncu şarkısının kız tarafından duyulduğundan, yakışıklılığının fark edildiğinden hiç haberdar olmamış.

Gitmişler, gitmişler, Orman'ın daha daha derinlerine ilerlemişler. Prenses'in canı fena halde ekmek ve tereyağı istemiş. Belki de Oduncu'nun şarkısından etkilendiğinden, belki de nicedir yediği böğürtlenler gittikçe daha tatsız ve Orman ağaçları sıklaştıkça bulunması daha zor olduğundan, kim bilir? Karafatma, konuşmak için harcadığı çabadan yorgun düşmüş, yerinden kıpırdayacak hali kalmamış. Onun hayatının tehlikede olduğundan korkan Prenses acele etme gereği duyuyormuş, öteki yaratıklarsa, ara sıra onun beceriksizliğinden yakınıyorlarmış. Derken bir akşam, gökyüzü tam en derin çam yeşili rengine büründüğü sırada, Akrep ona durması için yalvarmış, geceyi oldukları yerde geçirmek istiyormuş, çünkü kuyruğunun acısı dayanılmaz bir hal almış. Öte yandan Karakurbağası da üstüne biraz daha su dökülmesi için yalvarmaktaymış. Prenses yolculuğa ara vererek Karakurbağası'nı yıkamış, Akrep'e yeni bir yaprak bulmuş ve şöyle demiş:

"Bazen bana öyle geliyor ki, ömrümüz hep böyle yollarda, nereye gittiğimizi bilmeden ve hiçbir yere varamadan geçip gidecek."

"Öyleyse benim ömrüm pek uzun olmayacak, korkarım," demiş Akrep.

"Sizlere yardımcı olmaya çalıştım ama... Belki de Anayol'dan hiç ayrılmamalıydım."

Tam o sırada gevrek, kuru ses bir kez daha duyulmuş:

"Hemen yola devam et, önce sola sonra tekrar sola dönersen göreceksin. Hemen kalkarsan eğer."

Bunu duyan Prenses, sandaletlerini şişmiş ayaklarına yeniden geçirdiği gibi kalkmış, takmış sepetini koluna, yola düzülmüş, sola sonra yeniden sola dönmüş ki bir de ne görsün? Çalıların arasında sapsarı ve sımsıcak bir ışık sanki dans ediyormuş. Yoluna devam etmiş ve ta uzakta, ağaç kökleri ve sert taşlarla dolu bir patikanın sonunda, dallar arasındaki bir pencerede sürekli yanan bir mum görmüş. Hep el üstünde tutularak sarılıp sarmalanmış bir yaşam sürdürmüş olan Prenses kısacık ömründe uzun süre karanlıkta yol yapmak zorunda kalmamış o geceye dek, ama nice gece yolcusunun duyduğu büyük umudu, hafif korkuyu duymuş o ışığı gördüğünde ve içi rahatlamış. Tanrı misafiri olmak ne demek anlamış.

"Oduncu'nun kulübesi olmasın bu?" diye sormuş Karafatma'ya. Beriki derinden içini çekerek, "Değil, değil," diye cevaplamış. "Orası Son Ev. Menzilimize ulaştık."

Ve Prenses bir koşu tutturmuş, düşe kalka, hoplaya zıplaya sonunda eve varmış. Küçük bir taş evmiş burası, damı da yosunlu taştanmış; çatı saçakları alçak, tahta kapısı sağlam duruyormuş. Odun ateşinin dumanı tütüyormuş bacadan. Prenses bir an ürkmüş; çünkü yalnızlığa, başına buyrukluğa, tek başına her şeyi idare etmeye alışmış son zamanlarda, yine de kapıyı çalmış ve olduğu yerde kalmış.

Kapıyı açan yaşlıca kadının üstünde ev işlerine uygun gri bir giysi varmış. Örümcek ağını andıran kırışıklarla dolu keskin hatlı yüzü hem kararlı hem düşünceliymiş, ama aynı zamanda gülümsüyormuş. Düşük ve mo-

rumsu gözkapaklarının altında keskin yeşil gözleri varmış. Parlak saçlarını demir grisi, ak ve gümüşi tutamlardan örgüler halinde taç gibi tepesinde toplamış. Kadın kapıyı açtığında Prenses az daha oracıkta bayılıverecekmiş, çünkü burnuna fırından yeni çıkmış nefis bir ekmek kokusu dolmuş. Yetmemiş, ekmeğin yanı sıra tarçın, fırında elma, çilek turtası ve yeni yanmış şeker kokuları da birbirine karışmış.

"Sizi çoktandır bekliyorduk," demiş Yaşlı Kadın. "Bir hafta boyunca her gece mumu pencereye koyduk göresiniz diye."

Prenses'in sepetini alıp onu içeri buyur etmiş. Ocakta gürül gürül yanan odunlar yer yer kızıl kor haline gelmişlermiş. Beyaz tahtadan uzun bir masa, her biri başka bir parlak renge boyanmış sandalyeler ve her tarafta gözler varmış; ışığı yakalayan, kırpılan, parlak gözler. Ocak rafının üstünde, saatin içinde, duvarlardaki raflara dizili tabakların arkasında, simsiyah, yemyeşil, kocaman sarı gözler, kehribar rengi ve hatta gül pembesi gözler... Prenses'in karmaşık dokulu, rengârenk bir halı sandığı yerdeki şey de meğerse bir dolu kıpır kıpır yaratıkmış; yılanlar mı istersiniz, çekirgeler mi, kınkanatlılar mı, yabanarıları mı, fareler, kukumav kuşları ve yarasalar mı ne isterseniz, hatta bir tane samur, birkaç tane de peygamberdevesi. Daha büyük yaratıklar da varmış hani, kediler, sıçanlar, porsuklar, yavru kedicikler, bir tane de beyaz keçi... Bunların hepsi alçak sesle, huzur içinde cırlayıp yeri tırtıklayarak sanki, hoş geldin, demekteymişler. Bir köşede bir iğ, başka bir köşede ise bir dokuma tezgâhı duruyormuş. Yaşlı kadın, rengârenk yün yumaklarıyla dolu bir sepetten çektiği yünlerle örmekte olduğu tığ işi bir şalı bir kenara koyarak, "Aranızdan birinin karnı aç," demiş. "Aranızdan üçü de yarasının iyileştirilmesini istiyor."

Prenses'in önüne bir tas lezzetli çorba, fırından yeni

çıkmış ekmek, kremalı meyve turtası ile bir maşrapa dolusu elma şarabı koyan Yaşlı Kadın öteki yaratıkları da masanın üstüne dizerek kendi bildiği yöntemle onları tedavi etmiş. Kadının yöntemi şuymuş: Yaratıklara nasıl yaralandıklarını soruyor, onlar anlatmaya başlayınca da çeşitli merhemler, yağlar damlalar, kuştüyünden fırçacıklar, kürdan gibi incecik kemikler kullanarak yaraları sağaltıyormuş. Akrep kulak tırmalayan sesiyle acılarını dile getirirken hayvanın kuyruğunu düzeltip atele bağlamış; Karakurbağası'nın başındaki yarığı önce temizleyip sonra da örümcek ağının ipleri kadar ince bir iplikle dikmiş; Karafatma'nın her yanını saran iplerin düğümlerini minnacık kanca ve cımbızlarla bir bir çözmüş. Derken Prenses'e dönerek onun öyküsünü sormuş. Başından geçenleri anlatmaya koyulan Prenses her ânı yeniden yaşar gibiymiş. Görevini tamamlamasına kaderin engel olduğunu anladığı an yaşadığı dehşet duygusunu, Akrep'in kulak tırmalayan sesini işittiği ânı, Karakurbağası'nın derin vırak vıraklamalarını, Karafatma'nın boğuk fısıltılarını, Orman'ın barındırdığı bütün tehlikeleri ocak başına taşımış sanki ve dinleyenler Avcı'nın okunu, Avcı Kuş'un kurduğu tuzağı, Oduncu'nun baltasını görmüş kadar olmuş, tir tir titremişler. Bütün bunları anlatırken Prenses'in de keyfi yerine gelmiş. Hikâyeyi tam istediği gibi, en doğru, en uygun sözcükleri kullanarak hatta birtakım el hareketleri sayesinde, ocaktaki ateşin titrek, mumun ise sapsarı ışığında duvara müthiş çarpıcı gölgeler düşmesini sağlayarak ballandıra ballandıra anlatmış. Sözlerine son verdiğinde, kanat sürtünmesinden pençe çırpmasına, hışırdanmadan kuş cıvıltısına kadar çok çeşitli alkış sesleri yükselmiş.

Yaşlı Kadın, "Sen doğuştan bir masalcısın," demiş. "Bir öykünün içinde kıskıvrak yakalandığını anlamışsın, öyküyü istediğin bir şekilde değiştirmeye gücün olduğu-

nu akıl edebilmişsin. Ayrıca, üstünde bir lanet olduğunu fark edecek kadar bilge bir kızsın. Ancak bu lanet aynı zamanda bir nimet ve öykünü herkesinkinden daha ilginç kılıyor. Yaratıkların Oduncu hakkında söylediklerine kulak asmayıp gerçeği deneyerek öğrenmek isteyen kızlar da olabilirdi. Kim bilir belki akıllı belki de aptalca davranmış olacaklardı. Ama o da *onların* öyküsü. Sen kendi bildiğini yaptın, yani Karafatma'nın dediklerine inandın ve oradan uzaklaşarak buraya geldin. Bizler burada öyküler toplarız, masallar anlatırız, elimizden gelirse bir şeyleri onarır, elimizden gelmezse araştırırız, burada sessiz sedasız yaşar, dünyayı değiştirmeye kalkışmayız. Burada bizim kendi öykümüz yok, özgürüz biz. Yaşlı kadınlar özgürdürler, çünkü prenslerle, ülkelerle uğraşmak zorunda değillerdir, tek başlarına dans eder, yaratıklarla ilgilenirler."

Prenses, "Ama..." demiş, ama ânında susmuş.

"Ne aması?"

"Ama gökyüzü hâlâ yeşil, demek ki ben başarılı olamadım. Öyküyü de kendime uydurmaya kalktım."

"Bence yeşil çok güzel bir renk, daha doğrusu çok güzel bir renkler silsilesi," demiş Yaşlı Kadın. "Bize huzur ve zevk veriyor. Yeşillik üstüne şarkılar söyler, nakışlar işleriz. Duvara astığımız goblen işlemelerinde her çeşit yeşilden gökyüzü var. Semenderin, kertenkelenin güzelliğine güzellik katar. Karafatma huzuru bu renkte bulur. Neden her şey her zaman aynı olsun ki?"

Prenses bu soruya bir cevap bulamamış, ama kendini mutsuz hissediyormuş. Yaratıklar onu teselli etmek için toplanmışlar çevresine, bu küçük evde istediği gibi sessiz sedasız yaşamayı kabullensin diye ısrar etmişler. Aslında onun yapmak istediği de buymuş, çünkü burada kendini özgür hissediyormuş. Öte yandan hem gökyüzünün rengi, hem de kız kardeşlerinin kaderi onu endi-

şelendiriyormuş. Derken Karafatma cırlayan sesiyle yaşlı kadına demiş ki:

"Bize öykünün sonunu anlatsana. Prenses'in bıraktığı yerden devam etsene."

Karafatma kendini şimdiden çok daha iyi hissediyormuş, kesitleri iyice rahatlamış, bir o yana bir bu yana kıvrılırken sanki derin bir haz duyar gibiymiş.

"İyi," demiş Yaşlı Kadın, "bu en büyük Prenses'in öyküsü. Ama siz de çok iyi biliyorsunuz ki, işin içinde bir ortanca bir de en küçük prenses olmadan, en büyük diye bir şey söz konusu olamaz. Onun için, size onların öykülerini, daha doğrusu onların olası öykülerini anlatacağım. Çünkü hayatta birçok şey olur ve oluyor, öyküler kendiliğinden değişebiliyor. Üstelik bunlar tarihî olaylar değil, uydurma öyküler, dolayısıyla hiç olmadılar. Sizler de ortanca ve en küçük kardeşler hakkında anlatacağım kısa öykülere ister inanırsınız, ister inanmazsınız, keyfiniz bilir."

"Ben bütün öykülere anlatıldıkları sırada inanırım," demiş Karafatma.

Yaşlı Kadın, "Sen çok akıllı bir yaratıksın," demiş. "Öykülerin işlevi budur zaten. Sonra da, görelim bakalım ne olur ne olmaz." Ve anlatmaya koyulmuş:

Ortanca Prenses'in kısa öyküsü

Ortanca Prenses, ablasının geri dönmeyeceğini anladığı anda kendisi yollara düşmüş ve aynı sorunlarla, aynı zevklerle karşılaşmış, aynı taşın üstünde oturduğunda aynı öykünün içinde kıstırıldığını fark etmiş. Ama kararlı bir genç kız olduğundan, kurnazlığını kullanarak masalı yenmeye karar vermiş. Yoluna devam etmiş, pek çok macera yaşadıktan sonra, eşi benzeri olmayan gümüş kuşu dallardan yapılmış yuvasından çalıp

babasının sarayına zafer kazanmış bir kız olarak dönmüş. Bunun üzerine yaşlı büyücü, dalları ateşe vermesini, gümüş kuşu yakmasını söylemiş. Ortanca Prenses bu buyruğu bir türlü içine sindirememiş, ama yapması gereken her şeyi yapma azmiyle, dalları ateşe vermiş. Yuva da kuş da yangında kül olmuşlar, ama korkunç alevlerin arasından birden yükselen şahane bir kuş, gökyüzünü ateşten kuyruğuyla baştan sona tarayarak her şeyin eskisi gibi maviye dönüşmesini sağlamış. Ana babasının ölümü üzerine tahta geçen ortanca Prenses, ülkeyi bilgelikle yönetmiş, ama halkın bir vakitler gökyüzünde gördükleri kimi kez yumuşak, kimi kez sert yeşilleri özledikleri ve bunların yokluğundan sürekli yakındıkları da bir gerçekmiş.

Üçüncü Prenses'in kısa öyküsü

En küçük Prenses'e gelince, ateşten kuyruklu kuş gökyüzünü taradıktan sonra o da koruluğa gitmiş ve artık Kutsal Araştırma yolculuğuna çıkmak zorunda olmadığını düşünmüş. Yapmam gereken hiçbir şey yok, canım ne isterse onu yaparım. Benim hiçbir öyküm yok. Çevresindeki boşluktan biraz sersemlemiş; hiç de güzel bir duygu değilmiş bu. Derken oyunbaz bir rüzgâr çıkmış, saçlarını dağıtmış, eteklerini dalgalandırmış, mavi göğün her yanına goncalar uçurmuş. Prenses sanki kendisinin de kiraz çiçeklerinin yaprakları gibi oradan oraya savrulduğunu zannetmiş. Derken koruluğun girişinde elinde bir sepetle dikilmiş duran yaşlı bir kadın görmüş. Ona doğru yürümüş, yanına vardığında Yaşlı Kadın dobra dobra konuşmuş:

"Sen mutsuzsun, çünkü yapacak bir şeyin yok."

Prenses bu kadının çok bilge biri olduğunu hemen anlamış ve nazik bir şekilde doğru bildiğini söylemiş ona.

Yaşlı Kadın, "Belki sana yardımcı olabilirim, ama belki de olamam," demiş. "Sepetimin içine bak."

Sepetin içinde büyülü bir ayna varmış. Prenses bakarsa bu aynada gerçek aşkını, neredeyse ve ne yapıyorsa aynen görecekmiş. Bir de büyülü dokuma tezgâhı varmış ki, bununla yapılan duvar goblenleri sarayın duvarlarında gerçek Orman'ın gerçek çalılıklarında yaşayan gerçek kuşlar gibi duracakmış.

"Ya da sana bir iplik verebilirim," demiş Yaşlı Kadın.

Prenses bir an kararsız kalmış. Çünkü gerçek aşkının yüzünü henüz görmek istemiyormuş, hemen o an görmek istemiyormuş yani, çünkü gerçek aşkın yüzü masalın *sonunda* görülürmüş ve kendi öyküsü daha başlamamış. Ayrıca büyülü Ormanların görüntüsünü dokumak yerine onların aslını görmek istiyormuş. Böylece yaşlı kadının yerden aldığı ipliğe bakmış. Gün ağarırken havada uçuşan yavru örümceklerin artlarında bıraktıkları ağlar kadar incecikmiş bu iplik. Ama keten ipliği kadar sağlam, ipek kadar yumuşacıkmış ve Yaşlı Kadın şöyle bir çekiştirdiğinde iyice gerilmiş, sanki kaçar gibi koruluktan fırlamış, çayırı aşmış, ağaçlara doğru gözden kaybolmuş.

"Şimdi bu ucundan tut," demiş Yaşlı Kadın, "sara sara git bakalım nereye götürecek seni."

Işıl ışıl ışıldayan iplik bükülüyor, uzadıkça uzuyormuş. Prenses elinde sarmaya başlamış onu, ardından yürüdükçe sarmaya, düzgün bir yumak yapmaya devam etmiş, iplikle birlikte koruluktan çıkmış, çayırları aşmış, ağaçların arasına dalmış ve... sonrası başka bir öykü.

Yaşlı Kadın sözlerine son verdiğinde hepsi alkışlamışlar onu. Dolunay zümrüt gökyüzünü aydınlatıyor, bütün yaratıklar yarı uyukluyor, hışırdayıp duruyorlarmış. En büyük Prenses, "Bir şeyi çok merak ediyorum,"

demiş. "Bana söyler misin, yolda önümden acele acele giden kişi sen miydin?"

"Yolculuklarda hep önden giden bir yaşlı kadın vardır, hep arkadan gelen bir yaşlı kadın da vardır ve bunlar her zaman aynı kişi olmayabilirler. Yoldaki dönemeçlere göre, gidişin hızına göre kimi kez korkunç, kimi kez iyi yürekli, kimi kez tehlikeli, kimi kez tatlı olurlar. Tabii senin önünden giden bendim, arkandan geldiğim de oldu, ama yalnızca ben değildim ve her zaman şimdi olduğum gibi değildim."

"Şimdi, burada, şimdiki halinle birlikte kalmaktan mutluyum."

"Öyleyse tam da burada yatmanın vaktidir. Öykülerimize sabaha kadar ara verelim. Bakalım gün doğmadan neler doğacak."

Böylece herkes yatmış ve elma yeşili ufukta gün altın ışıklarını saçmaya başlayıncaya dek mışıl mışıl uyumuşlar.

EJDERİN SOLUĞU

Bir zamanlar, yüksek dağlarla çevrili vadideki köyde, iki oğlu bir de kızı olan bir aile yaşıyordu. Çocukların adları sırasıyla Harry, Jack ve Eva'ydı. Köy dağların eteklerine kurulmuştu, vadinin dibinde ise bir göl yer alıyordu. Gölün kıyıları kristal gibi parıl parıl, derinliği ölçülmemiş orta kısmı ise koyu mürekkep kadar karaydı. Dağın sırtları çam ormanlarıyla kaplıydı, ama köy çiçeklerle dolu çayırların, koruların, çok bol olmasa bile köylülerin ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli mısır tarlalarının arasındaydı. Dağların doruklarına ulaşmak imkânsızdı; mavi buzul bulutlar, karla kaplı uçsuz bucaksız araziler vardı orada. Dağların yamaçlarından aşağı doğru çentik çentik kanallar uzanıyordu, bunlar dev bir pulluğun açtığı olukları andırıyordu. İngiltere'nin bazı yörelerinde, kimi tepelerin sırtlarında rastlanan derin dairesel izlerin tarih öncesi ejderhaların buralara dolanarak tutunmaları sonucu meydana geldikleri söylenir. Bu köyde de buna benzer bir öykü varmış. Güya kadim bir tarihte dev solucanlar doruklardan aşağı inerken açmışlar bu kanalları. Akşamları ateşin çevresinde çene çalarken, ağızlarından ateş saçan ejderhaların oynaşıp tepinerek nasıl dağdan indiklerini çocukları hem korkutmak hem eğlendirmek için masal niyetine anlatırlardı analar babalar.

Harry, Jack ve Eva ejderhalardan korkmazlardı, ama üçü de kendilerine özgü farklı biçimlerde can sıkıntısından korkarlardı. Köyde yaşam kuşaklar boyu hiç değişmeden sürüp gitmekteydi. Çocuklar doğar, büyür, âşık olur, evlenir, ana baba olur, dede nine olur ve ölürlerdi. Doğrusunu söylemek gerekirse akraba evliliği yaygın sayılırdı, çünkü dış dünya çok uzaktaydı ve oralara gitmek çok zahmetliydi. Köye gelenlerse, yaz aylarında düzensiz aralıklarla gidip gelen tacirlerden ibaretti. Köylülerin geleneksel olarak el tezgâhlarında ürettikleri bir tür kilim vardı. Bitkisel boyalardan kendi yaptıkları boyaların renkleri sınırlıydı; bir kan kırmızısı, içinde az biraz yeşil barındıran bir koyu mavi, kumlu bir sarı, kömür karası. Hemen hemen hiç değişmeyen birkaç geleneksel desen ise dallarından nara benzer meyveler sallanan bir ağaç, dallara tünemiş sülünü andıran kuşlar ya da daha soyut geometrik bir modelden (tek renk bir fon üzerine ağ gibi birbirine geçmiş iki farklı renkte yuvarlak desen) fazla değildi. Kilimleri genellikle kadınlar kızlar dokurdu. Temizlik ve yemek işleri de onlara aitti. Erkekler hayvancılık ve tarımla uğraşır, boş vakitlerinde müzik yaparlardı. Müzik için kendilerine özgü bir çalgıları vardı. Inleyen nağmeler çıkaran bir tür kavaldı bu. Başka hiçbir diyarda böyle bir çalgı yoktu, ama çoğu zaten başka diyarlara gitmediği için bunu bilemezdi.

Harry domuz çobanıydı, Jack ise tarlaları sürer, ekip biçerdi. Hayvanları arasında Harry'nin en sevdiği, Boris adlı bir erkek domuzdu. Çok akıllıydı Boris, arada kurnaz kaçamaklar yapar, en beklenmedik yerlerden yer mantarı bulup çıkarırdı. Ancak Boris'in oyunbazlığı Harry'nin durmadan artan can sıkıntısına çare olmaya yetmiyordu. Dağların ardında bulunan büyük kentlerin hayalini kurardı o, kalabalık alanlarda acele acele koşturan kalabalıklar, bir sürü işle meşgul insanlar düşlerdi. Jack mısır sap-

larının kara toprağı delerek yeşil yeşil yükselmelerini seyretmeyi severdi, çörek mantarı, yaban balı nerelerde bulunur bilirdi, ama bu küçük eğlenceler üstüne çöken can sıkıntısını gidermeye yetmiyordu. Onun hayallerini kocaman sarayları çevreleyen yüksek duvarların ardındaki güzel düzenlenmiş bahçeler süslerdi. Bu vadide bulunmayan ince tatlar, baharatlar, insanın boğazını yakan sert içkiler düşlerdi. Yalnızca kulaktan dolma bilgilerle adlarını bildiği bongo, *zither*,[1] kuyruklu piyano, borulu çanlar gibi çalgılar eşliğinde çılgınca dans etmeyi de kurardı kafasında.

Eva kilim dokurdu. Kilimleri uykusunda bile dokuyabileceğini düşünürdü, kimi kez öyle de yapardı. Bazen gözlerini bir açardı ki kafası tekrarlar ve çeşitlemelerle dolu, ipleri bükmekte, atkıları, çözgüleri örmekte. Mor, kızıl, turkuvaz, turuncu gibi hiç görmediği renklerin, hiç görmediği çiçeklerin, tüylerin, yumuşacık ipeklerin, sağlam keten ipliklerin özlemini duyardı. Büyüyünce gümüşlü, kızıllı elbiseler giyeceğini düşler, neye benzediğini hayal bile edemediği denizi düşünür, tuzlu suyu hayal eder ama kendi gözyaşlarının tadını bilirdi yalnızca. Kilim dokumayı beceremiyordu, ilmeklerini fazla sıkı attığından desenler büzüşür, kırışırdı. Ama hayattaki işi buydu işte. Dokumacıydı o. Oysa seyyah olmayı, denizci, bilgin bir hekim, sahne ışıkları altında parlayan, alkışlanan bir opera sanatçısı olmayı isterdi.

İlk işaretlerin ne olduğu çok kesin belli değil. Belki avcıların dağların yükseklerinde alışılmadık çığlar gördüklerini bildirmeleridir. Ya da kimilerinin daha sonra iddia ettikleri gibi, şafak sökerken gökyüzünün aşırı pembeleşmesi, günbatımlarında fazla kızıl alazlanmalar

1. (Alm.) Arpa benzeyen Almanya, İsviçre, Slovenya ve Fransa'da yaygın eski bir telli çalgı. (Y.N.)

görülmesiydi. Derken yüksek yüksek tepelerden, kar çizgisinin üst taraflarından garip gümbürtüler, çatırtılar duyulmaya başladı. Ahali bu olayları her zamanki gibi tartışmaya koyuldu. Ne zaman beklenmedik, hatta alışıldık bir şey olsa insanlar hep aynı karşılaştırmalı yorumları yaparlar, Harry ile Jack ise bu aynılıktan bıktıkları için öfkeyle dişlerini sıkarlardı. Çok geçmeden anlaşıldı ki köyün tam üstündeki dağ çıkıntısında geceleri de gündüzleri de sürekli bir hareketlenme var, içinde titrek ışıltıların bulunduğu bulanık somon pembesi bir pusla kaplanan tepede arada bir kızıl ve altın renkli patlamalar oluyor... Görüntüleri kapı önlerinde durup seyreden köylüler, gri mavi dumanlı dağ tepelerinde bu parıltılı renklerin oynaşmasının gayet güzel olduğu konusunda birleşmişlerdi. Söz konusu alevli çıkıntının altındaki bölümde, karla kaplı arazinin beyazı ise yavaş yavaş yok oluyor, yerini ıslak kayaların kasvetli grisine bırakıyordu. Grinin üstünde ise yeni suyun oluşturduğu parıltı mı, yoksa buğu mu –evet evet, buğu– seçiliyordu.

Olayın ilk başından beri korkmuş olmalılar, çünkü büyük değişikliklerin meydana geldiğini, her şeyin, toprağın, havanın, ateşin, suyun da hareketlendiğini gözleriyle görüyorlardı. Ama bu korkunun yanı sıra hayli heyecanlı bir *ilgi*, hatta yeni bir şeyler yaşamanın keyfi de vardı. Görüntüleri estetik açıdan güzel bulanların çoğu ileride utanç duyacaklardı. Olanları çözebilmek için gönderilen av partilerinden dönenler, dağın yükseklerindeki tepelerin hareket halinde olduklarını, yanar gibi, kaynar gibi kımıldadıklarını, ama o hareketi kaplayan kalın kül bulutlarından, duman ve buhardan dolayı hiçbir şeyin doğru dürüst görünmediğini bildirdiler. O güne kadar bilindiği kadarıyla bu dağlar volkanik değildi. Ancak, dağların taşların tarihi yanında insan ömrü o kadar kısa kalıyordu ki, gerçekten öyle olup olmadığını

nasıl araştıracaklarını aralarında tartışıyorlardı.

Bir süre sonra dağın gökyüzüyle birleştiği ufukta birtakım yumrular belirdi. Dev bir yumruğun parmak eklemlerini andıran altı adet yumrunun boyutları uzaktan bakıldığında büyük birer kulübe ya da küçük birer ev iriliğindeydiler. Bu yumrular birkaç hafta boyunca ağır ağır ama hiç durmadan, dağdan aşağı doğru, dumanlar arasında, arada kıvılcımlar saçarak ilerlediler. Yan yana, yönlerini hiç değiştirmeden, kararlı bir hareket halindeydiler. Her yumru ardında bükülmeyen bir tüp mü desem, uzun bir şerit mi desem, derin yarık mı desem, bir şeyler sürüklüyordu. Geliyorlardı, dağın sırtlarından aşağı doğru, köyün üstüne doğru ağır ağır akıyorlardı.

Bazı cesur köylüler araştırma ve gözlem yapmak için yola çıktılar, ama üstlerine fışkıran kaynar buhar ve yanar kum fırtınasıyla geri püskürtüldüler. Gözüpek iki delikanlı daha ileri gittiler ama bir daha geri gelmediler.

Bir gün bahçesinde çalışan bir kadın dedi ki: "Bunlar sanki bildiğimiz toprak kayması değil de, canlı yaratıklar. Koca kafalı dev solucanlar üstümüze üstümüze geliyor gibi. Pürtüklerle, kabarcıklarla, oluklarla, çiziklerle dolu koca kel kafalarını sallayıp duruyorlar. Çamurdan oluşan suratlarında pis, ıslak mağaraları andıran, içe kaçmış gözleri kızıl kızıl ışıldıyor. Bakın, görmüyor musunuz? Tam on iki tane kanlı göz. Küt domuz burunlarının iki yanında ise on iki tane de kıllı delik." Kadının bu sözleri üzerine yapılan tartışmalar, karşılaştırmalar, izlemeler ve betimlemeler sonucu herkes onları aynı kadının gördüğü gibi görebildi. Dağ sırtlarından aşağı doğru uzanan altı adet iğrenç koca kafa ve bunların ardında sürükledikleri kalın ve bir köyden ötekine uzanacak uzunlukta gövdeler. Bu gövdeleri zorlukla, hatta görünüşe göre acıyla sürüklüyorlardı, ama ağır ağır olmakla birlikte amansızca, yılmadan ilerliyorlardı. Daha da yaklaştıkla-

rında, –ilerlemelerinin yavaşlığı gerçekdışıymış, sanki bir rüyaymış gibiydi– devasa çeneleri de göründü. Balinalar kadar geniş olan çenelerde, tırpan gibi, boynuzumsu bir maddeden oluşmuş keskin ağızları korkunç birer gagaya benziyordu. Bu gagalarla önlerindeki toprak parçasını oyarak üstündeki her şeyle birlikte, çalılar, çitler, saman yığınları, meyve ağaçları, birkaç keçi, siyahlı beyazlı bir inek, içinde ördekler ve bir sürü başka canlı bulunan bir havuzla birlikte yutuyorlardı. Bunları soğurup tırpanlarken uğultulu, hışırtılı bir gürültü çıkarıyor, sonra ince kül gibi bir madde olarak tükürüyor ya da salya salya akıtıyorlardı korkunç ağızlarının iki yanından. Bu küller her şeyin üstüne yapışıyordu. Garabetler yaklaşırken önlerinden bir bulut halinde gelen bu küller, evlerde, bahçelerde ne varsa üstüne yapışıyor, pencere camlarını örtü gibi kaplıyor, kuyuları dolduruyordu. Bu küller o kadar pis kokuyordu ki, anlatılması mümkün değil. Başlangıçta köylüler söylene söylene toz alıyorlardı, ama çok geçmeden toz almaktan vazgeçtiler, çünkü bu bir işe yaramıyordu ve aslında korkmaya da başlamışlardı. Olay o kadar ağır ağır gelişiyordu ki, önceleri hafiften heyecan veren, pek de gerçek olmayan bu korku yavaş yavaş yerini gerçek, hastalıklı, insanın elini ayağını bağlayan bir korkuya bıraktı. Çünkü artık yaratıklar o kadar yaklaşmışlardı ki gözlerinden akan, erimiş lastiğe benzeyen yapış yapış irin ve de alevden dilleri de görülebiliyordu. Bu alevden diller, ne kilise duvarlarındaki ejderha resimlerinde gördüğümüz kızıl bayraklara benziyordu ne de başmeleklerin taşıdıkları alev saçan kılıçlara. Bunların dilleri koca ağızlarından dışarı sarkan, kayış gibi ama saydam bir tabakanın altında lahana büyüklüğünde kızıl siğiller ve kor gibi parlayan kabarcıklarla dolu iğrenç şeylerdi. Akıttıkları yapış yapış salyalar sanki kükürtlüydü, öyle pis ve çürümüş bir koku yayıyorlardı ki, dünyanın

sonu gelse bu koku olduğu gibi kalacak, hiç temizlenmeyecek gibiydi. Her şeyin üstünden sürünerek, ezerek, ağır ağır geçen hantal gri gövdeleri tiksinçti. Suratları bir bakışta bir bütün olarak görülemeyecek kadar büyüktü, ancak bölüm bölüm, sırayla algılanabilirdi. Ama hepsinden kötüsü soluklarının o dayanılmayacak kadar pis kokusuydu. İnsanda önce korku, sonra panik, sonra da kakım karşısında kalmış bir tavşan ya da yılana bakakalan bir fare gibi, felç eden bir titreme yaratan kötü bir kokuydu bu.

Köylüler, köylerinin yok olup olmayacağı ihtimallerini tartışarak gereksiz yere vakit harcadılar. Dev solucanların yollarını nasıl değiştirtebilecekleri ya da onlara ne tür zararlar verebilecekleri konularını da uzun uzadıya tartıştılar. Ama bütün bunlar boşunaydı ve hiçbir sonuç alınamadı. Yaratıkların dağdan inerken izleyecekleri yol konusunda da tahminler yürütüldü: Acaba köyün ortasından değil de iki yanından geçmeleri mümkün değil miydi? Bu canavarların doğruca köyü hedef aldıklarını anlamak zor değildi belki, ama umut insanı yanıltır, miskinlik bastı mı insan aklını şaşırır, bir de taş gibi sağlam olduğuna inandığı şeylerin yok olup gideceğine kimse kolay kolay akıl erdiremez. Böylece köylüler, köyü boşaltma işini planlamakta çok geç kaldılar ve sonunda aceleyle, darmadağınık bir şekilde o pis ağız kokularının etkisi altında oraya buraya koşuşturarak, eşyalarının birini alıp birini bırakarak, bir bozgun havasında karıncalar gibi kaçıştılar. Ormana doğru kaçarken kimi bir çuval mısır vurmuştu sırtına, kimi tenceresini tavasını, kimi kuştüyü yatağını, kimi yiyecek bir şeyler almıştı yanına. İğrenç yaratıklar karşısında iyice afallamış, serseme dönmüşlerdi. Dev solucanların bu insanları görüp görmedikleri bilinen bir şey değil. Boyutları insanlarınkinden o kadar orantısız büyüktü ki, aynı saç diplerimize, kafa

derimize yerleşen bitler, pireler ya da yediğimiz salatanın bir yaprağının bir kıvrımına saklanmış mikroplu mikroskobik yaratıklar nasıl bizler için görünür değillerse ve onları nasıl hiç dikkate almazsak, bu canavarlar da köylülerin farkına bile varmamış olabilirler.

Köylülerin ormandaki yaşamları çok tekdüze ve hatta can sıkıcıydı. Çünkü insanlar büyük yorgunluklar ile korkular arasında çırpınırken kimi kez bezginlik krizlerine de tutulurlar. Hep üşüyorlardı, özellikle de geceleri. Karınları da açtı ve mideleri sürekli bulanıyordu, hem korkudan hem de ne bulurlarsa onu yemek zorunda kaldıkları için. Dev solucanların soluklarının çeperi dışında olduklarını biliyorlardı, ama o pis kokuyu hâlâ duyuyorlardı; kamp ateşlerinden kıvrılarak yükselen dumanlara, çevrelerinde çürüyen yapraklara ve hatta rüyalarına nüfuz etmişti o iğrenç koku. Ormanın gerekli yerlerine gözlemciler koydular. Bunlar köyün siluetini uzaktan görebiliyor, iğrenç iri kafaların neredeyse fark edilmeyecek yavaşlıkla ilerleyişlerini, arada birden patlayan alevleri, fışkıran yoğun duman bulutlarını izliyorlardı. Evler yanıyordu. Dünyalarının yok oluşunu seyrediyorlardı, ama duydukları bütün kahredici acıların arasına bir de garip bir bıkkınlık karışmıştı. Soracaksınız belki: Şövalyeler, savaşçılar neredeydiler? Atlarına atlayıp öncülük edecek, o irin akıtan gözlere bir ok ya da kurşun sıkmaya cesaret edecek akıncılar yok muydu? Kamp ateşleri çevresinde bu konu açılmıştı açılmasına, ama bu işe gönüllü kahraman çıkmamıştı. Bu daha akla yakındı belki, çünkü bu canavarlar insan silahlarıyla yaralanacak cinsten değildiler. Atılan oklar ya da kurşunlar topluiğne etkisi yaratabilirdi ancak. Yaşlılar en iyisinin bu canavarların geçip gitmelerini beklemek olacağını söylüyorlardı. Ne de olsa bunların ölüleri, köyün ortasında canlılarından daha pis kokacaktı. Yaşlı kadınlar

eskilerden hatırladıkları öykülerden örnekler vererek, ejderha soluğunun insan iradesini felç ettiğini anlatıyorlardı, ama *bugün* ne yapılması gerektiği hakkında akıl danışanlara verebilecekleri bir öğüt yoktu. Sert topraktan fırlamış ağaç kökleri üstünde uyumak durumunda olan birinin etlerine batan bu köklerin verdiği dayanılmaz acıyla insanın kendini öldürmeyi bile isteyeceğini düşünüyordu Eva.

Sonunda Harry ve Jack birtakım başka gençlerle birlikte, meydana gelen yıkımın nitelik ve derecesini yakından görebilmek amacıyla köye doğru yola çıktılar. İğrenç kokan bir alev ve duman duvarına doğru yürüdüklerini, bu duvarın otlaklardan mısır tarlalarına kadar uzandığını gördüler. Duvarın ötesinde ise sarp kayalıkları andıran kabartılar seçiliyordu ki bunlar yaratıkların kafalarıydı. Bunlar birbirlerine eskisinden daha uzaktılar ve bir taşkın deltanın ağzında yükselen sular gibi hareket ediyorlardı. Yolların böyle yelpaze gibi yayılması köyün tamamen yıkılmış olduğu anlamına geliyordu Jack'e göre. Bunu kardeşine söylediğinde, Harry dalgın dalgın konuşarak duman bulutunun arasında birtakım gölgelerin kımıldadığını söyledi. Derken bu gölgelerin ciyaklayarak oraya buraya koşuşan domuzlar olduğunu fark ettiler. Dumanların arasından bir domuz soluk soluğa fırladı, ciyak ciyak bağırarak. Harry haykırdı: "Boris!" Ve sevdiği hayvana doğru koştu. Boris vahşice bir homurtuyla yeniden karanlıklara daldığında Harry de peşinden gitti. Jack'in insan ve domuz siluetlerini sislerin arasında şöyle bir görmesiyle korkunç bir soğurma gürültüsü duyması bir oldu. Derken sıcak buhar saçan, ateşli, boğucu bir soluk patladı ve çocuğun gerileyerek bayılmasına sebep oldu. Jack kendine geldiğinde gövdesi kalın, yapışkan bir külle kaplanmıştı ve duyduğu sesler, anla-

dığı kadarıyla, solucanın göbeğindeki sıvıların kaynayıp yanması sonucu çıkan seslerdi.

Bir an, olduğum yerde böylece kalsam, mısır tarlasındaki çalı çitlerle birlikte yaratığın ağzında kaybolup gitsem diye düşündü. Ama sonra, ağır ağır, hiç belli etmemeye çalışarak yuvarlana yuvarlana, sürüne sürüne dev solucandan uzaklaşmaya karar verdi ve öyle de yaptı. Aralarına epey mesafe koyduktan sonra bir diken çalısının altına sığındı. Soluk soluğa, midesi bulanarak birkaç saat öylece yattı. Ağrılar sızılar içinde yerinden kalkıp ormandaki kampa doğru yola çıktığında akşam olmuştu. Harry'nin de dumanlı duvardan kurtulup geri gelmesini diledi, ama kardeşi geri dönmedi. Bu da aslında çok şaşırtıcı değildi.

Ve bu böylece sürüp gitti; haftalarca, aylarca gökten kül ve cüruf yağdı, o korkunç pis koku insanların giysilerine de, tenlerine de sindi. Koca kafalı iğrenç yaratıklar solucan gövdelerini sürükleyerek yavaş yavaş ilerlemeyi sürdürdüler, arkalarında bıraktıkları saban izini andıran oluklarda ne bitki ne hayvan kalmıştı, sadece taş toprak vardı. Köylüler bir tepede toplanıp yan yana ilerleyen yaratıkların göl kıyısına ulaşmalarını, hızlarını hiç değiştirmeden, duraklamadan suya dalmalarını seyrettiler. Dev solucanlar sanki mekanik bir gereksinmeyle ya da kurbağa, tosbağa türü hayvanların üremek üzere sulak dünyaya dönmeleri gibi devresel bir dürtüyle hareket ediyorlardı. Koca kafalarını suya değdirmeleriyle birlikte göl yüzeyi koskocaman bir kazan gibi kaynamaya, tütmeye, fokurdamaya başladı. Sonra kafalarını daldırdılar, sular kaynamaya, dalgalar, kabarcıklar yükselmeye devam ederken upuzun gövdelerini de yüzeyin altına sürüklediler. Günlerce sürüne kıvrana kumsaldan sığ sulara, sığ sulardan derinlere ilerlemelerini izledi ahali. Sonunda,

çirkin, küt kıçlarından başka bir şey görünmez oldu sığlıklarda. Ve bir gün, beklenmedik gelişlerinin yaşattığı belirsizliğin tam tersine, kesinlikle anlaşıldı ki gidişlerinin sonu geldi. Solucanlar göle dalıp en derinlere inmiş, çekilip gitmişlerdi. Arkalarında ise ağır gövdelerinin ezip yok ettiği, pis soluklarının kasıp kavurduğu, hiçbir canlı barındırmayan çorak bir taş toprak yığını bırakmışlardı.

Köylüler geri döndüler, uzaktan bakıldığında baştan aşağı, tekmil bir yıkımdı görünen: Evler yerle bir olmuş, ağaçlar köklerinden sökülmüş, toprağın altı üstüne gelmiş, her şey tüten küllere batmıştı. Yıkıntıların arasında dolaşmaya başladıklarında, orayı burayı kurcaladıklarında kimi insanlar küller arasında kayıp hazineler buldular: birkaç kuruş, yırtık bir kitap, ezik büzük bir tencere. İlk kaos döneminde ortadan kaybolanlardan bazıları, yüzleri gözleri yanıklarla dolu olarak döndüler, bazıları ise dönmediler. Jack ile Eva birlikte dönmüşlerdi. Eski evlerinin kalıntılarını bulmak için ne tarafa gideceklerini bilemediler önce. Derken bir yığın moloz ve enkazın arkasında bir de ne görsünler? Ev öylece duruyor. Ejder oluklarından biri bahçenin çitine paralel olarak az öteden geçiyordu, ama çite bir şey olmamıştı. Çitin içinde kalan bahçe de, evin verandası da, kapılar pencereler de, eskisi gibiydiler, yalnızca küle bulanmışlardı. Altına evin anahtarını sakladıkları taşı kaldırdı Jack, anahtar eskisi gibi duruyordu yerli yerinde. Jack ile Eva evlerine girdiler. Masa, sandalyeler, şömine ve kitaplık da olduğu gibi duruyordu. Evin arka tarafındaki pencerenin önünde Eva'nın dokuma tezgâhı da yerli yerindeydi. Bir vakitler bu tezgâhın başındayken pencereden baktığında bayırları, dağların zirvelerini görürdü Eva. Derken arka kapıya sanki bir şey çarpmış gibi güm güm vuruldu. Jack kapıyı açtığında bir de ne görsün? Boris adlı domuz! Hayvancağızın yanık

derisinde tek bir kıl kalmamıştı, etrafa da hafiften kızarmış jambon kokusu saçıyordu, ama minik gözleri sahibine kavuşmanın sevinciyle parlıyordu.

Çocuklar bu domuzun bir mucize eseri ejderhaların soluğundan ve ateş saçan dillerinden kurtulduğunu görünce, Harry'nin de döneceğine dair umuda kapıldılar. Günlerce, aylarca, akla uzak olsa da yıllarca kardeşlerinin dönmesini beklediler. Ama Harry geri gelmedi.

Eva tezgâhta bıraktığı kilimin tozunu aldı. Evin arka tarafında olduğundan, pencereler de sağlam yapıldığı için çok hafif bir tabaka külle kaplanmıştı zaten. Kilimin renklerine –kırmızı, mavi, sarı, siyah– o güne dek hiç renk görmemişçesine, bir yandan da tedirgin ettiği kadar keyiflendiren bir aşinalıkla baktı. Bu odayı, içindeki tezgâhı, tezgâha gerilmiş kilimi diyelim ki iki bin yıl sonra bir arkeolog böylece bulacak olsa, her şeyin şaşılası ölçüde aynı kalmış olması karşısında yoğun bir coşku duyar, kilimin usta işçiliği karşısında ve bu gibi kalıntıların çevresinde yaşanmış olabilecek hayat konusunda derin bir meraka kapılırdı. İşte Eva da kendi yarım bıraktığı bu kilim karşısında aynı şaşkınlığı yaşıyor, ahşabın, yün ipliğin, kemikten mekiğin dayanıklılığı, hatta dokuduğu ağacın, ağaçtaki narların, altında çömelen köylülerin kalıcılığı karşısında benzer duygulara kapılıyordu. Kendi geçmişinin, ayrıca annesinin, ninesinin geçmişinin bir parçası olan bu görüntü onun içine dokunmuş, onu derinden sarsmıştı. Yarısı dokunmuş kilim onun ustalığını olduğu kadar, eski beceriksizliklerini, gerginliklerini, kaygılarını da sergiliyordu. Jack de hem şaşkın hem mutluydu; evin içinde dolaşıyor, ön taraftaki pencerelerden görünen hâlâ için için yanan ateşlerin tüttüğü yıkım izleriyle, arka pencerelerden görünen hiç değişmemiş yamaçlara bakarak bir odadan bir odaya geziniyordu. Her

iki çocuk da kurtulup yuvaya dönen Boris'i kucakladılar, ıslak burnunu, sıcacık böğrünü okşadılar. Böylesine coşkun bir hayret aslında can sıkıntısının tam tersidir ve çoğu insan bu duyguyu büyük korku ve kayıplardan sonra yaşar. Ancak, bu coşkun hayreti bir kez yaşayan, bence bir daha hiç unutmaz; en beklenmedik anlarda, en beklenmedik yerlerde, Cennet'ten çıkma bir ışık gibi parlar insanın gözünde.

Köylüler köylerini yeniden yaptılar. Felaketten kurtulmuş olan evdeki eski eşyalar, yeni evlerin arasında kaldı. Yeni evlerin yeni bahçelerinde yeni yeni çiçekler, sebzeler yetişti, yeni fideler ekildi. Halk dağdan inen dev solucanlar hakkında masallar anlatmaya başladı. Bu masallar da can sıkıntısının tersiydi. Yapışkan küller, pis kokulu soluklar, ezilenler, yutulanlar bu masallar sayesinde ilginç ve heyecan verici oldular, neredeyse güzelleştiler. Bazı şeyleri masala katan insanlar bazı şeylerdense hiç söz etmediler. Harry'nin domuzunu kurtarmak için atılgan bir cesaretle karanlık dumanlara dalmasını uzun uzadıya anlatan Jack, kardeşinin dönmesini umutsuz bir umutla nasıl günlerce, aylarca beklediğinden hiç söz açmadı. Domuzcuğun yaşama tutunmasındaki mucize herkesçe alkışlandı, ama bu zor günlerde bu yaşamın kaçınılmaz sonucu konuşulmadı. İnsanların başlarına gelen her şeyden sonra yaşamayı sürdürmeyi başarmalarının şaşkınlığını örnekleyen bu öyküler, masallar zamanla çocuklarını, torunlarını can sıkıntısından kurtarmaya yaradı. Huzur, barış, güzellik ve dehşet arasındaki gerçek ilişkileri anıştıran bilmecelere dönüştüler.

BÜLBÜLÜN GÖZÜNDEKİ CİN

Bir vakitler, erkeklerle kadınlar madenî kanatlar üstünde göklerde uçar iken, ördek ayakları takıp denizlerin dibinde yürür iken, balinaların konuşmalarını, yunusların şarkılarını dinler iken, Nikaragua tepelerinde, akşamüstleri süslü püslü Texas çobanları ve hurilerin hayaletleri görülür iken, Norveç ve Tasmanya'da yaşayan insanlar kış ortasında taze çilek, hurma, guava ya da çarkıfelek meyvesi rüyası görüp ertesi sabah bu meyveleri sofralarında bulabiliyor iken, bütün bunlarla büyük ölçüde ilgisiz, dolayısıyla mutlu bir kadın yaşar idi.

Bu kadının işi öykü anlatmaktı, ama her şafak söktüğünde kapısına getirilen kefenin korkusu içinde yaşayan kurnaz bir kraliçe değildi; şahın birini uykunun kollarına taşıyan bir nakîbülmelik de değildi; Fatih Sultan Mehmed'i ve de Bizans'ın yağmalanmasını anlatan şarkılar okuyan bir âşık da değildi; kısa deri pantolonlu, deri takkeli, elindeki baltayla gölgesini ürkünçleştiren bir derviş de değildi! Osmanlı'nın sarayında ya da pazaryerindeki kahvelerde inanılmaz masallar anlatan bir Meddah hiç değildi. Kendisi yalnızca bir anlatıbilimciydi, yani, ikinci sınıf bir yaratık. Kocaman kütüphanelerde kitaplara gömülmüş oturur, çocukluğun peri masallarını ve yetişkinlerin dünyasındaki votka afişlerini, altın tenli

kahve tiryakilerinin bitmez tükenmez aşk öykülerini, doktorlarla hemşirelerin, düklerle yoksul kızların, at binen kadınlarla müzisyenlerin engellenmiş çiftleşmelerini inceler, bunları çözümlemek, yorumlamakla geçirirdi günlerini. Kimi kez de uçardı. Parasız gençlik yıllarında ilim irfan peşinde koşmanın kuru, tozlu, hareketsiz bir yaşam gerektirdiğini sanıyordu, ama artık işin doğrusunu öğrenmişti. Yılda bir-iki kez yabancı diyarlara uçuyordu, Çin'e, Meksika'ya, Japonya'ya, Transilvanya'ya, Bogota'ya, Güney denizlerine gidiyor, burada sığırcıklar gibi, bilge kümes hayvanları gibi toplanıp birbirlerine öyküler hakkında öyküler anlatan anlatıbilimcilere katılıyordu.

Öykümün başladığı tarihte yeşil deniz kapkaraydı, katil balinaların derileri gibi parlayan sular üstünde tembelce kabaran dalgalar ateş almış, alevler ve pis kokulu simsiyah bir duman yükselmişti. Uçsuz bucaksız çöller üzerine kurukafalar ve ölüm taşıyan demir misketler tohum gibi saçılmıştı. Bir kum tepeciğinden ötekine görünmez salgın hastalıklar yayılıyordu. O günlerde insanlar, bu arada anlatıbilimciler de, Doğu'ya uçmaya korkuyorlardı, bu yüzden toplantıları fazla kalabalık olmuyordu. Yine de, bizim anlatıbilimcimiz – adı Gillian Perholt idi– kendini Londra ile Ankara arasında havada buldu. Kim bilir neden çıkmıştı yola. İngiliz ve duygusuz olduğundan kendisini havada parçalanmış olarak gözünün önüne getiremediği için mi; yoksa aslında hayal gücü kuvvetli biri olarak yeterince korktuğu halde, göklerde, bulutların üstünde, İstanbul'un minareleri üstünde uçmak düşüncesine, Altın Boynuz'u, Boğaziçi'ni, Avrupa ve Asya kıyılarını karşı karşıya görmenin çekiciliğine karşı koyamadığı için mi? İstatistiklere göre, uçmak bütün öteki yolculuk biçimlerinden daha güvenlidir, dedi Gillian Perholt kendi kendine, bu tarihlerde ise olsun olsun da

biraz daha az güvenli olsun, istatistiksel olarak biraz daha az güvenli.

Tek başına uçak yolculuğu yapmanın ince keyiflerini tanımlayacak bir niteleme bulmuştu. Bunu bir çeşit uğur sözü gibi kendi kendine yineleyip duruyordu. Dev gümüş araç Heathrow'daki körükten, göbek bağından kopar gibi ağır ağır ayrıldı, pistin üstünde bir su kuşu gibi badi badi ilerledi ve yükseldi, İngiltere yağmurunun gri perdelerini aralayarak İngiltere semalarının yünümsü, demir grisi bulutlarının üstüne çıktı; o buğulu dünyanın buhardan ipliklerini ve kurdelelerini uçağın küçük penceresinin önünden geçirerek grilerin üstünde her zaman var olan, hep orada bekleyen, masmavi, altın ışıltılı bir dünyaya yükseldi. "Yüzen bir fazlalık," dedi kadın kendi kendine, şampanya yudumlayıp tuzlu badem atıştırarak. Bu arada, dört bir yanında cennet tarlaları uzanmaktaydı: bembeyaz, dalgalı, şuleli, parıl parıl, gölgelerse gül pembemsi ve mavi, güneşin kıpırtısız parlaklığıyla çevrelenmiş. "Yüzen bir fazlalık," diye büyük bir mutlulukla mırıldandı. Uçak düzeldi, bir dönüş yaptı, gövdesi görünmeyen bir erkeğin sesi duyuldu kabinde: Fransa'nın üstünde bir su buharı tabakası bulunduğunu, ama bunun yanıp gideceğini ve zamanı geldiğinde Alpler'i görebileceklerini açıkladı. Yanıp gitmek sert bir terim diye düşündü kadın, retorik açıdan ilginç, çünkü su yanmaz, ama güneşin ısısı bu suyu bir hiçe dönüştürür; kızgın güneşlerin ortasındayım. Türümün herhangi bir kadınından, atalarım olan kadınların hiçbirinin hayalinden bile geçmeyecek kadar yakınım güneşe, ona doğru bakıp burada kımıldamadan kalabiliyorum, yüzen bir fazlalık.

Bu deyiş kendisine ait değildi elbette, daha önce de söyledim ya, kendisi ikinci sınıf bir yaratıktı. Sözcükler John Milton'undu, havadan ya da çevresinde dönüp do-

lanan dilden yakalanıp koparılmış, şairlik gücünün doruk noktasında olduğu dönemde, "Cennet Bahçesi"ndeki[1] yılanın imalı kıvrımlarının güzelliğini betimlemek için kullanılmış sözcüklerdi. Gillian Perholt, bu sözcüklerin kıvrıla kıvrıla biçimlenerek büyük bir güzellikle sayfadan fırlayarak üstüne geldiği ilk günü hatırladı. O sırada kendisi bir Havva kadar kuşkudan uzaktı. On altı yaşındaydı, altın saçlı, dalgın mavi gözlü bir bakireydi (kendini böyle getiriyordu gözünün önüne) ve mürekkep lekeli, tozlu sıranın üstünde zümrüt yeşili kitap duruyordu. Kitap da mürekkep lekeleriyle doluydu, elden düşme satın alınmıştı, vazifeşinas ya da sabırsız bir sürü dişinin çiziktirmeleriyle baştan sona donanmıştı, her yanına kuru ama keskin bir koku, sıcak mürekkep, muşamba ve kül değilse bile toz kokusu sinmişti. Ve birden, o belirmişti, o küstah ve muhteşem yaratık gözlerinin önündeydi.

Önceden olduğu gibi, yerde yüzükoyun.
Dalga dalga kıvrılarak değil, sırtüstü, yuvarlak
Tabanı üzerinde, boğum boğum bir kule gibi,
Yükselen bir labirent, başını kaldırmış,
Gözleri kıpkırmızı birer alev, yeşile çalan
Altın gibi parlayan boynuyla dönenen
Kuleler arasında dimdik, otların üzerinde
Yüzen bir fazlalık: güzeldi ve hoş geliyordu
Biçimi

Ve bir an için Gillian Perholt *görmüştü* parıldayarak kıvrımlanan yılanı. Havva'nın bahçede gördüğü yılan değil, kör olmuş John Milton'un kafatasının içindeki karanlık mağaradan başını kaldıran yılan da değil, ama bir yılan, o yılan, bir anlamda aynı yılan, sözcükler sayesinde gözle görülebilen bir yılan. Çocukken, zaman zaman

1. John Milton'un *Kayıp Cennet* adlı kitabı kastediliyor. (Y.N.)

aynı şekilde *gördüğü* kurtlar, ayılar, küçük kurşuni adamlar olmuştu, durduğu yerle güvenli bir kapının ya da babasının koltuk üstünde uyuyakalmış gövdesinin arasında dikilen. Ama konu dışına çıkıyorum ya da çıkmak üzereyim. Yılanı çağırmamın sebebi (ben de görmüştüm onu, vaktiyle) Dr. Perholt'un kendi durumunu özetlemesini açıklamaktı yalnızca.

O günlerde, "yüzen bir fazlalık" deyişini, Milton'un iki dili nasıl büyüleyici bir biçimde bir arada kullandığının bir örneği olarak açıklamayı öğretmişlerdi ona. "Yüzen" Germen kökenli olup sellerle ilgili bir sözcüktü, "fazlalık"[1] ise daha karmaşık, Latin kökenli ve taşmakla ilgiliydi. Şimdi ise kendi bilgi ve mizahını, "fazlalık"ın çağdaş anlamını katabiliyordu işin içine: Yani, fazladan, istenmeyen, gereksiz, vazgeçilmiş. Her yerde, işverenler, "Korkarım sizden vazgeçmek zorundayız," diyorlardı, hiç de istekli olmayan Arielleri azat ederken, sanki çalışanlar kurtulup elementlere fırlamaya can atan tutsak cinlermiş gibi. Gerçi, Dr. Perholt'un mizahı, çalışanlar ve işverenlerle ikinci derecede ilgiliydi, aslında cinsiyeti ve yaşıyla ilgiliydi. Çünkü kendisi ellisini geride bırakmış, çocuk doğuracak çağı geçmiş bir kadındı. İki çocuğu da büyümüş, İngiltere'yi terk etmişlerdi. Biri Saskatchewan'da öteki São Paulo'da yaşıyor, onlar da kendi çocuklarıyla meşgul olduklarından sık sık yazma fırsatı bulamıyorlardı. Dr. Perholt'un kocası da evini ve Dr. Perholt'u terk etmişti. İki yıl süren kendi-kendini-sorgulamalar, eve koşuşturarak girip çıkmalar, kendi kendini suçlamalar, sinirlenmeler, istemsiz iktidarsızlıklar, sevgiyle pişirilmiş yemekleri reddetmeler, gizli mesajları gösteriş yaparcasına açık etmeler, Dr. Perholt uyku tak-

1. "Yüzen fazlalık" ifadesinin İngilizce karşılığı, kitabın orijinalinde "*floating redundant*"tır. (Y.N.)

lidi yaparken telefonda fısıltılı konuşmalar, yemek davetlerine gelememeler, banka hesabında açıklanmayan açıklar, ağzını pis içki kokuları ve bayat tütün kokularına boğan bunalımlar, ayrıca yabancı ter, sümbül vesaire içeren garip vücut kokuları sonunda Emmeline Porter adlı bir kadınla Mallorca'ya gitmiş, oradan Gillian Perholt'a bir faks mesajı göndererek, davranışının korkakça olduğunu kabul etmiş, ama bunu ikisinin de kurtuluşu için yaptığını ekleyerek bir daha eve dönmeyeceğini belirtmişti.

Faks önce tıngırdayıp sonra arı vızıltısını andıran bir sesle görüntüye girmeye başladığında Gillian Perholt çalışma odasında bulunuyordu. Kâğıt, beyaz beyaz, sarsak sarsak makineden yükseldi, sonra bitkin bir şekilde masanın üstüne düştü. Uzun, kendi suçsuzluğunu açıklayan bir metindi, ama size anlatmama gerek yok, nasıl bir şey olduğunu tahmin edersiniz. Aynı şekilde Emmeline Porter'ın da nasıl bir şey olduğunu tahmin edersiniz, bu öyküde daha fazla yer tutmayacak. Kendisi yirmi altı yaşındaydı, başka bir şey bilmenize gerek yok, zaten siz de aşağı yukarı böyle bir şey tahmin etmiştiniz, değil mi? Gillian, faks kâğıdının sarsıntılı yükselişini, boynu bükük düşüşünü hayranlıkla seyretti. Hayranlığı Mr. Perholt'un akıcı üslubuna değil, siyah, sinirli bir elyazısının Mayorka'da bir makinenin ağzına verilip aynı anda Primrose Hill'de okunabilmesini sağlayan teknolojiye yönelikti. Faks aslında Mr. Perholt için satın alınmıştı; editör danışmanı olarak çalıştığı işyerinde "fazla" bulunarak kendisinden vazgeçildiğinde, evde çalışabilsin diye. Ama aleti kullanan daha çok Gillian Perholt'tu, Kahire, Auckland, Osaka, Port-of Spain gibi dünyanın dört bucağındaki anlatıbilimcilerle sürekli iletişim halindeydi. Artık kadın olarak "fazla"ydı belki, çünkü ne eş ne anne ne de metresti, ama anlatıbilimci

olarak miadını doldurmuş olmadığı gibi, tam tersine çok rağbetteydi. Kadınların bu alanda ayrıcalıklı oldukları bir dönem yaşanıyordu. Kadın anlatıbilimciler çok saygı görmekteydiler, naratoloji dünyasının Tanrıçaları, kadın kâhinleri, başrahibeleri gibiydiler; derin esrarları çözer, neyin doğru neyin yanlış olduğunun sınırlarını çizerlerdi.

Faksı aldıktan sonra Gillian Perholt boş çalışma odasında durakaldı, ihanet karşısında duyabileceği acıları imgeleminde canlandırdı. Sevgiyi yitirmiş, belki dostluğu yitirmiş, belki toplum içinde saygınlığını yitirmiş, daha genç bir kadın uğruna terk edilmiş, yaşlanmakta olan bir kadın; Primrose Hill'de güneşli bir gündü, çalışma odasının duvarları canlı, altınımsı bir renk almıştı ve odanın bu altın ışıkla dolduğunu gören kadın kendini de ışık, mutluluk ve amaç dolu hissetti. Durumunu şairane bir biçimde ifade etmek gerekirse, zincirlerini kırıp karanlık mahzenden gün ışığına fırlamış bir mahkûm gibi hissediyordu kendini. Sanki bir kutunun içine kapatılmış bir kuş, bir şişeye sıkıştırılmış bir gazdı da bir delik bulup açık havaya uçmuştu. Kendi yaşamının uzamında genişlediğini hissetti. Artık kimseyi yemeğe beklemek yoktu. Artık dırdırlar, itişip kakışmalar, insanın içini tüketen yabancılaşma duyguları, horlamalar, osurmalar, lavaboyu kirleten tıraş artıkları, hepsi sona ermişti.

Ne cevap vereceğini kısaca düşündü. Şöyle yazdı:

Tamam. Kabul. Giysiler denklenip depoya gönderilecek. Kitaplar da paketlenip aynen. Kapı kilitlerini değiştirtiyorum. İyi eğlenceler.

G.

Şanslı olduğunu biliyordu. Gittikçe daha çok düşünür olduğu atası olan o kadınlar, kendi yaşına gelmeden çok önce ölmüşlerdi herhalde. Doğum yaparken ya da gripten ya da veremden ya da doğum sonrası hummadan ya da sırf yorgunluktan ölmüşlerdi. Zaman içinde geriye gittikçe daha başka ölümler de geliyordu akla. Aşınmış, işe yaramayan dişler yüzünden, dizkapakları kırıldığı için, açlıktan, aslan, kaplan, kılıç dişli kaplan saldırılarından, yabancı kavimlerin istilası, seller, yangınlar, dinsel baskılar sonucu ölmüşlerdi. Hatta ihsan olarak kurban edilmişlerdi, neden olmasın? Kimi kadın anlatıbilimciler, eskiden yaşamış bilge kocakarılardan söz ederlerdi keyifli bir hayranlıkla. Ama kendisi bir kocakarı değildi, daha önce hiç varolmamış bir varlıktı: dişleri porselen kaplı, gözleri lazerle düzeltilmiş, kendi birikmiş parası, yaşamı ve güç alanı olan, uçabilen, dünyanın dört bir yanında lüks çarşaflar arasında uyuyan, gündüzleri güneş altındaki ak tarlalara, geceleri parlak yıldızlara bakan bir kadın, bu arada yüzen bir fazlalık.

Ankara'daki konferansın adı "Kadın Yaşamlarının Öyküleri" idi. Çok geniş kapsamlı bir isimdi bu, her ülkeden, her türden, her zaman diliminden, herkese yer verebilirlerdi. Dr. Perholt'u havaalanında etkileyici, sakallı, esmer ve güleç yüzlü bir Türk profesör karşıladı. Kadın, edepli sevinç çığlıkları atarak onun kollarına koştu, çünkü eski dosttular; Ortaçağ kulelerinin, ağır ağır akan, kıyılan salkımsöğütlerle kaplı derelerin arasında birlikte öğrencilik yapmışlardı. Onların da kendilerine göre bir öyküleri vardı ya da pek küçük bir yan öykü... Her iki yaşamın örgüsünde yer alan, kimi kez titrek kimi kez daha sağlam, ama hiç kopmayan bir iplik... Dr. Perholt sarışın Lufthansa hostesine sinirlenmişti; gri takım elbiseli işadamlarına ciddi birer selam çakıp, iyi günler

beyefendi, teşekkür ederiz, iyi günler beyefendi, teşekkür ederiz, dedikten sonra kendisini, küçümseyen bir havayla, "Hoşça kal, şekerim," diye uğurladığı için. Oysa alanın çıkış kapısında bekleyen Orhan Rifat, her zamanki gibi yeni projeler, yeni fikirler, yeni şiirler, yeni buluşlarla dopdolu, capcanlıydı. İkisi, bir grup Türk dostla birlikte İzmir'e gideceklerdi. Daha sonra Gillian, adamın kentini, İstanbul'u ziyaret edecekti.

Konferans, çoğu konferans gibi, öykülerin değiştokuş edildiği bir pazaryerini andırıyordu. Dış dünyaya açılan hiç penceresi olmayan, ama diaların karanlıkta titrek titrek yansıdığı beyaz perdelerle donanımlı mağaramsı bir tiyatro salonunda yer alıyordu. En iyi anlatıbilimciler, masalları tekrar tekrar anlatarak çalışırlar. Böylece, hem dinleyiciler uykuya dalmaz, hem de anlatıcı masala kendini sokma fırsatı bulur. Böylece, kızgın bir İsviçreli yazar, Tifolu Mary'nin dehşet verici öyküsünü anlattı: masum bir mikrop deposu, bilinçsiz bir cani. Böylece, şık ve havalı Leyla Doruk, İngiliz taşrasının en ücra köşesinde korku ve hastalık içinde kıvranan boynu bükük Fanny Price'ın öyküsüne kendi tutku ve parıltısını kattı. En son konuşmacı Orhan Rifat olacaktı, konuşmasının başlığı ise: "Güçler ve Güçsüzlük: *Binbir Gece Masalları*'nda Cinler ve Kadınlar." Ondan hemen önce Gillian Perholt konuştu. *Canterbury Hikâyeleri* dizisinde yer alan "Öğrencinin Öyküsü"nü irdeleyecekti –yani, Sabırlı Griselda'nın başından geçenleri. Nedense kimse bu öyküyü fazla sevmemiştir. Oysa Chaucer'ın en sempatik kişilerinden biri olan, kitap düşkünü, dünya ile ilgisi olmayan Oxfordlu Öğrenci tarafından anlatılır bu öykü ve Boccaccio'nun İtalyanca anlatısından Petrarca'nın Latince çevirisine dayanır. Gillian Perholt da sevmiyordu bu öyküyü, kadın yaşamları öyküleri arasında bunu anlatmayı seçmesinin nedeni de buydu. Konferans için dave-

tiye aldığında kendi kendine sormuştu: "Kadın Yaşamlarının Öyküleri" denildiğinde aklıma ne geliyor? Ve heyecanla ürpererek kendi kendini yanıtlamıştı: "Sabırlı Griselda."

Ve işte, Ankara'da, bilimadamları ve öğrencilerden oluşan bir dinleyici kitlesi karşısında öyküyü anlatıyordu. Türk öğrencilerin çoğu, dünyanın her yanındaki öğrenciler gibiydiler, kot pantolon ve tişört giymişlerdi. Ama en ön sırada hemen göze çarpan üç genç kız vardı ki başlarını kocaman gri örtülerle örtmüşlerdi. Ayrıca, kot pantolonlu gençler arasında birkaç tane de üniformalı genç subay görünüyordu. Laik Türkiye Cumhuriyeti'nde bu tür başörtüler dinsel bir meydan okumanın, bağımsızlığın simgesiydiler. Liberal görüşlü Türk profesörler bunları sempatiyle karşılamak gerektiği görüşündeydiler, ama Müslüman bir devlet söz konusu olduğunda, kendi inandıkları ve öğrettikleri şeylerin çoğu yakışıksız ve yasak sayılacaktı. Gillian Perholt dikkat etti, genç askerler yoğun bir ilgiyle dinliyor ve bol bol not alıyorlardı. Oysa örtülü genç kızlar gururlu bir havayla gözlerini ileri dikmiş oturuyor, konuşmacıyla hiç göz göze gelmiyorlardı, sanki burada kendilerini göstermekten başka herhangi bir kaygıları yoktu. Bütün konuşmacıları dinlemeye geliyorlardı. Orhan Rifat bunlardan birine neden böyle giyindiğini sormuştu. Sonradan Gillian'a anlattığına göre kız, "Babam ve nişanlım böyle gerektiğini söylüyorlar," demiş. "Ben de aynı fikirdeyim."

Gillian Perholt o gün "Sabırlı Griselda" öyküsünü şöyle anlattı:

Bir zamanlar, Lombardiya'da Walter adında genç bir marki yaşarmış. Yaşamından hoşnutmuş, spor yaparmış,

pek çok genç adam gibi ava çıkar, şahin ile kuş avlarmış, evlenmeyi hiç düşünmezmiş. Belki de evliliğin onu kısıtlayacağına inanırmış, belki de evlilik olayının gençliğin, dertsiz, sıkıntısız yaşamın sonu olduğunu düşünürmüş. Ama tebaası onun kendine bir eş bulması konusunda ısrarlıymış. Belki de, ona da söyledikleri, gibi, bir mirasçısı olması gerektiğinden, belki de evlenince durulur diye düşündüklerinden sıkıştırıyorlarmış onu. Sonunda onlara uymaya karar veren genç adam, herkesi belirli bir günde düğününe davet etmiş, ama bir şart koşmuş, kiminle evlenirse evlensin, gelini benimseyeceklerine yemin ettirmiş.

Walter'ın tuhaf özelliklerinden biri de buymuş zaten, aklına estiği konularda insanlara önceden yemin ettirir, koşul koymalarına ya da yemini geri almalarına izin vermez, böylece hep gönlünün istediğini yaparmış.

Halk yemin etmiş ve belirlenen günde düğün yapmak üzere hazırlıklara başlamış. Şölenler kurulmuş, kimliği bilinmeyen gelin için şahane giysiler, mücevherler, yataklar, çarşaflar hazır edilmiş. Belirlenen gün gelip çatmış, nikâhı kıyacak papaz yerini almış, düğün alayı atlara binmiş, ama daha hâlâ kimse, gelinin kim olduğunu bilmiyormuş.

Gelelim Griseldis ya da Grisilde ya da Grisildis ya da Grissel ya da Griselda adlı kıza. Yoksul bir köylünün kızıymış. Hem güzel hem erdemliymiş. Düğün için belirlenen günde kuyudan su çekmek için yola koyulmuş. Çok hamarat bir ev kızı olduğundan, öteki köylülerle birlikte düğün alayını seyretmek için yol kenarına çıkmadan önce evdeki bütün işlerini bitirmek istiyormuş. Düğünler hepimizi seyirciye –katılımcı seyircilere– dönüştürür. Griselda da bu düğüne katılmak ve gelini görmek istiyormuş, hepimiz gibi. Hepimiz gelinlere bakmayı severiz. Gelinler ve prensesler, öykünün içindekilerin

dışarıdakiler tarafından imgelenmesi... Kim bilir, Griselda da, kimliğini bilmediği genç kadının duygularını imgeleminde canlandırmaya can atıyordu belki.

Ancak, genç Lord at üstünde gelmiş, ama at üstünde geçip gitmemiş. Orada durmuş, Griselda'ya testisini yere koyup beklemesini söylemiş. Gidip kızın babasıyla konuşmuş, kabul eder ve izin verirse Griselda ile evlenmek niyetinde olduğunu belirtmiş. Yaşlı adam, hükümdarın her isteğinin kendisi için bir emir olduğunu söylemiş. Bunun üzerine genç Lord genç kıza dönmüş, onu kendisine eş olarak seçtiğini ve bir tek şartı olduğunu açıklamış: karısı ona her zaman, her konuda itaat edecek, günün ve gecenin her saatinde o ne isterse hiç tereddüt etmeden, hiçbir soru sormadan yapacak. Ve Griselda, Chaucer'ın dediğine göre, "korkudan titreyerek", davranışlarında ve düşüncelerinde en ufak bir itaatsizlik etmeyeceğine, ettiği takdirde ölümü hak edeceğine yemin etmiş; ölümden korktuğunu da söylemiş genç Lord'a.

Genç Walter, kızın eski giysilerinin hemen çıkarılıp kendi hazırlattığı şahane giysilerin giydirilmesini emretmiş; saçları da baştan yapılacak, başına mücevherlerle süslü bir taç takılacakmış. Böylece genç kız evlenip şatoda yaşamaya gitmiş. Chaucer'ın dediğine göre, özellikle üstünde durarak belirttiğine göre, kız yeni ulaştığı düzeyde çok üstün başarı göstermiş, cömert ve nazikmiş, yargılarında adilmiş, anlaşmazlıkları uzlaştırmada üstüne yokmuş ve halk kendisini çok sevmiş.

Ama ne yazık ki, öykü acımasızca devam ediyor, düğün eğlencelerinin ötesindeki, önceden ettirilen ve edilen yeminin tahmin ettirdiği karanlık geleceğe doğru ilerliyor. Şimdi şuna dikkatinizi çekmek istiyorum, dedi Gillian Perholt öykünün bu noktasına vardığında: İçinde vaatler ve yasaklamalar bulunan öykülerin hemen hemen tümünde verilen sözler ve konulan yasaklar kaçınıl-

maz olarak bozulmaya mahkûmdur. Orhan Rifat başını sakalına eğerek gülümsedi, genç askerler hızlı hızlı not almayı (herhalde yasaklar ve vaatlerle ilgili) sürdürdüler, başı bağlı kadınlar gözlerini diktikleri yerden ayırmadılar.

Chaucer'ın dediğine göre, Griselda bir süre sonra bir kız çocuğu doğurmuş – tabii erkek doğurmayı yeğlerdi. Gene de halk sevince boğulmuş, çünkü kadının kısır olmadığı anlaşıldıktan sonra, günün birinde erkek de doğuracağı bilinir. Bu aşamada Walter'ın aklına esmiş, karısını bir sınava tabi tutmaya karar vermiş. Burada, ilginç bir durum var, dedi Gillian; tam da bu aşamada Oxfordlu Öğrenci kendisini anlatıcı olarak kahramanından soyutluyor ve bu sınavın neden gerekli olduğunu anlayamadığını belirtiyor. Ama öyküsüne devam ediyor: Walter karısına gelmiş ve halkın bir köylü kızının kendilerinden üstün bir yere gelmesine sinirlendiğini, öyle birinin çocuğunun da egemen olmasını istemediğini üzülerek açıklamış. Bu nedenle yeni doğan kızın tez elden öldürülmesini önermiş. Griselda, kendisinin de kızının da adamın her emrine amade olduklarını söylemiş. Bunun üzerine çocuğu anasının bağrından koparmak üzere kaba saba bir asker göndermiş Walter. Griselda yavrusunu öpmüş, tek dilek olarak yavrucuğun vahşi yaratıklar tarafından bulunup parçalanmayacağı bir yere gömülmesini istemiş.

Gel zaman git zaman, Griselda bir erkek çocuk doğurmuş ve hâlâ onu sınama peşinde olan kocası bu yavruyu da onun bağrından koparıp öldürülmeye göndermiş. Griselda yemininden dönmemiş, hiç de üzülmediğini, incinmediğini yinelemiş; iki evladının ona önce mide bulantıları sonra da acı ve dertten başka bir şey getirmediğini söylemiş.

Bu aşamada, anlatıda uzun bir duraklama var, dedi

Gillian. Bu duraklama ya da sessizlik, Bologna'da gizlice büyümekte olan çocuklar buluğ çağına, gençliğe, evlenme yaşına gelinceye kadar sürüyor. *Kış Masalı*'nın üçüncü perdesiyle dördüncüsü arasında geçen süre kadar uzun bir sessizlik. Shakespeare'in oyununda bu iki perde arasında Kraliçe Hermione ölü sanılmakta, ama bir yerlerde saklanmaktadır; kırlarda kurda kuşa yem olmaya bırakılmış kızı Perdita ise bir çoban tarafından kurtarılıp yetiştirilmiş, sonra da bir prensin aşkına nail olmuş, Sicilya'ya kaçmak zorunda kalmış, orada mutluluğa ve pişman olmuş babası ile bir heykel gibi kaide üzerinde duran, ama o anda mucizevi bir hünerle canlanan, yıllar önce kaybettiği annesine kavuşmuştur. Gillian dedi ki: *Kış Masalı*'nda dünya güzeli genç kız annesinin yenilenmesidir, aynı Ana Tanrıça Demeter'in öfkesiyle kurumuş tarlaların, ilkbaharda Persephone'nin ortaya çıkışıyla yenilenip canlanması gibi. Bunu söylediği anda Gillian'ın sesi titredi. Bir an dinleyicilerine baktı ve şöyle devam etti: Kraliçe Hermione'nin dostu ve hizmetçisi Paulina, büyücülük, sanatçılık, öykücülük güçlerini kullanarak onu canlandırmıştır. Kişisel olarak ben bu zorlama son çözümü hiçbir zaman kaldıramamışımdır –kabul edememişimdir– yani. Çünkü bu, Persephone'nin baharda yeniden ortaya çıkışının tam karşıtıdır. İnsanlar, bitkiler gibi ölüp baharda yeniden canlanmazlar, bir tek yaşamları vardır ve zamanla yaşlanırlar. Bu yaşamın büyük bir kısmı ise Hermione'nin –ve de belki şimdiden bildiğiniz gibi Sabırlı Griselda'nın– elinden öykünün yapısı gereği alınmış, bu kadınlar zorunlu hareketsizliğin gri boşluğuna atılmışlardır.

Oğlu ve daha da önemlisi kızı büyürken Griselda neler yapmış? Öykü almış başını gidiyor. Bir kadının yaşamı düğünden doğurmaya, oradan da hiçliğe göz açıp kapayıncaya dek geçiverir. Chaucer onun başka çocuk sahibi olup olmadığına dair herhangi bir şey söylemiyor,

ama aşkının, sabrının, itaatinin hiçbir zaman eksilmediğine özenle dikkat çekiyor. Öte yandan kocası, Paulina'da gördüğümüz öyküyü alıp götürme, biçimlendirme, yönetme isteğinin çok daha fazlasına sahip. Bir sürü iş çeviriyor, eşi Griselda'yı sürgüne gönderip yerine yeni bir gelin almak için Papa'dan izin koparıyor. Katledilmiş çocuklar yüzünden halk arasında hoşnutsuzluk var. Ama öyküye inanacak olursak, Walter bildiğini okuyor, karısına gidip onun yerine daha genç, daha uygun birini bulduğunu, ona verdiği mücevherleri, değerli armağanları, giysileri falan da bırakıp baba evine dönmesi gerektiğini bildiriyor. Griselda'nın sabrı hâlâ taşmamıştır. Gerçi Chaucer sabrını dile getirmesi için çok güçlü sözcükler verir ona ve böylece okurun sabırsızlanmasını ve kadına duyduğu sempatiyi kaybetmesini önler.

Babasının evinden çıplak geldiğini ve oraya çıplak dönebileceğini söyler Griselda kocasına. Ama tüm eski giysileri elinden alınmış olduğundan çıplaklığını örtebilmek için bir gömlek ister. "Bir vakitler çocuklarını taşımış olan rahmim, başkalarının gözleri önüne açıkça serilmesin," der Griselda. "Bir solucan gibi sürünerek gitmeme izin verme. Sana getirdiğim, ama geri almam mümkün olmayan bekâretimin karşılığında bana bir örtü ver." Bunun üzerine Walter büyük bir incelik göstererek onun üstündeki gömlekle gitmesine, böylece çıplaklığını örtmesine izin verir.

Ancak Walter entrikayı karmaşıklaştıracak başka düğümler de düşünmüştür, çünkü atılan her düğüm sondaki planlı çözümlemeyi daha muhteşem, daha doyurucu kılacaktır. Griselda baba evine döner dönmez kocası çıkagelir ve ona şatoya geri gelmesini, yeni gelin için yapılacak şöleni ve gelinin dairesindeki odaları hazırlamasını söyler. Bu işi ondan iyi kimsenin yapamayacağını da ekler. Şimdi diyeceksiniz ki kadın, baba evine döndükten

sonra eski yeminin hükmü kalmamış olması gerekir. Ama Griselda hiç de böyle düşünmez. Sabırla geri gelir, sabırla yemekler pişirir, temizlik yapar, zifaf döşeğini hazırlar.

Düğün alayı gelir, dünya güzeli yeni gelini şatoya getirir, Griselda eski püskü giysileri içinde hâlâ iş görmektedir. Şölen kurulur, lordlar leydiler sofraya otururlar. Griselda ise düğüne geç kalmış bir seyirci gibidir. Walter onu yanına çağırıp genç karısının güzelliği hakkında ne düşündüğünü sorar. Griselda ne kızı lanetler ne de kocasını, her zamanki sabrıyla, ömründe bundan daha güzel bir kadın görmediğini söyledikten sonra ona yalvararak bir uyarıda bulunur: "Bu tatlı genç kızı işkenceyle yaralama," yani, aynı kendisine yaptığı gibi, çünkü genç gelin el bebek gül bebek büyütülmüştür, horlanmaya dayanamaz.

Ve işte, Walter'ın hazırladığı çözüme gelmiştir sıra, öykünün sonuna varılmıştır. Griselda'ya açıklar ki bu gelin aslında gelin falan değil, kendi öz kızıdır, yanındaki genç de öz oğlu... Artık her şey yolundadır ve herkes mutlu olabilir. Çünkü bütün bu yaptıklarını kötülük olsun diye değil, zalimliğinden değil, karısının kendisine olan bağlılığını sınamak için yapmıştır. Ve kadın sınavı nihayet kazandığından artık hep birlikte mutlu olmaktan başka yapılacak bir şey yoktur.

Peki, ya Griselda ne yapmış, diye sordu Dr. Perholt. Griselda ne demiş, ne yapmış, diye yineledi Dr. Perholt. Dinleyicileri dikkat kesilmişlerdi. Çoğu bu öykünün adından ve genel temasından başka bir şey bilmiyordu. Ne olacaktı şimdi, solucan ayaklanacak mıydı? Griselda'nın çırılçıplaklığından etkilenen bir-iki kişi bu soruları sordular kendi kendilerine ve gözlerini Dr. Perholt'a dikip ondan cevap beklediler. Oysa o, donakalmış gibi sessiz ve kıpırtısız duruyordu sahnenin ortasında. Ko-

nuşmak üzere ağzını açmış, sözlerini vurgulamak istercesine bir elini uzatmış, salondaki ışıklar gözlerinde parıldayarak öylece duruyordu. İri yarı bir kadındı, şişmandı, yumuşak, pürüzsüz bir cildi vardı, drapeli keten bir elbise ve ceket giymişti; şişman kadınlara en iyi giden cinsten taş renkli bir entari ve ceket ve renk katsın diye mavi cam boncuklar...

Ve Gillian Perholt sanki camlaşmış gözlerle ileri bakıyor, sesinin çıkmadığını fark ediyordu. Çok uzaklara, çok eskilere gitmişti – tuzdan bir sütundu, sesi bir cam kutunun içinde yankılanıyor, kışın yolunu şaşırmış bir çekirge gibi acıklı acıklı vızıldıyordu. Ne parmaklarını ne de dudaklarını kımıldatabiliyordu. Salonun derinliklerinde, gri başörtülü kadınların ötesinde eğri büğrü bir form, koskocaman bir dişi şekillendi, örtülü kafası boşluğa doğru eğilmiş, uzun gevşek kolları boşluğun iki yanına sarkmış, kukuletalı bol giysisi rüzgârlı bir boşluk üstünde dalgalanan, çirkinliğinin aleladeliği içinde banal, ama sırf o yüzden ve herkes görsün diye orada olduğu için daha da ürkütücü bir şey. Gillian Perholt onun her ayrıntısı, yüzünün kırışıklarını, kanlanmış gözlerinin şişliğini, dişsiz, sevimsiz ağzın çevresinde gerilmiş dudakların çatlaklarını görebiliyordu... Pek çok renkten oluştuğunu ve renklerin hepsinin gri olduğunu görebiliyordu, gri, gri, griydi. Yaratığın memeleri sıska ve yassıydı, boşluğun üstünde yıpranmış etleri meydandaydı ve o rüzgârlı delik, karnı ve rahmiydi.

İşte bundan korkuyorum, diye düşündü Gillian Perholt, kafası hâlâ tüm hızıyla çalışıyor, gördüğü şeyin bir yanılsama mı, yoksa başka beklenmedik bir dalgadan oraya düşmüş bir görüntü mü olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Onun şölen sahnesini oynayan bir Leydi Macbeth gibi bakakaldığını gören Orhan tam yerinden kalkmış

yardımına gelmek üzereydi ki, kadın yeniden, sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşmaya başladı. Dinleyiciler bir soluk alıp geriye yaslandılar, biraz tedirgin ama nazik, oturmayı sürdürdüler.

Peki, Griselda ne yapmış, diye sordu Gillian Perholt. Griselda ne demiş, ne yapmış, diye yineledi Gillian Perholt. Önce hiçbir şey anlamamış, başı dönmüş, bayılmış. Kendine geldiğinde, çocuklarını kurtardığı için kocasına teşekkür etmiş, çocuklarına ise babalarının onları ne kadar çok sevdiğini söylemiş. Hem oğluna hem kızına aynı anda sarılmış. Ve onları bağrına o kadar sıkı basmış, o kadar sıkı basmış ki bir kez daha kendinden geçmiş. Bayıldığında çocuklarına hâlâ çok sıkı sarıldığından çevredekiler onları onun kollarından ayırmakta büyük güçlük çekmişler. Şimdi, ne Chaucer ne de Oxfordlu Öğrenci, kadının çocukları boğmakta olduğunu söylüyor, ama sözcüklerde korku hissediliyor; kadının çıkış yolu bulamamış, kısıtlandıkça yoğunlaşmış tüm enerjisi çocuklara sarılan kollara akarak ona öyle bir güç veriyor ki, üçü birden kendilerinden geçip bilinçsizliğe sürüklenerek efendileri olan Lord'un hazırladığı şahane finalden bir anlamda soyutlanıyorlar.

Tabii sonunda herkes kendine geliyor, Griselda'nın eski püskü giysileri çıkarılıp altın işlemeli atlaslara, mücevherlere büründürülüyor, şölenin başköşesinde yerini alıyor. Yeniden başlamak üzere.

Gillian Perholt dedi ki: Burada, bu korkunç öykünün içimde uyandırdığı rahatsızlık konusunda bir-iki söz söylemek isterim. İlk bakışta bu öykü belli bir grup masalın örneklerinden biri sanılabilir; yani, baba ya da kral ya da lordun, karısı öldükten sonra kendi öz kızıyla evlenmeye çalışmasının, *Kış Masalı* nın kaynağı olan masalda Leontes'in Perdita ile evlenmeye çalışmasının, bir

erkeğin ilkbahar, gençlik ve döl peşinde koşarken, çayırlardaki bitki ve çiçeklere özgü ama insanoğullarına uygun olmayan bir arayışa girmesinin masalı. Bu tür bir arayış acı dolu, ama doğaldır ve tüm masallar insanoğlunun bu yanlışını düzeltmek ve cezalandırmakla yükümlü gibidirler. Ancak, Sabırlı Griselda'nın kendisine özgü iğrençliğinin temelinde ensest ve hatta yaşlanma konusundaki psikolojik korku yatmamaktadır. Aslolan öykünün anlatımı ve Walter'ın bu anlatıyla olan ilişkisidir. Öykü korkunçtur, çünkü Walter anlatıda çok fazla konumda yer almaktadır; kahraman odur, kötü adam, kader, Tanrı ve anlatıcı odur – bu masalda herhangi bir *oyun* gelişmesi yoktur. Gerçi Öğrenci ve onun arkasına saklanan Chaucer, halkın çelişkili duygularını dile getirerek anlatının tınısını çeşitlendirmeye çalışırlar, ama boşuna. Griselda'nın oğlunun mutlu evliliği konusunda söylenen son ironik dizeler de var.

Şanslı bir evlilik yaptı delikanlı,
Karısını sınamaya falan kalkışmadı, haşa!
Eskisi kadar sağlam değil dünyamız,
Gerçekleri konuşmak gerekirse

Ve yorumcu devamla şöyle diyor: Bu öykünün verdiği ahlak dersi, tüm evli kadınların Griselda gibi her şeye boyun eğmeye zorunlu oldukları değildir, çünkü böyle bir şey istense bile olanaksız, erişilmezdir. Öğrenci der ki, Petrarca'ya göre, alınması gereken ders, insanoğullarının aynı Eyub Peygamber gibi, başlarına gelen her şeyi sorgusuz sualsiz çekmeleri gerektiğidir. Ancak, bugün bizlerin vereceği tepki mutlaka öfke olmalıdır –Griselda'ya yapılanlara,– yaşamının en güzel yıllarının hiçbir biçimde geri gelmeyecek şekilde elinden alınmış, tüm enerjisinin tapalanmış olmasına karşı öfke olmalıdır.

Kadınların kurmacaya yansıyan yaşamları hep tapalanmış enerji öyküleridir –Fanny Price'ın, Lucy Snowe'un ve hatta Gwendolen Harleth'in öyküleri hep Griselda'nın öyküsüdür ve hepsi eninde sonunda o boğulma ânına, istençli unutma ânına varır.

Gillian Perholt başını kaldırdı. Yaratık, o hortlak, yok olmuştu. Alkışlar vardı. Sahneden indi. İçten, dobra ve iyi yürekli bir insan olan Orhan, rahatsızlanıp rahatsızlanmadığını sordu. Kadın da, bir an başının döndüğünü ama merak edilecek bir şey olmadığını sandığını söyledi. Kısa bir an, hafif bir nöbet geçirmişti. Gördüğü hayaletten ona da söz etmek istedi, ama yapamadı. Dili, ağzının içinde kurşun ağırlığındaydı ve olay sözcüklere dökülemedi. Sözcüklere dökülemeyen şeyler insanın damarlarında, beyin hücrelerinde, sinir uçlarında güçlü bir yaşam sürdürürler. Ta çocukken de, merdiven başında dikilen gri adamları ya da helada bekleyen kocakarıyı birine tanımlayabilse onların yok olacağını bilirdi. Ama tanımlayamazdı. Onları kanlı canlı imgeleminde canlandırır, kimi kez de gerçekten görüp korkudan tir tir titrerdi, ama o farklı bir şeydi.

Konferansın son tebliğini Orhan sunacaktı. Adam doğuştan oyuncuydu, en azından Gillian onu bildi bileli öyleydi. Öğrencilik yıllarında, ikisinin de rol aldığı amatör bir *Hamlet* yapımını hatırladı kadın. Orhan, Hamlet'in babasının hayaletini oynuyordu ve derinden gelen kalın sesiyle herkesin tüylerini diken diken etmişti. O günlerde sakalı şimdiki gibi "gümüş parıltılı" değildi, ama o zaman da şimdi olduğu gibi Elizabeth dönemi kesimindeydi.Gerçi yüzünün çizgileri gençliğinden bu yana bayağı keskinleşmiş, Bellini'nin Fatih Sultan Mehmed'in portresine benzemişti o da başka. Kendisi ise, Ophelia'yı oynamak, güzel olmak, tutkularının kurbanı

olup çıldırmak istemişti, ama Kraliçe Gertrude'u oynamış, yatak odasına kadar gelen hayaleti tanımaktan aciz bir kraliçeyi canlandırmıştı. Uzun boylu, etkileyici, hep başını sakalına eğerek gülümseyen Orhan'ın Şehrazad ve cinler konusundaki konuşmasına başlamasını izlerken düşündü bütün bunları ve Hermione-Griselda karışımı hortlağı, bu kez tümüyle hayal olduğunu bilerek bir kez daha gördü.

"Şunu kabul etmek gerekir ki," dedi Orhan, "modern öncesi öykülerin hemen hepsinde, belki özellikle çerçeve öykülerde, *Masal Irmaklarının Okyanusu*'ndan (*Katha Sarit Sagara*)[1], *Binbir Gece Masalları*'na (*Elf Leyle ve Leyle*) kadar hepsinde kadın düşmanlığı itici bir güç olarak çıkar karşımıza. Bunun neden böyle olduğunu, bildiğim kadarıyla, şimdiye dek kimse tümüyle açıklamış değil. Sosyolojik yapılanmalarla ya da psikolojik derinliklerle ilgili birtakım nedenler ileri sürülebilir belki, ama acı gerçek şu ki, bu öykülerin büyük çoğunluğunda kadınlar yalancı, güvenilmez, açgözlü, arzuları sınır tanımaz, ilkesiz, kısaca tehlikeli ve (büyücüler, gulyabaniler ve canavarlar hariç) güçsüzlüklerini kullanarak güç kazanan yaratıklar olarak tanımlanırlar. *Binbir Gece Masalları*'nı bizim konferansımızın kapsamı açısından özellikle ilginç kılan şey ise çerçeve öyküdür: Kadınların vefasızlığı yüzünden ölümcül umutsuzluğa kapılan iki hükümdarın öyküsüyle başlayan masalların güçlü kahraman anlatıcısı da bir kadındır. Hiçbirini bir ötekinden ayırt etmeksizin tüm kadınlardan alınmak istenen bir intikamdan her gün bir kez daha canını kurtarması gereken Şehrazad bunu gece yatakta, yatak odasında masum kız

1. Şiva tarikatına bağlı Brahman Somadeva'nın (1070) öykülerinden derlediği yapıtı. (Y.N.)

kardeşine masallar anlatarak başarır. Sonsuz bir başlangıç ve erteleme ve sonuç ve başlangıç ve erteleme ve sonuç ve başlangıç döngüsünden oluşmaktadır Şehrazad'ın sanatı. O hem son derece akıllıdır hem de derin bir imgeleme sahiptir," diye gülümseyerek devam etti Orhan, "ama gene de sonsuz güçsüz bir konumdan hareket ederek kurnazlığını kullanıyor, çevresini manipüle ediyor; kaderine karar verecek olan kılıç, bir tür Damokles'in kılıcı olup yatak odasının içindedir ve mecazi bir ipliğe –anlattığı, öyküleri birbirine bağlayan ipliğe– asılıdır, kefeni ise her sabah hazır edilip kapıya getirilmektedir. Şah Şehriyar, aynı Kont Walter gibi, koca kimliğiyle birlikte kader rolünü de üstlenmiş, karısına ancak öykü anlatmayı, kurmacayı düzenlemeyi bırakmıştır ki, bu da ona yetmiştir. Hayatını kurtarmasına yetmiştir, gebe kalıp aynı Walter'ın çocuklarını Griselda'dan sakladığı gibi kocasından sakladığı çocuklarını doğurmasına yetmiştir, yaşamını anlattığı masallara, aşka ve sonsuz mutluluğa dönüştürmesine yetmiştir, bir anlamda Griselda'nınki gibi. Çünkü bu masallar psikolojik romanlar değildirler, ruh halleriyle, kişilik gelişmeleriyle ilgilenmezler, doğrudan doğruya kaderle, yazgıyla, insanlar için önceden hazırlanmış şeylerle ilgilidirler. Ve film yapımcısı Pasolini'nin de çok güzel belirttiği gibi, *Binbir Gece Masalları*'ndaki tüm masallar yazgının ortadan kalkmasıyla 'günlük yaşamın uyuşukluğuna doğru geri çekilmesiyle' son bulurlar. Ancak Şehrazad'ın kendi yaşamı, tüm masallar sona erinceye dek uykuya dönüşmeyecektir. Böylece günlük yaşamın gündelikliği onun sonudur, Kül Kedisi'nin, Pamuk Prenses'in de sonudur, ama bir Madam Bovary'nin, bir Julien Sorel'in sonları bu değildir, çünkü onlar ölürler, ama öykülerin öbür dünyasına göçmezler. Ama ileri süreceğim teze erken giriş yaptım. Dostum ve meslektaşım Dr. Perholt'unki gibi, benim tezim de halk

masallarındaki karakter, kader ve cinsellikle ilgili: burada karakter Novalis'in dediği gibi kader *değildir*, başka bir şey kaderdir.

Önce çerçeve öyküdeki kadınların yaşamlarından söz edeceğim, sonra da *Binbir Gece*'de yarısı anlatılmış olan Kamerüzzaman ile Bedrilbüdur öyküsüne kısaca değineceğim..."

Gillian Perholt, gri başörtülü kadınların arkasında oturmuş, Orhan'ın esmer, sert çizgili yüzünü seyrediyor, iki hükümdar kardeşin Şehriyar ile Şahzaman'ın öyküsünü onun ağzından dinliyordu. Şahzaman ağabeyinin çağrısına uyarak onu ziyaret etmek üzere yola koyulmuş, ama gece yarısına doğru geri dönüp eşiyle vedalaşmak istemiş, ama kadını Zenci kölelerinden birinin koynunda bulmuş, her ikisini de ânında kılıçtan geçirdikten sonra, umutsuzluk ve tiksinti içinde yeniden yola çıkmış. Bu duygular ancak, ağabeyinin sarayındaki pencerelerden birinden bakıp gizli bir bahçede olan biteni gördüğünde yatışmış. Ağabeyinin eşi bahçeye yirmi köle kız ile birlikte girmiş; kölelerin onu beyaz, onu karaymış. Kara derililer üstlerini çıkarmışlar, meğer bunlar genç erkekler olup hemen beyaz kızların üstüne çullanmışlar, bu arada Sultan'ın Zenci sevgilisi Mesut da bir ağacın arkasından çıkıp aynı şekilde ona sarılmış. Bunu görünce Şahzaman'ın içi rahat etmiş, derdini unutmuş çünkü tüm erkeklerin kendisiyle aynı durumda olduğunu görmüş ve durumu önceleri kendisine inanmayan, ama sonra utanç ve öfkeyle deliye dönen ağabeyine de kanıtlamış. Böylece iki kardeş yeis ye tiksinti içinde sarayı ve eski yaşamlarını terk edip yollara düşmüşler, zavallı iki boynuzlu, kendilerinden de bahtsız birini aramaya koyulmuşlar.

Dikkat ediniz, dedi Orhan, şimdiye kadar kimsenin ne Sultan'ın, ne onun Zenci âşığının ne de şehvet düşkü-

nü yirmi kölenin başı vurulmuş, bu konuda herhangi bir niyet ifadesi de yok.

Derken iki hükümdar, kaynayan, denizden birdenbire fırlayan, siyah bir duman sütunu gibi göklere doğru yükselen bir ecinni ile karşılaşmış. Başında kocaman cam bir sandık taşıyan ecinniden korkan iki hükümdar koşup (onlardan önce Mesut'un yaptığı gibi) bir ağacın tepesine saklanmışlar. Talih bu ya, iri yarı ecinni tam da bu ikisinin saklandıkları ağacın altına yerleşmiş, cam sandığın yedi kilidini açıp içinden dünyalar güzeli bir kız çıkarmış (bu kızı düğün gecesinde, gerdek yatağından kaçırmışmış) ve başını kızın dizlerine koyduğu gibi derin bir uykuya dalmış. Derken genç kadın başını kaldırıp iki hükümdara orada olduklarını bildiğini işaret etmiş ve hemen aşağı inip cinsel ateşini söndürmezlerse feryat edip ifriti uyandıracağını, onları ele vereceğini belirtmiş. İki hükümdar bu durumda biraz zorlanacaklarını düşünmüşler, ama canlarını kurtarmak pahasına kendilerinden istenileni yapmışlar. Her ikisi de ecinninin çalıntı karısıyla seviştikten sonra, kadın ağacın altında, çöl kumlarının üstünde bacakları açık yatarken cebinden bir kese çıkarmış ve adamlardan yüzüklerini alarak kesedeki doksan sekiz yüzüğe bu ikisininkileri de katmış. Ve iki hükümdara, bütün bu yüzüklerin sahipleriyle ecinniyi aldattığını, kendisini gerdek yatağından kaçırıp cam bir sandığa koyup üstüne yedi kilit vurup dalgaların çarpışıp vuruştuğu kudurgan bir denizin dibinde saklayan ecinninin gene de onu saf ve temiz tutmayı başaramadığını, çünkü kaderi kimsenin değiştiremeyeceğini ve bir kadın bir şey isterse onu kimsenin engelleyemeyeceğini anlatmış.

İki hükümdar kardeş canlarını kurtardıktan sonra, ecinninin kendilerinden de bahtsız olduğuna karar verip saraya dönmüşler, Şehriyar'ın karısını ve yirmi köleyi kılıçtan geçirmişler, haremdeki tüm dişi köleleri kovmuş-

lar, tüm ülkede, bir geceden sonra boynu vurulacak bakire kızlar aramaya koyulmuşlar. Böylece "hükümdarın onurunu kadın kısmının kurnaz kötülüğünden koruma"yı amaçlıyorlarmış. Bu amaç, eninde sonunda Şehrazad'ın kendisiyle birlikte sayısız genç kızı kurtarma planının oluşmasına yol açmış. Bu plan, tecrübesiz bakirelerin yerine güzel bir anlatının çekiciliğini koymakmış, dedi Orhan gülümseyerek ve öyküler tam binbir gece sürmüş. Bu çerçeve öykülerde, diye sürdürdü Orhan, erkeklerin kaderi, dişilerin yırtıcılığı ve ikiyüzlülüğü sonucunda haysiyet kaybetmek; kadınların kaderi ise aynı sebepten dolayı kılıçtan geçirilmektir.

Kamerüzzaman'ın öyküsünde beni ilgilendiren şey ise, dedi Orhan, inatçı prensin kaderini normal insanlarınkine benzetme çabasında cinlerin oynadıkları roldür. Kamerüzzaman, Halidan Şahı Şehriman'ın pek sevgili tek oğludur. Babasının ilerlemiş yaşında, bakire bir cariyeden doğmuş bir dünya güzelidir. Ay kadar, ilkbaharda açan çiçekler kadar, melekler kadar güzeldir. Çok sevimlidir, ama gözü kendisinden başkasını görmez. Babası, soyunu sürdürmek amacıyla evlenmesini istediğinde, nice bilge kişinin kitaplarından, kadınların riyakârlığı ve kötülükleri hakkında yazılanlardan örnekler getirerek isteksizliğini açıklar. "Bir kadını yanıma yaklaştırmaktansa ölmeyi yeğ tutarım," der Prens Kamerüzzaman. "Beni zorla evlendirmeye kalkarsanız, inan olsun kendimi öldürürüm," der. Babası bir yıl boyunca konuyu bir daha açmaz. Bu arada oğlan daha da güzelleşir ve konu ikinci kez açıldığında anlaşılır ki, geçen zaman içinde daha da çok kitap okumuş, kadınların ahlaksız, akılsız, iğrenç olduklarına daha da çok inanmış, onlarla herhangi bir alışverişe girmenin ölümden beter olduğuna kesin karar vermiştir. Aradan bir yıl daha geçer, vezirine danışan Şah, saray ileri gelenlerinin önünde oğluna bir kez daha

öneride bulunur ve küstah bir yanıt alır. Bunun üzerine, gene vezirinin tavsiyesine uyarak oğlunu eski bir Roma kalesine kapatır, aklı başına gelinceye dek orada kalacağını söyler.

Meğer o kalenin sarnıcında bir dişi cin yaşarmış, imanlı, enerjik bir Süleyman Peygamber'in kuluymuş. Belki bilirsiniz, belki bilmezsiniz, cinler Allah'ın yarattığı üç akıllı türden biridir: ışıktan oluşmuş melekler, ateşten oluşmuş cinler ve dünyanın toprağından oluşmuş insanlar. Cinlerin de üç türü vardır: uçan cinler, yürüyen cinler, suya dalan cinler. Onlar da insanlar gibi, Allah'ın kulları ve İblis'in kulları olarak ikiye ayrılırlar. Kuran sık sık cinleri de insanları da tövbekâr olmaya, Allah'a inanmaya çağırır; ayrıca, insanlarla cinler arasında cinsel ilişkileri ve evlenmeyi düzenleyen hukuki kurallar vardır. Cinler bu dünyanın yaratıklarıdır, kimi kez görülür kimi kez görülmezler; genellikle hamamlarda ve helalarda bulunurlar ve göklerde uçabilirler. Kendilerine özgü karmaşık bir toplumsal düzenleri ve hiyerarşileri vardır, ama bu konuya girmeyeceğim. Burada söz konusu olan Maymune adlı dişi cin uçan cinstenmiş, Kamerüzzaman'ın hapsolduğu kalenin yanından uçarken onu pencereden görmüş, uyumakta olan genç adamın güzelliğine hayran olup içeri girmiş, onu bir süre seyretmiş. Oradan çıkıp gece içindeki yolculuğunu sürdürürken Daniş adlı sefih ve imansız bir uçan ifrite rastlamış. Bu ifrit ona, Bedrilbüdur adlı dünya güzeli bir Çin prensesinden söz etmiş. Bu kız da kilit altındaymış çünkü kocaya verildiği takdirde canına kıyacağını söylüyormuş. "İpeklerin bile temasına dayanamayan bu vücudum bir erkeğin kaba saba dokunuşlarına nasıl dayanır?" diyormuş. İki cin, bulundukları yerde daireler çizerek uçarken tartışmaya başlamışlar, insan denen yaratıkların erkeği mi daha güzeldir, dişisi mi, diye. Sonunda dişi cin, gidip prensesi Çin'den

getirmesini söylemiş ifrite. Bir saat içinde ifrit uyuyan prensesi alıp getirmiş, Kamerüzzaman'ın yanına yatırmışlar ki ikisini kıyaslayabilsinler. Dişi cin ile erkek cin, uzun uzadıya, hem de vezinli kafiyeli tartışmışlar, ama hangisinin daha güzel olduğuna karar verememişler. Derken üçüncü bir varlığa danışmaya karar vermişler, heyula bir yaratık çağırmışlar. Bu yaratığın altı boynuzu, üç tane çatallı kuyruğu, kamburu, biri koskocaman, öteki minicik iki kolu, pençeleri, toynakları, canavar boyutlarında upuzun erkeklik organı varmış, yatağın çevresinde dönerek dans etmeye koyulmuş. Demiş ki, bu kusursuz güzellerin hangisinin daha güçlü olduğunu sınamanın tek yolu, ikisini de sırayla uyandırmak, hangisinin ötekine daha çok tutulduğunu görmektir, kim karşısındakinde daha çok arzu uyandırırsa, kazanan o olacaktır. Bunu da yapmışlar; prens uyandırılmış, istek ve saygı duyguları içinde bayılmış ve arzusunu doyuramadan yeniden uyutulmuş. Derken prenses uyandırılmış, duyduğu arzu o kadar büyükmüş ki, uyumakta olan prensi de aynı ölçüde uyarmış ve "olan olmuş". Kamerüzzaman ile Bedrilbüdur'un birbirlerinden ayrı düşüp deliye dönmelerini, prensin falcı kılığına girip kaybettiği aşkını bulmak için yollara düşmesini, evlenmelerini, tılsımlı muskaları bir şahin tarafından çalındığı için yeniden ayrılmalarını, Bedrilbüdur'un kocasının kılığına girerek yollara düşmesini, bu kılıkla bir prensesi kendine âşık etmesini, aynı kılıkla kocasını da baştan çıkarıp adamı sapık sandığı bir ilişkiye sürüklemesini falan anlatıp irdelemeye girişmeden önce başka bir şey üstünde durmak istiyorum. Kamerüzzaman, Bedrilbüdur'un bikrini izale ederken çevrelerinde birtakım cinler bulunuyor, bunlar insan vücudunun güzelliği karşısında müthiş keyifleniyorlar. Ne ilginç, daha doğrusu ne gariptir ki, gizli olduğu sanılan ilk zifaf, birtakım tuhaf yaratıkların ağzından ve gözle-

rinden anlatılıyor. Üstelik bu yaratıklar da olaya derinden karışmış kişiler; bir yerde, at yarışlarında belli bir ata oynayan beyler, muhabbet tellalları, mizansen kurucuları, öykü anlatıcıları ya da oda hizmetkârlarının karışımı gibi bu tipler. Anlatının bu noktası, dedi Orhan, beni her zaman hem şaşırtır hem de hoşuma gider, çünkü olay üç sihirli varlığın bakış açısından anlatılmaktadır, esas elebaşı dişidir, iki erkek ikincil durumdadırlar. İnsan yaşamının en gizli ve seçim gerektiren ânı –yani, bekâretin karşılıklı giderilmesi, aşkın doruk noktasına birlikte ulaşılması ve topyekûn mutluluk– burada, gökten, topraktan ve sarnıçtan fırlayıp gelmiş üç ateş yaratığının kendi aralarındaki rekabet, merak ve kaprislerinin bir sonucu olarak gerçekleşiyor. Kamerüzzaman ve Bedrilbüdur –ki burada Kont Walter'ı hatırlatıyorlar– özgürlüklerini ve iradelerini korumaya çalışmışlar, karşı cinsi çirkin, iğrenç ve baskıcı bularak reddetmişler, ama işte en derin bir rüya içinde kaderlerine boyun eğiyorlar ve bu sahne duygusallık ile komedi arası bir biçimde gözle görünmeyen tuhaf bir üçlü tarafından yönetiliyor. Bu üçlünün en taşkını –anlatı açısından en fazla kaçanı– ise aynı zamanda en irisi, en münasebetsizi, en çok akılda kalanı, çatalkuyruklu, boynuzlu, ürkütücü ölçüde ölçüsüz, sağlam yapılı toprak yaratığı devdir ve uyumakta olan iki güzelin kusursuz biçimlerinin çevresinde coşkulu bir sevinçle dans etmektedir. Sanki düşlerimiz bizi seyrediyor ve yaşamımızı dışarıdan kattıkları canlılıkla yönetiyorlar da, biz baygın durumda onların keyifleri ne isterse onu yapıyoruz. Tabii cinler, düşlerden daha somut olup genç prensler ve prenseslerle uğraşacaklarına daha başka bir sürü işleri güçleri, ilgi alanları var...

Subaylar hararetle not alıyor, başörtülü kadınlar ise, gözler ileri, başlar yukarı, gururlu bir edayla kıpırtısız

oturuyorlardı. Gillian Perholt, konuşmasını daha teknik konulara girerek sürdüren, öykü içindeki öykülerde anlatı inceliklerinin gerçekliği nasıl kurduğu üzerinde duran Orhan'ı keyifle dinlemeyi sürdürüyordu. Yorgundu, hafif ateşi vardı, Ankara'nın havası, kötü kömür kullanımı sonucu kirliydi ve kötü kokuyordu, bu da ona çocukluğunda yaşadığı bir endüstri kasabasını anımsatıyordu: sülfür genzine dolar, soluğunu keser, astım nöbetleri onu günlerce yatağa bağlardı. Yattığı yerde masallar okur, öyküleri gözlerinin önünde canlandırırdı. Küçükken *Bağdat Hırsızı*'nı görmeye gitmişlerdi; sihirli at beyaz perdenin bir ucundan öteki ucuna dörtnala koşarken ve minik cin bir kum taneciğinden tüm kumsalı kaplayan bir buluta dönüşürken sülfür solumuşlardı. Onlar sinemadayken bir de hava saldırısı olmuştu: perdedeki görüntüler titremiş, zıplamış, elektrik patlamaları büyücünün kara bakışlarını bozmuş, uzaktan gelen küçük patlamalar bahçede gezinen prensese eşlik etmişti; seyircileri sıraya sokup salondan çıkarmış, bodruma indirmişlerdi; hatırlıyordu, mızmızlandığını da hatırlıyordu, gecenin içinde kanatlar ve alevler hayal etmişti. O zamanlar, yaşamımın nasıl olacağını düşünür müydüm acaba, diye kendi kendine sordu Gillian Perholt. Orhan Rifat, kurmaca insanların kurmacalarındaki kurmaca insanlar ile gerçek insanların kurmacası arasında, yazar ile okur arasında bir inanırlık sınırı betimleye çalışıyordu, ama Gillian artık onu dinlemiyordu. İleride olacağım kadın hakkında bir fikrim vardı ve bu fikri seksin ne olduğunu bilmeden oluşturmuştum (Kamerüzzaman ile Bedrilbüdur'un baygın yaşadıkları keyfi gövdesiyle düşünmekteydi) ama evleneceğimi, evli bir kadın olacağımı, gelin olup duvak takacağımı, kendime ait bir eve ve bana bağlı birine –Bağdat Hırsızı gibi– ve bir köpeğe sahip olacağımı hayal ederdim. İsteklerim vardı, ama hayal gücümü ne kadar genişletirsem genişle-

teyim, bir anlatıbilimci olup Ankara'ya geleceğimi düşünemezdim. Oysa bu çok daha ilginç ve şaşırtıcı, dedi kendi kendine, eşiklerden ve peçelerden söz eden Orhan Rifat'a kulak vermeye çalışarak.

Ertesi gün yarım gün boş vakti vardı, tüm Türk dostlarının mutlaka görmesi gerektiğini söyledikleri Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni gezmeye gitti ve orada yaşlı bir denizci ile karşılaştı. British Council'ın arabası onu müze girişinin önüne kadar getirdi. Bir tepenin yamacına yaslanmış, ahşap ve camdan yapılmış, araziye uyan, modern bir bina, sakin, düşünceli, şık bir yerdi burası. Burada sessiz sakin, tek başına bir-iki saat geçirmeyi ummuştu. Söz konusu yaşlı kişi bir sütunun ya da heykelin arkasından sessizce belirip onun dirseğini tuttu. Amerikan, diye sordu. Kadın kızgın bir sesle, hayır, İngiliz, diye karşılık verdi ve böylece istese de istemese de bir konuşma başlamış oldu. Ben resmî rehberim, dedi bu kişi. Kore'de İngiliz askerleriyle birlikte çarpıştım, iyi askerler, Türkler de İngilizler de iyi askerlerdir. Şişman, tıknaz, saçsız bir adamdı, kafatasının sona erdiği yerle omuzları arasında kat kat olmuş yağ tabakaları vardı; kocaman, çıplak kafası sanki cilalanmış gibi ışıldıyor, mermeri andırıyordu. Koyun postundan, içi kürklü bir gocuk giymiş, göğsüne bir askerî madalya, bir de evde yapılmış izlenimini uyandıran REHBER yazılı bir rozet takmıştı. Alnı göz çukurlarının üstüne doğru inmişti, kaşı da kirpiği de yoktu, geniş ağzı açıldığında bir dizi kocaman, parıl parıl takma diş görünüyordu. Size her şeyi gösterebilirim, dedi Gillian Perholt'un dirseğini sıkarak, kendi başınıza hiçbir zaman öğrenemeyeceğiniz şeyler biliyorum. Kadın ne evet dedi ne de hayır ama kaslı gövdeli eski asker peşinden seğirtirken müzenin geniş holüne doğru yürüdü. Toprak bir barınak re-

konstrüksiyonunun içine göz attığında, adam, bakınız, dedi, bakınız eski günlerde ilk insanlar nasıl yaşarlarmış, hayvanlar gibi çukurlar kazarlarmış, ama içerisini rahat yaparlarmış. Şuraya, Tanrıça'ya bakın. Düşünün, günlerden bir gün, ellerindeki kille oynarken, ellerindeki çamur topağında bir kafa ve gövdenin oluştuğunu görüyorlar, bir kol, bir bacak görüyorlar, orasını burasını iteleyip sıkıştırıyorlar, bir de bakıyorlar ki Tanrıça ortaya çıkmış, küçük şişko bir kadıncağız. Şişmanlık bunlar için çok önemli, güç anlamına geliyor çünkü, bol çocuk olacağı, kışın soğuğuna dayanılabileceği anlamına geliyor o çıplak insanlar için, kim bilir sıskacıktılar, yarı aç geziyor, avlanıyor, deliklerde saklanıyorlardı, onun için Tanrıça'yı şişko yapmışlar. Kim bilir ilk küçük kadını neden yaptılar? Bir bebek, bir imge, Tanrıça'ya sunulan bir adak, Tanrıça'yı yatıştırmak, onun gözüne girmek için... Hangisi daha önce geldi, bebek mi, Tanrıça mı, bunu bilemiyoruz, ama sanıyoruz ki bu şişman kadına tapınıyorlardı, her şeyin onun deliğinden çıktığını sanıyorlardı, tıpkı kendilerinin yer altı evlerinden çıktıkları gibi, tıpkı bitkilerin, ağaçların baharda topraktan çıktıkları gibi. Bakın buradaki görüntüsüne bakın, iyice eski bu, sizin Hıristiyan zaman ölçümünüzden sekiz bin, dokuz bin yıl öncesinden kalma. En yalın biçimi bu; sadece elzem olanı yapmışlar, kafa, kollar, bacaklar, şahane şişman bir göbek, doyurmak için de memeler. Ellere ayaklara bile gerek yok, bakınız yüzü de yok. Görüyor musunuz şu kadını, yerdeki topraktan yapılmış ve onu biçimlendiren parmaklar o kadar eski, o kadar eski ki, hayal bile edemezsiniz.

Gillian Perholt sıra sıra duran şişko bebeklere, göbeklerine, memelerine baktı ve kendi karın kaslarını içine çekti, kilden insan eti biçimlendiren yüzlerce yaşındaki parmakları düşündükçe kalbinin kaslarında ölüm korkusunu duydu.

Adam onu bir figürden bir başkasına sürükleyerek devam etti: Daha sonraları güçleniyor, aslan tahtına oturan bir Tanrıça oluyor. Bakınız işte orada oturmuş, artık dünyanın hükümdarı olmuş, tahtında oturmuş, kollarını aslan başlarının üstüne yaslamış. Bakın, görüyor musunuz, bacaklarının arasından çocuk çıkıyor. Eski insanlar, dünyaya gelmek üzere olan bir bebeğin kafatasını ne güzel yapmışlar.

Fırınlanmış minik figürler sıra sıra dizilmişti; hepsi yapısal olarak birbirine benziyordu, ama aynı zamanda hepsi birbirinden farklıydı. Alçak tahtının üstüne oturmuş kadının şişmanlığı kat kattı, başında kilden bir taç vardı, tahtın kollarını ayağa kalkmış aslanlar oluşturuyordu, kadının kalçaları arkadan çıkıntı yapıyor, dolgun, yayvan memeleri sarkıyor, boşalmakta olan karnı kocaman dizlerinin arasında gerçekçi bir biçimde sarkıyordu. Etin iktidarı olarak tahtıyla bütünleşmişti. Elleri, aslan başlarıydı, kafası Perholt'un yanındaki eski asker kadar dazlak, ensesi de onunki gibi kare biçiminde ve yağlıydı.

Yanındaki eski asker, artık kızlarımızın şişman olmalarından hoşlanmıyoruz, dedi üzgün bir havayla. Genç oğlanlara benzemelerini yeğliyoruz, ilerideki köşede duran Grek oğlanlar gibi aynı. Oysa şuna bakın, ne kadar da güçlüymüş, nasıl da dokunmuşlar onun gücüne, memelerinin biçimine kazımışlar, iyilik dolu olduğunu düşünüyorlarmış, öyle umuyorlarmış.

Yaşlı askerin sesi tutku doluydu, ama Gillian Perholt ona bakmadı; onun kendisine takılmasına açıkça izin vermemişti, bir yandan da kafasında hesaplar yapıyor, yanında ne kadar Türk parası olduğunu, bunun sterlin olarak ne kadar tutacağını ve adamı başından savamazsa anlatılan bu öykülerin kendisine kaça patlayacağını biraz da çekinerek düşünüyordu. Biri önde biri arkada dolaşmayı sürdürdüler, kadın başını hiç ona çevirmiyor, göz

göze gelmemekte direniyor, adam ise hiç susmuyor, kadının kulağına, başının arkasına mırıldanıp duruyor, bir vitrinden ötekine geçerlerken hantal vücudunu büyük bir hafiflikle ve ayağında keçe terlikler varmışçasına sessizce hareket ettiriyordu. Vitrinlerde kilden kadınların yerini metal geyik başları ve güneş kursları aldığında, ense kökünde anlatılan öyküler de değişti: krallardan, ordulardan, kurbanlardan, katliamlardan, gelin kurbanlardan, güneş adaklarından söz edildi. Gillian sessiz katılımını çaresizce sürdürdü, çünkü adam hayatta rastlayabileceği en iyi, en kendinden emin masalcıbaşıydı. Kendisi Hititler, Mezopotamyalılar, Babilliler ve Sümerler hakkında hiçbir şey, bu bağlamda Mısırlılar ya da Romalılar hakkında da pek bir şey bilmiyordu, ama asker eskisi biliyordu; çift kulplu, ördek biçimli bir şarap kupasından ya da gümüşlü turkuvazlı bir gerdanlıktan yola çıkarak ne düğünler dernekler anlatıyor, yüzyıllar öncesinden kalma bir rastık kavanozundan heyecanlı bir gelin yaratıyor, gelini bronz bir aynaya baktırıyor, fısıltılı sesiyle kızın kara saçlarını, koca gözlerini, fırça tutan elini, hizmetçisini, pilili ketenden entarisini gözler önüne seriyordu. Yüzyıllar ve vitrinler arası sürelerde ise Kore tepelerinde omuz omuza vuruşan Türk ve İngiliz askerlerinin üstünlüklerinden söz açıyordu. Gillian, kocasının aynı savaş konusunda söylediklerini hatırladı: Türkler ufak tefek şeyler çalanlara, cepheden kaçanlara öylesine korkunç cezalar öngörüyorlarmış ki, askerler arasında hiç böyle olaylara rastlanmıyormuş. Bir de Orhan'ın dedikleri geldi aklına: "Türk deyince insanların aklına öldürmek ve şehvet geliyor ki bu çok acı, çünkü çok karmaşık bir ulusuz ve pek çok özelliğimiz var. Şiddete yatkınlık ve belli ölçüde zevk düşkünlüğü de bunlar arasında sayılabilir."

Çöl aslanları, Anadolu insanları için ölüm demekti,

dedi yaşlı rehber yollarının sonuna yaklaşırlarken. Toprağa kazılmış barınaklarla başlamışlar, Babil kulelerini yapan medeniyetlerden geçmişler, Ninive ve Asur'un aslanlı kapılarına varmışlardı. O ilk gördüğümüz Tanrıça aslan tahtında oturuyordu, aslanların gücünün birer parçasıydılar, hem toprak, hem de aslanlardı. Daha sonraları krallar ve savaşçılar aslanları evcilleştirip onların güçlerini kuşandılar, derilerini yüzüp sırtlarına geçirdiler, heykellerini yapıp vahşi yaşama karşı korunmak için kapılarına bekçi diktiler. İşte şunlar da Acem aslanları –hem gücü, hem ölümü simgelerler. Aslan oymalarıyla süslü şu kapıdan ölüler diyarına geçebilirsiniz. Ölen dostu Enkidu'yu aramak amacıyla Gılgamış da gitmişti ölüler diyarına. Gılgamış'ın öyküsünü biliyor musunuz, diye sordu yaşlı adam kadına, ikisi birlikte aslanlı kapıdan geçerlerken; kadın hâlâ öndeydi ve rehbere bakmıyordu. Müzeciler birtakım gerçek oyma duvarları, kapıları, hayali koridorlar, avlular oluşturacak biçimde yerleştirmiş, ufak çapta bir labirent yaratmışlardı. Saat akşamüzerine yaklaşıyordu ve müzede ikisinden başka kimse yoktu. Yaşlı asker, belki ölülerin eserleri arasında olmanın ürkünçlüğünden, belki de mekânın sessizliğine duyduğu saygıdan ötürü alçak sesle konuşuyordu, uzanan gölgeler arasında vitrinlerin camları parıldıyordu.

Şuraya bakın, dedi adam birden coşkulanarak, bakın burada Gılgamış'ın destanı taşlara oyulmuş, tabii nasıl okuyacağınızı biliyorsanız. Şurada kahramanımız, hayvan derilerine bürünmüş, şu da arkadaşı dev; elinde sopası var. Burada karşılaşıyor, burada da güreşiyorlar, şurada kralın sarayının eşiğinde dost oluyorlar, Enkidu'yu bilir misiniz? Çok kocaman, kıllı bir dev, kırlarda ormanlarda hayvanlarla birlikte yaşar, onları avcıların tuzaklarından kurtarırmış. Avcılar, Kral Gılgamış'a rica etmişler, ormana bir kadın, bir fahişe gönderilmiş. Kadın

Enkidu'yu baştan çıkarıp geyiklerin, sürülerin dünyasından koparmış, Kral'ın yanına getirmiş. Önce dövüşmüşler, sonra dost olmuşlar. Birbirlerini o kadar severlermiş ki, hiç ayrılmazlarmış. Birlikte Humbaba adlı devi de, ormanda pusuya düşürüp öldürmüşler. İkisi de genç, güçlü, birlikte yapamayacakları şey yok. Derken, Gılgamış'ın gençliği ve güçlülüğü Tanrıça İştar'ın da dikkatini çekiyor. Aşk, aynı zamanda da Savaş tanrıçası kendisi. Sizin Kybele ve Astarte olarak tanıdığınız Tanrıça'nın aynısı... Romalılar'ın Diana dedikleri de odur, aynı Tanrıça –korkunç ve çok güzel– tapınaklarının çevresi fahişeler, kutsal fahişelerle doludur, onların isteklerine karşı çıkılmaz. Neyse, İştar evlenmek istiyor Gılgamış'la, ama reddediliyor; Kral, onun kendisini oyuna getirip mahvedeceğine inanıyor ve de bunu ona söylemek, onu istemediğini, özgürlüğü yeğ tuttuğunu açıklamak hatasına düşüyor –çünkü bu Tanrıça zamanında Tammuz'u yok etmiştir, çobanları kurtlara, bıktığı âşıklarını kör köstebeklere dönüştürmüştür; aslanların, atların yırtıcılıklarını sevdiği halde bu hayvanları da çukurlarda, savaşlarda yok etmiştir. Tabii İştar bu sözleri işitince çok sinirleniyor, gökyüzünden çok kocaman bir boğa göndererek ülkeyi yerle bir etmeye kalkıyor, ama bizim kahramanlar bu boğayı öldürüyorlar. Bakın, taştaki şu oymayı görüyor musunuz? Kılıçlarını boğanın boynuzları arasına sokmuşlar. Enkidu boğanın baldırını kestiği gibi İştar'ın suratına fırlatıyor. Tanrıça da tapınağındaki fahişelerin boğa için yas tutmalarını emrediyor ve Enkidu'nun canını almaya karar veriyor. Bakın işte burada, yatağında yatmış, ölümü rüyasında görüyor. Çünkü gençler ölüm nedir bilmezler, onu dövüşüp yenebilecekleri bir aslan ya da boğa sanırlar. Ama yaşlı insanlar bilirler ölümü ve işte Enkidu onun gelişini görüyor düşünde –hortlak suratlı, pençeli, tüylü bir kuş adam. Ölümün bu iğrenç gö-

rüntüsünü akbabadan almışlar, bakın. Enkidu'nun rüyasında ölüm onu boğuyor, bir kuş adama dönüştürüyor ve yer altı dünyası tanrılarının sarayına götürüyor. Ve bu rüyada Enkidu'nun gördüğü dünyada hiç ışık yok, hiç sevinç yok, insanlar toz toprak yiyor, çamurla besleniyorlar. Yer altında da bir Tanrıça var, bakın işte şurada, yer altı dünyasının kraliçesi Ereşkigal. Bu düş yüzünden Gılgamış da Enkidu da ağlıyor, ödleri kopuyor –tüm güçleri tükeniyor– ve Enkidu büyük acılar içinde kıvranarak ölüyor, Gılgamış'ın kederi ise bir türlü dinmiyor. Dostunun gittiğini, bir daha dönmeyeceğini bir türlü kabullenemiyor. Çünkü genç ve güçlü bir adam, ölümün yeryüzünde gezinebileceğine aklı ermiyor. Gençler böyledir, bilirsiniz, doğrudur, sırf delikanlı olduklarından gövdeleri güçlü olduğundan, kadere meydan okuyabileceklerini sanırlar.

Derken Gılgamış, atası Utnapiştim'i hatırlıyor, yeryüzünü sel bastığında hayatta kalan tek insanoğluymuş, denirmiş ki yerin altında hâlâ yaşamakta ve ölümsüzlüğün sırrını bilmekteymiş. Böylece Gılgamış yollara düşüyor, gidiyor, gidiyor, gidiyor, Maşu denilen bir dağa geliyor. Dağın kapılarını akrep adamlar, şeytanlar, hani nasıl diyorsunuz, dragonlar bekliyormuş. Bu kapının, yer altı dünyasının kapısı olduğunu farzedebiliriz. Sümerler, Babilliler, binalarına çok yüksek, çok sağlam kapılar yapıp bekçileri de kapılara oyarlarmış. Bakınız, şurada aslanlar var, şu kapıda da cinler, ecinniler var. Babil'de iyi cinler de varmış kötü cinler de, adlarına "Utukku" diyorlar, kimisi iyi kimisi de kötü. İyi cinler, işte şuradaki bekçiler gibi, kanatlı, bilge insan yüzlü boğalar oluyor –adlarına "Şedu" ya da "Lamaşu" deniliyor– burada bekçi olarak bekliyorlar ama başka biçimlere de girebilirlermiş, kimi kez görünmez olup insanın arkasından yürürlermiş yollarda, onu kollar, korurlarmış. Bir

deyiş vardır, bilir misiniz: "Sokakta peşinden yürüyen cini olmayan kişi, başağrısını bir giysi gibi taşır." İlginç değil mi, ne dersiniz?

Gillian Perholt kafasını salladı. Onun da başı ağrıyordu. Hortlak Griselda'yı gördüğünden bu yana süren, arada bir görünmez bir bıçak ya da buzultaş saplanmalarıyla keskinleşen bir başağrısı... Dolayısıyla da her şey donuk bir parıltıyla titreşiyordu, büyük kapı ile taş tabletler üstüne oyulmuş öykü arasında kalan boşlukta gri, donuk titreşimler vardı. Yaşlı asker gittikçe daha çok hareketlenmişti, şimdi de Gılgamış'ın Maşu Dağı'nın girişine varışını, neredeyse bir ayı gibi oynayarak anlatmaya koyulmuştu: yaklaşıyor, bir-iki adım geri atıyor, yukarı bakıyor, avludan kapı sütunlarının arasında kalan boşluğa koşturuyor, dazlak kafasının üstünde iki parmağını tutarak boynuz işareti yapıyor, akrep adamların yerine geçip kendi kendini yanıtlıyordu. (Bunlar *iyi* cinler, bayan, dedi parantez açarcasına. Aslında tehlikeli olabilirlermiş, "Edimmu" ya da daha beteri, "Arallu" gibi akrep-adamlar yer altından çıkıp dünyaya hastalık yayarlarmış, Tanrıça onları kendi safrasından yaratmış. Şimdi bu kanatlı boğaların yerine korkunç akrep adamlar getirin gözünüzün önüne.) Soruyorlar, neden geldin? Gılgamış diyor ki: "Dostum Enkidu'yu almaya, ayrıca tanrıların arasında olan babam Utnapiştim'i görmeye." Onlar da diyorlar ki: "Kadın rahminden doğmuş hiçbir insan bu dağın içine girmemiştir; çok derindir, hiç ışık yoktur, karanlıkta insanın yüreği sıkışır. İçi kararır." Yaşlı asker yeniden dışarı koşturdu ve Gılgamış rolünde, kararlı adımlarla içeri girdi. Gillian kitaplarda okuduğu âşıkların soyundan olduğunu düşündü onun, deri giysiler, deri takke giyen ve ellerinde mesleklerini icra etmelerine yarayan bir sopa ya da kılıç taşıyan gezgin âşıklar varmış eskiden. Kahvehanelerde, pazaryerlerinde sopalarıyla gölge oyun-

ları yaparlarmış. Yaşlı askerin gölgesi, "Utukku" oymaları arasında yüzünü buruşturup kırıştırıyordu: karanlıkta kaybolmuş bir Gılgamış'tı; dışarı, ışığa çıktı, bu kez Siduri oldu. Deniz kıyısındaki bahçesinde altın bir tas ve altın şarap fıçılarıyla bekleyen bağcı kadın; sonra Urşanabi oldu, Okyanus kayıkçısı, öteki dünyada et yiyen, hayvan derisi giyinen biriyle karşılaşınca bozuldu. Birden Gillian Perholt'un aklına bir şey geldi, bu adam Karagöz ile Hacivat'ın akrabası olmalıydı –bunlar Türk gölge oyunu kahramanlarıdırlar, hem yer altı şeytanlarıyla hem de şişko kapitalistlerle savaşırlar. Orhan Rifat çok iyi oynatırdı bu kuklaları, bir çanta dolusu deriden oyulmuş bebeği vardı ve gerilmiş beyaz bir perdenin arkasına geçer bunlara can kazandırırdı.

"Ve Utnapiştim," dedi yaşlı masalcıbaşı birden taştan bir aslanın üstüne çöküp gözlerini Gillian Perholt'a dikerek, "Utnapiştim, suyun altında açan bir çiçek olduğunu söylemiş Gılgamış'a. Bu çiçeğin çok sivri bir dikeni varmış ve insanın eline çok fena batarmış. Ama onu koparıp ona sahip olan kişi, kaybolan gençliğine yeniden kavuşurmuş. Gılgamış ayaklarına müthiş ağırlıklar bağlayıp derin sulara dalmış, denizin dibinde yürümüş, bir bitki bulmuş, bitkinin dikeni gerçekten de ona batmış, ama Gılgamış bırakmamış, koparıp yukarı, gün ışığına çıkarmış. Gene kayıkçı Urşanabi ile birlikte yollara düşmüş, çiçeği doğduğu kent olan Uruk'a, oradaki yaşlı adamlara götürüyormuş ki, gençliklerine yeniden kavuşabilsinler. Az gitmişler, uz gitmişler," derken yaşlı masalcı anıtlar arasında ayaklarını sürüyerek dolaşıyordu, "içinde serin sular bulunan derin bir kuyuya varmışlar. Gılgamış burada yıkanmış, rahatlamış. Ancaak, kuyunun dibinde bir yılan yaşarmış, bu yılan çiçeğin tatlı kokusunu almış. Suyun içinden yükselerek çıkmış, çiçeği kaptığı gibi yemiş. Sonra kendi derisini atmış, suyun içinde bırakıp yeniden

derinlere doğru yüzüp gözden kaybolmuş. Gılgamış oracıkta oturup ağlamaya başlamış, gözyaşları yüzünden aşağı sırım sırım akıyormuş, kayıkçı Urşanabi'ye demiş ki: 'Bunun için mi bu kadar uğraştım, bunun için mi akıttım yüreğimin kanını? Kendim için hiçbir şey kazanamadım. Tılsım elimden gitti, yer altının bir hayvanı, aldı götürdü. Bir tılsım bulmuştum, ama kaybettim.'"

Kocaman dazlak kafa, Gillian'a doğru döndü, kirpiksiz gözkapakları bir an için, göz yuvarlarının üstüne körcesine indi; sanki bitkince. Kalın parmaklı eller, kısaca koyun postu gocuğun ceplerini yokladı; sanki Gılgamış'ın parmakları, kaybettiği şeyi arıyordu. Gillian Perholt'un gözlerinin önünde içi boşalmış bir yılan derisi belirdi, yılanın canlı, kaslı gövdesi suyun içine dalıp kaybolduğunda geride kalan, kuyunun kıyısında yüzen, kâğıtımsı, gölgemsi bir yılan formu.

"Ne anlama geliyor bu, hanımefendi?" diye sordu yaşlı adam! "Şu anlama geliyor: Gılgamış ölümlü olmak zorunda –elini kanatan dikeni tutabileceğini görmüş, çiçeği koparıp alabileceğini ve sonsuza dek yaşayabileceğini görmüş– ama yılan onu elinden alıyor, bir rastlantı sonucu, ona zarar versin diye değil, sırf tatlı kokusunu beğendiği için. Elinde tılsımı tutmak, sonra da kaybetmek ne kadar acı. Çok hüzünlü bir öykü bu çünkü çoğu masalda, bir şey bulmak için yollara düştüğünüzde, onca uğraşıp didinmeden sonra o şeyi alıp geri getirirsiniz, öyle sanıyorum. Ama burada bir hayvan, o yaratık, rastlantı sonucu pat diye elinden alıveriyor; onca çabadan sonra. O eski insanlar hüzünlü insanlarmış, bayan, çok hüzünlü. Ölüm her an akıllarındaymış."

Müzeden çıktıklarında Gillian yanındaki tüm Türk parasını adama verdi. O da parayı aldı, şöyle bir baktı, saydı ve cebine koydu. Verileni az mı, çok mu buldu,

kadın anlayamadı: elindekine baktığında çıplak ensesinin katları kırıştı yalnızca. British Council'ın şoförü arabada bekliyordu, kadın ona doğru yürüdü. Masalcıya veda etmek için döndüğünde, görünürde kimse yoktu.

Türkler parti vermeyi iyi biliyorlar. Izmir'deki parti Orhan'ın dostlarıyla doluydu: akademisyenler, yazarlar, gazeteciler, öğrenciler. Kente girerlerken, limandan geçerken duydukları iğrenç lağım kokusu dolayısıyla burunlarını tuttular ve Orhan, "İşte Smyrna," dedi. "Smyrna, tacirler kenti." Huni biçiminde yükselen bir tepenin üstüne kurulmuş ışıklı kente baktılar. "Homeros'un doğduğunu sandığımız, pek çok kişinin, herhalde burada doğduğuna inandığı Smyrna."

Mevsimlerden bahardı, hava hafif ve yepyeni bir güneşle doluydu. Küçük lokantalarda biber dolmaları, yaprak sarmaları, patlıcan salataları, kebaplar yediler; gezilere çıktılar, minik bir balıkçı koyunda, deniz kıyısına konulmuş sarsak bir masa üstünde ızgara balık yediler. Gördükleri balıkçı tekneleri sanki zamanın dışındaydı, adlarını yıldızlardan, aydan almışlardı. Birbirlerine öyküler anlattılar. Orhan, resmî makamlarla sürdürmüş olduğu trajikomik sakal savaşını anlattı. Askerî hükümetin çıkardığı bir kanun gereği, üniversitede ders verebilmesi için sakalını kesmesi gerekiyormuş. Modern Türkiye'de sakal, ya dincilerin ya da Marksistlerin simgesi olup ikisi de sakıncalı. Orhan geçici olarak sakalını kesmiş, ama yeniden uzatmış ve dediğine göre, aynı biçilmiş çimler gibi eskisinden daha gür, daha bol çıkmış. Konu şairlere ve politikaya kaydı: Halikarnas Balıkçısı'nın sürgünü, büyük ozan Nâzım Hikmet'in hapis yatması. Orhan, Nâzım Hikmet'in "*Salkım Söğüt*"ünü okudu; attan düşen süvari, dörtnala koşan kızıl atlıların ufukta kaybolurken geride bıraktıkları nal sesleri. Leyla Serin ise, Faruk Nafiz

Çamlıbel'in içinde başka bir salkımsöğüt olan "Göksu" şiirini okudu.

Gönlüm ne zaman Göksu'da isterse dolaşmak,
Kaplar hemen etrafı hayalimdeki bahçe;
Akşam, görünür güller uzaktan bana yaşmak,
Hülyalı söğüt dalları maşlahla ferace

Yıllarca süren şi'rini söyler korularda,
Bülbülleri, ishakları bir "devr-i kadimin";
Hâlâ duyulur aynalaşan mavi sularda
Seyrettiği üç çifte piyadeyle Nedim'in...

Gillian ise Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde karşılaştığı yaşlı adamdan söz etti. "Belki de bir cindi," dedi Orhan. "İnsan kılığına girmiş bir cini normal insanlardan ayırt etmek kolaydır. Saçsız, tüysüz, kılsız olurlar. Pek çok biçime girebilirler, ama insan biçimine girdiklerinde kılsızdırlar."

"Sırtında kıllı bir post vardı ama," dedi Gillian, "kendisi saçsız, sakalsızdı. Cildi fildişimsi bir sarıydı, balmumu rengi, hani. Hiçbir yanında tüy ya da kıl yoktu."

"Besbelli, cinmiş," dedi Orhan.

Konferansta "Beyazıt Haremde" adlı tebliği vermiş olan Attila adlı genç sordu: "O zaman Sebâ Melikesi'ni nasıl açıklıyorsunuz?"

"Nesini açıklayacağız?" dedi Orhan.

Attila, "İslam geleneğinde şöyle anlatılır," dedi. "Süleyman Peygamber bu kraliçeyi görmek için Mekke'den Seba'ya gider. Ama Belkıs bir cinin kızı olduğundan bacakları bir merkebinki kadar kıllıdır. Süleyman ona evlenme teklif ettiğinde, bacaklarını yeni doğmuş bir bebeğinki kadar yumuşak hale getirmek için bir sürü merhem, ot falan kullanır."

"*Autres pays, autres moeurs,*"[1] dedi Leyla Doruk. "Cinlerin kesin tarifi yoktur. Dr. Perholt'un nakline gelince, daha çok Kamerüzzaman masalındaki çarpık deve benziyor, ne dersiniz?"

Ephesos Harabeleri'ne de bir gezi düzenlendi. Burası, kısmen ölüler diyarından çıkarılmış ak bir kent: Aziz Paulus'un gezindiği mermer sokaklarda yürüyebiliyor insan; sütunlar, kapı direkleri, revaklar, şık bir kütüphane iskeleti, tapınaklar, kadın suretinde taş sütunlar, hepsi bahar güneşinin altında dimdik duruyorlar. Yüksek tapınak duvarlarının yanından geçerlerken genç Attila kaşlarını çatarak ürperdiğini söyledi. Onun, ulusların ölümlerini düşündüğünü sandı Gillian, ama anlaşıldı ki delikanlının aklından çok daha ilkel ve güncel bir şey geçiyormuş: depremler. Bunu açıkladığında Gillian da kırık taş yığınlarına korkuyla baktı.

Müzede Ephesos'lu Artemis'in iki heykeli var. Onun Artemision adlı tapınağı antik dünyanın yedi harikasından biriymiş, XIX. yüzyılda inatçı, idealist ve yılmak bilmeyen bir İngiliz mühendisi, James Turtle Wood tarafından ortaya çıkarılmış. Dev boyutlu büyük Artemis heykeli daha sert çizgili, Magna Mater Kybele gibi kule taşlı. Yani, başında bir tapınak taşıyor ve bu tapınağın kemerleri altında kanatlı sfenksler oturuyor. Gövdesi göklere yükselen bir sütun: bu formun içinde kalçaları az çok seçiliyor, ama yerde, gökte, ormanda gezen hayvanları sanki entarisinin eteklerine serpmiş; hepsi geometrik bir düzenlemeyle, dörtgenler içinde ikişer üçer oyulmuş eteklerine: boğalar, koçlar, antiloplar, kanatlı boğalar, kadın memeli aslan başlı uçan sfenksler, kanatlı adamlar,

1. (Fr.) Başka ülkeler, başka gelenekler.

dev boyutlu hiyeroglif biçemli arılar. Arı, Tanrıça'nın ve Ephesos'un simgesi. Çiçek ve meyve çelenkleriyle süslü –hepsi de esas kadın ile aynı taştan oyulmuş: kolunun oyuğunda aslanlar (elleri kaybolmuş) ve başörtüsü –ya da duvağı– dizi dizi kanatlı aslanlardan oluşmuş, Ankara'daki müzede gördüğü kapı oymaları gibi. Ön tarafında ise, hurma ağacında sıralanmış hurmalar gibi üç sıra meme taşıyor. Yedi, hayır sekiz, sekiz adet, taşlara oyulmuş doğurganlık. Daha ufak boyutlu olan Artemis heykeline Türkler, "Güzel Artemis", Fransızlar ise, "*La Belle Artemis*" diyorlar. Tuğla bir duvarın önünde duruyor, yüzünde hafif bir gülümseme var, yüz hatları Mısırlıdan çok Doğulu. O da sıra sıra memeleri bir giysi gibi taşıyor, ayrıca boğalar, antiloplar, sfenksler, kanatlı boğalarla süslü, dizi dizi sarkan memelerinin altına aslanlar yerleşmiş. Onun başörtüsü de kanatlı boğalardan örülmüş, ama tacı kaybolmuş. Buna karşılık ayakları var, sürüngenimsi bir farbala ya da deniz kabuğu ya da yılan kuyruğu içinde duran bir çift ayak, ayaklar bal peteği biçiminde. Gözleri kocaman, gözkapakları kalın; taşın içinden bakıyor gibi.

Gruptaki herkes Tanrıça'ya hayran kaldı. Orhan onun önünde eğildi. Leyla Doruk ile Leyla Serin ise Gillian'a izahat verdiler: Aslında Yunan Artemis'ten de Romalı Diana'dan da eski bir Tanrıça'ymış, Asya kökenli bir toprak tanrıçasıymış Kybele, Astarte, İştar gibi, tapınağında bakireler ve tapınak fahişeleri hizmet edermiş, yaşam gücüyle yırtıcı katliam gibi iki çelişkili uç noktayı bir arada simgelermiş, tapınağının rahipleri ona olan bağlılıklarını kendilerinden geçip organlarını keserek ifade ederlermiş, aynı onun uğruna ölen Tammuz, Attis, Adonis adlı tanrılar gibi; kanları kızıl ırmaklar olup denizlere akarmış. Kadınlar ölen tanrılar için sonsuz gözyaşı dökerlermiş, dedi Leyla Serin. Bir rivayete göre,

Coleridge'in ünlü "İblis âşığı için ağıt yakan kadın" dizesi bu tür yas ritüellerinin betimlemesiymiş.

Bir rahip varmış, dedi Leyla Doruk, adı Megabiksus; Acemce bir sözcük bu, Tanrı tarafından azat edilmiş anlamına geliyor. Hadım edilmiş bir yabancıymış herhalde. Üç tane de rahibe varmış, Bakire Rahibe, ileride rahibe olacak olan Acemi, bir de gençlere ders veren Yaşlı Rahibe. Bunlara Melissalar, yani, arılar, denilirmiş. Rahipler de varmış. Parmak uçlarında yürüyen rahiplere Akrobatlar denirmiş. Essenliler denilen rahipler –ki bu Yunanca bir kelime değildir, *essen* arı beyi demektir– Yunanlar, arı beyinin dişi olduğunu, kraliçe olduğunu bilmezlermiş, ama biz biliyoruz artık...

"Memeleri ürkütücü," dedi Gillian Perholt. "Medusa'nın yılanları gibi. Çok fazla sayıda, ama düzenli bir fazlalık."

"Şimdilerde bazı kişiler bunların meme değil yumurta olduğunu ileri sürüyorlar," dedi Attila. "Yeniden doğuşun simgeleri."

"Memeden başka bir şey olamazlar," dedi Gillian Perholt. "Şu heykele baktığınızda bu formları, memeden başka bir şey olarak okuyamazsınız."

Leyla Doruk gülümsedi. "Kimileri de bunların boğa testisleri olduğunu söylüyor. Tanrıça'ya kurban edilmiş, onuruna boynuna asılmış; daha eskiden kendilerini hadım eden rahiplerinkiler gibi."

Olgun, dolgun, taş gibiydiler.

"Bunlar metafor," dedi Orhan. "Aynı anda pek çok şeyi simgeliyorlar; sfenksler, uçan boğalar da aynı anda pek çok şey değiller mi?"

"Tanrıça'mıza hayran kaldınız," dedi Leyla Doruk.

O sizin değil, diye düşündü Gillian. Siz sonradan gelmesiniz. O sizden daha yaşlı, daha güçlü. Sonra düşündü ki, gene de benden çok size ait. Güzel Artemis'in

arkasındaki tuğla duvar plastik sarmaşıklarla kaplıydı, güneşte rengi solmuş, boyası atmış plastik yapraklar...

İki Leyla, Güzel Artemis'in önünde Gillian'ın iki yanındaydılar. İkisi gülüşerek iki koluna girdiler.

"Şimdi bir dilek tutmalısınız, Dr. Perholt," dedi Leyla Doruk. "Burada, aynı adı taşıyan iki kişinin arasında dururken bir dilek tutarsanız, istediğiniz gerçekleşir."

Leyla Doruk iri yarı, havalı bir kadındı; Leyla Serin ise ufak tefek, kuş görünümlü. İkisinin de kocaman kara gözleri, pürüzsüz tenleri vardı. Onların yanında Gillian Perholt kendini terli, Anglosakson, hırtlamba gibi giyinmiş ve beceriksiz hissetti. Bu tür duyguları dikkate almamaya alışmıştı. Gülerek, "Ben anlatıbilimciyim, dilek tutmanın hiçbir işe yaramadığını bilirim. Dilek tutanlar sonunda o dileğin kurbanı olurlar," dedi.

"Yalnızca akılsızların dilekleri ters döner," dedi Leyla Serin. "Kendini bilmeyenler, düşünmeyenler."

"Hani bir köylü varmış, canını kurtardığı sihirli bir kuş ona üç dilek bahşetmiş. O da tavasının içinde bir dizi sosis olsun istemiş, ânında sosisler gelmiş. Karısı dünyanın bütün hazinelerini isteyeceğine sosis istediği için adama söylenmiş, dileğinin ne kadar aptal, saçma olduğunu söylemiş. Adam da o kadar kızmış ki, sosislerin kadının burnuna yapışmasını istemiş. Bu da gerçekleşmiş. Gitti mi sana iki dilek. Tabii üçüncüyü de sosislerden kurtulmak için harcamışlar."

Burnundan sosisler sarkan hayalî İskandinav köylü kadınının görüntüsü bir an için sıra sıra sarkık memeli Tanrıça'nın önünde canlandı. Herkes güldü. Dileğini tut Gillian, dedi Orhan, saçma sapan bir şey istemeyecek kadar zekisin sen.

Gillian, "İngiltere'de bir dilek tuttuğumuzda, doğum günü pastamızı keserken, çığlık atarız," dedi. "Bıçağı öte yana çevirmek için herhalde."

"İsterseniz çığlık da atabilirsiniz," dedi Leyla Serin,

"İngiltere'de değilim," dedi Gillian Perholt. "Doğum günüm de değil. Öyleyse çığlık atmayacağım. Orhan'ın emrettiği gibi zekâma odaklanmaya çalışacağım."

Gözlerini kapayıp dikkatini yoğunlaştırdı, gözkapaklarının içinde kırmızı bir ışık gördü, daha önce pek çok kez olduğu gibi, kulaklarında da hafif bir uğuldama vardı, dileğini tuttu. Çok açık seçik, dikkatle biçimlenmiş bir dilekti bu: Sonbaharda gideceği Toronto Anlatıbilimciler Konferansı'nda ana tebliği kendisinden istemeleri. Bir de, birinci mevki uçak bileti, beş yıldızlı, havuzlu otel ekledi, bir çeşit dilek paketi olsun, diye kulaklarının uğultusuna açıkladı. Gözlerini açtı, gülümseyen Artemis'e kafa salladı. Herkes güldü. Ne kadar da ciddi görünüyordun, dediler, kollarını bir kez sıkıp bıraktılar gülerek.

Eski yeni Ephesos'un bir ucundan bir ucuna yürüyerek tiyatroya vardılar. Orhan, harabeye dönüşmüş sahneye yaslanarak büyü tekerlemelerini andıran bir şeyler söyledi Türkçe. Sonra, bunun *Bakhalar* oyununda Dionysos'un ilk tiradı, o korkunç, gülümseyen, tehdit eden tirat olduğunu açıkladı Gillian'a. Derken tek kolunu omzuna atarak pelerinli, uzun boylu, sert adımlarla ilerleyen biri oldu. Az önceki yumuşak, güler yüzlü, Doğulu havası tümüyle kayboldu. "Dinle Gillian," dedi:

Öyle şeyler anlatırdım ki sana, tek kelimesi
Aklını başından alır, kaynayan kanını
Donduruverirdi.
Gözlerin iki şaşkın yıldız gibi fırlardı yuvalarından.
O bukle saçların ayrılıp birbirinden
Diken diken kıllarına dönerdi ürkmüş bir yaban
kirpisinin.

Ama et ve kandan kulaklara duymak yok
Ruhlar dünyasının sırlarını.

Gillian gülerek, "Melekler, peygamberler, koruyun bizi!" dedi, İngiltere'de bir öğrenci sahnesini korkuya boğan genç Orhan'ı hatırlayarak. O anda Fatih Sultan Mehmed geldi aklına, Bellini'nin gözüyle gördü onu tabii beliğ, tetikte, tehlikeli.

"O günlerde bayağı iyiydim," dedi Orhan. "Onun kendi rolüydü. Hayaleti Shakespeare kendisi oynarmış, biliyor muydun Attila? Bu dizeleri söylediğinde şairin ağzından çıkan sözcükleri söylüyorsun."

"Bu sahnede değil ama," dedi Attila.

"Şimdi," dedi Orhan, "şimdi bu sahnede."

Melekler, Gillian'ın aklına Aziz Paulus'u getirmişti. Aziz Paulus'u Ephesos'taki hapishaneden melekler kurtarmış. Pazar günleri kilise okulunda, bir yandan yüksek pencerelerden birinde vızıldayan sineği işitip bir yandan vaizi dinlediği çocukluk günlerine döndü. Azız Paulus ve öteki havariler hakkında anlatılan öyküleri hiç sevmezdi, çünkü bunlar gerçekti; ona gerçekte olmuş öyküler olarak anlatıldıklarından hayal gücünün derinliklerine varmaları olanaksızdı; öykülerin doğru olduğuna inanması gerektiğinde bunlara inanamazdı. Kendisi Hamlet'ti, Hayalet'ti, Shakespeare'di: Milton'ın yılanını ya da Bağdat Hırsızı'nın uçan atını gözlerinin önüne getirebiliyordu da, Aziz Paulus'un meleklerinin uydurma oldukları kuşkusundan kurtulamıyordu, çünkü onların *doğru* oldukları için özel oldukları söylenmişti. Aziz Paulus Ephesos'a gelmiş, oranın halkına Artemis'ın doğru olmadığını, gerçek olmadığını, çünkü insan eliyle yapılmış bir Tanrı olduğunu açıklamıştı. Gillian yavaş yavaş anlamaya başladı ki, o tam da burada, bu sahnede dikilmişti: sahici bir adam, taşradan gelmiş, halka mesaj ge-

tirmiş ukala bir yabancı, burada şimdi kendisinin durduğu yerde durup konuşmuştu. Buna inanmakta zorluk çekti, çünkü Aziz Paulus ona her zaman mukavvadan yapılmışçasına cansız görünmüştü, hele daha sonraları tanıştığı Dionysos, Akhilleus, Priamos gibilerle karşılaştırıldığında. Ama gelmişti buraya işte, insan eliyle yapılmış tanrılara öfke saçarak. Dünyayı değiştirmişti. Önceleri zorba biriydi, Şam yolunda gördüğü ışıkla gözleri kör olmuştu (o an için mukavvadan değildi, ışığın içinde erimişti) ve sonra yollara düşüp yeni bir tanrının, insan biçimine büründüğü sırada tanımadığı bir tanrının öğretisini yaymaya koyulmuştu. Ephesos'a geldiğinde "ortalığı epey karıştırmıştı." Vaazları, Tanrıça'nın tapınağına gümüş adaklar imal eden kuyumcu Demetrius'u fena halde kızdırmıştı. Bu yüzden, "insan eliyle yapılmış şeyler tanrı olamaz," diyen azize karşı Demetrios, Ephesos halkını kışkırtmış, yabancı vaizin yalnızca el sanatlarını yok etmekle kalmayıp, "tüm Asya'nın ve de dünyanın tapındığı ulu Tanrıça Diana'nın ihtişamını da yok edeceğini ve tapınağının ayaklar altına alınacağını" söylemişti onlara.

Bu sözleri duyan halk öfkeyle doldu, Ephesos'lu Diana en yüce Tanrıça'dır diye bağırmaya başladılar.

Derken tüm kentin içinde büyük bir kargaşa koptu, Paulus'un yol arkadaşları olan Makedonyalı Gaius ve Aristarkhos'u yakalayan halk hep birlikte tiyatroya koştu. Orada tam iki saat boyunca Ephesos'lu Diana'nın yüceliğini haykırıp durdular.

Ve sonunda belediye başkanının yatıştırdığı bütün bu patırtı yüzünden Paulus, Ephesos kentini terk edip Makedonya'ya doğru yola çıktı.

Kısacası, öfkeli havari, ticaretin ve Tanrıça'nın gücü karşısında yenik düşmüş oldu.

Leyla Doruk, "Biliyor musunuz," dedi, "sizin Meryem Ananız da gelmiş burada ölmüş. Kesin değil tabii, Homeros'un İzmirli olduğu da kesin değil, ama öyle sanılıyor. Evi XIX. yüzyılda hasta bir Alman kadın sayesinde bulunmuş. Ev, üstünde bulunduğu tepe ile birlikte kadının hayalinde görünmüş, buraya bakmaya gelmişler ve bulmuşlar. Yani, öyle bir hikâye var. Biz buraya Panaya Kapulu deriz, bir Hıristiyan Kilisesi de var. Buraya Aziz Yuhanna'yla gelmiş diyorlar, sonra burada ölmüş."

Bir keresinde, İstanbul'da bir gece kulübünde dekorun bir parçası olarak insan boyunda, aptal bakışlı, tatlı pembe ve mavilere boyanmış şapkalık olarak kullanılan bir Meryem heykeli görmüştü Gillian ve nedense şoke olmuştu. Oysa çok kollu bir Hindu tanrısının ya da alçıdan bir Venüs heykelinin Batı'daki benzer gece kulüplerinde aynı amaçla kullanıldığını da görmüştü. Şu anda ise, birden, gerçek bir kadın gördü, yaşlı, şaşkın, rahmi kurumuş, gözlerinin feri gitmiş bir kadın; tek oğlu gözlerinin önünde zalimce katledilmiş bir kadın, Ephesos'un sokaklarında ayaklarını sürüyerek yürüyen, ölümün gelip onu almasını sessizce bekleyen bir kadın. Derken, daha sonra, aynı yaşlı kadın, bu gerçek ve ölü yaşlı kadın bir anlamda bir Ana Tanrıça'ya dönüşmüştü: Dia, taçlı Kraliçe. Ve birden Gillian, kendi pörsümüş, ölüme doğru yol alan teninin her santimini hissetti. Tanrıça'nın taştan gözlerini, tehlikeli onurunu, anlamı karışık (ölü testisler, kırılmamış yumurtalar) tombul memelerinin bir utku çelengi gibi onu sarmalayışlarını düşündü ve anladı ki bu Tanrıça her zaman ve hâlâ ve gelecekte kendisinden, Gillian Perholt'tan daha canlı, daha enerjik ve çok daha güçlüdür ve burada kalacak çocuklarının, Orhan'ın çocuklarının, onların çocuklarının çocuklarının önünde duracak, gülümseyecektir, kendileri atom parçacıkları

olup oraya buraya savrulduktan çok sonra o hâlâ burada olacaktır.

Bir grup gülümseyen dostun arasında, Ephesos Tiyatrosu'nun ortasında durmuş bunları düşünürken, Sabırlı Griselda'nın hayaletini gördüğü anda başından geçen olay yinelendi, yaşamının garip bir biçimde durduğunu hissetti. Elini Orhan'a uzattı, kıpırdayamadan öylece kaldı; sanki kocaman, uğultulu, karanlık bir bulutun içindeydi, çevresinde kıvılcım gibi alevler çakıp sönüyordu, burnuna çiçek kokuları ve kendi kanının kokusu geldi, kanın damarlarında mırıl mırıl aktığını duyuyordu, ama bir tek kasını, sinirini oynatamıyordu. Bir an sonra, sıvı bir hıçkırık yükseldi boğazından. Orhan onun ne halde olduğunu fark etti, kolunu omzuna doladı, kadın kendine gelinceye kadar onu öylece tuttu.

İstanbul'a dönerlerken, uçakta Orhan, Gillian'a dedi ki:

"Özür dilerim, gerçekten iyi misin?"

"Ömrümde hiç bu kadar iyi olmadım," dedi Gillian. Birçok bakımdan doğruydu bu dediği, ama ona cevap vermesi gerektiğini biliyordu. "Gerçekten de öyle, şimdiye değin hiç olmadığım kadar canlı hissediyorum kendimi. Ama son zamanlarda kaderimin –ölümümün yani– beni beklemekte olduğunu duyumsuyorum sanki, arada bir karşıma çıkıyor, orada olduğunu hatırlatıyor bana. Bir savaş değil bu. Ondan kurtulmaya çalışmıyorum. Bir-iki saniyeliğine beni yakalıyor, bana egemen oluyor, sonra bırakıyor, geri çekiliyor. Kendimi ne kadar zinde hissedersem, o kadar aniden geliveriyor."

"Acaba bir doktora mı görünsen?"

"Kendimi bu kadar iyi hissederken mi, Orhan?"

"Seni bu kadar iyi gördüğüme çok seviniyorum," dedi Orhan. Uçak İstanbul'a indi, yolcular keyifli ama patırtısız el çırptılar, belki pilotun ustalığını alkışlıyorlar-

dı, belki de bir kez daha başarıyla kaderin elinden kurtulmuş olmanın sevincini yaşıyorlardı.

İstanbul'a vardıklarında, çok mutlu bir evliliği olan Orhan Rifat ailesinin yanına döndü, Gillian Perholt ise birkaç günlüğüne Peri Palas Oteli'ne yerleşti. Eski Pera'da, Altın Boynuz'a bakan ünlü Pera Palas değil, İstanbul yakasında yeni bir oteldi burası, Gillian'ın en sevdiği türden bir otel: büyük, sert yataklar, şık aynalı banyolar, asansörler, yüzme havuzu gibi modern rahatlıkların, yerel formlar ve süslemelerle (çinili çeşmeler, banyolarda gene pembeli mavili Türk çinileri, oturma ve yazı odalarında bol renkli çiçeklerle örülmüş ipeksi halılar) bağdaştırıldığı hoş bir yerdi. Bina, bal peteğini andıran iç avluların çevresinde yükselmişti; üst üste küçük balkonlar, fonksiyonel çift camlı balkon kapılarının önünde, beyaz üstüne altın işlemeli yarı saydam ipek perdeler vardı. Son zamanlarda yüzmeye merak sarmıştı Gillian. Uçmak insan vücudunu –belki özellikle de orta yaşlı kadın vücudunu– biçimsizleştiriyor. Göbek kabarıyor, ayak bilekleri içi hava dolmuş yastıkçıklara, dizler yuvarlak kurt mantarlarına dönüşüyor, el ve ayak parmakları şişip kütleşiyor. Gillian uçaktan indiğinde aynaya hiç bakmamayı öğrenmişti, çünkü orada fazla etli bir canavar göreceğini biliyordu. Ne kadar yorgun ya da tembel hissetse de kendini, doğruca yüzme havuzuna gitmeyi de öğrenmişti. Çünkü hava basıncının yol açtığı şişkinliği ancak su basıncı yok ediyor, ağırlığı alıyordu. Gillian'ın geldiği gün Peri Palas'taki havuzda kimse yoktu, küçük olmakla birlikte gayet hoş bir yerdi. Bodrum katındaydı, havuzun içi zümrüt yeşili fayans döşenmiş, suyun içinden altın çerçeveli lambalarla aydınlatılmıştı, dış duvarlar stilize krizantem ve karanfillerle süslü mavi ve yeşil çiniler ve bunları çevreleyen altın mozaiklerden oluşmuştu,

bunlar altın ışıkta parıldıyorlardı. Ne büyük mutluluk, dedi Gillian kendi kendine acıklı vücudunu yeşil sıvının içine uzatıp ağırlığının yok olduğunu hissettiğinde; kanı ve sinirleri saf enerjiye dönüşmüştü, suda küçük kıpırtılar yaratarak yüzen bir yılan gibi ileri atıldı. Bu gizli sarnıcın içinde kendi oluşturduğu dalgacıklar çenesini yalıyordu; kulakları suyun yumuşacık fısıltısıyla, şapırtısıyla doldu, gözlerini dört açmış, sallanan altın rengi ışığın ağ gibi dokuduğu yeşillere bakıyordu. Suda yayıldı, ısındı, döndü, el ve ayak bileklerini salladı, sırtüstü yatıp saçlarını camımsı dalgalara saldı. Sinirlerinin düğümleri çözüldü, kalbi ve ciğerleri rahatladı, düzenli atmaya koyuldu, gövdesi dirildi, neşe doldu.

Orhan onu Topkapı Sarayı'na götürdüğünde, gövdesi hâlâ yüzmenin anısını taşıyan bir rahatlık içindeydi. Sultan'ın üst kat penceresinden baktılar, aşağıda, bir vakitler harem kadınlarının sedir ağaçları altında, güneşte yüzdükleri, ama şimdi karanlık olan havuzu gördüler. Padişah'ın hamamı da harem dairesindeydi, ama çok farklı bir yerdi. Oymalı bir dizi kutucuk ve dolabın en ortasında daha büyük bir kutu; annesi Valide Sultan'ın dairesinde bulunan bu yerde çıplaklığı, pek çok dikkatli göz tarafından suikastçıların kamasından korunuyordu herhalde. Ephesos'ta olduğu gibi burada da Gillian gerçek öykülerin tutkularıyla boğuşuyordu. Burada, sultanların oğulları kafesler arkasında oturmuş, hadımağalarının ellerinde ipek urganlarla gelip tahta geçecek olanın canını güvenceye almak için kendi canlarını almasını beklemişlerdi. Burada fazla entrikaya bulaşan ya da başka kabahat işleyen kadınlar yakalanıp çuvallara tıkılarak denize atılmışlardı; burada dediğim dedik bir hükümdarın en küçük kaprisiyle, tutsakların ya da beceriksiz hizmetkârların boyunları vurulmuştu. Böyle bir korkuyla

nasıl yaşamışlardı? Gillian, Orhan'a, "Senin Şehriyar, benim de Walter için dediğimiz gibi, bazı insanlar, başkalarının kaderi, yazgısı olmaktan büyük bir zevk alıyorlar demek ki; belki böylece kendi kaderlerini de kendi ellerinde tuttukları yanılsamasına kapılıyorlardı," dedi.

"Belki," dedi Orhan. "Ya da belki de, yaşam –kendilerininki olsun başkalarınınki olsun– onlar için daha az önemliydi."

"Böyle düşündüklerine gerçekten inanıyor musun?"

"Hayır," dedi Orhan, çevresindeki gizli odalardan, kuytu köşelerden oluşmuş labirente bir göz gezdirerek. "Aslında inanmıyorum. Öyle diyoruz işte. Onlar, ölümün ötesinde bir yaşamın varlığına inanıyorlardı. Biz ise böyle bir şey tasavvur edemiyoruz."

Ona İstanbul'u gösterdikçe Orhan gittikçe daha Türkleşiyordu. Üçüncü Murad'ın zümrüt kakmalı, beyaz ipek minderli altın tahtının önünde durduklarında dedi ki:

"Göçebe bir halkmışız, Moğolistan'ın, Çin'in steplerinden kalkıp gelmişiz. Tahtlarımız taşınabilir hazinelerdir, saltanat odalarımız çadırları andırır, tüm ustalığımızı küçük şeylere, kamalara, kâselere, fincanlara dökeriz." Gillian, onun okuduğu kızıl atlılarla ilgili şiirin ritimlerini hatırladı.

Ayasofya'da kaderle ya da işte öyle bir şeyle, üçüncü kez karşılaştı. Ayasofya insanın aklını karıştıran bir yer, bin yankılı, bomboş, koskocaman kubbeli, geniş ve etkileyici alanına karşın mimari açıdan kesin olmayan bir mekân: bir vakitler kiliseymiş, sonra cami olmuş, şimdi de modern bir müze; minareleri var, Bizans imparatorlarının, Hıristiyan Ana Oğul'un dökülmüş altın mozaiklerinden oluşmuş hayaletleri, yamaları var. İmparator Jüstinyen,

burayı Grek ve Mısır tapınaklarından toparladığı sütunlar (bu arada Ephesos'taki Tanrıça'nın tapınağındaki sütunlardan da) ve süslemeler gibi eklektik malzemelerden inşa etmiş. Buranın kültürlerin kesiştiği, Doğu ile Batı'nın, Hıristiyan Kilisesi ile İslam'ın birleştiği bir yer olmasını beklemişti Gillian, ama öyle değildi. Boş, işi bitmiş bir ahırı andırıyordu; savaşlardan, yağmalardan, dinsel yırtıcılıktan yılmış gibiydi. Burada ne varsa yok olmuş, çoktan kaçıp gitmiş gibi geldi Gillian'a. Orhan da herhangi bir duygu belirtmedi, Avrupalı akademisyen kimliğine bürünerek mozaiklerin anlamını işaret etmeye ve altmışlı yıllarda ikisi de öğretmenliğe yeni başladıklarında pek rağbette olan Marcuse'ün fikirlerinin ne kadar gülünç olduğu konusundaki yeni düşüncelerinden söz etmeye koyuldu. "Burada ilginç bir sütun var," dedi pek oralı olmayarak. "Şuralarda bir yerde olmalı. Üstünde bir delik mi ne var, gelenler dilek diliyorlar. Belki görmek istersin, tabii bulabilirsem eğer. Millet elini süre süre taşı aşındırmış. Kerameti neydi unuttum, ama belki görmek istersin."

"Önemli değil," dedi Gillian.

"Sihirli taşın çevresine pirinç bir halka koymuşlar korumak için, ama hacca gelenler gene de aşındırmışlar," dedi Orhan. "Sırf elleye elleye sütunu delmişler, pirinci de taşı da aşındırmışlar. Neredeydi o? Bulabilirim sanıyorum. Damla damla su nasıl aşındırır, bu taşı inançla aşındırmışlar. İlginç bence. Keşke kerametini de hatırlayabilseydim."

Sonunda taşı bulduklarında çevresini kalabalık bir aile sarmıştı: Pakistanlı bir baba, karısı, iki kızı. Kadınlar parıltılı sariler içindeydiler, biri pembe ve altın sarısı, biri tavuskuşu ve alev desenli, biri mavi ve gümüş renkli. Delikli, pirinç çerçeveli sütunu bulmuş, üç kadın deliğin başına üşüşmüş, taşı okşuyorlar, ellerini deliğin içine sokup sokup çıkarıyor, kuşlar gibi cıvıldaşıyorlardı. Uzun

siyah bir ceket içinde, son derece vakur bir edayla Orhan'a yaklaşan baba, onun İngilizce bilip bilmediğini sordu. Orhan olumlu karşılık verince, sütunun tarihçesini Fransızca Türkçe bir rehberden çevirmesini rica etti.

Bu arada, uçuşan ipekler içindeki üç kadın gülerek Gillian'a döndüler, bileklerinde bol altın halka olan üç yumuşacık el ona doğru uzandı, kolundan, elinden çekti, gülüşmeler arasında sütuna doğru yöneltti. Kadınlar Dr. Perholt'un omzunu okşadılar, ona kollarını doladılar, itip kaktılar, hep gülüşmeyi sürdürerek elini kendi güçlü, sıkı parmakları arasına zapt edip deliğe soktular, işaretlerle ne yapması gerektiğini anlattılar, deliğin içindeki taşa elini sürterek üç kez döndürmesini gösterdiler. Gillian içgüdüsel olarak elini çekti. Ingilizler, pek çok kişinin el sürdüğü bir şeyin sağlıklarına zarar vereceğinden korkarlar, ama onun korkusu daha ilkeldi: göremediği karanlık bir yerden yapışkan, ıslak, pis bir şeyin bulaşacağı tiksintisi. Ama kadınlar ısrarlı ve şaşılacak kadar zorlayıcı davrandılar. Taşın içinde bir sıvı vardı, belki de sütünün dibinde bulunan bir kuyudan yükselmiş sular, öyle bir şey. Gillian'ın tüyleri diken diken oldu, kadınlar gülüştüler, Orhan ise sütunun öyküsünü İngilizce olarak öteki adama aktarıyordu. Anlaşılan, dedi, Aziz Gregorios Thaumaturgos, –Mucizeler Yaratan– buraya dokunup gücünü taşa aktarmış. Sütunun içindeki su göz hastalıklarına ve de kısırlığa iyi geliyormuş. Kadınlar, Dr. Perholt'a daha da yaklaşarak daha yüksek sesle gülüştüler. Baba, İslam dininin tüm kutsal mekânlarını gezdiğini söyledi Orhan'a; çok gezmiş, çok görmüştü. Orhan'ın da çeşitli haclara gittiğini sanıyordu. Orhan, ciddi ama ifadesiz başını salladı; adam ilgisini çekmişti. Siyah ceketli, saygın görünüşlü adam, Batı'nın kötülük dolu olduğunu belirtti. Kötü, yozlaşmış, karanlığa doğru yol alan bir toplum. Ama gerçek güç de yükseliyordu. Cihat gerçekleşecekti.

Asıl doğru olan din, her şeyi temizleyecek olan kılıcını çekecek, ölüm döşeğindeki Batı'nın pisliğine, açgözlülüğüne, yozlaşmasına bir son verecekti. Batı'nın küllerinden yeni, din esasına oturmuş bir dünya doğacaktı; bu ileride gerçekleşecek bir şey değildi, şimdiden başlamıştı bile. Tohumlar atılmış, kıvılcımlar hazırlanmıştı, yakında kılıçlar çekilecek, alevler her yanı saracaktı. Evet, bu saygın görünüşlü adam, bu aile babası, Ayasofya'nın ortasında durmuş bunları söylüyordu. O Ayasofya ki taşlarından oluk oluk kan akmış, mahzeni andıran içi bir vakitler tavana dek cesetlerle dolmuş, ama artık ruhu (Gillian'a göre) ölmüştü; belki de Gillian hissedemiyordu; hissedemediği ama bu aileye hitap eden ve bu yüzden onu korkutan yeni bir ruh vardı belki de. Bir de baktı ki Orhan kendine göre eğleniyor. Konuşmayı uzatıyor, ciddi ciddi kafa sallıyor, arada iddiasız sorular soruyordu– "Birtakım işaretler gördünüz, demek?"– Onu camiye gelmiş inançlı bir Müslüman sanan adamın yanılgısını düzeltmeye niyeti yokmuş gibiydi.

Adam konuşmayı sürdürdü: Her gittiği yere ailesini de götürürdü, yeni yerler görmeye meraklıydılar. Peki, ya hanım? O da İngilizce biliyor muydu?

Açıkça anlaşılıyordu ki Gillian'ı kendi halinde bir Müslüman kadını sanmışlardı. Sihirli sütunu ararlarken Orhan'ın iki adım gerisinde durduğundan olacak. Orhan ciddiyetini bozmadan karşılık verdi:

"Hanımın kendisi İngilizdir. Ülkemizi ziyarete gelen çok ünlü bir profesördür."

Bir Atatürk çocuğu olan Orhan'ın keyfine diyecek yoktu. Atatürk, Türk kadınlarını özgürlüğe kavuşturmuştu. Leyla Serin ile Leyla Doruk da aynı kuşağın çocuklarıydılar, güçlü kişilikleri, düşünen, öğretici kafaları vardı. Orhan ise dramı seven bir kişiydi ve yaptığı açıklamayla dramatik bir an yarattığının pekâlâ farkındaydı.

Pakistanlı beyefendi bayağı bozulmuştu. Gillian ile ikisi birbirlerine baktılar ve ikisi de (herhalde) adamın biraz önce Londra hakkında söylediklerini hatırladılar: Londra açıkta akan bir lağım, Uluslar Topluluğu ise çürümüş, pis, kuruyup hiç olmaya yüz tutmuş bir cesettir. Pakistanlı ile göz göze gelemiyordu, çünkü kendisi İngilizdi ve onun adına utanıyordu. Adam da onunla göz göze gelmekten kaçındı. Çünkü o bir kadındı ve kocası olmayan bir erkekle aynı zamanda cami olan bir müzede yalnız bulunmaması gerekiyordu. Hâlâ Gillian'a gülümseyen, ona el sallayan sürüsünü toplayıp uzaklaştı. Ohö, öhö, dedi Orhan, işte böyle, İstanbul pek çok kültürün karşılaştığı bir yerdir. Bu sütunu sevmedin mi, Gillian? Yüzün pek komikti, pek asil bir tavırla bakıyordun.

"Ayasofya'yı sevmedim," dedi Gillian. "Seveceğimi sanmıştım. Sofya'nın bilge anlamına gelmesi hoşuma gidiyor. Onun hem dişi hem bilge olması hoş. Onun kilisesinde... bir şeyler... hissedeceğimi sanmıştım. Ama çıka çıka kısırlığa iyi gelen bir delik çıktı karşıma. Bu sütun da Artemis Tapınağı'ndan çalınmış olabilir."

"Yok, bu sütun oradan değil sanırım," dedi Orhan.

Gillian, "Kelime oyunlarına meraklı bir postmodernist olsaydım, bu kocakarı Sofya ile iyice oynardım," dedi. "Sofya yaşlanmış, kocakarı olmuş diyebilirdim[1]. Ama yapamam çünkü etimolojiye saygım var. Sözcük aslında kutsal anlamına geliyor. *Hag* benim ırkıma ait, kuzeyli bir kelime, burayla hiç alakası yok."

"Bir kere ağzından çıktı ya, artık sözünü geri alsan da faydası yok," dedi Orhan. "Buradaki Amerikalı öğrencilerin çoğu da öyle sanıyor zaten. Kocakarı, diye bayağı heyecanlanıyorlar."

1. Ayasofya'nın İngilizce adı Hagia Sofia'dır. İngilizcede *hag*, kocakarı anlamına gelir. (Ç.N.)

"Ben onlar gibi değilim," dedi Gillian.

"Orası öyle," dedi Orhan. Kocakarılar hakkında kendi fikri her ne idiyse, açıklamadı. "Kapalıçarşı'ya gidelim. Alışveriş Batılı kadınlara iyi gelir. Doğululara da tabii. Ayrıca, erkekler de severler."

Kapalıçarşı'nın büyük ve derin bir mağarayı andıran Ayasofya'dan çok daha canlı, çok daha ışıklı olduğu kesindi. Kemerli dar sokaklardan oluşmuş bir cümbüştü burası; sihirli lambalar, uçan halılar, gümüş, pirinç, altın, çanak çömlek, çinilerle dolu yüzlerce Alaaddin mağarası vardı. Orada burada, küçücük dükkân vitrinlerinin gerisinde Orhan'ın eski öğrencilerine rastladılar. Bunlar, havadan sarkan lambalar, eski hamamlardan gelmiş taslar arasında, bir tezgâhın arkasındaki koltukta oturmuş ya da her yanında halılar asılı, çadırımsı bir mekânda üst üste konulmuş halı denkleri üstüne bağdaş kurmuş adamlardı ve Gillian'a minik fincanlar içinde Türk kahvesi, lale biçiminde bardaklar içinde gül çayı ikram ederek mallarını sergilediler. Halı satıcısı bir vakitler Tristram Shandy üstüne doktora tezi yazmıştı, şimdilerde ise Irak'a, İran'a, Afganistan'a yolculuklar yapıyor, deve üstünde ya da ciple dağlara tırmanıyor, halı toplayıp getiriyordu. Gillian'a o yıl rağbet gören soluk kilimler gösterdi: Habitat sayesinde moda olan uçuk renkler: *eau-de-nil*, *bois-de-rose*[1] ve bezgin griler. Hayır, dedi Gillian, onun istediği zengin renklerdi, koyu, parlak maviler, cart pembeler, allar, altuni sarılar, pas renkleri; tomurcuklar, dallarında garip kuşlar barındıran ağaçlar, bol bol çiçeklerle bezenmiş eski halılar. Batılılar ne kadar da vefasız, dedi halı satıcısı Bülent, bu yıl bu ruhsuz renkleri

1. (Fr.) Sırasıyla; nil rengi, (uçuk sarımsı yeşil), gül ağacı rengi (koyu kayısıya çalan pembe). (Y.N.)

istediklerini söylüyorlar, Hintli, İranlı kadınlar da onların istedikleri renklerde yün ve ipek alıp işe koyuluyorlar, ama ertesi yıl, halılar dokunmuş bitmişken aynı Batılılar başka bir şey istiyor, siyah, mor, turuncu... Ve halı dokuyan kadınlar perişan oluyorlar, bir kuruş kâr edemiyorlar, bir yığın halı ellerinde kalıyor, çürüyüp gidiyor. Ama bu halıyı beğeneceksiniz, dedi Bülent, bir yandan kahve sunarken; çeyiz halısı bu, göçebenin çadırına asılmak üzere yapılmış. Bu gördüğünüz, hayat ağacı, gece mavisi üstüne siyah ve kırmızıyla işlenmiş. Bunu sevdiniz. Ah evet, dedi Gillian, koyu renklerle işlenmiş ağacı, Primrose Hill'deki (artık yalnızca kendisinin olan) odanın sarıları ve beyazları arasında gözünün önüne getirerek. Bunu dokuyan kadın, her kimdiyse, güçlü, karmaşık, gösterişli, ama ince bir eser çıkarmıştı ortaya. Ben Ingilizim, pazarlık etmeyi bilmem, dedi Gillian, Orhan'a. Kimi İngilizlerin pazarlık etme sanatında ne kadar usta olduklarını görsen şaşarsın, dedi Orhan. Ama Bülent benim öğrencimdir, Tristram Shandy aşkına sana iyi bir fiyat söyler. Ve birden Gillian kendini çok iyi hissetti yeniden, dipdiri, şarkı söyleyecek kadar keyifliydi, sütunun içindeki çamurlu sudan, asık suratlı kocakarıdan uzaklaşmış, Alaaddin'in mağarasına, uçan halıların, insan elinden çıkmış minik sevimli eşyaların arasına saklanmıştı; üstelik, tanımadığı bir kadının çeyiz halısı, Sterne'in doğumdan önceki yaşam üstüne yazdığı müthiş fantezi, parlak bakır bir cezveden boşaltılan (nerdeyse dayanılmayacak kadar sert ve tatlı) kara-koyu kahve de cabası.

Orhan'ın başka bir öğrencisinin de İç Bedesten'de minik bir dükkânı vardı. Dükkânın daracık duvarlarının her santiminde çanaklar çömlekler, lambalar, şişeler, deri eşyalar, ne işe yaradığı kesinlikle anlaşılmayan eski alet-

ler, kamalar, palalar, bıçaklar, deve derisinden yapılmış gölge oyunu tasvirleri, parfüm şişeleri, saç kıvırma maşaları asılmıştı.

"Sana bir armağan alacağım," dedi Orhan. "Bir veda armağanı."

(Orhan ertesi gün Texas'a, bir anlatıbilimci kolokyumunda aile destanları üstüne konuşmak için Dallas'a hareket edecekti. Gillian ise British Council'da bir konuşma yapacak ve daha üç gün İstanbul'da kalacaktı.)

"Gölge oyunu tasvirlerinden alayım sana, Karagöz, Hacivat, şu da sihirli kuş Simurg, bir de ejderhalarla alışverişi olan şu kadın. Dişi bir cin olabilir, omzunda kanatlı bir Şeytan taşıyor. Belki seversin onu."

Küçük tasvirler, kan kırmızısı kâğıtlara dikkatle sarıldı. Bu arada Gillian da tezgâhlardan birini karıştırmaya koyuldu ve bir şişe buldu. Çok külüstür, tozlu bir şişeydi, besbelli yeni gelmiş ve henüz ayıklanmamış eski eşyalar arasına öylece atılmıştı. Avucuna kolaylıkla sığan, uzun boyunlu, minyatür bir kubbeyi andıran kapaklı, koyu renkli bir şişe. Gene de, düzenli beyaz helezonlar seçiliyordu, çamur renginin içinde. Gillian'ın camdan kâğıt ağırlıkları koleksiyonu vardı; aslında genellikle cam eşyaları severdi; paradoksal olduklarından, su kadar saydam, taş kadar ağır, hava kadar görünmez, toprak kadar sağlam oldukları için. Çocukken, içinde şatolar ve kar fırtınaları olan cam küreler hakkında okuduklarına bayılırdı. Gerçi bunların örneklerini gördüğünde düş kırıklığına uğramıştı; onun için büyülü bağlılığını başka camlara, içindeki renkli formların, geometrik çiçeklerin, ışık altında elinde döndürdükçe küçülüp büyüdüğü, küre biçimindeki cam ağırlıklara aktarmıştı. Her gittiği ülkeden, bulabilirse eğer, bu ağırlıklardan bir tane alırdı. Türkiye'den de bir tane beğenmişti: cadı şapkası gibi koni şeklinde, yeşilimsi saydam, buz gibi, dibinde kem

gözlere karşı etkili olduğu söylenen mavi bir göz bulunan, mavi, sarı, beyaz hareli bir şey.

Orhan'ın öğrencisi Feyyaz'a sordu: "Bu nedir?"

Adam şişeyi onun elinden alıp kir tabakasını parmağıyla temizlemeye çalıştı.

"Cam konusunda uzman değilim ama," dedi, "çeşmibülbül olabilir. Bülbülün gözü yani. Ama oldukça yeni bir Venedik camı da olabilir. Çeşmibülbül, bülbülün gözü demektir. İncirköy'de –yanılmıyorsam 1845 civarında– çok ünlü bir cam atölyesi varmış, sarmal desenli, opak mavi ve beyaz çizgili –kimi kez de kırmızı çizgili sanıyorum– bu camları yaparlarmış. Türk cam sanatında çok ünlüdür bunlar. Neden bülbül gözü demişler, tam emin değilim. Galiba bülbüllerin gözleri hem saydam, hem opak olurmuş. Bizim millet bülbüllere takmıştır kafayı. Türk şiirinde bülbülden geçilmez."

Orhan dedi ki: "Hava kirliliğinden önce, televizyondan önce, bahar geldi mi insanlar sokaklara dökülürdü, Boğaz kıyılarında ve bütün bahçelerde yılın ilk bülbüllerini dinlemeye çıkarlardı. Ne kadar güzeldi. Japonların tomurcuklanmış kiraz ağaçlarına tutkusu gibi. Bahar gecelerinde sessizce yürüyen, kulak kabartan bütün bir kent."

Feyyaz Türkçe bir şiir okudu, Orhan çevirisini yaptı.

Susar meşacir-i pür-şâm içinde bülbül-i âb,
Sular semâ-yı hayâlâtı eyler istiab;
Döner bu sahil-i nîlîye gölgeden kuşlar.
Ağızlarında güneşten birer kızıl dür-i nâb.[1]

"Bunu mutlaka almak istiyorum," dedi Gillian. "Adıyla kendisi birbirine hiç uymuyor, ama ikisini de

1. Ahmet Haşim'in "Göl Saatleri" şiirinden. (Y.N.)

sevdim. Ama bu bir çeşmibülbülse, herhalde çok değerlidir..."

"Herhalde değildir," dedi Feyyaz. "Daha sonraki Venedik dönemine aittir sanıyorum. Bizim camcılarımız XVIII. yüzyılda, para kazanmak için Venedik'e gitmişler. Venediklilerden XIX. yüzyıl tekniklerini öğrenmişler, geliştirmişler. Madem beğendiniz, Venedik işiymiş gibi vereceğim size, isterseniz çeşmibülbül olduğunu hayal edin, belki de öyle olacaktır. Öyledir, yani."

"Feyyaz doktora tezini Yeats ve Bizans üstüne yazmıştı," dedi Orhan.

Gillian şişenin kapağını bir yokladı, ama açamadı, fazla zorlamak da istemedi, kırarım korkusuyla. Böylece, bülbülün gözü olan şişe de kan kırmızısı bir kâğıda sarıldı, birer bardak daha gül çayı içildi, Gillian oteline döndü. O gece Orhan'ın evinde bir veda partisi vardı. Müzik, rakılar, cömertçe sunulan harika yemekler... Ertesi gün Gillian otel odasında yalnızdı.

Otel odalarının yalnızlığında zaman başka türlü akıyor. İnsanın zihni genişliyor, ama tembel tembel ve parıltılı bir kutu içine sıkışan gövde sanki küçülüyor. İnsan ne olursa düşünebilecek konumda olduğu için, uzun süre hiçbir şey düşünemiyor. Gillian otel odalarında ilk iş olarak televizyonda zaping yapmayı severdi, kocaman karyolanın kırmızı, sarı çiçekleri üstüne yan gelip yattı, elindeki düğmeli aleti karşısındaki ekrana doğru bir kraliçe edasıyla uzatıp aklına estiği gibi bastı. Saydam yaşamlar titrek bir dans tutturdular ekranda: Gillian sesini de sonuna kadar açabilirdi; trafik gürültüleri, keman sesleri, savaş kehanetinde bulunan sesler, sözünü ettikleri yoğurt/portakal suyu/*tutti frutti*/Mars çikolataları kadar yumuşacık, damla damla damlayan sesler. Ya da canı isterse, ki çoğu kez öyle isterdi canı, onu sessiz sözsüz bir

gölgeler oyununa dönüştürebilirdi. Gülümseyen, ağzını oynatıp duran bir Ronald Reagan –cam kutunun içinde, konuşmasının camdan kanatları arasında camlaşmış– ya da bir dağa alevler içinde düşen bir uçak, gerçek mi, numara mı acaba? Yarış arabası içinde uçurum kenarı yollarda hızla ilerleyen bir papaz, anlatı mı, reklam mı? Bir tarlada, domateslerin kocamanlığı ve olgunluğu konusunda konuşan Türkler, daha fazla yeni arabalar, mısır tarlalarında, dağ yollarında, gökdelenlerden yuvarlanan arabalar, dilinin ucunu dağ çileği şurubuna değdirip içini çeken bir huri, ekran dolusu sığırı sokacağım diye büyük bir enerji sarf eden dev boyutlu bir çeçe sineği, kasklı, makineli tüfekli, toz toprak içinde kalmış cipler dolusu asker sokaklarda, gerçek mi, dram mı, hangisi? Tenis.

Fransızca tenis, kızıl çölleri andıran kortlar, Monte Carlo'da öğle vakti, İstanbul'un iki saat önce gördüğü aynı güneşin altında oynanan bir erkekler tenis maçı canlı yayında, yalnızca insan gövdesini (ve hatta kafasını da) uzanırken, uçarken, koşarken, zıplarken, kazanırken, kaybederken hiç bitmeyen, nefis bir anlatı içinde gösteren bir kanalda. Dr. Perholt'un anlatıbilime giriş konuşmalarında sık sık söylediği bir şey vardı: Tenis oyununun kurallarını ve sayı sistemini her kim oluşturduysa birinci sınıf bir anlatı dehasıymış, aynı yardımcı hayvanları üçlü gruplar halinde düzenleyen, dikkate alınmayan yasaklara türlü cezalar uydurabilen en eski masalcılar gibi. Çünkü gene Dr. Perholt'un işaret ettiği gibi, yarışanların gücü birbirine ne kadar eşit olursa, sayı sistemi de birinden birinin kazanmasını o kadar zorlaştırıyor. İkilide, altı-altıda, kazanma koşulu zorlaşıyor, bir değil iki puan, bir oyun değil iki oyun almak gerekiyor zafere ulaşmak için, böylece gerilim en yüksek noktaya ulaşıyor, seyir zevki de en yükseğe varmış oluyor. Cam kutuda tenis seyretmeyi, küçükken yatakta anlatılan masallar kadar

severdi. Kameramanların ustalığına bayılırdı –kan ter içinde, ağzı gergin bir yüzün kısa çekimi, bir bale adımı kadar incelikle dönen bir ayağın görüntüsü, ciğer sökücü bir zıplamanın ağır çekim tekrarı, bir sonbahar yaprağının havaya yaslanarak yavaş yavaş düşüşünü andıran ağırlıkta bir çekim... Boylu poslu, kaslı adamları, gömlekleri rüzgârla dolmuş bir şekilde havada asılı tutabilen kameranın gücü... Artık kendisinin oynaması beklenemeyecek yaşa geldiğinde, esas işlevinin seyircilikten başka bir şey olamayacağı dönemlerde bu kadar çok sevmeye başlamıştı tenisi. Şimdilerde oyunun geometrisine hayrandı, gittikçe zorlaşan, umudu ve umutsuzluğu sınırlayan beyaz çizgilere, topun limon sarısı küresine, uçuşan kızıl tozlara, ortadaki netin minik kareciklerden oluşan ağına bayılıyordu. Kendine özgü anlatı züppelikleri de vardı. Naklen yayınlanan canlı bir maçı seyretmek banttan yayınlananı seyretmekten çok daha heyecanlıydı. Banttan yayınlanan maçın sonucunu bilmeden seyretse bile, bir yerlerde birileri kimin kazandığını *biliyordu* ya.. Olay geçmişte geçiyordu, böylece öykünün açık sonu, doyurucu bir çözüme doğru ne kadar güzel hazırlanmış olsa da henüz belirsiz olan "son" kayboluyor, insan bir yerde kendi kendini aldatıyordu. Çünkü canlı bir maç sırasında gökler kararabilir, yer yarılabilirdi. Canlı bir maç canlıydı, gelişmekte olan bir öyküydü, henüz varılmamış ama *büyük bir ihtimalle* varılacak bir sona doğru yolculuktu. İşte bütün keyif o *olasılıktaydı*.

Bir saat sonra yeni bir canlı maç (Becker-Leconte) yayınlanacağı açıklandı. Bir duş, şöyle iyice sıcak bir duş yapacak vakti olduğunu düşündü. Sonra da oturur, iki adamın koşuşturmalarını seyrederken yavaş yavaş kurulurdu. Banyonun bir ucunda, cam bir bölmenin ardında bulunan duşun kocaman pirinç musluklarını açtı. Cam

bölme baştan aşağı sarmaşık gülü kabartmalarıyla bezeliydi, güllerin dikenli saplarına minik kuşlar konmuştu. Cam bölme gene pirinçle çerçevelenmişti. Akan su biraz bulanık, birazcık pirinç rengindeydi ama sıcaktı, Gillian kendisini duşun altına saldı, memelerini sabunladı, saçlarını şampuanladı, baktıkça içini karartan yerlerine (kat kat kalınlaşmış beline, karnının gevşemiş kaslarına) esefle göz attı. Havlusuna uzanırken, on yıl kadar önce vücuduna baktığında, boynunun derisine, diri kalmış göğüslerine göz gezdirdiğinde pek itiraz edilecek bir şey bulamadığını hatırladı. Hatta bu sıkı, gergin, esnek tenin nasıl büzüşüp kırışacağını, sarkacağını gözünün önüne getirmeye çalışmış, ama başaramamıştı. Bu ten onundu, onun ta kendisiydi ve olduğu gibi kalmaması için görünürde hiçbir neden yoktu. Kafasıyla biliyordu ki teni bir gün eriyecek, ama görünüşteki diriliği bu düşünceyi yalanlamıştı. Şimdiyse hepsi gidiyordu işte: Gözkapakları kat kat olmuş, dudaklarının kıyıları kırışmıştı, dudağına sürdüğü ruj ağız çevresinde ince tellere dönüşüyordu.

Peri Palas Oteli'nin kırk dokuz numaralı odasının banyosundaki aynaya yaklaştı çıplak olarak. Ayna buhar kaplıydı. Buharın içinden kendisine yaklaşan, ıslak saçlı, gözleri kara birer deliğe dönüşmüş, ağzı korkuyla açılmış, yüz çizgileri belirsizleşmiş bir hayal, kendi ölümünü gördü Gillian. Başını kederle önüne eğdi, yüzleşmemek için döndü, havlusunu giydi. Dolapta, havlu kumaşından yapılmış, üstünde altın harflerle Peri Palas yazılmış terlikler vardı. Saçlarını da bir havluya sardı ve böyle sıkıca örtündükten sonra o gün aldığı çeşmibülbülü hatırladı. Şişeyi suya tutup camını canlandırmaya karar verdi. Paketi açtı. Gerçekten çok tozluydu, hatta pislik üstünde kalıcı bir tabaka oluşturmuştu. Yeniden banyo odasına girip lavabo musluğunu açtı, sıcak soğuk karıştı-

rarak ılık –kan sıcaklığında– suyun altına tuttu şişeyi, elinde döndürdü. Cam mavileşti, opak beyaz çizgiler belirdi. Kobalt mavisi, koyu ve parlak, şuleli, harika. Elinin içinde döndürmeyi sürdürerek daha yapışkan, zor çıkan kir lekelerini başparmağıyla ovuşturarak çıkarmaya çalıştı. Birden elinden kayar gibi oldu şişe, sanki bir kurbağa ya da cerrahın elinde tuttuğu hâlâ atan bir kalp gibi sıçradı. Gillian hemen sıkıca kavradı şişeyi yeniden, ama o anda kendi yüreği de hopladı bir an korkuyla, gözünün önüne mavi cam kırıkları geldi. Ama bir şey olmadı, yani, yalnızca şişenin kapağı açılıp hafif bir şıkırtıyla, ama kırılmaksızın lavabonun içine düştü. Hâlâ avucunun içinde duran şişenin içinden bir vızıltı, sanki bırakılmış derin bir soluk sesi geldi ve hemen ardından hızla hareket eden koyu bir leke belirdi. Vızıltı yükselerek tizleşti ve bir koku, yanık odun kokusu mu, tarçın mı, sülfür mü, bir tür tütsü mü; deri olmadığı kesin, ama ne olduğu kesin olmayan bir koku yayıldı ortalığa. Kara bulut toparlanır gibi oldu, döndü ve dev bir virgül biçimini alarak banyodan çıktı. Hayal görüyorum, diye düşündü Dr. Perholt onu izleyerek ve birden izleyemeyeceğini fark ederek. Çünkü banyo kapısı geçit vermiyordu. Yolunu tıkayanın dev bir ayak olduğunu hemen anlayamadı. Kendi boyunda, beş parmaklı, sert sarımtırak tırnaklı, zeytuni renkli derisi yer yer altın hareli, yılan derisi gibi ama pul pul değil de halka halka zırhlı bir ayak... Saydamla katı arası bir yoğunluğu vardı. Gillian elini uzattı. Ayak ele geliyordu ve dokunduğunda sıcaktı –kor gibi değil, ama şişeyi yıkadığı sudan epeyce sıcak. Kuru ve hafiften elektrikliydi. Ayak bileğinin iç tarafında bir damar atıyordu– içinde nerdeyse zümrüt renkli bir sıvı bulunan yeşilimsi sarımsı bir tüptü sanki.

Gillian öylece durup ayağı gözden geçirdi. Bu kadar kocaman ayağa sahip bir yaratık, eğer boyutları oranlıy-

sa, bir otel odasına sığamayacak kadar büyük olmalıydı. Gövdenin gerisi neredeydi? Bunu düşünürken sesler duydu, bir çeşit konuşma gibi, derinden gelen, sert ama musikisi olan, belki de bilmediği bir dilde küfürler yağdıran sesler. Şişenin kapağını kapattı, elinde sıkıca tuttu ve bekledi.

Ayak biçim değiştirmeye başladı. Önce şişti, sonra biraz küçüldü. Öyle ki, Gillian istese, kıyısından geçebilirdi, ama böyle bir şey denemenin pek akıllıca olmadığını düşündü. Karaltı şimdi büyükçe bir koltuk boyutuna inmişti ve daha da küçülerek geriledi. Gillian artık onu izleyebileceğini hissetti. Garip ses, anlaşılamayan dilinde hâlâ söyleniyordu. Gillian banyodan çıktı ve geniş odasının hemen hemen yarısını işgal eden "Cin"i gördü. Bir yılan gibi çöreklenmişti, devasa kafası ve omuzları tavanı zorluyordu, kolları odanın iki duvarına yaslanmış, kendi çevresinde dolanmış olan vücudu yatağın üstünden yerlere taşmıştı. Üstünde, pek temiz görünmeyen ve besbelli kendisine kısa gelen yeşil ipekten bir tunik vardı; çünkü cinsel organları kadının gül tarlası yatağının tam ortasında karmaşık bir yığın olarak görülüyordu. Arkasında geniş bir alanı kaplayan, ışıkta titreşen, bol renkli tüyler yardı. Tavuskuşu tüyleri, papağan tüyleri, cennetkuşu tüylerinden oluşmuş pelerin gibi bir şey vardı sırtında; bu pelerin onun vücudunun bir parçasıydı, ama bilinen anlamda, sırttan ya da omuz başlarından uzanan birer kanata benzemiyordu. Yaratık, sıkışmış kolunu bacağını zar zor oynatarak başını eğip Gillian'a baktığında kadın onun kokusunun son öğesini de ayırt etti: erkek kokusu, burun kemiğini sızlatan, tüyler ürpertici bir erkek kokusu.

Yüzü inanılmaz ölçüde büyüktü beyzi ve tümüyle tüysüz. Gene aşırı büyüklükte, çürük yeşili beyzi gözkapakları, deniz yeşili, sarı benekli gözlerini örttü örtecek gibi duruyordu. Elmacıkkemikleri çıkık, imparatorlara

yakışacak burnu kemerli, Mısır firavunlarının heykellerini andıran ağzı genişti.

Devasa ellerinin birinde, incimsi titrek ekranında, kırmızı bir zemin üstünde, Boris Becker ile Henri Leconte'un ileri geri koşuştuğu, hoplayıp zıpladıkları televizyon alıcısını tutuyordu. Tenis topunun yere küt küt vuran sesi duyuluyordu; Cin, asil kıvrımlı kocaman kulağını kabartmış, dinliyordu.

Cin, Gillian'a bir şeyler söyledi. Kadın dedi ki:

"Herhalde İngilizce bilmiyorsunuz."

Cin, ilk söylediğini tekrar etti. Gillian dedi ki:

"*Français? Deutsch? Español? Portuguès?*"[1] Bir an tereddüt etti. Latin dilinde Latinceye ne dendiğini unutmuştu, ayrıca o dilde konuşabileceğinden emin değildi. Sonunda, "Latin?" dedi.

"*Je sais le français,*"[2] dedi Cin. "*İtaliano anche. Era in Venezia.*"[3]

"*Je prefere le français,*"[4] dedi Gillian. "O dili biraz daha iyi konuşuyorum."

Cin de Fransızca cevap verdi: "İyi. Ben çabuk öğrenirim, sizin diliniz nedir?"

"*Anglais.*"[5]

"Küçülsem daha iyi" dedi Cin, konuyu değiştirerek. "Şöyle genişleyip yayılmak hoşuma gitti. Sizin yıl hesaplarınıza göre 1850'den beri o şişenin içindeydim."

"Evet, sıkışmış gibi görünüyorsun," dedi Gillian Fransızca kelimeleri hafızasından bir bir çıkararak, "burada, yani."

1. (Fr., Alm., İsp., Portekizce) Fransızca, Almanca, İspanyolca, Portekizce. (Y.N.)
2. (Fr.) Fransızca biliyorum. (Y.N.)
3. (İt.) İtalyanca da, Venedik'te bulundum. (Y.N.)
4. (Fr.) Fransızcayı tercih ederim. (Y.N.)
5. (Fr.) İngilizce. (Y.N.)

Cin, bir süre tenis oyuncularını seyretti.

"Her şey izafi, tabii. Şunlar da pek ufak. Ben de küçüleyim bari."

Dediğini yaptı, ama birdenbire değil. Az çok insan boyutlarına indi, ama bir an için bu boyutlarıyla kendi cinsel organlarının gerisinde küçük kaldı. Sonra onları da küçültüp eteğinin altına soktu. Sanki gösteriş yapar gibiydi. Gillian'ın yatağının üstündeki yaratık, artık olsun olsun da kadının bir buçuk katı büyüklüğünde olsundu.

"Beni kurtardığınız için size minnettarım," dedi Cin. "Üç dileğinizi yerine getirecek güce sahibim. Hatta buna mecburum. İstediğiniz bir şey varsa eğer."

"Neler dileyebileceğimin herhangi bir sınırı var mı?" diye sordu anlatıbilimci.

"Alışılmadık bir soru." Cin biraz dalgındı. Boris Becker ile Henri Leconte'un oynadıkları böcek oyununa takılmıştı gözü. "Aslına bakarsanız, her cinin gücü kendine göre farklıdır. Bazı cinler yalnızca küçük dilekleri yerine getirebilirler."

"Sosis gibi."

"İmanlı biri –imanlı bir cin, yani– sizin dininizden birine domuz sosisi sağlamaktan iğrenirse de, olmayacak bir dilek değil. Biz hepimiz, doğaüstü hukukun yasaları çerçevesinde çalışırız ve bu yasalara karşı gelemeyiz. Örneğin, sonsuza kadar tüm dileklerinin gerçekleşmesini dileyemezsin. Üç dedilerse, üçtür, gücü simgeleyen sayıdır. Ebedî hayat da dileyemezsin; nasıl benim tabiatım ölümsüzse, sizlerin tabiatı da ölümlülüktür çünkü. Benim büyüm sizin atomlarınızı bir arada tutmaya yetmez."

Ve devam etti:

"Yeniden konuşabilmek çok güzel, alışılmadık bir dil olsa da. Bu küçük adamların hangi maddeden yapıldıklarını söyleyebilir misin bana? Ve de ne yapıyorlar?

Muhteşem Süleyman devrinde sarayda oynanan tenis adlı bir oyuna benziyor ama..."

"Benim dilimde 'çim tenisi' deniliyor. *Tennis sur gazon.* Ama gördüğünüz gibi bunlar kırmızı toprak üstünde oynuyorlar. Seyretmek hoşuma gidiyor." Elinde olmadan ekledi. "Adamlar o kadar güzel ki."

"Doğru," dedi Cin, "Peki, onları bu kutuya nasıl kapattın? Buranın havası bir garip. Anlayamadığım birtakım varlıklarla dolu. Hışır hışır, karmakarışık... ama, adını getiremiyorum, ne kendi dilimde ne de seninkinde, yani senin ikinci dilinde. Canlı varlıkların elektrik akımıyla yayınlanması gibi... sade canlı varlıkların da değil, meyvelerin, çiçeklerin, uzak yerlerin; ayrıca yüksek matematik gerektiren bir oyun var, hareketli figürler, aklım almıyor... görünmez havada zerrecikler gibi. Uzamda bir şeyler olmuş... Benim dışımdaki uzamda, son dünyaya gelişimden beri çok büyük değişiklikler meydana gelmiş. Şu dış görünüşü bir arada tutmakta zorlanıyorum, gücümün akımlarına çok bilinmedik şeyler karışıyor, engelleniyorum. Bu adamlar büyücü mü, yoksa sen onları bu kutuya hapsedebilmiş bir cadı mısın?"

"Hayır, büyü değil, bilim. Doğal bilimler. Televizyon. Her şey ışık dalgalarıyla, ses dalgalarıyla, katot ışınlarıyla gerçekleştiriliyor. *Nasıl* yapıldığını bilmiyorum. Ben edebiyat alanında uzmanım; korkarım pek bir şey bilmeyiz biz. Bu kutuları haber almak için, eğlenmek için kullanıyoruz. Dünyada hemen hemen herkes, bildiğim kadarıyla böyle kutulara sahip."

Televizyondan bir ses, "*Altı altı, premiere manche,*" dedi. "*Jeu decisif. Service Becker.*"[1]

Cin kaşlarını çattı.

1. (Fr.) İlk set. Set sayısı. Servis Becker. (Y.N.)

"Oldukça güçlü bir cinim," dedi. "Şu yayınların nasıl yayıldıklarını anlamaya başladım galiba. Bu adamlardan birinin sana ait olmasını ister misin?"

"Üç dileğim var," dedi Dr. Perholt temkinli bir havayla. "Bunlardan birini, bir tenis oyuncusuna sahip olmak için harcamak istemiyorum."

"*Entendu*,"[1] dedi Cin. "Zeki ve temkinli bir kadınsın. Dileklerini ne zaman istersen kullanabilirsin. Doğaötesi hukukun yasalarına göre, her üç dileğini yerine getirmeden senin hizmetinden ayrılamam. Kimi kendini bilmez, değersiz cinler, sırf kendi çıkarlarını gözeterek seni aceleye getirmeye, olmadık saçma sapan dileklere zorlamaya yeltenebilirler, ama ben namuslu ve Tanrı'dan korkan bir cinim (buna karşın yaşamımın büyük bölümünü şişeler içinde hapis geçirdim, o da başka) onun için böyle şeyler yapmam. Gene de şu alçaktan uçan kelebeklerden birini yakalamayı deneyeceğim: Atmosferin dalgaları arasına yayılmış bunlar. Bizim bir yerden bir yere gidişimizden çok farklı – dalgaları kullanmıyorlar, dalgaların *içindeler*. Bir tanesi üstüne *yoğunlaşırsam*, yayın ile birlikte yayınlananı da yakalayabilirim; işin asıl keyfi, onun burada görünmesini sağlayan yasaları kullanıp bunları yoğunlaştırarak kolayca kendisini de buraya alabilirim, alacağım da. Onun yayın yörüngesine girip... böylece... tamam ve de..."

Altın gövdesinin her altın kılı terden parlayan, saman sarısı kaşlı, küçük bir Boris Becker duruyordu konsolun üstünde. Televizyondaki boyutunun hemen hemen iki katı büyüklükteydi. Samanımsı kirpiklerini mavi gözleri üstünde kırpıştırdı, çevresine baktı. Besbelli, çevresinde bir buluttan başka bir şey göremiyordu.

1. (Fr.) Anlaşıldı. (Y.N.)

Minik Becker, "*Scheisse,*" dedi. "*Scheisse und scheisse. Was ist mit mir?*"[1]

"Bizleri görmesini de sağlayabilirim," dedi Cin. "Çok korkacaktır."

"Onu geri koy. Seti kaybedecek."

"Onu büyütebilirim. Normal boyutlarına getirebilirim. Onunla konuşabilirim."

"Onu yerine koy. *Haksızlık* oluyor."

"Onu istemiyor musun?"

"*Scheisse... Warum kann ich nicht...*"[2]

"Hayır, istemiyorum."

Ekrandaki Becker, bir hareketin ortasında donakalmıştı: raketi havada, başı geriye atılmış, tek ayağı kalkmış. Henri Leconte nete doğru yaklaştı. Spiker, Becker'in bir tür nöbete tutulduğunu açıkladı. Bu Cin'in pek hoşuna gitti, çünkü adamı gerçekten de tutmuştu. "*Scheiss*" dedi yatak odasındaki zavallı küçük Becker. "Onu geri gönder," dedi Dr. Perholt emredercesine ve çabucak ekledi: "Bu benim üç dileğimden biri değil. Sen ne yapmayı uygun buluyorsan onu yap, ama unutma ki dünyanın her yanında milyonlarca insanı düş kırıklığına uğratıyorsun bu öyküyü ortasında durdurmakla –pardon, *profesyonel deformasyon*– bu oyunu demek istedim."

"Sizin insan biçimleriniz neden üç boyutlu değil?" diye sordu Cin.

"Bilmiyorum. O kadarını yapamıyoruz. Belki ileride öğreniriz. Sen bu tür işleri benden daha iyi anlıyor gibisin, onca yıl şişenin içinde kalmış olmana karşın. Lütfen onu geri gönder."

"Seni mutlu etmek için," dedi Cin nazik bir edayla.

1. (Alm.) Siktir. Ne oluyor bana? (Y.N.)
2. (Alm.) Siktir. Neden yapamıyorum. (Y.N.)

Manken, Becker'i eline aldı, topaç gibi hızla bir-iki çevirdi, bir şeyler mırıldandı ve ekrandaki Becker kortun üstüne yığıldı.

Gillian suçlarcasına, "Onun canını yaktın," dedi.

"Umarım öyle bir şey olmamıştır," dedi Cin ama sesi pek emin çıkmıyordu. Monte Carlo'da Becker sallanarak yerden kalktı, başını elleri arasına aldı, yardıma koşanlar tarafından korttan dışarı çıkarıldı.

Gillian, kızgın kızgın, "Oyuna devam edemeyecekler işte," dediği anda şaşkınlık içinde elini ağzına götürdü – yatağının üstünde canlı kanlı bir cin otururken, hâlâ yarısını gördüğü bir tenis maçıyla ilgilenmesi olacak iş miydi?

"Onun sağlığının iyi olmasını dileyebilirsin," dedi Cin, "ama zaten iyileşecektir herhalde. Herhalde değil, kesinlikle sanırım. Sen gönlünün dilediğini iste."

Gillian dedi ki: "Vücudumun, onu en son gerçekten *beğendiğim* haline dönmesini diliyorum. Eğer bunu başarabilirsen."

Kocaman yeşil gözler, beyaz bornozlu, türbanlı şişman kadına dikildi.

"Bunu yapabilirim," dedi Cin. "Evet, bunu başarabilirim. En çok istediğin şeyin bu olduğundan eminsen eğer. Hücrelerini eski hallerine döndürebilirim, ama kaderini değiştiremem."

"Bunu bana söylemen büyük nezaket. Evet, istediğim bu. Son on yıldır, başka ne istemişsem isteyeyim, her gün umutsuzlukla istediğim budur."

Cin, "Oysa bana sorarsan, böyle de iyisin," dedi. "Genişlik, bolluk güzel şeylerdir, Madam."

"Benim içinde yaşadığım kültürde öyle değildir. Ayrıca, zamanın vücutta meydana getirdiği çürüme de var."

"Onu tahmin edebiliyorum, ama gerçekten anladığımı söyleyemem doğrusu. Biz ateşten yapıldığımızdan

çürümeyiz. Sizler topraktan yapılmışsınız, yeniden toprak olmak zorundasınız."

Elini kaldırdı, bir parmağını tembelce kadına doğru uzattı. Biraz Michelangelo'nun Âdem'ini hatırlatıyordu.

Kadın, karnının oralarda, gevşemiş rahminde korkunç bir kasılma hissetti.

"Olgun kadınları, tecrübesiz kızlara tercih ettiğine sevindim," dedi Cin. "Ben de aynı görüşteyim. Gene de idealindeki vücut biraz zayıf. Daha yuvarlak olmayı düşünemez miydin?"

Birden Gillian'ın utangaçlığı tuttu. "Bir dakika, lütfen," diyerek banyoya koştu, buğusu uçmuş aynanın karşısında bornozunun önünü açtı, otuz beş yaşında, diri, kusursuz bir kadın gördü: memeleri dolgun, ama yumuşamamış, karnı gergin, bacakları sıkı, meme uçları yuvarlacık, pespembeydi. Aslında göze hoş görünen vücudun tamamı pespembeydi, sanki ateşin içinden geçmiş ya da buhar banyosundan çıkmış gibi. Apandisit ameliyatının izi duruyordu, 1944'de, hava saldırısından saklanırken merdiven altında dizini şişe kırığı kestiğinde oluşan yara izi de duruyordu. Aynada yüzünü de inceledi; dünya güzeli değildi, ama sağlıklı, canlı, kusursuzdu. Boynu kırışıksız bir sütuna dönüşmüş, dişlerinin sayısı da anlaşılan artmıştı. Başına sardığı havluyu da açtı, nemli saçları, bol, uzun ve rengi kaçmamış olarak ortaya fırladı. Şu an sokağa çıkacak olsam, diye düşündü, gene de tanınacak kadar kendim olurum özgür ve mutlu yaşamımda. Yalnızca daha iyi hissedeceğim kendimi, daha çok beğeneceğim. Çok zeki bir dilekte bulundum, pişman olmayacağım. Saçlarını fırçaladıktan sonra cinin yanına döndü. O da yatağın üstüne iyice yayılmış, Boris Becker'i seyrediyordu. İlk seti kaybetmiş olan genç adam, ikinci setin başında, kortun içinde kaplan gibi dört dönüyordu. Cin, komodinin çekmecesindeki renkli kadın dergilerine, bir

de, Kuranı Kerim ile birlikte gene çekmecede bulunan İngilizce Kutsal Kitap'a el atmıştı. Bunlardan bir tür beyin ozmosuyla, İngiliz dilini sökmüşe benziyordu.

"Hımm," dedi İngilizce olarak. "Kimdir o kadın ki sabahın ışığına bakar ve ay kadar güzeldir, güneş kadar parlak, bayraklar taşıyan bir ordu kadar korkunç? Bu sizin diliniz, kurallarını öğrenmekte zorluk çekmedim, anlayacağınız. Dileğinizin sonucundan memnun kaldınız mı, madam? Küçük bir kız kardeşimiz var, ama memeleri yok, kısmeti çıktığında bu kız kardeşimizin hali ne olacak? Şuradaki resimlerden gördüğüm kadarıyla, içinde yaşadığınız çağda kadınların göğüssüz olmaları tercih ediliyor, erkek çocuklar gibi. Garip bir çilecilik anlayışı, eğer öyleyse. Bir ihtimal sapıklık da olabilir tabii. Ben öyle hamamlarda saklanıp oğlan çocuklarına arkadan saldıran cinlerden değilim, hiç olmadım. Çok çeşitli kadınlarla alışverişim oldu, Sebâ Melikesi'ni bile tanıdım, memeleri üzüm salkımlarına, olgun narlara benzeyen, boynu fildişinden bir kule olan, burnu elma kokan kadın... Oğlan oğlandır, kadın ise kadın. Ama bu resimlerin gözleri çok güzel, rastık kullanmada çok ustalar."

Akademisyenliği tutan Gillian, "Sebâ Melikesi'yle düşüp kalktınsa, olsun olsun da XIX. yüzyıldan kalmış bir şişede ne işin var? Venedik işi değilse, çeşmibülbüldür."

"Tabii çeşmibülbül," dedi Cin. "O zaman daha yeni yapılmıştı, İzmirli Mustafa Emin Bey'in dünyalar güzeli eşi Zefir Hanım'ın en sevdiği eşyalardan biriydi. O şişenin içine saçma bir kaza sonucu, bir de kadınlarla konuşmaktan aşırı keyif aldığım için girdim. Üçüncü hapsoluşumdu. İleride daha dikkatli olacağım. Sen geriye kalan iki dileğini nasıl kullanacağına karar verene dek, sana tarihçemi anlatmaktan mutluluk duyarım, ama senin öykünü de işitmek isterim –evli misin, dul musun, her

yanı fıskiyeler, akan sularla dolu bu şahane mekânda işin ne? Şuradaki parlak kitaplardan öğrendiğime göre buranın adı Peri Palas'mış. Benim İngiltere hakkında bildiklerim ise az, hem de hoş değil. Kuzeydeki bir adadan gelen soluk tenli esirlerin öyküsünü biliyorum, Romalı bir piskopos onlar için "*Non Angli sed angeli*"[1] demişti. Bir de İzmir'de bir kervansarayda kulak misafiri olduğum bir konuşmada "Biznismen,"[2] diye birinden söz ediyorlardı. Söylentilere göre kalas gibi kalın, kırmızı suratlı, eğilmesini ve gülümsemesini bilmeyen bir milletmişsiniz. Ama ben söylentilere hiçbir zaman güvenmem, seni ise zarif buluyorum."

"Benim adım Gillian Perholt," dedi Dr. Perholt. "Bağımsız bir kadınım, bilimle uğraşırım, masal anlatanları incelerim, anlatıbilimi. (Onun bu kullanışlı kelimeyi öğrenebileceğini düşündü; Cin'in yeşil gözleri parladı.) Bir konferans nedeniyle Türkiye'de bulunuyorum, bir hafta sonra adama döneceğim. Benim tarihçemin seni fazla ilgilendireceğini sanmıyorum."

"Tam tersine. Geçici olarak senin elindeyim ve emrinde olduğum kişilerin tarihçesini anlamayı çok yararlı bulmuşumdur her zaman. Hayatımın büyük bir bölümünü haremlerde geçirdim. Ve haremlerde şunu öğrendim ki, durgun ve olaysız görünen kişisel tarihçeleri incelemek, kişisel olarak fevkalade önemlidir. Tanıdığım gerçekten bağımsız tek kadın Sebâ Melikesi'ydi, kendisi ikinci dereceden kuzinim olur. Ama gördüğüm kadarıyla onun zamanından beri pek çok şey değişmiş. Bağımsız bir kadının dilekleri nedir, Cil-yan Peri-han?"

"Bilmem," dedi Gillian. "Sahip olmadığım ama iste-

1. (Lat.) İngiliz değil melek. (Y.N.)
2. İngilizce *businessman* (işadamı) kelimesinin okunuşu. (Y.N.)

diğim pek fazla bir şey yok: Düşünmem gerek. Zeki davranmam gerek. Sen, üç kez hapsolmanın öyküsünü anlatır mısın? Sıkılmazsan tabii."

Daha sonraları düşündüğünde, otel odasında, yatağın üzerine zarafetle uzanmış kendisiyle laflayan Doğulu bir Şeytan'ın varlığını nasıl bu kadar sükûnetle karşıladığına kendisi de pek şaştı. O sırada Cin'in gerçekliğini ve sözlerini sanki onunla bir rüyada karşılaşmışçasına hiç sorgulamadan kabul etmişti; yani içinde bulunduğu gerçekliğin günlük gerçeklik olmadığı gibi ufak bir fark vardı tabii, Dr. Johnson'ın Piskopos Berkeley'in solipsizmini yuvarlanan bir taşa sağlam bir tekme savurarak yalanladığı gerçeklik de olmadığı bilinci en azından. Verdiği çeşitli konferanslarda, insanların gerçek olmayan şeyler üstüne masal anlatma gereksinmelerinin kökeninde rüyalar olabileceğine işaret etmişti; ayrıca, belleğin de düşlerle ortak noktaları olduğundan söz etmişti; bellek yeniden düzenliyor, daha açık seçikleştiriyor, hatırlama sürecinde kimi şeyleri uyduruyordu da. Öğrencilerin dikkatini Hobbes'un şu iddiasına çekerdi: hayal gücü yozlaşmış anılardır. Cin ile olan ilişkisinde; hiçbir zaman biraz sonra uyanacağını ve onun hiç gelmemişçesine gitmiş olacağını düşünmemişti; ama bir ara kendisinin –ya da belki Cin'in– ani bir hareketle, ikisinin bir arada var olamayacağı bir başka dünyaya geçebileceğini hissetmişti. Ama Cin olduğu yerde kaldı, el ve ayak parmaklarının tırnakları sert ve parıltılı, içten içe hafif hafif kaynıyormuş izlenimi uyandıran teni, kocaman, dikkatli gözleri, kuşkanatlarından oluşmuş pelerini, duman ve çeşitli rayihalar içeren kokusu, feromonlarıyla, tabii cinlerin feromonları vardıysa eğer, bu konuda ona soru sormaya hazır değildi. Oda servisinden yemek ısmarlamayı önerdi Gillian, mönüyü birlikte seçtiler: közlenmiş sebze sala-

tası, tütsülenmiş hindi, kavun, meyve sorbesi. Yemekler tekerlekli bir masa üstünde odaya getirildiğinde Cin saklandı, yeniden ortaya çıktığında ise sofraya bir kâse taze incir, nar ve yoğun gül aromalı lokumlar ekledi. Gillian, madem istediğin yiyeceği istediğin anda yaratabiliyorsun, oda servisini araya sokmasaydık da olurdu gibisinden bir şeyler söyledi. Cin ise, 1860'dan beri (sizin hesabınıza göre, dedi Fransızca) bir şişenin içinde sıkışıp kalmış birinin merakını hesaba katmak gerektiğini belirtti. Yeni vardığı bu çağın insanlarını ve hayat biçimlerini görmek istiyordu tabii ki.

"Sizin köleleriniz sağlıklı ve güler yüzlü insanlar," dedi. "Hoş bir şey bu."

"Kölemiz yok, artık kimsenin kölesi falan yok o, en azından Batı da ve Türkiye'de yok. Hepimiz özgürüz," dedi Gillian ve sözler ağzından çıkar çıkmaz gerçeği böylesine basitleştirdiğine pişman oldu.

Cin düşünceli düşünceli konuştu: "Köle olmadığına göre, yoksa Sultan da mı yok?"

"Sultan multan kalmadı. Burası cumhuriyetle yönetiliyor. Benim ülkemde bir kraliçemiz var, ama onun da hiçbir erki yok. Kendisi temsilî bir kişilik."

"Sebâ Melikesi'nin erki vardı," dedi Cin, kaşlarını düşünceli bir edayla çatıp, sofraya hurma, şerbet, bıldırcın, kestaneşekeri ve elma turtası ekleyerek. "Bana derdi ki... casusları Muhteşem Süleyman'ın çölde zafer üstüne zafer kazanarak ilerlediği haberini uçurmuşlardı ona... Derdi ki bana, 'Ben ki yüce bir kraliçeyim, evlilik denilen hapishaneye nasıl girerim, beni bir erkeğin yatağına bağlayan gözle görülmez zincirlere nasıl boyun eğerim?' Böyle bir şey yapmamasını öğütledim ona. Dedim ki, bilge olan sensin, göklerde uçan, aşağıdaki kentleri, sarayları, dağları şaşmaz bir gözle görebilen bir kartal kadar özgürsün. Dedim ki ona, gövden zengin, gövden

muhteşem, ama kafan daha zengin, daha muhteşem ve daha dayanıklı – çünkü kısmen bizim türümüzdendi ama senin gibi ölümlüydü o da. Cinler ile ölümlüler, ölümsüz yavrular meydana getiremezler tıpkı atlarla eşeklerin ancak üreme gücü olmayan katırları meydana getirdikleri gibi. Haklı olduğumu çok iyi bildiğini söyledi bana; kimsenin girmesine izin olmayan en iç odasında, ipek minderler arasında oturmuş, uzun kara saçlarını ellerinde evirip çeviriyor, kaşlarını çatmış derin derin düşünüyordu. Onun memelerinin yuvarlak dolgunluğuna, belinin inceliğine, iki kocaman, ipeksi kum yığınını andıran kalçalarına baktıkça arzu içinde kıvranıyordum, ama bunu kendisine belli etmedim. Benimle biraz oynamayı severdi çünkü, doğduğundan beri tanıyordu beni; görünmez olup kim bilir kaç kez yatak odasına girip çıkmış, gül dudaklarını öpmüş, sırtını okşamıştım o büyüyene dek. Dişi köleleri kadar iyi tanırdım onu, zevkten titremesini sağlamak için nerelerine dokunacağını bilirdim, ama hepsi bir oyun niteliğindeydi; bana ciddi konularda danışmayı severdi. Ne bileyim, Acem ya da Besarabya kralının niyeti neymiş, bir gazelin yapısı nasılmış, öfkeyi ve umutsuzluğu yatıştırmak için hangi ilaçlar gerekliymiş, yıldızların durumu ne gösteriyormuş, öyle şeyler işte. Benim haklı olduğumu bildiğini söyledi; sahip olduğu en doğru, en gerçek şeyin özgürlüğü olduğunu, bunu elden kaçırmaması gerektiğini de biliyordu; ama bu konuda onu destekleyen bir tek benmişim (yani, ölümsüz bir cin) bir de birkaç kadın; oysa sarayının mensupları olan erkekler ve de kadınlar ve insan akrabaları, söz konusu Süleyman (huzur içinde yatsın) ile evlenmesinden yanaymışlar. Çölde kendisine doğru her gün biraz daha yol alan bu adam gittikçe kafasında büyüyordu; ben, gözlerinin önünde bir büyüyüp bir küçülürken. Sonunda gerçekten gelip de karşısında dikildiğinde ben davayı

kaybettiğimi anladım. Melike onu arzuladı. Doğrusu adam arzulanmayacak gibi değildi. İpek şalvarının içindeki kasıkları, butları kusursuz güzellikteydi, parmakları uzun ve ustaydı, kadın gövdesini ud çalar, flüt çalar gibi çalmasını biliyordu. Ama ilk başta, Sebâ Melikesi onu arzuladığının bilincinde değildi. Bense, aptal gibi, ona kendi vakur bağımsızlığından, canının istediği gibi gezip tozma özgürlüğünden söz edip duruyordum. Her dediğimin doğruluğunu kabul etti, kafasını ciddi ciddi salladı ve bir keresinde sıcak bir gözyaşı döktü. Döktüğü yaşı yaladım; ömrümde hiçbir yaratığı, kadın olsun, cin olsun, peri olsun, taze soyulmuş bir kestaneyi andıran oğlan olsun bu kadar arzulamamıştım. Derken Belkıs, onu bir dizi imkânsız sınava tabi tuttu: koca sarayda belli bir kırmızı ipliği bulmasını, annesi olan ecinninin adını söylemesini, kadınların en çok ne istediklerini bilmesini istedi. İşte o zaman daha iyi anladım ki artık işim bitmiştir çünkü bu Süleyman yeryüzünün kurtlarıyla, göklerin kuşlarıyla, ateş diyarının cinleriyle konuşabiliyordu. İpliği bulmak için karıncaları koşturdu, ateş diyarından bir ifrit çağırıp ismi öğrendi ve kadınların en çok ne istediklerini onun gözlerinin içine bakıp da söyledi. Bunun üzerine ecem gözlerini yere çevirip onun her şeyi doğru bildiğini açıkladı ve onun dileğini kabul etti. Onun karısı oldu, onun koynuna girdi, hiç kimsenin aralamamış olduğu perdeyi ona açtı, o güne dek hiç duymadığım, bir daha da hiç duymayacağım tatlı solukları ona harcadı. Süleyman onun bikrini yardığında, ipek çarşaflar üstüne kıpkızıl bir şeridin aktığını gördüğümde öyle bir ah etmişim ki, beni duydu, orada olduğumu fark etti. Huzur içinde yatsın, büyük bir büyücüydü o, görünmez olduğum halde beni gördü. Öylece uzanmış yatıyordu, kendi teriyle kadının teri vücudunda birbirine karışmıştı. Melike'nin gövdesindeki birtakım küçük aşk ısırıklarının

izlerini –son derece artistik ama ne yazık ki görünmez olmayan– fark etti, boynunun yumuşacık derinliklerinde ve de başka yerlerde de –artık siz tahayyül edin. Neyse ki akıttığı bakire kanı ortadaydı, yoksa beni daha kötü bir kader bekliyor olabilirdi. Ağzından çıkan büyülü bir sözcük, beni hemen oracıkta bulunan madenî bir şişeye hapsetmeye yetti. Şişenin üstüne kendi mührünü bastı. Ecem ise hiçbir şey demedi, benim için herhangi bir ricada bulunmadı –oysa İblis'in cini değilim ben, imanlıyım– yalnızca sırtüstü uzanıp içini çekti, tatlı dilini inci dişleri üzerinde gezdirdiğini, elini uzatıp erkeğin kendisine onca keyif veren bölümlerini okşadığını gördüm. Onun için bir hiçtim, şişeye kapatılmış bir soluktum. Böylece benim soyumdan pek çokları gibi Kızıl Deniz'e fırlatıldım ve iki bin beş yüz yıl orada süründüm, ta ki balıkçının biri beni ağında bulup şişeyi gezgin bir tüccara satıncaya dek. Tacir beni İstanbul'da bir pazaryerine getirdi. Orada beni Muhteşem Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'ın cariyelerinden biri satın aldı ve beni Eski Saray'daki harem dairesine götürdü."

Gillian öyküyü yarıda keserek sordu: "Söyle bana, kadınların en çok istediği nedir?"

"Bilmiyor musun?" dedi Cin. "Sen kendin bilmiyorsan, ben sana söyleyemem."

"Belki her kadın aynı şeyi istemez."

"Belki de sen farklısın. Senin isteklerin, Cil-yan Perihan tarafından anlaşılmış değil. Düşüncelerini okuyamıyorum, bu da ilgimi uyandırıyor. Bana yaşamını anlatmayacak mısın?"

"İlginç bir yaşamım yok. Prenses Mihrimah seni satın aldıktan sonra neler olduğunu anlat."

"Bu hanım, Padişah Sultan Süleyman ile gözdesi Roxelane'nin kızıydı. Galiçya'dan gelme, kızıl saçlı, Ukraynalı bir papazın kızı olan Roxelane'ye Hurrem adını

vermişler – gülen kadın anlamında. Bu kadın, eli bayraklı bir ordu kadar korkunçtu. Sultan'ın ilk aşkı olan, pek sevdiği Gülbahar'ı yenmiş, bir erkek çocuk doğurunca da, yırtıcı kahkahasıyla Süleyman'ı kendisiyle evlenmeye zorlamıştı. O güne kadar hiçbir Hıristiyan gözde padişahın nikâhına girmeyi başaramamıştı. Sonra, mutfaklarda yangın çıktığında (sizin tarihinizle 1540 olmalı) tüm maiyetiyle birlikte –ânında karınlarının deşileceğinden korkan, takunyaları üstünde tir tir titreyen 100 cariye, hadımağaları, vesaire– doğruca sultan dairesine gitmiş ve esas saraya yerleşmiş. Adamları padişahtan çok onun korkunç kahkahasından çekinirlermiş. İbrahim boğdurulduktan sonra Mihrimah'ın kocası Rüstem Paşa sadrazam olmuştu. Muhteşem Süleyman'ı hatırlıyorum: yuvarlak yüzlü, mavi gözlü, koç burunlu, aslan gövdeli, sakallı, uzun boyunlu, iri yarı bir adamdı. Krallığa yakışan bir adamdı, korkusuzdu, uzlaşma nedir bilmezdi, muhteşemdi... Ondan sonra gelenler hep budala ya da çocuktular. Bu da tabii o kadının, Roxelane'nin suçuydu. Gülbahar'ın oğlu Şehzade Mustafa'ya karşı olmadık entrikalar çevirdi; babasına benzeyen, iyi bir hükümdar olabilecek Mustafa'nın hain olduğuna inandırdı Süleyman'ı. Ve bir gün, şehzade babasının dairesine mertçe girdiğinde, ellerinde ipekten urganlar bulunan dilsiz cellatlar onu bekliyorlardı. Kendisine çok bağlı olan yeniçerilere seslenmek istedi, ama onu yere yıkıp soluğunu kestiler. Olayı gözlerimle gördüm. O sırada emrinde olduğum genç kız –Mihrimah'ın kölelerinden biri– göndermişti beni, olup biteni öğreneyim diye. Hıristiyan bir Çerkes kızıydı, adı da Gülten. Hanımının banyosunda dökecek bir esans şişesi sanarak açmıştı içinde bulunduğum şişeyi. Benim zevkime göre biraz fazla solgundu; korkaktı da, ikide bir ellerini ovuştururdu. Ona ilk göründüğümde, ânında bayıldı. Onu ayıltıncaya dek canım

çıktı. Beni azat ettiği için üç dilek dileme hakkına sahip olduğunu, ona kötülük yapmaya niyetim olmadığını, zaten dilekler gerçekleşinceye kadar ben de köle olduğumdan ona zararım dokunamayacağını uzun uzun anlattım. Meğer zavallı kızcağız Şehzade Mustafa'ya deli gibi âşıkmış, ilk iş delikanlının gözüne girmeyi diledi. Bu gerçekleşti, Şehzade onu çağırttı, ben de onunla birlikte yatak odasına girdim, erkeğini nasıl memnun edeceğini kulağına fısıldadım. Prens, babasına benziyordu, şiirlere, şarkılara, görgülü davranışlara bayılırdı. Derken aptal kız hamile kalmayı diledi."

"Bundan tabii ne olabilir?"

"Belki tabii, ama aynı zamanda aptalca. Dileği hamile *kalmamak* için kullansa daha akıllıca davranmış olurdu. Ayrıca, dileği böyle alelacele harcaması da yanlıştı, çünkü ikisi de gençtiler, ihtiraslı, ateşliydiler, ben işe karışmasam bile olacaktı olanlar, bense ona daha önemli konularda yardım edebilirdim. Çünkü, tabii, Gülten'in Mustafa'nın bebeğini taşıdığını öğrenir öğrenmez Roxelane harekete geçti, hadımağalarına emir vererek kızcağızı bir çuvala tıktırıp Sarayburnu'ndan Boğaz'ın sularına attırdı. Ben de –tam o sırada Mustafa'nın boğulmasına şahit olup geri dönmüştüm– bekledim ki son dileğini dilesin. Ne dileyecekti bilemiyorum, bulunduğu yerden uzakta olmayı, çuvalın içinden kurtulmayı, yeniden Çerkesya'ya dönmeyi... her neyse işte, o zaman o da kurtulacaktı, ben de. O yaşayacak ve çocuğunu doğuracak, ben de istediğim yere uçup gidecektim. Ama kızcağız soğuktan donmuş gibiydi, dudakları korkudan morarmıştı, kocaman mavi gözleri yuvalarından fırlamıştı. Bahçıvanlar da (cellatlar aynı zamanda bahçıvandılar) onu ölü bir gül fidanı gibi çuvala soktular, sırtlarına vurup Boğaz'ın üstündeki uçuruma taşıdılar. O anda onu kurtarayım dedim, ama düşündüm ki kendisi *mutlaka*,

hatta elinde olmadan, yaşamayı isteyecektir. Onun için bekledim, bahçede görünmez olarak arkalarından gittim –bütün güller açmıştı, havayı bayıltıcı bir koku sarmıştı– ama ben onun herhangi bir dilek dileyecek durumda olmadığını kavrayıncaya kadar uçurumdan yuvarlanmış, sularda boğulmuştu.

İşte böyle, ortalıkta kalakaldım," diye devam etti Cin. "Yarı yarıya azattım, ama üçüncü dilek yüzünden hâlâ şişeye bağlıydım. Gündüzleri, sihirli şişeden fazla uzaklaşmamak şartıyla şurada burada gezinebiliyordum, ama gece oldu mu küçülüp yeniden onun içine girip uyumam gerekiyordu. Haremde tutsaktım, kolay kolay kurtulacağım da yoktu, çünkü şişem bir hamam taşının altında gizliydi. Boğulup gitmiş olan Çerkes kızının gizlice gevşettiği ve kendisinden başka kimsenin bilmediği bir taş altı. Böyle kapalı yerlerde yaşamaya mahkûm kadınlar, bir şeyler saklamak için kendilerince gizli yerler ayarlarlar çünkü kendilerine özel bir-iki şeyleri olsun isterler ya da mektuplarını falan saklayacak kendilerinden başka kimsenin –öyle sanırlar, yazık ki– bilmediği bir yerleri olsun. Bense o oynak taşa ve şişeye kimsenin dikkatini çekemedim. O gibi şeylere gücüm yetmiyordu.

Böylece yüzyıla çok yakın bir süre Topkapı Sarayı'nda dolandım durdum. Şiirsel bir deyim gerekiyorsa, hamam taşının altındaki şişeye ipek bir urganla bağlıydım. Roxelane'nin binbir hileyle Muhteşem Süleyman'ın aklını çelip onu Acem Şahı Tahmasb'a bir mektup yazması için kandırışını izledim. Şah'ın yanına sığınmış olan en küçük oğulları Bayezid'in öldürülmesini istiyordu; Şah, konukseverliğe aykırı düşeceği için bunu yapmayı kabul etmedi, ama âdet olduğu üzere, dilsiz Türk cellatlarının işi bitirivermesine izin verdi. Böylece dört oğluyla birlikte başı vuruldu Bayezid'in, üç yaşındaki beşinci

oğlu Bursa'da gizleniyordu. Çok iyi bir hükümdar olabilirdi oysa, yani, genelde herkes öyle düşünüyordu."

"Neden?'" diye sordu Gillian Perholt.

"Âdet öyleydi, hanımım; bir de Roxelane en büyük oğlu Selim'in güvenlik içinde tahta oturmasını istiyordu. Sarı Selim derlerdi ona, Ayyaş Selim, Şair Selim... Bir gece çok fazla şarap içtikten sonra hamamda ayağı kayıp düştü, öldü. Roxelane de çoktan ölmüş, Süleymaniye Camii'nin bahçesindeki kabrine gömülmüştü. Süleymaniye Camii, Muhteşem Süleyman'ı yüceltmek için Mimar Sinan tarafından, Ayasofya ile boy ölçüşmek üzere yapılmıştı. Yıllar geçti, padişahlar geldi geçti, hepsini gördüm: Üçüncü Murad'ı kadınlar yönetiyordu, beş kardeşini boğdurdu; Üçüncü Mehmed on dokuz kardeşini boğdurdu ve hepsine muhteşem cenaze törenleri yaptırdı. Dervişin biri daha elli beş gün yaşayacağına kehanet ettikten sonra elli beşinci günde korkudan titreyerek öldü. Dindar deli Mustafa'nın şehzadelerin kapatıldığı kafeslerden çıkarılıp tahta oturtulduğunu, tahttan indirildiğini, Genç Osman katledildikten sonra yeniden tahta çıktığını, Dördüncü Murad tarafından yeniden tahttan indirildiğini gördüm. Dördüncü Murad hepsinden zalim çıktı. Düşünebiliyor musun, hanımım, bir adam ki çayırda dans edip oynayan bir dolu genç kız görüyor ve şarkılarını çok yüksek sesle söyledikleri gerekçesiyle hepsinin boğdurulmasını emrediyor? O günlerde onun dikkatini çekip gazaba gelmemek için sarayda kimse ağzını açamazdı. Boynu vurulacağı korkusuyla elinde olmadan dişleri birbirine vuran bir adamı sırf o yüzden öldürtebilirdi. Kendisi ölüm döşeğine düştüğünde ise, hayatta kalan tek erkek kardeşi İbrahim'in ölüm fermanını çıkardı. Ama annesi, Yunan asıllı Kösem Sultan, ona yalan söyledi, İbrahim ölmediği halde, öldü dedi. Padişahın gülümsediğini, cesedi görmek için yerinden doğrul-

maya çalıştığını gördüm. Sonra gerisin geriye yatağa düşüp can verdi.

İbrahim'e gelince, deliydi, zalim bir deli. Haremde büyümüştü, haremi çok severdi. Haremdeki yaşlı kadınlardan birinin anlattığı masallara bayılırdı. Kuzey Ukraynalı olan bu kadın, kuzeyli kralların odalıklarıyla baştan aşağı samur kürk döşeli salonlarda, altlarında samur, sırtlarında samur olduğu halde seviştiklerini anlatmıştı. Bunu duydu ya, o da kendine içi dışı samur kaplı, düğmeleri değerli mücevherler olan bir kaftan yaptırdı. Nefsini doyururken bu kaftanı giyerdi ve bir süre sonra koku dayanılmaz olurdu. Tensel zevklerin, elinin altındaki ten ne kadar genişse o kadar artacağına inandığından, yeniçerilerini ülkenin dört bir yanına salar, bulabildikleri en şişman, en iri yarı kadınları koynuna getirmelerini buyururdu. Koyu renk kürkünün eteklerini yerlerde sürüyerek bu kadınların üstünde vahşi bir hayvan gibi dolaşırdı. Benim yeniden şişeye tıkılmama da bu merak sebep oldu. Öyle bir kadın getirdiler ki sonunda, inanılmaz şişmanlıkta, her yanından şehvet fışkıran, soluğu tatlı kokan bir inekten farksız, ayak bilekleri sizin şimdiki belinizin iki katı kalınlıkta, madam, bir Ermeni Hıristiyan. Yumuşak başlıydı, nefes darlığı vardı ve o kadar ağırdı ki tek ayağıyla bastığı gibi benim şişenin altında saklı olduğum taşı yerinden oynattı. Hamamda birden karşısına dikildim, korkudan solukları hırıltıya dönüştü. Ona, Valide Sultan'ın o gece gitmeye hazırlandığı ziyafette onu boğdurtmayı tasarladığını açıkladım. Bekledim ki bir dilek dilesin, bin kilometre uzakta olmayı dilesin, ya da başka birinin Valide Sultan'ı boğmasını dilesin; hatta küçücük bir dilekte bulunsun ve örneğin 'Keşke ne yapacağımı bilebilseydim,' desin. O zaman ona ne yapacağını söyler ve özgür kanatlarımı çırparak dünyanın öteki ucuna uçardım.

Ne yazık ki bu tostoparlak hanım hem kendini be-

ğenmişin biriydi, hem de kafası ağır çalışıyordu. Ne dese beğenirsin? 'Yeniden şişenin içine hapsolmanı diliyorum, gavur ifrit, benim pis ecinnilerle işim yok. Kötü kokuyorsun,' diye ekledi, ben yeniden dumana dönüşüp şişenin içine süzülürken. Küçük Çerkesimi götürdükleri gül bahçesine götürdü şişeyi ve beni kendi elleriyle denize attı Sarayburnu'ndan. Bahçenin toprak yollarından yürürken, etlerinin şehvetle, löpür löpür titrediğini hissediyordum. Yıllardır bu kadar çok hareket etmemişti belki diyecektim, ama haksızlık etmiş olurdum. Sultan İbrahim'in birtakım uç hevesleriyle başa çıkabilmek için kaslarını gerektiği gibi kullanmasını öğrenmişti mutlaka. O gece, tam da söylemiş olduğum gibi, Kösem onu boğdurttu. Roxelane ya da Kösem gibi cerbezeli sultanlar tarafından azat edilseymişim çok daha ilginç şeyler yaşayacakmışım tabii, ama kaderim kadınsı kadınlardan açılmış.

Uzun lafın kısası, bir yüz elli yıl daha Boğaz'ın dalgalarıyla oradan oraya sürüklendim. Gene bir balıkçının ağına takıldım, bu kez antika niyetine İzmirli bir tüccara satıldım. O da beni genç karısı Zefir'e aşkının bir yadigârı olarak armağan etti. Genç kadın alışılmadık biçimli şişeler, kavanozlar koleksiyonu yapıyordu. Üstümdeki mührü görür görmez tanımış, çünkü masal ve tarih okumaya çok meraklıymış. Bana sonradan anlattığına göre, kapağı açsa mı açmasa mı, diye düşünmekten bütün gece uyuyamamış. Yüzyıllar boyunca hapis kaldıktan sonra kendisini azat eden kişiyi –onca geç kaldığı için– öldürmekle tehdit eden cin kadar öfkeli olmamdan korkuyormuş. Ama Zefir cesur bir yaratıktı, bilgiye susamıştı ve sıkıntıdan patlıyordu, böylece bir gün odasında yalnızken mührü açtı..."

Cin, anılarla dolu bir hayal dünyasına dalmışçasına bir süre sustuğundan Gillian üsteledi:

"Nasıl bir kadındı?"

Cin'in gözleri yarıkapalıydı, kocaman burun delikleri hafiften titredi.

"Aaaah, Zefir," diye içini çekti. "Daha on dördündeyken kendisinden epeyce yaşlı bir tüccara gelin gitmişti. Adam ona iyi davranıyordu; yani birine oyuncak bir köpek, şımarık bir bebek ya da kafeste tombul bir kuş gibi davranmak, ona iyi davranmaksa eğer. Oldukça güzel sayılırdı, sert çizgili, esmer, siyaha yakın kahverengi gözlüydü, ağzının iki köşesini aşağı çeken öfkeli bir görünüşü vardı. Ters, dik kafalı, aksi biriydi, yapacak hiçbir işi yoktu. Adamın daha yaşlı bir karısı vardı ve Zefir'i hiç sevmez, onunla konuşmazdı; hizmetçilerin ise arkasından alay ettiklerini sezinliyordu. Zefir, bütün vaktini ipek üstüne resimler işlemekle geçiriyordu. Her resmin bir öyküsü vardı, öyküleri Şehname'den seçmişti –Rüstem ile Şah Keykâvus masalı: Cinler gibi uçmak isteyen şah, zekice sayılabilecek bir metot da düşünmüş, dört güçlü ve aç kartalı tahtının dört köşesine bağlamış, tahtın dört direğine de dört dolgun koyun budu asıp kendisi yerine yerleşmiş. Ete ulaşmak isteyen kartallar hamle ede ede tahtı da –şahı da– göklere doğru uçurmuşlar. Ama bir süre sonra kartallar yorulunca taht da, üstünde oturan da yere düşmüş. Zefir, şahı tüm hızıyla baş aşağı düşerken işlemişti, düştüğünde canı fazla yanmasın diye olsa gerek, yere de bol çiçekli bir halı döşemişti çünkü onu deli değil yüce emelleri olan biri olarak hayal etmişti. İpek ibrişimlerle işlediği koyun butlarının güzelliğini görecektin, aynı canlı –daha doğrusu ölü– gibi. Büyük bir sanatçıydı Zefir, ama sanatını kimse görmüyordu. Hep öfkeliydi, çünkü pek çok şeyi yapma yeteneği olduğunu biliyor, ama bunları kendi kendine bile tanımlayamadığından hepsi ona kötü birer rüya gibi geliyordu, yani bana öyle söyledi. Bir türlü kullanamadığı enerjisinin onu içten içe yiyip bitirdiğini

de söyledi. Bir ara cadı olduğuna da inanacakmış, ama erkek olsa yapmayı düşündüğü her şeyin olağan karşılanacağını da biliyordu.

Erkek olsaydı, Batılı olsaydı, uçan makineleri bir yaz mevsiminde Süleyman'ın sarayında dillerden düşmeyen Leonardo'ya rakip olurdu, eminim...

Neyse, ona matematik öğrettim, astronomi ve birçok dil de. Mutluluktan uçuyordu, benimle gizli gizli çalışmaktan büyük keyif alıyordu. Şiir de öğrendi – Sebâ Melikesi'nin seyahatleri üstüne bir destan yazdık birlikte. Tarih de çalıştık, ona Türkiye'nin, Eski Roma İmparatorluğu'nun, Kutsal Roma İmparatorluğu'nun tarihlerini öğrettim. Ona birçok dilde romanlar getirdim, sonra felsefi yapıtlar, Kant, Descartes, Leibniz."

"Bir dakika," dedi Gillian. "Dileği bu muydu, ona bunları öğretmeni mi dilemişti senden?"

"Tam öyle sayılmaz," dedi Cin. "Okumak, öğrenmek, bilge olmak istiyordu, bense Sebâ Melikesi'ni tanımış biri olarak, bilge bir kadının nelere gereksindiğini...."

"Peki, *oradan uzaklaşmayı* neden dilemedi?" diye sordu Gillian.

"Öyle yapmamasını tavsiye ettim. Eğer gidebileceği yerler ya da dönemler konusunda yeterince bilgi sahibi olmazsa, dileğinin kötüye döneceğini açıkladım. Acelemiz yok nasıl olsa dedim."

"Ona öğretmenlik yapmak hoşuna gidiyordu anlaşılan."

"İnsan türünden olanlar arasında ondan daha zeki bir varlık az görülmüştür," dedi Cin. "Üstelik yalnızca zeki de değildi." Suratını astı. "Ona başka şeyler de öğrettim," diye sürdürdü. "Ama ilk başlarda değil. Önceleri ona bir sürü kitap, defter, kâğıt, kalem taşıdım, sonra bunları geçici olarak onun şişe koleksiyonuna sakladım. Öyle ki, istediği anda kırmızı camdan parfüm şişesinden

Aristoteles'i ya da yeşil gözyaşı şişesinden Eukleides'i çağırabilirdi, benim onları yeniden kitap haline sokmam gerekmiyordu."

Gillian sert bir sesle sözünü kesti: "Bütün bunlar dilekten sayılıyor muydu?"

"Pek değil," diye kaçamak cevap verdi Cin. "Ona birkaç sihir, büyü falan da öğrettim, yardımcı olmak için... çünkü onu seviyordum."

"Seviyor muydun?"

"Onun öfkesini seviyordum. Elimdeki, onun çatık yüzünü güldürme gücümü seviyordum. Ona kocasının öğretmediğini, kendi gövdesinden zevk almasını öğrettim."

"Onu oradan kurtarmak, elde ettiği yeni güçleri başka bir yerde kullanmasını sağlamak konusunda fazla acele etmiyordun."

"Hayır. Mutluyduk. Ben öğretmekten hoşlanırım. Cinler arasında pek görülmez bu – doğal olarak sizleri aldatmak, yanlış yola sürüklemek eğilimimiz vardır. Öte yandan sizin türünüz arasında Zefir kadar bilgiyc aç birini bulmak da zordur. Vakitten bol bir şeyim yoktu."

"Ama *onun* vakti dardı," dedi Gillian. Duygularıyla öykünün içine girmeye çalışıyordu, ama sanki Cin'in kendi duyguları yolu tıkamaktaydı. Yıllarca önce ölmüş olan bu dâhi Türk'e içinde otomatik bir kin uyanmış gibiydi; kısacık bir süre içinde *benimsediği* Cin'in dudaklarında onu düşündükçe hülyalı bir gülümseme belirmesine mi bozuluyordu? Öte yandan, Zefir açısından da bozulmuştu; yani, Cin'in hem kurtarıcı hem de hapseden kişi olma arzusuna.

"Bilmem ki," dedi Cin. "Evet, o ölümlüydü, biliyorum. Hangi yıldayız?"

"Bin dokuz yüz doksan bir."

"Yaşasaydı yüz altmış dört yaşında olacaktı. Çocuğu-

muz da yüz kırk... ki tabii onlar için mümkün değildi bu."

"Bir çocuk mu vardı?"

"Ateşten ve topraktan oluşmuş bir çocuk. Dünyanın dört bir yanına onunla birlikte uçmayı, ona kentleri, kıyıları, ormanları göstermeyi tasarlamıştım. Büyük bir dâhi olacaktı oğlum – belki. Oysa doğup doğmadığını bile bilmiyorum."

"Belki de kızdı,"

"Kız... Elbette."

"Peki, neler oldu? *Herhangi bir şey* diledi mi? Yoksa onu kendine saklamak için dilemesini engelledin mi? Benim çeşmibülbülüme nasıl girdin? Anlamıyorum."

"Çok akıllı bir kadındı, senin gibi Cil-yan ve acele etmemenin bilgelik olduğunu biliyordu. Derken, sanıyorum ki –hayır, biliyorum ki– onunla kalmamı istemeye –arzulamaya– başladı. Küçücük odasının içine bütün bir dünyayı sığdırmıştık. Dünyanın her yanından bir şeyler getirirdim ona: ipekler, satenler, şekerkamışı, tabakalarca yeşil buz, Donatello'nun Perseus'u, papağanlarla dolu kuş evleri, çağlayanlar, ırmaklar. Bir gün dalgınlığına geldi, benimle birlikte Amerikalara uçmayı diledi. Ânında pişman oldu, neredeyse ikinci dileğini birinciyi bozmak için harcayacaktı. Hemen parmağımı dudağına bastırdım, o kadar zekiydi ki hemen anladı. Onu öptüm. Birlikte Brezilya'ya, Paraguay'a uçtuk, bir deniz kadar geniş olan Amazon Nehri'ni gördük, oradaki insan ayağı değmemiş ormanları, hayvanları gördük. Kuştüyünden pelerinimin içinde, başını kalbimin üstüne koymuştu, sıcacıktı. Oralarda da kuştüyünden pelerinler takınmış ruhlar varmış, ormanların üstünde onlarla karşılaşıp söyleştik. Sonra onu yeniden odasına getirdim, büyük bir sevinç ve hayal kırıklığı içinde bayıldı."

Cin bir süre daha sessiz kaldı. Lokum yemekte olan Dr. Perholt üsteledi:

"Eeee, geriye iki dileği daha varken bir de hamile kalmış. Hamileliğinden dolayı mutlu muydu?"

"Doğal olarak, bir bakıma, mutluydu büyülü bir bebek taşıdığı için. Bir bakıma da, gene doğal olarak korkuyordu. Çocuğunu güven içinde büyütebilmek için belki de sihirli bir saray, gizli bir saray dilemesi gerektiğini düşünüyordu. Ama istediği bu değildi; çocuk istediğinden bile emin olmadığını söyledi bana. Nerdeyse oğlumuzu yok etmeyi dileyecekti."

"Ama sen onu kurtardın."

"Zefir'i seviyordum. Oğlan benimdi. Şişe içine kıvrılmış bir duman virgülü gibi minik bir tohumdu; büyüdü, büyümesini izledim. Zefir'in beni sevdiğine inanıyordum, oğlumuzun yok olmasını isteyemezdi."

"Belki de kızınızın. Yoksa kız mı erkek mi olduğunu görebiliyor muydun?"

Biraz düşündü.

"Hayır. Görmedim. Erkek olacağını düşündüm."

"Ama... doğduğunu görmedin mi?"

"Tartışıyorduk, sık sık. Dedim ya, öfkeli biriydi. Tabiatı itibariyle. Birden başlayıveren, gök gürültülü, şimşekli bir sağanak yağmur gibiydi. Azarlardı beni. Hayatını mahvettiğimi söylerdi. Sık sık. Sonra yeniden oyunlar oynardık. Ben kendimi küçültür, saklanırdım. Bir gün; onu eğlendireyim diye, kocasının yeni hediye ettiği çeşmibülbüle saklandım; büyük bir zarafetle içine girip kıvrıldım. Birdenbire ağlayıp haykırmaya koyuldu: 'Keşke seni tanıdığımı unutabilseydim!' dedi. Ve ânında unuttu."

"Ama..." dedi Dr. Perholt.

"Ama, ne?" dedi Cin.

"Neden yeniden şişeden çıkmadın? Bu seferkini Süleyman Peygamber mühürlememişti ki."

"Ona bir-iki mühürleme büyüsü öğretmiştim, zevk için. Kendimi ona teslim etmenin bana verdiği zevk, be-

ni teslim almanın ona verdiği zevk için. Kimi insanoğulları da yapıyor böyle şeyler, kelepçelerle, iplerle karşılıklı güç oyunları oynuyorlar. Bir şişenin içinde olmak belirli bakımlardan *–birkaç* bakımdan– bir kadının içinde olmaya benzer. Öyle bir acı ki, belirli zamanlarda zevkten ayırt edilemez. Bizler ölemeyiz, ama bir şişenin ya da kavanozun boynundan geçerken artık bölünemeyecek kadar küçüldüğümüzde, bir an yok olma korkusuyla titreriz –insanoğulları aşkın doruk noktasına vardıklarında buna 'ölüm' adını verirler ya, öyle işte. Şişenin içinde hiç olmak; tohumlarımı onun içine boşaltmak biraz aynı şey gibiydi. Ona büyülü sözcükleri bir tür iddia üstüne öğretmiştim... bir çeşit kumardı. Rus ruleti," dedi Cin bu beklenmedik sözcüğü sanki havadan kaparak.

İşte böyle, ben içerideydim, o ise dışarıda. Ve beni unutmuştu," diye sözlerini bitirdi.

"Şimdi sana gelelim," dedi Cin. "Ben içeri girmelerimin tarihçesini anlattım. Şimdi sıra sende, sen anlat."

"Öğretmenim. Bir üniversitede. Evliydim, ama artık özgürüm. Uçaklarla dünyanın çeşitli yerlerine yolculuk yapıyor, öykü anlatma konusunda konuşuyorum."

"Kendi öykünü anlat bana."

Dr. Perholt panikler gibi oldu. Kendi öyküsü yokmuş gibi geldi; en azından bu derin bakışlı, kıvrak zekâlı, sıcak yaratığı ilgilendirecek bir öyküsü var mıydı? Zefir onu yanlışlıkla çeşmibülbülün içinde unuttuğundan bu yana Batı Uygarlığı'nda olup bitenleri anlatamazdı. Oysa bütün o harikalar zincirini bilmeden, Cin onu nasıl anlayabilirdi?

Kocaman elini kadının havluyla kaplı omzuna dokundurdu Cin. Elinin kuru sıcaklığı havluya rağmen hissediliyordu.

"Ne anlatırsan anlat," dedi Cin.

Nasıl olduğunu bilemeden, ona çocukluğunda gittiği yatılı okuldan söz etmeye başladı. Cumberland'da kızlarla dolu, kızların kıkırtı kakırtısından, fısıltı patırtısından saklanacak bir köşe olsun barındırmayan bir okul. Belki de 1850 yılında Zefir'in İzmir'de yaşadığı evdeki harem dairesini gözünün önüne getirdiği için anlatmaya buradan başlamıştı. Bir sürü uyuyan insanın soluklarıyla dolu yatakhanelerin korkunçluğundan söz etti. Ben tabiat itibariyle *yalnız* bir insanım, dedi Cin'e. Burada geçirdiği hapislik döneminde gizli bir kitap –ilk kitabı– yazmıştı: benzer bir yerde, Julian adlı genç bir adam, gizlice Julienne adlı bir kızın kılığına girmiş olarak yaşıyordu. Bir katilden mi, kendisini kaçırmak isteyen birinden mi saklanıyordu, aradan bunca zaman geçtikten sonra iyi hatırlamadığını söyledi Cin'e. Sonra sustu. Cin sabırsızlandı. O günlerde kendisi kadınlardan mı hoşlanıyordu acaba? Hayır, dedi Dr. Perholt. İçinde bulunduğu boşluktan dolayı bu öyküyü yazdığına inanıyordu – bir oğlanı, bir erkeği, öteki cinsi yani, hayal etme gereksiniminden dolayı. Cin öykünün devamını merak etti; gerçek bir oğlan ya da erkek bulamamış mıydı, nasıl çözümlemişti olayı? "Çözümleyemedim," dedi Dr. Perholt. "Saçma göründü, yazarken yazarken saçmalığını fark ettim. Bir sürü ayrıntı, gerçekçi ayrıntı doldurdum, oğlanın iç çamaşırları, jimnastik dersinde karşılaştığı sorunlar... Aslında nesnesi belirsiz bir arzu çığlığı olan bu öyküyü gerçekçi kılmak için uğraştıkça saçmalığı daha da belirginleşti. Aslında bir fars ya da bir fabl olmalıydı, şimdi anlıyorum bunu, oysa ben, tutkuyu, tragedyayı ve gerçeğe uygun düğmelenmiş iç çamaşırlarını bir araya getirmeye çalışıyordum. Sonunda okulun kazanında yaktım. Hayal gücüm yaya kalmıştı. Gerçekçilik neymiş, gerçek neymiş, doğru olan neymiş; benim orada bulunmama ihtiyacım neymiş, bunlarla kafamı o kadar çok yordum ki,

hayal gücüm yaya kaldı. Kim bilir, belki de Julian/Julienne öylesine şaşkaloz bir tip olduğu için, bugün bir öykü yazarı olacağıma anlatıbilimci oldum. Onu gözümün önünde canlandırmaya çalıştım –upuzun siyah saçları vardı, oysa o sırada İngiliz erkeklerinin tümü kısa saçlı ve favorisizdiler– ama inatla benden uzak durmayı sürdürdü. Ya da... tamamen değil, arada sırada bir varlık olarak ortaya çıkar gibiydi, ama bir tür hayalet gibi, ölüm habercisi bir hayalet... Anlıyor musun?"

"Tam olarak değil," dedi Cin. "Yani bir görüntü müydü, şu sana hediye etmeme izin vermediğin Becker gibi."

"Yalnızca bir yokluğun görüntüsü..." Bir an sustu kadın. "Ben daha küçükken, gerçek olan bir oğlan vardı."

"İlk âşığın mı?"

"Hayır. Hayır. Kanlı canlı biri değil. Nereye gitsem benimle gelen bir altın çocuk. Benimle birlikte sofraya oturur, gece yanımda yatar, benimle birlikte şarkı söyler, düşlerimde gezinirdi. Başım ağrıdığında, hastalandığımda yok olurdu ama astımım tuttuğunda hep yanımdaydı. Adı Tadzio'ydu. Bu adı nasıl uydurdum bilmiyorum, adıyla birlikte geldi bir gün, başımı kaldırdım, onu gördüm. Bana öyküler anlatırdı. Yalnızca ikimizin konuştuğu bir dilde. Bir gün, onunla birlikte yaşamanın nasıl bir şey olduğunu anlatan bir şiir buldum. O şiiri okuyuncaya dek, onun varlığını benden başka bilen olduğunu bilmiyordum."

"O varlıkları ben de bilirim," dedi Cin. "Zefir'in de vardı bir tane. Hep biraz saydam olduğunu ama kadının değil, kendi iradesiyle hareket ettiğini söylemişti bana. Şiirini okusana."

On üç on dört yaşında
Işıklı bir ülkeye gittim,
Chimborazo, Cotopaxi
Elimden tuttu benim

Hem babam öldü, hem ağabeyim,
Rüya gibi gelip geçtiler,
Popocatapetl'e vuran güneşle
Işıdı durduğum yer

Duydum Sahibinin sesiyle
Uzakta oynayan çocukları,
Chimborazo, Cotopaxi
Kaçırıp götürmüştü beni

Altın bir düşün içinde
Gidip geldim okula-
Parlayan Popocatapetl
Hükmetti tozlu sokaklara

Parlak esmer bir çocukla
Döndüm eve konuşmadan,
Chimborazo, Cotopaxi
Dilimi bağlamıştı o zaman

Kendimden geçerek baktım,
Çiçekten de güzeldi yüzün-
Ey parlayan Popocatapetl
Gelmişti büyülü saatin:

Evler, insanlar, arabalar
Solan düşlerdi gün boyu
Chimborazo, Cotopaxi
Çalmışlardı ruhumu[1]

1. Walter James Turner'ın (1884-1946) "Romance" adlı şiiri. (Y.N.)

"Bu şiire bayılırım," dedi Dr. Perholt. "İki şey var içinde: isimler ve altın çocuk. İsimler çocuğun adları değil, isimler dilin romansı, *çocuk* dilin romansı –o gerçeklikten daha gerçek– aynı Ephesos Tanrıçası'nın benden daha gerçek olduğu gibi."

"Ve ben buradayım," dedi Cin.

"Tamamen," dedi Dr. Perholt. "İnkâr edilemez bir biçimde."

Bir sessizlik oldu. Cin konuyu Dr. Perholt'un kocasına, çocuklarına, evine, ana babasına çevirdi. Tüm soruları yanıtladı Dr. Perholt, ama şimdi gerçekten önemsiz olan bu insanları –kendi kafasında da, Cin'inkinde de– herhangi bir canlılığa, renkliliğe kavuşturmaksızın.

"Kocam, Emmeline Porter ile Mayorka'ya gitti," dedi Cin'e, "geri gelmemeye karar verdi, ben de sevindim." Cin, Mr. Perholt'un cildinin rengini, Emmeline Porter'ın güzellik derecesini sordu, doyurucu olmayan, hiçe sayılabilecek cevaplar aldı. "Senin bu insanlar balmumundan yapılmış sanki," dedi Cin öfkeli bir sesle.

"Onlar hakkında düşünmek istemiyorum."

"Anlaşılıyor. Kendin hakkında bir şey söyle bana, ömründe kimseye söylemediğin bir şey olsun; hiçbir gecenin derinliğinde hiçbir âşığına güvenip de açamadığın, uzun bir akşamın sıcaklığında herhangi bir arkadaşınla dertleşirken dile getiremediğin bir şey olsun. Yalnızca bana sakladığın bir şey."

Ve kadının gözünün önünde bir imge canlandı, ama bunun pek önemsiz kaçacağını düşündü.

"Söyle," dedi Cin.

"Önemsiz, saçma bir şey."

"Söyle."

"Bir keresinde bir gelinin nedimesiydim. Üniversiteden yakın bir arkadaşımdı, duvaklı, çiçekli, org müzikli, beyaz bir düğün istemişti nedense; oysa evleneceği

adamla bir süredir birlikte yaşıyordu zaten, yatıp kalkıyorlardı, çok mutlu olduğunu söylüyordu, ona inanıyordum. Okulda çok kendinden emin, biraz da ürkütücüydü; güçlü bir kadın, cinsel deneyimleri olan bir kadındı. Benim gençliğimde kolay değildi."

"Kadınlar her zaman bir kolayını bulmuşlardır."

"*Binbir Gece Masalları* gibi konuşma. Bir şey anlatıyoruz şurada. Görünüş olarak da çok zarifti, mutlu olma yeteneği vardı ki çoğumuzda yoktu bu yetenek –o dönemlerde genç kadınların– herhalde genç erkeklerin de mutsuz, umutsuz olmaları, acı çekmeleri modaydı. Bizim kuşağımız için evlenmemiş bir kadın, bir kız kurusu olmak utanç verici bir şeydi, oysa hepimiz akıllıydık, ben de, arkadaşlarım da aynı Zefir gibi bilgiye açtık, okurduk, akademisyendik."

"Zefir felsefe hocası olsaydı çok mutlu olurdu gerçekten de," dedi Cin. "Tabii o günlerde... ikimiz de onun ne olabileceğini kestiremiyorduk."

"Arkadaşım da –Susannah diyeceğim ona, asıl adı bu değil ama öyküyü adsız anlatamayacağım– arkadaşım da zengin, soylu bir aileden geldiği izlenimi uyandırırdı her zaman, içinde çok güzel eşyaların olduğu güzel bir evi varmış gibime gelirdi. Oysa, düğün için gittiğimde gördüm ki benimkine çok benzeyen, küçük, kutu gibi, aynı biçimde bir sıra evden biriydi. İçeride bir kanepe vardı, bir de yapay kadifeden üçlü takım."

Cin merakla sordu: "Yapay kadifeden üçlü takım... ne mene korkunç bir şey olmalı ki yüzünü böyle buruşturuyorsun?"

"Benim dünyam hakkında herhangi bir şey söylememin anlamsız olacağını biliyorum. O tip odalar için çok büyüktür, çok ağırdır, *her şeyi ağırlaştırır*... İki koltuk bir kanepe, bol çiçekli bej bir halının üstüne oturtulmuş."

"Kanepe... Halı..." diye tanıdığı sözcükleri yineledi Cin.

"Neden söz ettiğimi anlamıyorsun. Anlatmaya hiç girişmemeliydim. İngiliz öyküleri böyledir işte; mobilyanın sosyal ve estetik açıdan uygun olup olmadığı konusu anlatıma sekte vurur. Bu mobilyalar iki açıdan da uygun değildi. Yani, o sırada öyle düşünmüştüm. Şimdiyse her şeyi ilginç buluyorum, çünkü kendi hayatımı yaşıyorum."

"Sinirlenme canım. Evi beğenmedin. Ev çok küçüktü, yapay kadifeden üçlü takım ise çok büyük, anlıyorum. Şimdi evliliği anlat. Anladığım kadarıyla, öykü koltuk ve kanepeyle değil, düğünle ilgili."

"Yoo, pek sayılmaz. Düğün çok iyi geçti. Harika bir gelinliği vardı, bir masal prensesi gibiydi; o yıllarda elbiselerde prenses modası vardı, benim tuvaletim de prenses stilindeydi, daracık belden fışkıran tafta bol etek, turkuvazlı gümüşlü, yakası kalp biçiminde... Onun eteği ise üç kat tül üstüne ipek, onun da üstüne beyaz danteldendi, duvağı beyaz bir bulut yığınıydı, saçını sahici çiçeklerle, minik gül goncalarıyla süslemişti. Bütün bu kabarık tüller, ipekler odasına sığacak gibi değildi. Başucu lambasının ayağı havuç yiyen bir tavşandı. Bütün o parıltılı kumaşları ve tavşanı yan yana gözünün önüne getir. Düğün günü Susannah o kadar güzeldi ki, sanki başka bir dünyadan gelmişti. Benim de başımda geniş kenarlı kocaman bir şapka vardı, bayağı yakışıyordu. Kılık kıyafetleri gözünde canlandırabiliyorsundur herhalde, ama evi, o yeri hayal edemezsin."

"Sen öyle diyorsan öyledir," dedi Cin uysalca. "Peki ama bunları bana neden anlatıyorsun? Ömründe kimseye anlatmadığın olay bu olamaz."

"Düğünden bir gece önce," dedi Gillian Perholt, "birlikte banyo yaptık, ana babasının evindeki küçük ban-

yoda. Fayansların üstünde balık resimleri vardı, solungaçlarını açmış balıkların kocaman, acıklı, karikatür gibi gözleri vardı."

"Karikatür?"

"Disney. Önemli değil. *Komik* gözler."

"Komik fayanslar?"

"Önemli değil. Aynı küveti paylaşmadık, ama birlikte yıkandık."

"Ve... seninle sevişti... mi?"

"Hayır, öyle bir şey olmadı," dedi Dr. Perholt. "Ama kendimi gördüm. Önce aynada gördüm, sonra başımı eğip iyice baktım. Sonra başımı kaldırıp ona baktım – inci gibi beyazdı, ben ise daha altınımsıydım. O yumuşacık, tatlıydı."

"Sen değil miydin?"

"Ben kusursuzdum. Tam da o anda, kızlığımın en sonunda, daha gerçekten kadın olmadan, kusursuzdum."

O gün gördüklerini hatırladı: yukarı doğru bakan küçük, diri memelerini, sımsıcak, gergin, sımsıkı karnını, uzun ince bacaklarını, incecik ayak bileklerini ve belini... belini...

"Arkadaşım, 'Günün birinde adamın biri senin için deli olacak,' demişti," dedi Gillian Perholt. "Ve ben o gövdenin içinde müthiş gururlandım, ömrümde ne daha önce ne daha sonra öylesine büyük bir gurur duyduğumu anımsamıyorum... Baştan aşağı altın..." Bir an durakladı. "Banliyöde bir evde, banyoda iki kız," dedi küçümseyici bir İngiliz sesiyle.

"Oysa seni değiştirdiğimde o kıza dönüşmedin," dedi Cin. "Şimdi de çok iyisin, gayet makul, fevkalade istek uyandırıcı birisin, ama kusursuz değilsin."

"Çok korkutucu bir şeydi. Korkudan donakalmıştım. Şey gibiydi... şey..." ve birden hiç beklenmedik bir benzetme buldu: "Elimde bir silah, çok keskin bir kılıç var-

mış da ben onu kullanmasını bilmiyormuşum gibiydi."

"Yaa, öyle," dedi Cin, "eli bayraklı bir ordu kadar korkunç."

"Ama bana ait değildi. Onu kendi kendime sevmek istedim bir an. Öylesine güzeldi. Ama gerçek değildi. Yani, oradaydı, vardı tabii, gerçekti, ama aklımla biliyordum ki öyle aynı olduğu gibi kalmayacak, ona bir şeyler olacaktı mutlaka. Ona borçluydum..." Hiç sorgulamadığı birtakım duyguları yakalamak istercesine durakladı. "Ona layık olacak bir davranış borçluydum ona. Ama hiçbir zaman ona layık olamayacaktım." Tam içini çekecekken soluğunu tuttu. "Ben kafa insanıyım, Cin, gövdeme düşkün değilim. Kafamı idare edebiliyorum. Her şeye karşın, o işi hallettim."

"Öykünün sonu bu mu?" diye sordu Cin bir sessizlikten sonra. "Senin öykülerin de bir garip. Birtakım şeylere dokunup geçiyorsun, ama sonunu getirmiyorsun. Doğru dürüst bir yapısı yok."

"Benim kültürümde böyle öyküler beğeniliyor ya da beğeniliyordu. Neyse, sonuna varmadık daha. Az bir şey arkası var. Ertesi sabah, Susannah'nın babası kahvaltımı yatağıma getirdi. Yünden örülmüş bir kapak içinde haşlanmış yumurta, gümüş kaplama çaydanlığın üstünde de gene yünden örülmüş, küçük bir kulübe biçiminde bir kapak, tereyağı kabı içinde tereyağı, kızarmış ekmeklik içinde kızarmış ekmek... hepsi de açılır kapanır ayaklı bir tepsiye dizilmiş; hani huzurevlerinde yaşlı kadınların yemeklerini öyle tepsilerde getirirler ya..."

"Çaydanlığın üstündeki... her neydiyse eğer, beğenmedin anlaşılan. Çok şiddetli olan estetik duyarlılığın mı isyan etti gene?"

"Adam birden üstüme eğilip geceliğimi omuzlarımdan aşağı çekti. Ellerini kusursuz memelerime..." dedi elli beş yaşında olan, ama artık otuz beş gösteren Dr. Perholt.

"Sonra zavallı suratını iki mememin arasına bastırdı, gözünde gözlük vardı, buğulanmış, yana kaymıştı. İnce de bir bıyığı vardı, kaba kıllı, tenimin üstünde kırkayak gibi geziniyordu. Memelerimin arasında burnunu çekti, ağzından çıkan tek lâf 'dayanamıyorum' oldu. Gövdesini yorganıma sürtüyordu; neler olduğunu yarım yamalak anlıyordum! Yorgan yapay ipektendi, Nil yeşili renginde, durmadan burnunu çekerek, gövdesi sarsılarak, memelerimi mıncıklamayı sürdürdü. Sonra birdenbire tepsinin ayaklarını açtı, dizlerimin üstüne koydu, törende kızını damada vermek üzere odadan çıktı. Çok da hoş bir tören oldu, kendisi son derece vakur ve sevimliydi ve benim midem bulanıyordu. Bütün suçun *benim* vücudumda olduğuna inanmıştım. Sanki bütün o burun çekmeler, terlemeler, üçlü takımlar, yapay ipekler, çaydanlık kapakları... benim gövdemin salgılarından ağ gibi örülmüştü."

"Öykünün sonu bu mu?" dedi Cin.

"Öykücü burada bitirirdi... benim ülkemde."

"Garip. Gün geliyor benimle karşılaşıyorsun ve otuz iki yaşında bir kadının gövdesine sahip olmayı diliyorsun."

"Öyle demedim. Gövdemin en son beğendiğim biçimine dönmesini diledim. O sırada gövdemi beğenmiyordum ki. Nerdeyse tapıyordum, bir taraftan da korkutuyordu beni. Oysa bu *benim* gövdem. Bu gövdeyi hoş buluyorum, baktığımda irkilmiyorum."

"Kusursuz bir çömleğe bilerek bir çentik atan çömlekçi gibi."

"Belki. Birazcık yaşamış olmak bir kusur oluşturuyorsa eğer... ki öyle. O kızın cehaleti omzunda bir yüktü."

"Başka neler dileyeceğini biliyor musun?"

"Haa, bir an önce özgürlüğüne kavuşmak istiyorsun."

"Tam tersine, burada çok rahatım, bir sürü şeyi merak ediyorum. Dünya kadar vaktim var."

"Bense, şu anda dilediğim her şeye sahibim. Şu Sebâ Melikesi'ni düşünüyordum. Tüm kadınların arzuladığı şeyin ne olduğunu merak ediyorum. Sana televizyon kutusunda gördüğüm Etiyopyalı kadının öyküsünü anlatacağım."

"Kulağımı dört açtım," dedi Cin, yatağın üstüne iyice uzanarak ve tüm gövdesini rahatça sığdırabilmek için biraz küçülerek. "Söylesene, bu kutuyu açtığında dünyanın neresini istersen gizlice seyredebiliyor musun? Yani canın isterse Manaus ve Hartum'u görebilir misin?"

"Tamamen değil ama kısmen. Örnekse, tenis maçı canlı yayındı –bir olayı olduğu sırada görebiliyorsak 'canlı yayın' diyoruz– Monte Carlo'dan geliyordu. Ama kendimiz de imgeler –öyküler– yaratıp daha sonra baştan oynatabiliyoruz. Etiyopyalı kadın bir öykünün –bir filmin– içindeydi. Bir hayır kurumu Etiyopya'da kuraklık ve açlık çekilen bir köyde, özellikle çocuklara verilmek, onları kış boyu yaşatmak için yiyecek dağıtmıştı. Yiyeceği dağıtırlarken film çekmişler, köy halkını, kabile reisini, köyün yaşlılar heyetini, ortalıkta oynayan çocukları hep çekmişler. Derken altı ay sonra araştırma grubunda çalışanlar geri geliyorlar, çocukları görüp tartmak, dağıttıkları yiyecek sayesinde nasıl büyüdüklerini görmek için."

"Etiyopya yırtıcı insanlarla dolu yırtıcı bir ülkedir," dedi Cin. "Çok güzel ve korkunç. Kutuda ne gördün?"

"Yardım çalışanları çok öfkeliydiler; üzgün ve öfkeli. Kabile reisi yiyecekleri yalnızca küçük çocukları olan ailelere dağıtmaya söz vermişti. Çünkü bu proje onlara yardım etmek ve onları incelemek içindi. Proje demek..."

"Biliyorum. Vaktiyle ben de projeciler tanıdım."

"Reis istenileni yapmamıştı. Kimi ailelere yiyecek verip kimilerine vermemek inançlarına aykırıydı; tarlalarda çalışıp belki bir şeyler üretebilecek yetişkin erkekler dururken küçük çocukları doyurmak ise herkesin

inancına aykırıydı. Dolayısıyla yiyecek azar azar herkese dağıtılmıştı ve herkes eskisinden daha sıskaydı, çocuklardan bazıları ise –galiba pek çoğu– ölmüş, ötekiler de yeterince yiyecek verilmediği için hasta düşmüşlerdi.

Ve bu iş için çalışanlar, kurtarıcılar, Avrupa ve Amerika'dan onca yol gelmiş olan hayırsever insanlar çok bozuk ve öfkeliydiler. Kameramanlar –film çeken kişiler– yiyeceklerin çoğuna konmuş, tohumları ekmiş, umutlarını yağmuruna bağlamış –bu arada biraz yağmur da yağmış galiba– erkeklerle birlikte tarlalara gittiler; erkekler fideleri yerden kaldırıp kameramanlara ve öteki yetkililere gösterdiler, kökleri testere böcekleri ya da hastalık kurutmuştu, harman olmayacaktı. Ve o adamlar, o tarlalarda, ellerinde ölü fidelerle öylece duruyorlardı sonsuz bir umutsuzluk içinde. Ne umutları vardı ne de ne yapabilecekleri konusunda herhangi bir fikirleri. Açlığın geniş kitlelere yayıldığını daha önce kutularımızda görmüştük, bunu anlamalısın, amansız bir sona doğru gittiklerini biliyorduk, gördüklerimiz çok dokunaklı olduğu için yiyecek göndermiştik onlara.

Derken, kameralar küçük bir kulübeye girdi, orada karanlığın içinde, dört kuşak kadın oturuyordu: anneanne, anne, genç kız ile kucağındaki bebeği. Anne ateşin üstündeki tencere gibi bir şeyin içindekini karıştırıyordu bir sopayla; sulu bir çorba galiba. Büyükanne, kulübe duvarının eğri damla birleştiği bir yerde yatak gibi bir şeyin üstüne oturmuş, sırtını o duvara dayamıştı. Hepsi korkunç sıskaydı, ama ölmekte değildiler, henüz hayattan vazgeçmemişlerdi, gözleri hiçliğe bakmıyordu, kasları sırf beklemeye geçmiş gibi gevşememişti. Hâlâ güzel insanlardı, uzun yüzlü, inanılmaz çıkık elmacıkkemikli; devinimleri onurluydu. Yani, işte, benim gibi Batılıların onurlu olarak nitelediği biçimde sırtlarını ve başlarını dik tutuyorlardı.

Televizyoncular yaşlı kadınla konuştular. Bunu hatırlamamın nedeni kısmen kadının güzelliği, kısmen de kameramanın ustalığı... Kadın iri kemikliydi, ama biçimsiz değildi, uzun kollarından birini, dikaçı oluşturacak şekilde başının üstüne koymuştu, bacaklarını sıra gibi bir şeyin üstüne uzatmıştı, fotoğrafçı bunları kare olarak kadraja almıştı, öyle ki kadın kendi kolları ve bacakları tarafından çerçevelenmiş gibiydi. Kendi vücudunun oluşturduğu bir çitin içinden konuşuyordu, gözleri kapkaranlık iki delik, yüzü ise upuzundu. İçinde bulunduğu kutunun dört kenarı kendi gövdesinden oluşuyordu. Söylediği sözlerin İngilizce çevirisini, altyazıyla veriyorlardı. Hiç yiyecek olmadığını, artık hiç yiyecek kalmadığını, bebe kızın açlıktan öleceğini, hiçbir yerden süt ya da yiyecek bulamayacaklarını söyledi. Sonra dedi ki: 'Kadın olduğum için bütün bunlar, buradan çıkamıyorum. Kadın olduğum için burada oturup yazgımı beklemek zorundayım. Kadın olmasaydım çıkar, bir şeyler yapardım.' Tümüyle monoton bir sesle konuşuyordu. Erkeklerse dışarıda, saban izlerinin arasında dolaşıyor, kuru toprağı, güdük kalmış fideleri tekmeliyorlardı sonsuz bir umutsuzluk içinde.

Bunu sana neden anlattığımı bilmiyorum. Şimdi bir şey daha anlatacağım. Ayasofya'da bir sütunun önünde bir dilek dilememi istediler ve birden elimde olmadan – kötü bir sütundu o– çocukken dilediğimi diledim."

"'Keşke kadın olmasaydım,' dedin."

"Üç tane örtülü kadın vardı, bana gülüyor, elimi o deliğin içine itiyorlardı. Şimdi düşünüyorum da, belki de Sebâ Melikesi'nin bütün kadınların arzuladığı şey olarak Süleyman'a söylediği oydu."

Cin gülümsedi.

"Değildi. Ona söylediği bu değildi. Tam olarak bu değil."

"Ona ne söylediğini bana söyler misin?"

"Bunu benden dilersen."

"Diler, yoo, yo, hayır. Dileğim bu değil."

Gillian Perholt yatağının üstündeki Cin'e baktı. Onlar orada oturmuş birbirlerine öyküler anlatırlarken akşam olmuştu. Cin'in yeşilimsi altınımsı teninin üstüne hoş bir ışık düşmüştü, çok uçuk bir parıltı, Bizans mozaiklerinde olduğu gibi. Tüyleri sanki soluk alır gibi inip kalkıyordu –gümüşi, kızıl, krizantem bronzu, limon sarısı, safir mavisi, zümrüt renkli tüyler. Kokusunda sülfürümsü bir şey vardı, biraz da sandal ağacı, biraz başka bir şey karışmıştı, acımtırak bir şey –mürrüsafi olabilir diye düşündü, ömründe mürrüsafi koklamamıştı ama Noel şarkısındaki kralı hatırlamıştı.

Mürrüsâfi benimdir, o acı parfümü,
Biriken kasvetten oluşma bir hayat, soluduğu
Üzülerek, iç çekerek, kanayarak, ölerek
Taş soğukluğunda bir mezarda mühürlü.

Uyluklarının dış bölümleri daha yeşil, iç tarafları ise daha yumuşak, daha altınımsıydı. Gömleğini aşağı çekmişti, ama yeterince değil; bir yılan gibi çöreklenmiş duran, ama hafif kıpırdayan erkeklik organı görünüyordu.

"Dilerim ki..." dedi Dr. Perholt Cin'e, "keşke bana âşık olsaydın."

"Bana onur verdin," dedi Cin. "Ama belki de dileğini gereksiz yere harcadın. Çünkü belki de aşk kendiliğinden oluşacaktı, burada oturmuş, tıpkı âşıkların yaptığı gibi, birbirimize hayat hikâyelerimizi anlattığımıza göre."

"Aşk," dedi Gillian Perholt, "cömertlik gerektirir. Zefir'i kıskandığımı hissettim, oysa ömrümde kimseyi kıskanmamıştım. İstedim ki... yani, ben *sana* bir şey yereyim istedim; sana dileğimi vereyim..." Kendini iyi ifade

edemediğini hissetti. Pek çok yeşilden oluşmuş kocaman, mücevher gözler kadını bir süre süzdü, yontulmuş dudaklar gülümsedi.

"Kendinden veriyor, kendine bağlıyorsun," dedi Cin, "tüm âşıklar gibi. Kendini veriyorsun –büyük bir cesaret bu ve sanıyorum şimdiye dek hiç yapmadığın bir şey– bense seni sonsuz sevimli buluyorum. Gel."

Ve Gillian Perholt, bir tek kasını kımıldatmadığı halde, kendini yatağın üstünde, çıplak, Cin'in kollarında buldu.

Sevişmeleri hem kesin çizgilerle tüm sinir uçlarına çizilmiş olarak hem de tanımlanmayacak bir şey olarak kaldı belleğinde. Zaten bir Cin'in nasıl seviştiğini kime betimlemek isteyebilirdi? Bütün sevişmeler biçim değiştirme olaylarıdır; erkek uzar, bir ağaç, bir sütun gibi dikleşir, dişi ise içindeki dar derinliklerde bir sonsuzluk izlenimi yaşar. Ama Cin her şeyi çok uzatabiliyordu hem zaman, hem uzam içinde. Öyle ki, Gillian, sonsuz yeşil denizlerde yüzen bir yunus gibi onun gövdesinde yüzüyordu sanki. Öyle ki, kendisi dağların altında kemerli tüneller oldu, Cin ise o tünelleri büyük bir hızla delip geçti, kimi kez de kendisi bir mağara, Cin ise o mağarada kıvrılıp yatmış bir ejderhaydı. Kadının keyiften kıvranan gövdesinin zevk noktalarında yoğun haz kürecikleri haline gelebiliyordu; gövdesinin üstünde uçuşan harika bir kelebek gibi orasına burasına sıcak, kuru, yakıcı öpücükler konduruyor, sonra yeniden kadının içinde dinlenip kaybolduğu kıvrımlı kırlara dönüşüyordu. Kadın, o yeniden bulsun diye kendini kaybediyor, sonra kendini onun kocaman elinin avucunda buluyordu. Cin içini çekerek küçülüyor, ona göğüs göğüse, karın karına, kadın erkeğe sarılıyordu. Cin'in teri duman gibiydi, birçok dildeki mırıldanmaları bir arı bulutunun uğultusunu andırıyordu. Kadın, gövdesinin yanıp tutuştuğunu, ama kül olmadığı-

nı hissediyordu. Bir ara ona Marvell'in "yeterince zamana ve dünyaya" sahip olamayan âşıklarından söz etmek istedi, ama Cin'in kulağının yeşil mağarasına yalnızca bir beyit fısıldayabildi.

Daha da geniş olurdu imparatorluklardan
Bir bitki gibi yavaşça serpilip gelişen aşkım

Cin gülümseyerek bu sözleri tekrarlarken, gövdesinin özellikle hoş bir hareketini şiirin ritmine uydurdu.

Sonra kadın uyudu. Uyandığında yalnızdı, sırtında cici geceliği, çevresinde bol yastık vardı. Üzgün üzgün kalktı, banyoya gitti. Çeşmibülbül hâlâ duruyordu orada, ıslak camın üstünde kendi parmak izleri vardı. Beyaz spirallerin üstünde üzgün üzgün dolaştırdı parmaklarını –bir düş gördüm, diye düşündü– ki birden Cin'i gördü. Televizyondaki Etiyopyalı kadını andırır biçimde banyonun tavanından eğilmiş, boyutlarını küçültmeye uğraşıyordu.

"Ben de sandım ki..."

"Biliyorum. Ama görüyorsun ki buradayım."

"İngiltere'ye gelir misin?"

"Sen öyle dersen gelmek zorundayım. Ayrıca, gelmek isterim de. Günümüzde dünya nasıl olmuş görmek isterim, senin yaşadığın yerleri görmek isterim, anlattığın kadarıyla pek ilginç olmasa da."

"Sen orada olursan ilginçleşecektir."

Gene de korkuyordu.

Böylece İngiltere'ye gittiler; anlatıbilimci, cam şişe ve Cin. Britsh Airways şirketinin uçağına bindiler, şişe plastik köpüğe sarılmış olarak bir çantanın içinde, Gillian Perholt'un ayaklarının dibinde yolculuk yaptı.

Oraya vardıklarında Dr. Perholt, Artemis'in önünde iki Leyla'nın arasında tuttuğu dileğin de gerçekleştiğini öğrendi: Sonbaharda Toronto'da yapılacak konferansta ana tebliği vermesi istenen, gidiş geliş uçak biletinin birinci mevki olacağı ve Xanadu Hotel'de kalacağı belirtilen bir mektup bekliyordu onu. Söz konusu otelin yüzme havuzu da vardı, Superior Gölü'nün kıyılarının altmış dört kat yukarısında, cam bir kubbenin altında, mavi bir yüzme havuzu. Toronto'da hava açık ve soğuktu; Dr. Perholt, soğuk kışlara inat sıcak renklerle zevkli döşenmiş otel odasına yerleşti. Odanın renkleri kızıl kestane, kahverengi, kehribar ve bir-iki yerde kızıl alevdi. Otel odaları genelde bir sihirbazın yanılsamalarla dolu sahne dekorunu andırırlar; duvarları çıplak beton kutulardır, pasta kremasını andıran pütürlü beyaz boyalıdırlar, sonra yumuşak şeyler oralara vidalanmış sopalardan, çengellerden sarkar, şam ipekleri, ince yünlüler, altın yaldızlı aynalar, çok kollu şamdanlar bir zenginlik yanılsaması yaratır. Ama bir anda hepsi silinip başka renkler, başka kumaşlara dönüşebilir; pirinç yerine krom, kehribar sarısı yerine mor, altın rengi şam ipeği yerine beyaz puanlı müslin gelebilir. Hoşluğun bir parçasıdır bu parıl parıl ama geçici düzen. Dr. Perholt, çeşmibülbül şişesini çantadan çıkardı, kapağını açtı, Cin normal insan boyutlarında ortaya çıktı, kanada benzer pelerininin kırışıklarını açmak için şöyle bir silkindi, pencereden fırladığı gibi göle ve kente bir bakmaya gitti. Geri geldiğinde, kadını da birlikte suyun üstünde uçmaya çağırdı. Göl çok büyük ve çok soğukmuş, gökyüzü ise, yani, atmosfer, yüzlerle ve gövdelerle öylesine doluymuş ki aralarından yol bulup uçmak bayağı meseleymiş. Hava dalgalarının politikacılar, pop yıldızları, televizyon vaizleri, elektrik süpürgeleri, hareketli ormanlar, yolculuk yapan çöller, pornografik kıçlar, ağızlar ve göbek delikleri, mor kadifeden

dinozorlar, manyak beyaz köpek yavrularıyla böylesine dolu olması Cin'i fena halde hüzünlendirmişti; nerdeyse depresyona girecekti. Tek başına deve sırtında çöller aşmaya, arap atını dörtnala savanalarda koşturmaya alışık birinin, film yıldızları, tenis oyuncuları, komedyenler ve inecek bir alan bulabilmek için dönenip duran Boeing uçaklarından oluşan korkunç bir trafiğin arasına sıkışması gibisinden bir olay yaşamıştı. Gerek Kuran'ın gerekse Tevrat'ın taştan oyma putları yasakladığını, gerçi bu gördüklerinin taştan oyma değilse bile bal gibi put olduklarını söyledi Dr. Perholt'a, hepsinin de zararlı mikroplar olduklarına inanıyordu. Atmosfer öteden beri görünmeyen –yani insan türünün göremediği– şeylerle doluymuş, şimdi de öyleymiş, dediğine göre, ama artık nerdeyse bir seyrüsefer kılavuzu gerekliymiş. "Semaların durumu şişelerin içi kadar kötü olmuş," dedi Cin, "kanatlarımı şöyle rahatça açamıyorum."

Dr. Perholt sordu: "Tamamen özgür olsan, nereye giderdin?"

"Ateşler diyarı vardır, benim türümden olanlar orada alevlerle oynaşır..."

Birbirlerine baktılar.

"Ama gitmek istemiyorum," dedi Cin yumuşak bir sesle. "Seni seviyorum, dünya kadar vaktim var. Üstelik bütün bu cır cır gevezelikler, uçuşan yüzler falan da ilginç. Bir sürü dil öğreniyorum. Yeni yeni lisanlar konuşuyorum. Dinle."

Ördek Donald Amca'nın kusursuz bir taklidini yaptı; bunu Şansölye Kohl'un ağır Almancasının kusursuz taklidi izledi, üstüne Muppet kuklalarının sesleri, üstüne Kiri Te Kanawa'nın şaşılası aryaları geldi. Derken Dr. Perholt'un komşuları gürültüyü protesto etmek için duvarlara vurmaya başladılar.

Konferans Toronto Üniversitesi'nde yer alıyordu. Duvarları sarmaşık kaplı Gotik Viktoria tarzı binalar... Son derece prestijli bir konferanstı; bu sıfata şu anlamlar yüklenebilir: "ünü yaygın", "son derece saygın", "fevkalade onurlu". Todorov ve Genette adlı ünlü Fransız anlatıbilimciler katılmıştı, sonra Batılıların duygusal sapkınlıklarını yakalamak için gözlerini ve kulaklarını dört açmış çeşitli oryantalistler de gelmişti. Gillian Perholt'un konuşmasının başlığı şuydu: "Dilek Gerçekleşmesi ve Anlatısal Kader: Dilek Gerçekleşmesinin Bir Anlatı Aracı Olarak Kullanılmasının Çeşitli Görünümleri."

Tebliği yazmak için gece geç saatlere kadar uğraşmıştı. Yapacağı konuşmaları hazırlamayı son âna, iki ayağı bir pabuca girinceye dek bırakmamayı bir türlü öğrenememişti. Konuyu daha önceden enine boyuna düşünmemiş değildi. Çeşmibülbül şişesini önüne kutsal bir imge gibi koymuş, birbirine sarılarak şişeyi dolayan, ağza varınca küçülen mavi beyaz çizgilere gözünü dikmiş, uzun uzun, dikkatle düşünmüştü. Yenilenmiş, uzun, güçlü parmaklarının kâğıt üstünde ilerleyişini seyretmiş, karın kaslarını kolaylıkla kasıp gevşetmişti. Kesin ve belirgin olmak için çabalamıştı. Ama konuşmak üzere ayağa kalktığında fark etti ki konusu birden elinden kayıp başka bir tarafa yönelmişti; denize dönmek için çırpınan sihirli bir dilbalığı gibi, toprağın belli bir noktasına doğru kendi enerjisiyle titreyen bir maden çubuğu gibi, bir orkestra şefinin sopasının havadaki elektriksel güçlere kapılması gibi, konuşması da alıp başını bilinmedik bir yöne doğru gidecekti.

Her zaman olduğu gibi konuşmasına bir de masal karıştırmıştı, tebliğini konusundan uzaklaştıran da bu seferki öykü oldu. İleri sürdüğü tüm fikirleri bir bir sıralamak sıkıcı olacak. Ne tür şeyler oldukları açılış cümlelerinden anlaşılabilir zaten.

"Peri masallarındaki kişiler kadere tabidirler ve kendi kaderlerini gerçekleştirirler," dedi Gillian. "Her seferinde söz konusu kaderi büyüler, sihirler aracılığıyla değiştirmeye uğraşırlar ve her seferinde araya karıştırılan bu büyüler yalnızca kaderin değişmezliğini ortaya çıkarır; onları bekleyen kader belki de yalnızca ölümlü olmaları ve toprağa dönmek zorunluluklarıdır. Bu anlatı biçeminin en açık seçik, en mutlak örneğini 'Samarra'da Randevu' adlı hikâyede görebiliriz. Adamın biri Ölüm'le karşılaşır ve o gece gelip kendisini alacağını öğrenir, ondan kurtulmak için hemen Samarra'ya kaçar. Bu arada Ölüm, bir tanıdığına bu ilk karşılaşmanın şaşırtıcı olduğunu söyler, 'çünkü onunla bu gece Samarra'da karşılaşacaktık.'

Çağımızda yazılan romanlar seçme ve motivasyon üzerine kuruludur. Samarra'daki kaçınılmaz nedensellik bir bakıma Raskolnikov'un 'nedensizce' işlediği cinayette de vardır, çünkü tümüyle öngörülebilir ve geleneksel bir intikamdan kaynaklanır. Öte yandan, George Eliot'un Lydgate'ini ele alırsak, onun tabiatındaki 'bayağılık lekeleri'nin aynı biçimde kaçınılmaz bir kaderin araçları olmadıklarını görürüz: o, Rosamund ile evlenmemeyi seçebilir, emellerini ve servetini yok etmeyebilirdi. Proust *tüm* kişilerinde cinsel terslik teşhis ettiğinde, romancının arzularını gerçek dünyadaki Kader'in yerine koyduğunu hissediyoruz; gene de, Swann hayatının uzun yıllarını hoşuna bile gitmeyen bir kadın uğruna harcadığında bir seçim yapmıştır ve bu seçim mümkün olmakla birlikte kaçınılmaz değildir.

Peri masallarındaki, kişilerin dilekleri yerine geldiğinde garip bir duyguya kapılırız. Özgürlüğün olası sıçramasını duyarız –her istediğimi elde edebilirim– ama aynı anda bunun hiçbir şey değiştirmeyeceğinden de eminizdir; Kader değişmez.

Türkiye'de tanıştığım bir arkadaşımın bana anlattığı bir öyküyü anlatmak istiyorum size. Orada masallar 'Bir varmış, bir yokmuş,' diye başlar, olaylar hem olmuş hem olmamıştır; yani, öykü daha başlarken bir paradoks söz konusudur."

O sırada başını kaldırıp dinleyicilere baktı. Karşısında, yakışıklı Todorov'un yanında, koca kafalı, koyun postu ceketli, gür ak saçlı biri oturuyordu. Bu kişi daha önce orada değildi, aşırı gür saçları abartılmış bir peruğu andırıyordu. Peruk artı gözlerindeki mavi camlı gözlükler, yeni gelenin beceriksiz bir tebdili kıyafet içinde olduğu izlenimini uyandırıyordu. Üstdudağının hafif kabarıklığını tanır gibi oldu Gillian, ama bunu düşündüğü anda, dudak gözlerinin önünde biçim değiştirdi, meydan okurcasına incelip büzüldü. Onun gözlerini de göremiyordu kadın; görmeye çalıştığında gözlüğün camları öylesine parıldadı ki nerdeyse safirleşti.

"Develer damdan dama uçar iken," diye başladı öyküye, "balıklar kiraz dalına yuva kurar iken, tavuskuşları saman yığınları kadar kocaman iken, hiç balık tutamayan bir balıkçı var imiş. Her gün, sazlarla dolu, tatlı sulu, kocaman bir göle ağını atar da atarmış, ama bir şey yakalayamazmış. Bir gün demiş ki, şu ağı bir kez daha atacağım, gene bir şey çıkmazsa beni aç bırakan bu mesleği bırakıp yol kenarında dileneceğim. Ağını atmış, geri çekerken bakmış ki pek ağır, ama çıka çıka kocaman, biçimsiz, pis kokulu bir şey çıkmış; bir maymun leşiymiş bu. Neyse, demiş bir şey çıkmadı sayılmaz. Kumda bir çukur kazıp maymunu gömmüş, ağını bir kez daha sulara salmış. Bu kez de dolmuş ağı, hem bu sefer suyun altında canlı canlı kıpırdanıyormuş da. Umutla çektiğinde bir de ne görsün? Canlı ama can çekişmekte olan, dişsiz, vücudu yaralar, kabuklarla kaplı, neredeyse öteki kadar pis kokan ikinci bir maymun! Neyse, demiş balıkçı, bu

hayvana bakar, iyileştiririm, bir sokak çalgıcısına falan satarım. Bunun pek hoş bir iş olmayacağını da biliyormuş. Derken, maymun ona demiş ki, beni serbest bırakıp ağını tekrar suya salarsan kardeşimi yakalayacaksın, onun yalvarmalarına kulak asmazsan, ağını da bir daha salmazsan, kendisi senin yanında kalır ve dilediğin her şeyi sana verir. Tabii, işin içinde bir iş varmış –her zaman vardır– ama bunun ne olduğunu size söyleyecek değilim.

Bu sınırlı dürüstlük balıkçının hoşuna gitmiş, fazla uzatmadan sıska maymunu ağlardan kurtarmış, ağı yeniden suya atmış. Yeni avı doyurucu bir şiddetle suyun altında debelenmiş de debelenmiş, ağı kıyıya çekmek için balıkçı tüm gücünü kullanmak zorunda kalmış. Sonunda koskocaman, parıl parıl, ışıldayan bir maymun çıkmış ortaya. Öyküyü bana anlatan dostumun özellikle belirttiğine göre bu maymunun kıçı pek güzelmiş, parlak, koyu bir mavi ile sıcak gül pembesi karışımı bir renkteymiş, damarları ise gelincik rengindeymiş."

Safir görünümündeki parlak gözlüklere baktı, iyi anlattım mı, dercesine. Gözlüklerin sahibi kafasını kısaca salladı.

"Son çıkan maymun balıkçıya yalvarmaya başlamış. Onu serbest bırakır da ağını yeniden atarsa müthiş bir hazine, bir saray, bir sürü köle çekeceğini, hayatta bir daha hiç yoksul kalmayacağını söylemiş. Ama balıkçı zayıf maymunun sözlerini hatırlayarak, 'Dilerim bu gölün kıyısında yeni bir evim olsun bir de devem. Evin içinde bir ziyafet sofrası kurulu olsun, ama çok zengin bir sofra olmasın,' demiş.

Ânında bütün bunlar gerçekleşmiş. Balıkçı nefis yiyeceklerden iki maymuna da ikram etmiş, onlar da kabul etmişler.

Anlaşılan bu balıkçı vaktiyle pek çok masal dinlemişmiş, kafası da irdelemeye yatkınmış, düşünmüş ki di-

leklerin tehlikesi fazla kibirli ve aceleci olmaktan kaynaklanıyor. Kendini her şeyin altın olduğu dolayısıyla aç kalacağı bir dünyada bulmak niyetinde değilmiş; sonsuza kadar her an hurilerle çevrelenmenin, sonsuza dek şerbetler, köpüklü şaraplar içip yan gelmenin de, eninde sonunda sıkıcı olacağına inanıyormuş. Onun için, sessiz sedasız, ufak tefek şeyler istemeye koyulmuş: çinilerle dolu bir dükkân, işten anlayan ve dürüst bir yardımcı, sedir ağaçları ve çeşmelerle dolu bir bahçe, yaşlı annesi için küçük bir ev, bir de ona bakacak bir hizmetçi kız, son olarak da, annesinin beğeneceği cinsten bir eş; öyle ay parçası gibi güzel bir kız değil de, iyi yürekli, hamarat, kendisini sevecek bir eş. Ve böylece sürüp gitmiş, huzurlu, rahat bir dünya yaratmış kendine. Alaaddin'in lambasından çıkan cinin ya da Grimm Kardeşler'in pisi balığının gerçekleştirdiği dileklerin kargaşalı masal dünyasından çok, masallar dışı kalan 'onlar ermiş muradına' türünden sakin bir dünyaymış bu. Talihinin ne kadar iyi gittiğinin kimse pek farkına varmamış, çok temkinli davrandığından kimse servetine haset etmemiş, onu çalmaya kalkmamış. Kendisi ya da karısı hastalandığında hastalığın geçmesini dilermiş, hastalık geçermiş. Biri ona ağır bir söz söylediğinde bunu unutmayı dilermiş, unuturmuş.

Peki, işin içindeki iş neymiş, diye soracaksınız.

İşin içindeki iş şuymuş: Bir süre sonra balıkçı fark etmiş ki, ne zaman bir dileği gerçekleşse o kocaman, parlak maymun biraz küçülüyor. Önceleri ağır ağır oluyormuş bu, bir santimetre oradan, bir santimetre buradan gidiyormuş, ama zamanla hızlanmış, sonra daha da hızlanmış. Öyle ki, bir sürü minderin üstüne çıkmadan yemek bile yiyemiyormuş maymun. Sonunda öylesine küçülmüş ki, yemek masasının üstüne koydukları minicik bir taburede oturur, tuzluk içinde sunulan azıcık muhallebiyi bile zor yer olmuş. Bu arada iyileşip çoktan yoluna

gitmiş olan zayıf maymun da arada bir uğrayıp hal hatır soruyormuş. Bildiğimiz kıllı bir maymunmuş, kıçı da hiç öyle ahım şahım olmayıp adi bir maviymiş işte. Balıkçı zayıf maymuna sormuş:

'Onun yeniden büyümesini dilesem ne olur?'

'Söyleyemem,' demiş zayıf maymun. 'Daha doğrusu söylemem.'

O gece balıkçı iki maymunun konuşmasına kulak misafiri olmuş. Zayıf maymun, parlak maymunu avucunun içine almış, üzgün üzgün konuşuyormuş.

'Senin halin kötü, zavallı kardeşim. Her gün eriyorsun, yakında yok olacaksın. Seni böyle görmek beni çok üzüyor.'

'Kaderim bu,' demiş bir vakitler kocaman olan maymun. 'Gücümü kuvvetimi kaybedip küçülmek benim kaderim. Bir gün öylesine küçüleceğim ki, gözle görünmez olacağım, adam da beni göremeyecek, dilek dileyemeyecek. Bir biber tanesi, kum tanesi büyüklüğünde tutsak bir maymun olup kalacağım.'

'Hepimizin sonu toprak,' demiş zayıf maymun ukala bir sesle.

'Ama böylesine korkunç bir hızla değil,' demiş kardeşi. 'Elimden geleni yapıyorum, gene de kullanıla kullanıla bitiyorum. Ne zor bir iş. Keşke ölebilsem diyorum, ama kendi dileklerimi gerçekleştiremiyorum. Ah, zor, zor, çok zor bu hayat.'

Bunun üzerine, iyi yürekli bir adam olan balıkçı yatağından kalkmış, iki maymunun konuşmakta oldukları odaya girmiş, demiş ki:

'Dediklerinizi duydum, kalbim parçalandı. Söyleyin, ey maymunlar size yardımcı olmak için ne yapabilirim?'

Ona asık suratla bakıp karşılık vermemişler.

'Öyleyse,' demiş balıkçı, 'Dilerim bundan sonraki dileğim sizin olsun ve kalbiniz ne istiyorsa ona kavuşun.'

Dur bakalım ne olacak diye beklemiş.

Her iki maymun da bir anda yok olmuşlar:

Ama adamın evi, karısı, iyi giden işleri yok olmamış. Böylece balıkçı yaşamını elinden geldiğince iyi sürdürmüş –tabii hepimiz gibi bildik insan hastalıklarına yakalanıyormuş artık– sonunda eceliyle ölmüş.

Peri masallarında gerçekleşen dilekler," diye devam etti Gillian, "eğer habis ya da yok etmeye yönelik değillerse, sonunda çok güzel bir durağanlık durumuna yol açarlar. Bu durum, kaderin dramından çok bir sanat eserini andırır. Sanki talihi iyi gidenler taşlı yollardan uzaklaşıp mevsimin her zaman bahar olduğu, rüzgârların esmediği durgun bir kır manzarasının içine girerler. Alaaddin'in cini ona çok güzel bir saray verir, ancak bu saray Kader'e tabi olduğu sürece pek çok sihirbaz onu yerinden oynatır, şuraya buraya sürer, yıkar, yeniden yapar, vs. Ama hikâyenin sonunda o durağanlık durumuna geçer; onlar-ermiş-muradına'nın bir tür yapay ebediyetidir bu. Onlar-ermiş-muradına'nın içerdiği sonsuzluk tablosu gerçek tablolar gibi bir şeydir: güneşli bir günde çekilmiş bir aile resmi, bir İngiliz çayırında, ağacın altında, çocuklarını çevresine toplamış bir Gainsborough hanımefendisi, cam kürenin içinde, yapay kar tanecikleri altındaki büyülü şato... İnsanoğlu ile sanat eserine yer değiştirtmek Oscar Wilde gibi bir dehanın aklına gelebilirdi ancak. Dorian Gray sonsuz gençliğiyle hiç değişmeden gülümseyedursun, portresi onun korkunç Kaderini yaşıyordu; hızlanarak gerçekleşen bir çürüme, yozlaşma yazgısı. Gerek Dorian Gray'in öyküsü, gerekse Balzac'ın "Tılsımlı Deri" adlı öyküsü (ki burada bir eşek derisi gittikçe küçülerek Kader'in gerçekleşmesini bir süre geciktirir) insanoğlunun sonsuz gençlik özlemini dile getiren başka masallarla ilintilidir. Günümüzde bir çeşit sahte durağanlık sağlayan yöntemler geliştirilmiş bulunu-

yor: protezler var, büyüme hormonları var, plastik ameliyatlar, ekilmiş saçlar var. İnsanları bir tür sanat ya da hüner eserine dönüştürebiliyoruz. Bir Joan Collins'in, bir Barbara Cartland'ın amansız ve yiğit ve kıpırtısız bakışları, bizim bu tür edebiyat dileğimizin ikonaları...

Maymunların öyküsü, sanırım, Sigmund Freud'un yaşamın esas amacı üstüne yaptığı gözlemlerle de ilintili. Freud, başka ne yapmış olursa olsun, bizlerin muradaerme-sonsuza-dek-mutlu-olma özlemimizi, inadımızı çok ciddi biçimde incelemiştir. Rüyalarımızın anlatımında bizim dileklerimizi, dileklerimizi gerçekleştirmemizi çok yakından inceledi. Düşsel yaşamımızı kendimize göre ayarladığımıza, herkesin en gizli gereksinmelerine göre mutlu sonu yakaladığına inanıyordu. (Kadınların gerçekten ne istediklerini bilmediğini iddia etmiş ve bu bilgisizlik öykülerine yansımıştır.) Derken, Birinci Dünya Savaşı'na katılan askerlerin tekrar tekrar aynı ölüm düşlerini görmelerinden yola çıkarak, söz konusu mutluluk özlemi ve dilek gerçekleştirme istemine ters düşen bir anlatı keşfetti. Keşfettiğini sandığı şey, yok olma özlemiydi. Güneşin altında gelişen organik yaşamın tüm tarihçesini yeniden gözden geçirdi ve şu sonuca vardı: 'Organik içgüdüler' dediği şeyler temelde *tutucuydu* –özgün durumlarını mümkün olduğu ölçüde korumak amacıyla, uyarıcılara uyum sağlamak biçiminde tepki veriyorlardı. 'Yaşamın amacı hiç ulaşılmamış bir duruma erişmek olsaydı,' diyordu Freud, 'bu, içgüdülerin tutucu tabiatına aykırı olurdu.' Hayır, diyerek, arzularımızın, ancak *eskiden* var olan bir duruma dönmek yönünde olabileceğini söylüyordu. Organizmalar, türlü dolambaçlı yollardan, organik olmayan kökenlerine – toza, taşa, toprağa– dönmeye uğraşırlar. 'Tüm yaşamın amacı ölümdür,' diyordu Freud. Onun anlattığı yaradılış öyküsüne bakarsanız, yaşayan her varlık, içine yaşam üf-

lenmeden önceki haline dönmek uğraşındadır. Bu durumda, gittikçe küçülen eşek derisi ya da parlak maymun, yaşam gücüyle başabaş koşan bir rakip değil, o gücün gizli özlemidir."

Konuşmasında daha başka şeyler de söyledi, ama safir gözlüklerin ikinci kez gözüne gözüne parlaması bu noktada oldu.

Bir sürü soru geldi. Neticede Gillian'ın tebliği biraz çapraşık bulunmakla birlikte başarılı sayıldı.

Otelindeki odaya döndüğünde Cin'in karşısına dikildi. "Tebliğimi anlaşılmaz hale getirdin," dedi. "Kader, ölüm ve özlem üstüne bir konuşma olacaktı, sen de işin içine dilekçi maymunların özgürlüğünü karıştırdın."

"Ben anlaşılmayacak bir yan bulmadım konuşmanda," dedi Cin. "Enerji kaybı hepimizin başına dert. Güç dediğimiz şey, ister büyüden sihirden kaynaklansın, ister kaslardan sinirlerden, ister istemez azalıyor."

Gillian dedi ki: "Üçüncü dileğimi dilemeye hazırım." "Kulağımı dört açtım," dedi Cin ve bir an için kulakları fil boyutlarına ulaştı. "O kadar hüzünlü durma Cilyan, belki de olmaz."

"O lafı da nereden öğrendin? Neyse, boş ver. Nerdeyse dilememi engellemek istediğine inanacağım."

"Hayır, hayır. Ben senin kölenim."

"Dilerim ki," dedi Gillian, "dilerim ne istiyorsan ona kavuş. Son dileğim senin dileğin olsun."

Göklerin gürlemesi ya da daha beteri, ayrılığın sessizliğini bekledi. Ama tek duyduğu kırılan cam sesiydi. Ve şişesinin, tuvalet masasının camdan yüzeyi üstünde duran çeşmibülbülün gözyaşları gibi eridiğini, keskin cam kırıklarına değil de bir yığın kobalt mavisi cam bil-

yeye dönüştüğünü gördü. Her bilyenin içinde çöreklenmiş beyaz bir sarmal vardı.

"Teşekkür ederim," dedi Cin.

"Gidecek misin?" diye sordu anlatıbilimci.

"Birazdan," dedi Cin. "Şimdi hemen değil. Sana âşık olmamı da dilemiştin, unuttun mu? Sana âşığım. Döneceğim güne kadar –ki, ara sıra döneceğim– beni hatırlaman için sana bir armağan vermek istiyorum."

"Benim ömrüm dolmadan dönmek aklına gelirse eğer," dedi Gillian Perholt.

"Aklıma gelirse eğer," dedi Cin. Gövdesi mavi, sıvımsı bir alev gibiydi.

O gece seviştiler. Cin öylesine harikaydı ki kadın böyle müthiş bir âşığı salıvermeye nasıl kıydığına, böylesine inanılmaz bir yaratığı Primrose Hill'deki evinde, İstanbul ve Toronto'daki otel odalarında barındırmayı nasıl göze alabildiğine aynı anda şaştı.

Cin ertesi sabah göründüğünde ayağında kot, sırtında koyun postu ceket vardı, birlikte alışverişe çıkacaklarını, bir armağan arayacaklarını söyledi. Bu kez saçları, gene biraz şaşırtıcı olarak Afro biçiminde kıvır kıvır ve kabarıktı, teni ise Etiyopya kökenli izlenimi uyandırıyordu.

Bir yan sokaktaki küçük bir dükkânda, kadına ömründe gördüğü en güzel modern kâğıt ağırlıklarından bir koleksiyon gösterdi. Çağdaş Kanada sanatıydı bu; buralarda öyle sanatçılar var ki, geometrik dalgaların birbirine geçtiği bir denizi cam altına hapsedebiliyorlar; yalnızca belirli açılardan bakıldığında görülebilen bu deniz, göründüğünde saydam saydam ışıldıyor ve üstünde altın zerreciklerinin uçuştuğu bir gökkuşağı oluşuyor; buralarda öyle sanatçılar var ki, kızıl ve mavi bir alevi sonsuza dek serin camdan bir kürenin içinde saklayabiliyorlar; ya da kobalt mavisiyle zümrüt yeşilinin baş döndürücü biçimde birbirine karışarak sonsuzluğa ulaştığı, kendi yansı-

masıyla birleşen koniler yaratabiliyorlar. Topraktan, silisten, çöllerin kumundan yapılır cam, ateş dolu bir ocağa sürülüp eritilir ve insan soluğu, üfleyerek ona son katı biçimini verir. Ateşten ve buzdandır, sıvıdır ve katıdır, hem vardır hem yoktur.

Cin, hafifçe kubbeli, koskocaman camdan bir küre verdi Dr. Perholt'un eline. İçi, bir dolu üflenmiş köpük arasında, virgüller gibi, çengeller gibi, havai fişekler gibi, uyuyan ceninler gibi, duman üfürükleri gibi, kıvrılan yılanlar gibi bir dolu rengârenk camdan şeritle doluydu. Bütün renkler vardı –altın ve sarı, parlak ve açık mavi, nefis saydam bir pembe, bir kızıl, bir kadife yeşili... bir dolu çılgın hareket. "Koşuşturan tohumlar gibi," dedi Cin şiirsel bir anlatımla. "Sonsuz olasılıklarla dolu. Tabii, olanaksızlıklarla da. Bir sanat eseri bu, müthiş bir zanaat eseri, sevinç dolu bir şey. Beğendin mi?"

"Evet, evet," dedi Dr. Perholt. "Bir rengin içinde bu kadar çok renk görmemiştim hiç."

"Bunun adı 'elementlerin dansı'" dedi Cin. "Senin hoşuna gidecek bir ad olduğunu sanmıyorum, ama buna uyduğuna inanıyorum. Ne dersin?"

Dr. Perholt hüzünlüydü, ama her şeyin gerektiği gibi aktığına dair bir duygu vardı içinde. "Evet," dedi.

Cin, kâğıt ağırlığının parlak pembe bir kâğıda sarılmasını izledi, ödemeyi üstünde Milo Venüsü'nün resmi olan gökkuşağı renkli bir kredi kartı ile yaptı. Kart makinesinden aşırı cızırtılar duyuldu.

Kaldırıma çıktıklarında, "Hoşça kal. Şimdilik," dedi.

"Haydi şimdi elementlere..." dedi Dr. Perholt. "Özgür ol. Elveda."

Günün birinde bu sözleri söyleyeceğini nicedir, ta o biçimsiz dev ayağı banyo kapısından gördüğü andan beri biliyordu. Elinde camdan ağırlık öylece durdu. Cin onu öptü, sonra Superior Gölü'ne doğru kocaman bir arı bu-

lutu gibi uçarak kayboldu. Kaldırımın üstünde koyun postundan ceketi kalmıştı; o da yavaş yavaş küçüldü: Önce çocuk boyutuna, sonra bebek boyutuna, sonra kibrit kutusu boyutuna indi, sonra titreşen bir kaç atom parçası oldu, sonra yok oldu. Bir de, garip bir kirpiyi andıran, kendi kendine kıpırdanan bir yığın kıvırcık saç bırakmıştı geride. Bu yığın biraz kımıldandı, birkaç metre koştu, bir lağım ızgarasına dalıp kayboldu.

Peki, bu kadın bu Cin'i bir daha gördü mü, diye sorabilirsiniz. Ya da kafanızdaki en önemli soru bu olmayabilir, ama bundan başka bir soruya cevap alamayacaksınız.

İki yıl önce, İngiliz Kolumbiyası'ndaki bir anlatıbilimciler toplantısına giderken New York kentinde bir mola vermiş olan Dr. Perholt, Madison Caddesi'nde yürüyordu. Hâlâ otuz beş yaşında görünüyordu, rahatı da yerindeydi. Camdan kâğıt ağırlıklarıyla dolu bir vitrin çarptı gözüne. Bunlar Toronto'dakiler gibi sanat eserleri değildi. Toronto sanatçıları saf renk ve dokumalarla, şeritler, iplikler, ağlarla, lekeler ve yanılsamalı hareketle oynarlar. Bunlar ise bildiğimiz, eski moda, ustaca yapılmış şeylerdi: binbirçiçek, oyma işleri, taçlar, içinde güller ve menekşeler, kertenkele ve kelebekler olan tüpler. Dr. Perholt gözleri cam gibi parlayarak dükkâna girdi. İçeride iki yaşlı ve sevimli adam vardı. Mücevher ışıltılarıyla parlayan karanlık bir mağarada iki mutlu adamdılar; yarım saat boyunca, çok zarif bir sabırla, cam raflardan aldıkları yüzlerce cam küreyi birbiri ardından Dr. Perholt'un önüne dizdiler. İnce örülmüş bir sepet içinde mısırçiçeği mavisi bir demet, tabaka tabaka çok renkli geometrik çiçekler... Yepyeniliği, dupduruluğu Cennet'i düşündüren, parlaklığı hiçbir zaman solmayacak, ışıltılı ortamından çıkıp havayla temas edip rengini yitirmeyecek.

"*Cam* var ya," dedi Dr. Perholt iki beyefendiye, "mümkün değildir, elle tutulabilen bir metafordur yalnızca. Aynı zamanda hem bir görme ortamı, hem de görülen şeyin kendisidir. Sanat da öyledir," dedi Dr. Perholt, kırmızı, mavi, yeşil ışık toplarını görünen ve görünmeyen cam raflar üstünde oraya buraya oynatan iki yaşlı adama.

"En çok da geometrik olarak şekillendirilmiş çiçekleri severim," dedi Dr. Perholt. "Realist olanlardan, yani gerçekmiş gibi durmak amacıyla yapılanlardan daha çok severim. Siz ne dersiniz?"

"Genelde," dedi iki adamdan biri, "genelde, camın geometrisine göre biçimlendirildiklerinde ortaya çıkan etki daha hoş oluyor. Şunları gördünüz mü? Bunlar Amerikan yapımı."

Gösterdiği ağırlıklardan birinin içinde yüzen su kabarcıklarının oluşturduğu yüzey üstünde çöreklenmiş yatan minik bir yılan vardı – camdan bir ipliği andıran çatallı dilini uzatmış, nerdeyse mikroskobik kızıl kahverengi gözünü dikmiş, zeytuni başını dikkatle kaldırmış bir yılan. Öteki cam ağırlığın içindeyse sanki derin bir kuyunun içinde yüzen bir çiçek vardı; pembe dudaklı, ak başlıklı, yeşil saplı, uzun yapraklarını suya salmış bir çiçek. Kökü de görülüyordu; benekli, içinden çıktığı toprağın kahverengiliğini taşıyan, incecik kılcal köklerini iplik iplik suya salmış bir kök. Kusursuzdu, çünkü yarattığı yanılsama nerdeyse kusursuzdu. Canlı orijinalin ayrıntıları öylesine kusursuzca işlenmişti ki ölümsüz yapay çiçek de aynı ölçüde kusursuz görünüyordu. Birden Gillian, Gılgamış'ı, yitirdiği çiçeği ve yılanı anımsadı. İşte ikisi yan yanaydılar, havada asılmış gibi iki elinde duruyorlardı.

Ağırlığı ters çevirip altına baktı, tezgâhın üstüne bıraktı çünkü fiyatı çok yüksekti.

Ağırlığı tutmuş olan elinin tersinde yeni bir yaşlılık

lekesinin belirmiş olduğunu fark etti dalgınca; kurumuş yaprak renginde bir leke.

"Dilerim ki..." dedi camdan tezgâhın gerisindeki adama.

"Çiçeği istiyorsun," dedi arkasından bir ses. "Yılanı da istiyorsun. Neden olmasın? Onları sana hediye edeceğim."

Ve işte, arkasında duruyordu. Bu kez koyu renk bir palto giymiş, beyaz bir fular ve genişçe kenarlı, siyah kadifeden bir şapka takmıştı. Gözlerinde safir gözlük...

"Sizi görmek ne güzel bir sürpriz," dedi dükkân sahibi, Milo Venüslü, gökkuşağı renkli kredi kartını almak için elini uzatırken. "Hep böyle beklenmedik bir zamanda gelirsiniz. Her zamanki gibi hoş geldiniz. Hoş geldiniz."

Dr. Perholt yeniden Madison Caddesi'ne çıktığında yanında altın esmerliğinde bir adam ve iki adet kâğıt ağırlığı –yılan ile çiçek– vardı. Dünyada bazı şeyler vardır, elle yapılmış şeyler ve elle yapılmamış varlıklar. Bunlar bizimkinden değişik bir yaşam sürerler, bizden daha uzun süre yaşarlar ve kimi kez, öykülerde, rüyalarda yüzen bir fazlalık olduğumuz belirli zamanlarda onların yaşamıyla bizimki kesişir. Böylece Gillian Perholt mutluydu, çünkü yeniden onların dünyasına girebilme olanağı bulmuştu. Cin'e dedi ki:

"Benimle kalacak mısın?"

Cin de dedi ki: "Hayır. Ama herhalde gene gelirim."

"Benim ömrüm dolmadan dönmek aklına gelirse eğer."

"Aklıma gelirse eğer," dedi Cin.

Teşekkür

Türk usulü şeyler konusunda bana yardım ettiği, beni çeşmibülbül ile tanıştırdığı, cinler hakkında bilgilendirdiği için Cevat Çapan'a şükran borçluyum. "Prens Kamerüzzaman" öyküsündeki üçüncü cinin garipliğine ilk dikkatimi çeken Abdulrezzak Gürnah'a da şükran borcum var. Binbir Gece Masalları'na karşı duyduğu coşkuyu bana da bulaştıran Peter Carraciolo'ya da genel olarak teşekkür ederim. Ben "Bülbülün Gözündeki Cin"i yazdığım sırada Robert Irving'in *Binbir Gece Masalları: Bir Elkitabı* adlı eseri yayımlandı ve benim yazdıklarıma yeni fikirler kattığı gibi yapısını da etkiledi. Oktay Rifat'ın şiirlerini çeviren ve *Voice of Memory* adı altında sunan Ruth Christie ve Richard McKane'e de, *Penguin Book of Turkish Verse* (Rockingam Press, 1993) ve daha yeni olan *Modern Turkish Poetry* (Rockingam Press) adlı derlemelerin editörlerine de teşekkür etmek gerekir. British Council'ın edebiyat bölümü beni birçok yere göndererek dünya görüşümü değiştirmiştir. Bir de, Ankara'da bir müze rehberi vardı...

"Ejderin Soluğu" adlı öyküm Şehrazad 2000 Vakfı'ndan Ineke Holzhaus ve Ilonka Verdurment tarafından ısmarlanmış ve vakfın Saraybosna projesinde kısaltılmış haliyle okunmuştur. "En Büyük Prenses'in Öyküsü" ise Vintage Yayınevi tarafından yayımlanan, büyükler için peri masalları derlemesi *Caught in a Story* (Bir Öyküde Kıstırılmış) adlı kitap için Christine Park ve Caroline Heaton tarafından ısmarlanmıştır. Christine, yazarların kendi yaşamlarıyla ilgili birer peri masalı yazmaları fikrini ortaya atmıştı; bense üç kız kardeşin en bü-

yüğü olduğum için hep endişe duymuşumdur.

Jane Turner, her zaman olduğu gibi resimlemeleriyle paha biçilmez katkıda bulundu; sırf onun bulgularından başka bir kitap oluşturabiliriz. Carmen Callil kitabın şık ve güzel görünmesini sağladı, Jenny Uglow ile Jonathan Burnham yayın aşamasını kolaylaştırdılar.

Selected Poems (1939) adlı kitaptan alıntı yaptığım W.J. Turner'in "Romance" adlı şiirini kullanmama izin verdikleri için Oxford University Press'e, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Göksu" (hafifçe adapte edilmiş şekliyle) ve Ahmet Haşim'in "Akşam" adlı şiirlerinin çevirilerini alıntılamama izin verdikleri için Penguin Books yayınevine teşekkürü de borç bilirim.

182'nci sayfadaki dörtlük, İngilizceden Sevin Okyay tarafından çevrilmiş, diğer bütün şiir çevirileri Cevat Çapan tarafından yapılmıştır.

Romanlarının yanı sıra edebiyatın her alanında eserler veren Booker Ödüllü A.S. Byatt, günümüz İngiliz edebiyatının en büyük yazarları arasında gösteriliyor.

"*Bir vakitler, erkeklerle kadınlar madenî kanatlar üstünde göklerde uçar iken, ördek ayakları takıp denizlerin dibinde yürür iken, balinaların konuşmalarını, yunusların şarkılarını dinler iken... bütün bunlarla büyük ölçüde ilgisiz, dolayısıyla mutlu bir kadın yaşar idi. Bu kadının işi öykü anlatmaktı,*" diye başlıyor *Bülbülün Gözündeki Cin*.

Ancak hiç de eskilere ait bir masal anlatmıyor A.S. Byatt. Hikâyenin kahramanı, bir konferansa katılmak için İstanbul'a gelen orta yaşlı, akıllı uslu bir edebiyatçıdır. Kapalıçarşı'daki bir dükkândan eski püskü, toz içinde bir çeşmibülbül satın alır. Gelgelelim çeşmibülbülün içinde bir cin vardır. Ve hiç de "akıllı uslu" olmayan bu Cin, kadının hayallerini bir bir gerçekleştirecek, ona yaşamının en güzel anlarını, hayatının en büyük sürprizini yaşatacaktır.

Masallarda kahramanların masumiyeti sınanır; uzun yolculuklara çıkar, zorlu görevler başarırlar. Ancak nedir bütün bunların sonunda elde edilen? A.S. Byatt, *Bülbülün Gözündeki Cin*'de yer alan her biri birbirinden güzel beş hikâyede, o kadim anlatıları yeniden kurgulayarak gizilgücünü ortaya çıkarıyor ve rengi solmuş günümüze, yani "şimdi"ye taşıyor. Masalların, bilinçaltımıza, cinsel arzularımıza ve aşmakta zorlandığımız güçlüklere paralel dünyalarını kullanıyor. Doğal ile doğaüstü, gerçek ile hayal gücü arasındaki etkileşiminin, mümkün olmakla kalmadığını, kaçınılmaz olduğunu gösteriyor.

Kapak resmi: ARTHUR RACKHAM

ISBN 978-975-07-1876-2

13 TL
KDV DAHİL